

99. Keskiviikkona 9 päivänä syyskuuta 1992

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 122 valtion talousarvioksi vuodelle 1993 2948

2) Hallituksen esitys n:o 124 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1993 3062

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Alho, Antvuori, Aula, Bell von, Dromberg, Enestam, Hassi, Hautala, Helle, Jokiniemi, Juhantalo, Kallis, Kemppainen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahtinen, Liikkanen, Lipponen, Louvo, Luukkainen, Miettinen, Moilanen, Morri, Myller, Mäkelä, Niinistö, Näsi, Ollila, Peltari, Puisto, Rajamäki, Riihijärvi, Rinne, Roos T., Rossi, Ryyänen, Rätty, Röntynen, Saapunki, Savela, Savolainen, Särkijärvi, Tiuri, Toivonen, Turunen, Törnqvist, Vähäkangas, Väistö ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Miettinen, Antvuori, Alho, Lahtinen, Myller, Ollila, Juhantalo, Liikkanen, Puisto, Niinistö, Saapunki, Dromberg ja Tiuri.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat Hassi, Jokiniemi, Mäkelä, Peltari, Puisto, T. Roos, Törnqvist ja Väistö, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Hautala ja yksityisasioiden vuoksi ed. Vähäkangas, tämän kuun 11 päivään sairauden vuoksi ed. Väyrynen, virkatehtävien vuoksi ed. Laakso sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Näsi, Rinne ja Rätty sekä tämän kuun 16 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Särkijärvi.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan syyskuun 4 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 126—128, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ilmoitus eräiden edustajien äänestyskäyttäytymisestä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että edustajat Korhonen, O. Ojala, Rimmi, Seppänen, Tennilä ja Vähäkangas ovat ilmoittaneet, että eilen pidetyssä täysistunnossa käsiteltäessä eduskunnan pankkivaltuusmiesten kertomusta vuodelta 1991 ja äänestettäessä ed. Seppäsen perustelulausumaehdotuksesta he olivat painaneet ei-painiketta, mutta siitä huolimatta he olivat äänestystulosten mukaan olleet poissa äänestyksestä.

Mainittujen edustajien ilmoitukset merkitään pöytäkirjaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Zyskowiec: Arvoisa rouva puhemies! Samassa äänestyksessä painoin jaa-painiketta, mutta samassa äänestyskartassa allekirjoittanut oli merkitty äänestyksestä poissa oleeksi.

Ministeri Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Ilmoitan, että minulle kävi samalla tavalla kuin äskeisille edustajille. Äänestin "jaa" eilen.

Ensimmäinen varapuhemies: Ed. Zyskowiecin ja ministeri Kankaanniemen ilmoitukset merkitään pöytäkirjaan.

Äänestyspainikkeiden toiminta

Ensimmäinen varapuhemies: Uuden äänestyskoneen käyttöönoton johdosta ja suorittamani selvitysten perusteella totean, että äänestyspainikkeet kussakin äänestyksessä toimivat vasta sen jälkeen, kun puhemies on käynnistänyt äänestyksen. Mikäli painiketta painetaan ennen äänestyksen alkamista, äänestyskäyttäytyminen ei rekisteröidy vaan edustaja tulee merkityksi poissa olevaksi. Äänestyksen alkamisen osoittavat puhemiehen korokkeen kulmissa syttyvät vihreät merkkivalot. Edustaja voi tarkistaa oman äänestyskäyttäytymisensä ennen äänestyksen päättymistä painikkeen merkkivalosta ja istuntosalin seinällä olevalta ääntenjakautumataululta.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 122 valtion talousarvioksi vuodelle 1993

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kääriäinen: Arvoisa puhemies! Suomen tilanne 9 päivänä syyskuuta on vakava. Taloudellinen ahdinko on kerta kaikkiaan niin

kova, että syyttelemällä tästä tilanteesta ei selvitä. Täysi työ on pitää huoli siitä, että Suomi-vene ei hörppäisi vettä uppoamiseen asti. Ihmisillä on hyvin laajasti hätä ja huoli huomisesta, omasta elämästään.

Selittelyt, oli kuka tahansa selittäjänä, eivät nyt auta tästä eteenpäin, vaikka toissapäiväisten markan arvoa koskevien ratkaisujen ajankohtaisimpana taustasyynä on ollut Suomen ulkopuolinen ympäristö, siis rahamarkkinoiden epävarmuus koko Länsi-Euroopassa, Yhdysvalloissa ja Ruotsissa. Vastuu on kuitenkin viime kädessä meidän, suomalaisten.

Nykyinen talousahdinko perustuu paljolti virhearviointeihin, jotka olivat erityisen pielessä vuoden 1991 budjetin osalta ja sitä laadittaessa. Kansantuote laski 6,5 prosenttia, vaikka sen piti kasvaa budjettiesityksen mukaan. Budjetin piti olla ylijäämäinen, mutta todellisuudessa se oli 32 miljardia markkaa alijäämäinen. Se siis oli todellinen hyppäys velkaelvytykseen. Julkiset menot kasvoivat vuonna 1991 41 prosentista 49 prosenttiin.

Nykyinen hallitus, jolla on tukenaan samat asiantuntijat kuin edeltäjällään, on kokenut puolentoista vuoden toimintansa aikana monia taakaksia, pettymyksiä ja myös epäonnistumisia. Arvioista puhuttaessa vakavin virhearviointi tehtiin keväällä 1991. Säästöjen tarve toki toki ymmärrettiin, mutta taso oli väärä. Todellinen taloustilanne valkeni Ahon hallitukselle ja sen asiantuntijoille hiljalleen, mutta vuoden 1992 budjettisäästöistä toteutui vain puolet, noin 4 miljardia markkaa, opposition vastustuksen takia.

Arvoisa puhemies! Suomen markka kelluu. Nyt on rauhassa katsottava, mihin sen arvo asettuu. Ennen kuin voidaan tehdä pitäviä talouspolitiikan perusteita ja linjaa koskevia arvioita, markan on saatava mahdollisimman luotettavalla tavalla asettua luonnolliseen, mahdollisimman kestävänsä tasoonsa. Mutta siihen liittyen pienen ja keskisuuren teollisuuden asemaa helpottavat ratkaisut on tehtävä pikaisesti käytettävissä olevan keinovalikoiman puitteissa markan arvon vakiinnuttua.

Ahon hallituksen talouspolitiikan linjaa, joka kiteytyy kolmeen pilariin: vientivetoisen nousun rakentamiseen, teollisuuden kansantuoteosuuden kasvattamiseen ja velkaantumisvauhdin taluttamiseen, on jatkettava. Jos tälle peruslinjalle on olemassa jokin toteuttamiskelpoinen vaihtoehto, se on nyt syytä tässäkin keskustelussa kertoa, lyödä pöytään.

Peruskysymys on, johti maata kuka tahansa, että Suomen on päästävä taloudessaan pois tyhjän päältä. On päästävä pois tyhjän päältä. Me kaikki syyslistyimme 80-luvun lopulla itsepetokseen, kun lisäsimme rohkeasti julkisia menoja, siis erilaisia etuuksia, hurjasti lisääntyvän velanoton varassa, vieläpä korkeasuhdanteen aikana ja sitä kuumentaen. Vuodesta 1987 vuoteen 1991 kasvoivat valtion menot 61 miljardia markkaa eli 57 prosenttia. Söimme ja tuhlasimme enemmän kuin tienasimme.

On kovaa sanottavaa, mutta on pakko sanoa ääneen, että meillä suomalaisilla ei ole tällä vuosikymmenellä paluuta entisiin, 1980-luvun kaltaisiin, niin kuin termi kuului, kulutusjuhliin. Elintasomme on laskenut ja laskee sille tasolle, mihin Suomella on varaa, mihin Suomen talouden kantokyvyllä on varaa. Tämä on yksinkertainen totuus, eikä se intämällä eikä huutelemalla miksikään muutu.

Vieläkin olennaisempaa on se, suostuvatko kaikki suomalaiset elintason alenemiseen yhteisvastuullisesti. (Ed. Skinnari: Ei maatalous ainakaan!) Tähän mennessä 1980-luvun virheitä on korjattu pääasiassa vain työttömien ihmisten kustannuksella. Suostuvatko elintasoansa sopeuttamaan realiteetteihin nyt nimenomaan ne, joilla on varma työpaikka ja kohtuullinen, jopa hyvä toimeentulo? (Ed. Skinnari: 15 prosenttia on menossa!) Syksyn tuloratkaisuissa olisi mahdollisuus osoittaa, että ne, joilla on työtä, ovat solidaarisia työttömille ja työttömyysuhan alaisille. Me 85 prosenttia olemme aika ison vastuun haltijoita. Kysymys on kuitenkin vain siitä, että näin voisimme varmistaa työpaikan työttömälle lähimmäisellemme ja myös itsellemme. Ei sen kummempasta ole kysymys.

Nämä ajat ovat raju koetos kansallisen eheyden ja yhteiskuntarauhan kannalta. Suurtyöttömyyttä ei pidä katsoa vain budjettimiljardien valossa, vaikka runsas 20 miljardia markkaa vuosittain onkin suuri summa ja menee työttömien toimeentulon turvaamiseen. Kysymys on paljon suuremmasta hädästä. Miten tällaisen suurtyöttömyyden jatkuessa ja ehkä laajetessa voidaan taata kansallinen eheys ja yhteiskuntarauha? Tähän saakka Suomi on huolehtimalla oikeudenmukaisuudesta pystynyt turvaamaan yhteiskunnan kiinteyden ja turvalliset olot. (Ed. Jaakonsaari: Ja tämä hallitus on yrittänyt kaiken romuttaa!) Se on kiitettävä saavutus. Tästä on vastakin pidettävä kiinni. Sen soisi olevan yhteisen kansallinen tavoite. Mutta se ei ole mahdol-

lista ilman taloutemme perustan uudelleenrakentamista ja laajaa yksituumaisuutta.

Ahon hallitus on voinut säilyttää perusturvan kovan ytimen, eikä siihen ensi vuoden budjetisakaan puututa. Indeksien tarkistamisella tulee vähimmäisetuuksiin lisäystäkin ja eläke-erot hiukan kapenevat. Keskustan vaatimus säilyttää perusturvan kova ydin on pysyvä ja liittyy nimenomaan kansalliseen eheyteen ja yhteiskuntarauhaan.

Arvoisa puhemies! Kansan usko päättäjiin horjuu. Siinä eivät saa armoa presidentti, hallitus eikä eduskunta, pankinjohtajista ja yritysjohtajista puhumattakaan. Kansa ajattelee, että nimenomaan markkinavoimat hallitsevat. (Ed. Jaakonsaari: On heikko hallitus!) Mikä on poliittikkojen vastuu, kysytään. Pelkästään lupauksilla ja puheilla ei näihin vaatimuksiin kyetä vastaamaan. Luottamus palautuu vain teoilla. Nyt on pakko kuuluttaa uuden kansallisen yhteisymmärryksen perään. Tarvitaan laajaa yhteisymmärrystä, kansallista ohjelmaa ja myös innostusta voittaa työttömyys ja nostaa maa jaloilleen. Se on tehtävä yhdessä vanhoja kaivelematta.

Ed. Kalliomäki: Puhemies! Arvoisat edustajatoverit! Katson teitä sillä silmällä, joko vihdoin olemme pisteessä, jossa jokainen tässä salissa ymmärtää, kuinka vaikeassa jamassa Suomen talous on ja kuinka suurta vastuuntuntoa se eduskunnalta ja jokaiselta yksittäiseltä kansanedustajalta edellyttää. Kysymys on kohdalokkaan tärkeä. Sekä kansan että kansanedustajien valtaenemmistölle on syvällä sisimmässään, niin uskon, käynyt selväksi, että istuva Ahon hallitus on murjonut itsensä ajan myrskyissä niin, ettei se kykene kantamaan sitä vastuuta, joka on jo musertanut sen hartiap pysyvästi ja lopullisesti. Meidän on yhdessä yli puoluerajojen otettava vastuu tilanteesta, edellytettävä hallituksen eroa ja käynnistettävä toimet, joilla Suomi saadaan nousuun.

Mitään yksittäistä kultaista avainta, jolla Suomen talouden umpilukko avattaisiin, ei kerta kaikkiaan ole olemassa. Sitä ei ole siitä yksinkertaisesta syystä, että todellisuus, johon toimenpiteitten on perustuttava, on niin monimuotoinen ja vaikea. Uusimman pakkodevalvaation jälkeen se on 400 000 työttömän todellisuus, josta ei selvitä toteamalla, että Suomi kestää puoli miljoonaa työtöntä ja enemmänkin, kuten ministeri Salolainen on sanonut. Se on velka-, korko- ja konkurssikierteen todellisuus, josta ei selvitä otamalla viikoittain 1,5 miljardia markkaa uutta

velkaa tai kuittaamalla 10 000 yrityskonkurssia tapahtuneeksi tosiasiaksi tai siirtämällä vastuu hurjista koroista maan rajojen ulkopuolelle kuten valtiovarainministeri on tehnyt. Se on työtä antavan kotimaisen yritystoiminnan alasajon todellisuus, josta ei selvitä kuristamalla ostovoimaa tai kieltäytymällä elvyttävistä ja hintatasoa laskevista toiminnoista vain siksi, että silloin jouduttaisiin puuttumaan myös keskustapuolueen reviiriin, eikä siitä selvitä kelluttamalla markkaa tuolloin tällöin lyhempiä tai pidempiä aikavälejä. Päinvastoin kellutus kaataa yritykset entistä isomman velkataakan alle.

Kaiken lisäksi Ahon hallitus on tahtoen tai tahtomattaan tehnyt sodan jälkeisen ajan tyyliä kunnallispolitiikkaa ja aikoo jatkaa sitä. Sen politiikan seuraukset kokevat sekä kunnat että kuntalaiset nahoissaan veroäyri-, velka- ja työttömyysaakkana, palvelujen alasajona ja koulutuksen kurjistamisena. Näissäkö kunnallisvaaleissa ei kunnallisvaltuutettujen vaalin ohella olisi kyse hallituksen luottamuksesta kansansa edessä?

Arvoisa puhemies! Viimeisten uutisten mukaan marka on devalvoitunut lähes 20 prosenttia suhteessa Saksan markkaan. Ostovoimavertailujen ja kilpailukykykaskelmien perusteella marka on tällä tasolla jo aliarvostettu ja Suomen työvoimakustannukset ovat Euroopan pohjatasoa. Devalvaatiolla ei enää ollut reaali-taloudellista perustetta, vaan sen taustalla oli epäuskottavuus, joka juontuu pitkälti, ja tämän todisti myös Suomen Pankin pääjohtaja, edellisestä devalvaatiosta, jonka edessä Ahon hallitus joutui antautumaan.

Hallituksen talouspoliittiselta linjalta, siltä "ainoalta vaihtoehdolta", kuten olemme kuulleet sitä nimitettävän, oli tosin pohja pois jo ennen kuin budjetti tuli eduskuntaan. Hämmästyttävää kyllä, tätä tosiasiaa budjetin rakentamisessa ei ole otettu huomioon. Sitä on edelleen väsäty niille savi-jaloille, jotka jo kevään ja kesän aikana alkoivat sulaa pois ja jotka ovat lopullisesti menneet uuden devalvaation myötä.

Jalkoja oli kaksi. Ensinnäkin hallitus luotti siihen, että vienti ja myönteinen kansainvälinen kehitys vetävät perinteiseen tapaan Suomen suosta. Toiseksi hallitus luotti siihen, että miljardit veromarkat nostavat pankit jaloilleen ja ne puolestaan saavat rahoituslamassa kituvaan kotimarkkinateollisuuteen vauhtia. Noita savi-jalkoja ei todellakaan enää ole. Viennin veto vaikuttaa kohtalokkaan hitaasti. Kansainvälinen talousnousu on hämärän peitossa, ja pankit

tulevat vaatimaan eduskunnalta vain lisää veromarkkoja tappioittensa takaaajaksi. Luottolama on ja pysyy. Budjetin perusteet katoavat. Tulopuoli on täysin levällään, kun yhtään tulevista verotuotoista kertovaa verolakia ei tullut eduskuntaan budjetin mukana, historiallista sekin. Vain hallitus pysyy.

Vähimmäisvaatimus onkin, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle tiedonannon, jossa se tekee selkoa uudesta talouspoliittisesta tilanteesta ja sen vaikutuksista ja tarjoaa eduskunnalle mahdollisuuden ottaa kantaa paitsi itse tilanteeseen myös hallituksen eduskunnassa nauttimaan luottamukseen. Se on vähintään, mitä eduskunta voi hallitukselta edellyttää.

Kun sosialidemokraatit alkukesästä toistivat vaatimuksensa, että kotimarkkinat tarvitsevat työtä luovaa elvytystä, korostimme samalla, että viimeiset hetket sen tekemiseen ulkoisen velkarahoituksen turvin alkoivat olla käsissä. Näin siksi, että hallituksen talouspolitiikka, siis mainostettu säästölinja, joka käytännössä lisää velkataakkaa miljardin, puolentoista verran viikossa, kulutti tuota elvytysvaraa joka hetki, joka päivä, joka viikko yhä kapeammaksi.

Ja niin siinä kävi kuin ennustimme. Tohelo talouspolitiikka tuotti miljardien lisävelkataakan yhden Suomen suven aikana ja kaivattu elvytysvara oli sillä syöty. Lainaan suoraan ministeri Viinasta: "Kuluneena kesänä Suomi on noussut kansainvälisillä rahamarkkinoilla kolmen suurimman lainanottajan joukkoon yhdesä Maailmanpankin ja Euroopan investointipankin kanssa." Korutonta kertomaa. Näin on toiminut hallitus, joka syyttää kirkkain silmin oppositiota velkaelvytyksestä.

Sosialidemokraattien linja on pitävä vaihtoehto hallituksen valitsemalle syösykierteelle. Elvytysvara on haettava nyt budjetin sisältä budjetin raameja laajentamatta, sikäli kuin eilsen jälkeen mistään raameista voidaan puhua. Budjetin painotuksia on muutettava ja rakenteita korjattava niin, että elvyttävät työllisyyttä, koulutusta ja investointeja luovat ratkaisut tulevat painopisteealueiksi. (Ed. Aittoniemi: Se on ihan utopiaa!)

Tiedän, että Ahon hallitus ei niihin muutoksiin pysty. Se on todella siinä mielessä utopiaa, koska silloin mennään kovaa keskustan pyhille reviereille eikä kokoomuksesta löydy edes täällä eduskunnassa keskustalle vastusta kuin kylmälakkeksi saakka. Mutta muutosten on tultava ja ne tulevat, jos kansalaiset niin kunnallisvaaleissa viestittävät.

Ed. Kääriäisen äskenen ja pääministeri Ahon eilinen tv-väite, että sosialidemokraatit estivät viime syksynä säästölinjan etenemisen eduskunnassa, on alkeellinen yritys harhauttaa ihmisiä. Me esitimme silloin vaihtoehtoisia säästöjä enemmän kuin hallitus omiaan, mutta hallitus hylkäsi ne, koska silloin olisi menty keskustan ja myös kokoomuksen reviirille.

Socialidemokraattien talouspoliittinen vaihtoehto, josta budjettivastineemme on oleva yksi osa, on ankkuroitu ensiksi — ja tämä on välttämätöntä — uuden toimintakykyisen hallituksen muodostamiseen ja toiseksi sen johdolla aikaansaatavaan kansallisten voimavarojen kokoamiseen kestäväan talouden vakautusratkaisuun, useampivuotiseen vakautusratkaisuun. Näiden ankureiden varaan voidaan rakentaa talouspolitiikka ja budjetit, joilla maa saadaan asteittain terveen kehityksen uralle. Suomi selviää, mutta vain yhteen hiileen puhaltamalla.

Socialidemokraattien esittämän talouspoliittisen linjan keskeiset tavoitteet ovat hinta- ja kustannustason nopea laskeminen, yritystoiminnan ja teollisen rakenteemme monipuolistaminen, vientiteollisuuden tuotanto-osuuden vahvistaminen ja tuottavuuden lisääminen, (Ed. Aittoniemi: Miten se tapahtuu?) julkisten menojen tasapainottaminen noin 40 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen siten, että kansalaisten perusturvallisuuden takaava palvelujärjestelmä kyetään ylläpitämään.

Ensimmäisenä askeleena näiden tavoitteiden saavuttamisessa on meneillään olevan hallitsemattoman työttömyys- ja velkakierteen pysäyttäminen. Se ja koko talouspolitiikan tavoitteisto edellyttävät välittömiä työllisyys- ja koulutuspoliittisia erityistoimia, kilpailun vahvistamista ja vapauttamista yli maan rajojen, vahingollisen tukijärjestelmän purkamista niin maataloudessa, aluepolitiikassa kuin koko elinkeinosektorilla, pankki- ja muun rahoitusjärjestelmän tervehtytämistä, verotuksen uudistamista periaatteena kattavuus ja oikeudenmukaisuus, useampivuotista suhdannekehitykseen sidottua julkisten menojen säästöohjelmaa ja laajaa hallinnon uudistamista, jolla kaikki turhat päällekkäisyydet ja byrokratian painolasti poistetaan sekä valtion että kuntien toiminnasta.

Osa uudistuksista on idulla, mutta vain idulla. Varmuus näiden edellytysten täyttymisestä luo socialidemokraattien mielestä uudenlaisen pohjan kansallisten voimavarojen kokoamiselle talouden kokonaisratkaisun taakse ja käynnistää siten kehityksen, jolla kansantuote saadaan kes-

tävään kasvuun, työllisyyskehitys uudelle myönteiselle uralle, vaihtotase vähitellen kuntoon ja korkotaso maan kilpailukykyä vahvistavaksi. Aikaa se ottaa, mutta se on mahdollista.

Näiden linjausten mukaisesti socialidemokraattinen eduskuntaryhmä esittää oman vastineensa hallituksen budjettilinjalle ja keskeisimmät muutוסvaatimuksensa ensi vuoden talousarvion sisältöön seuraavasti:

Budjetin painopiste muutetaan budjetin sisäisillä siirroilla taloutta elvyttäväksi.

Investointimenoja lisätään noin miljardilla markalla hallituksen esitykseen nähden. Näillä varoilla rahoitetaan uusia ympäristönsuojelu- ja energiainvestointeja, liikenneinvestointeja, asuntotuotantoa sekä asuntojen ja koulurakennusten perusparannuksia.

Talouden perusrakennetta parannetaan, ja uusia työpaikkoja syntyy noin 10 000. (Ed. Mäki-Hakola: Pikku kaloja!)

Opetusministeriön hallinnonalalla luovutaan koulutusmäärärahojen silmittömästä leikkaamisesta ja luodaan 18 000 uutta koulutuspaikkaa. (Ed. Aittoniemi: Se on työtön, oli se millä nimellä hyvänsä!) Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen sekä työharjoitteluun, oppisopimuksiin ja harkinnanvaraiseen työllistämiseen siirretään määrärahoja siten, että saadaan 20 000 uutta aikuiskoulutuspaikkaa ja 25 000 työ- ja harjoittelupaikkaa.

Socialidemokraattien ehdottamalla toimenpiteillä voidaan sijoittaa yli 70 000 ihmistä työttömyyskortistosta työhön ja koulutukseen. Työttömyysaste alenisi noin 2,5 prosenttiyksikköä, ja työttömyysturvan määrärahoja tarvitaan noin 2,5 miljardia markkaa vähemmän, kuin hallitus esittää. Socialidemokraattien esittämää työllisyys- ja koulutusohjelmaa ei toki voida rahoittaa vain työttömyysturvamenoin. Tarvitaan myös muita säästöjä. Muutoinkin välttämätöntä maatalouden vientitukijärjestelmän purkamista on nopeutettava. Puolustusmenot on sidottava, kuten olemme aiemminkin esittäneet, 1,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Tuottavuudeltaan kyseenalaisista aluepoliittisin perustein jaettavista tuista on rahaa siirrettävä perusrakennetointeihin. Näistä toimenpiteistä on socialidemokraattien tänään julkistettavassa budjettivastineessa yksityiskohtaisia esityksiä, ja niitä edustajat voivat kuulla valiokuntaryhmiemme esittämissä puheenvuoroissa tässä keskustelussa.

Lisäksi ryhmämme esittää, että raippaverosta luovutaan kokonaisuudessaan. Sen tuotto korvataan suurten talletusten varallisuusverotuksel-

la, talletusten lähdeveron lievällä kiristämisellä ja lieventämällä metsäverotusta vähemmän kuin hallitus esittää.

Välttämättömän pitkäaikaisen vakautusratkaisun saavuttamiseksi työmarkkinoilla ehdotetaan työttömyysturvamenojen säästöjä tehtäväksi työttömyysturvatoimikunnassa esitetyllä tavalla ja eläkejärjestelmien uudistushankkeita siirrettäväksi takaisin neuvottelupöytään, josta voidaan saada oikea hyväksyttävä tulos, joka myös säästää.

Sosiaalimenoissa tehtäviä säästöjä ehdotetaan kohdennettavaksi oikeudenmukaisesti eikä, kuten hallitus, työttömiä, lapsiperheitä ja sairaita rankaisemalla.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit haluavat elvytystä, jolla syöksykierre ratkaistaan. Haluamme panostaa työllisyyteen ja koulutukseen hallituksen työttömyyteen ja koulutuksen kurjistamiseen tähtäävän politiikan sijaan. Haluamme toteuttaa säästöjä oikeudenmukaisesti. Haluamme panostaa investointeihin tuottamattomien tukiaisten sijaan. Haluamme monivuotisen julkisen talouden tasapainottamisohjelman ja haluamme pitkäaikaisen vakautusratkaisun työmarkkinoille. Haluamme parantaa Suomen talouspolitiikan uskottavuutta teoilla, emme kerran kuussa toistuvilla kriisikokouksilla, pakodevalvaatioilla ja yksimielisyyden vakuutuksilla. Näiden linjausten pohjalta olemme valmiit kaikkii neuvottelupöytään.

Ed. Miettinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Suomalainen talouspoliittinen päätöksenteko on kokenut viime vuosina suuren muutoksen. Vielä joitakin vuosia sitten budjetit valmisteltiin keväällä silloisten suhdanne-ennusteiden varassa, elokuussa riideltiin budjettilisäyksistä, mitä kukin hallituspuolue halusi itselleen, ja joulukuussa jaettiin ns. joululahjarahat kansanedustajien suosimiin kohteisiin. Budjettia ei muutettu, vaikka talouspoliittisissa olosuhteissa olisikin tapahtunut muutoksia. Lisäbudjeteilla ei pyritty sopeuttamaan budjettia tapahtuneisiin taloudellisiin muutoksiin, vaan niillä hoidettiin vuoden aikana välttämättömiksi osoittautuneet menojen lisäykset, yksinomaan. (Ed. Halonen: Koska budjetti nyt tuli?)

Tänä päivänä tuo vanhanmallinen päätöksentekotapa ei enää ole mahdollinen. Rahamarkki-

noiden vapauttaminen, talouden avaaminen kilpailulle ja Euroopan integroituminen merkitsevät taloudellisen päätöksentekotavan muuttamista. Enää talouden veturin ei voida antaa kulkea vuosikausia tai edes kuukausia vikariteella. Nyt ns. markkinavoimat antavat nopeasti varoitussignaalin. Tarvittavat korjaustoimenpiteet on suoritettava nopeasti. Olemme aivan uudessa järjestelmässä. Vaikka tämä järjestelmä sisältääkin paljon dramatiikkaa talouspoliittisessa päätöksenteossa, on se pitkällä tähtäimellä kuitenkin edullisempi. Paineet talouden tasapainottomuuksien korjaamiseen syntyvät nopeammin. Talouspolitiikkaan saadaan suurempaa tasapainoisuutta pitkällä tähtäimellä.

Eduskunnan pankkivaltuusmiesten ja hallituksen päätös päästää markka tilapäisesti kellumaan on väistämätön seuraus rahamarkkinoilla pitkään jatkuneesta levottomuudesta ja valuuttavarannon jyrkästä heikkenemisestä. Vientiteollisuuden kilpailukyky on hallituksen toimenpitein kyetty viime aikoina korjaamaan siten, että siitä johtuvia perinteisiä syitä markan devalvoitumiselle ei ole.

Tällä hetkellä koko Euroopan valuuttajärjestelmä on voimakkaiden paineiden kohteena. Levottomuutta on aiheuttanut epävarmuus Maastrichtin sopimuksen hyväksymisestä ja erityisesti Euroopan valuuttajärjestelmän kohtalo. Spekuloinnin kohteina ovat Suomen markan ohella olleet myös — ja erityisesti tänään — Ruotsin kruunu, Italian liira ja Englannin punta.

Erityisen suuria ongelmia koko Euroopan valuuttajärjestelmälle on aiheuttanut Saksan keskuspankin korkopolitiikka. Saksan korkea korkotaso on vaikeuttanut eurooppalaisten talouksien elpymistä. Samalla se on aiheuttanut paineita koko Euroopan valuuttajärjestelmään ja valuuttojen keskinäisten arvojen muutoksiin.

Tämänhetkinen Euroopan valuuttatilanne selvästi osoittaa, kuinka tärkeätä pyrkiminen yhteiseen valuuttaunioniin on. Pyrkiminen yhteiseen rahajärjestelmään pakottaa pitämään huolta talouksien tervehdyttämisestä. Se antaa myös riittävää vakautta, jolle kestävä taloudellinen kehitys parhaiten voidaan rakentaa. Siksi Suomen tulee edelleen omalta osaltaan määrätietoisesti pyrkiä talouspolitiikallaan täyttämään ne vaatimukset, joita Euroopan talous- ja valuuttaunioni edellyttää.

Valitettavasti kuitenkin on todettava, että devalvaatioratkaisu on osittain myös seurausta viime syksyn devalvaatiosta. Viime syksyn pakodevalvaation jälkeen markkinoilla on noin

neljän kuukauden välein ollut selvää rauhatto-
muutta ja Suomen markan kestävyyttä on koe-
teltu. Toivonkin, että ne, jotka saivat aikaan
devalvaation viime syksynä, katsoisivat nyt pei-
liin ja myöntäisivät ne ongelmat, joita silloin
tehty devalvaatio aiheutti. (Ed. Jaakonsaari: Ne
ovat sairaslomalla!) Tässä tilanteessa on äärim-
mäisen tärkeätä, että nyt markalle saadaan sel-
lainen arvo, että kiinteästä valuuttakurssipoliti-
ikasta voidaan tehdä sellainen linnoitus, joka ei
enää missään tapauksessa murru. Toivottavasti
tämä voi vallita jatkossakin laaja kansallinen
konsensus.

Moni kansalainen kysyy tänään, onko halli-
tuksella ollut talouspolitiikkaa. (Ed. Jaakonsaa-
ri: Eikä syyttä!) Tähän on selvästi vastattava,
että hallituksella on ollut selvä talouden tervehd-
dyttämisohjelma. Tuo ohjelma on käsittänyt
seuraavat periaatteet:

- 1) Valtion menojen kasvu on pysäytetty ja siir-
rytty vuoden 1991 Louekosken budjetin lepsusta
linjasta tiukkaan finanssipolitiikkaan.
- 2) Valtiopäiväjärjestystä on uudistettu niin, että
enemmistöparlamentarismiin siirtyminen mah-
dollistaa säästöjen tekemisen lakisidonnaisiin
menoihin yksinkertaisella eduskunnan enemmis-
töllä. (Ed. Laine: Miten te olette sitä valtaa
käyttäneet?)
- 3) Julkisen sektorin tehokkuutta on lisätty tulos-
suuntautuneella budjetoinnilla.
- 4) Kuntien valtionosuusjärjestelmä on uudistet-
tu tuhlaavasta järjestelmästä tehokkuutta edistä-
vään suuntaan.
- 5) Pankkijärjestelmän toimivuus on turvattu
luottolaman estämiseksi.
- 6) Kilpailulainsäädäntöä on uudistettu talous-
elämän toiminnan tehostamiseksi.
- 7) Ulkomaalaisomistusta vapautetaan ulkomaais-
ten investointien houkuttelemiseksi Suomeen.
- 8) Pääomaverotusta uudistetaan tehokkuutta ja
tasapuolisuutta suosivaan suuntaan. (Ed. Gus-
tafsson: Miksi kaikki menee huonompaan suun-
taan?)

Näin merkittävää talouspoliittista ohjelmaa ei
ole millään hallituksella vuosikymmeniin ollut.
On miellyttävää todeta, että lähestulkoon kaikki
politiikan ja talouden asiantuntijat ovat antaneet
varauksettoman tukensa edellä mainituille halli-
tuksen talouspoliittisille toimenpiteille. Kysyn
sosialidemokraateilta, ovatko he eri mieltä näis-
tä keskeisistä ratkaisuista. (Ed. Gustafsson: Val-
tionosuusuudistus on ollut meidän tavoitteemme
vuosikaudet!)

Tämänhetkisten taloudellisten ongelmien kes-

keinen syy on kuitenkin valtiontalouden aivan
liian suuressa velkaantumisessa. Suomen valtion
velka kasvaa tällä hetkellä enemmän kuin min-
kään muun teollistuneen maan. Jos tätä velkaan-
tumiskehitystä ei saada kuriin, Suomen taloudel-
lisen selviytymisen mahdollisuudet olennaisesti
vaikeutuvat.

Opposition tähän asti tarjoama vaihtoehto on
ollut ns. velkaelvytys. (Ed. Halonen: Varas huu-
taa: "Varas kiinni!") On vaadittu, että nyt on
otettava enemmän velkaa ja säästettävä vasta
myöhemmin. Viimeistään nyt suoritettu markan
kelluttamisratkaisu ja markan devalvoituminen
osoittavat, että hallituksen säästöihin suuntautu-
va politiikka on ollut oikeata ja opposition
menoja lisäävä politiikka väärää politiikkaa.
(Ed. Gustafsson: Paljonko devalvaatio maksoi?)
Talouspolitiikkaa parhaiten tuntevat opposition
kansanedustajat, kuten edustaja Seppänen, osa-
sivat kuitenkin onneksi hypätä talouspolitiikan
uppoavasta oppositiovenneestä jo ennen deval-
vaatioratkaisua. Pidän hyvänä, että sosialidemo-
kraatit ovat luopumassa velkaelvytysmallistaan,
koska se vain pahentaisi taloudellisia ongel-
miamme.

Opposition päämäärätiedottomuus tässä ti-
lanteessa on mitä ilmeisin. (Ed. Jaakonsaari:
Kyllä on heikot eväät kokoomuksella, todella
heikot!) Kun SDP:n puheenjohtaja Ulf Sund-
qvistilta kysyttiin sosialidemokraattien talous-
politiikasta eilisessä A-studion lähetyksessä, ei
hän kyennyt esittämään ainoatakaan talouspo-
liittista toimenpidettä, jota sosialidemokraatit
tässä tilanteessa haluavat. Hänen ainoa lääke-
keensä oli aloittaa keskustelu siitä, mitä pitäisi
tehdä ja miten pitäisi aloittaa keskustelu hallitus-
pohjasta. (Ed. Jaakonsaari: Ed. Kalliomäki juuri
esitti ne!)

Ed. Kalliomäki, joka täällä käytti puheenvuo-
ron, esitteli paljon tavoitteita, mutta hän ei
kertonut ainoatakaan konkreettista keinoja, mil-
lä Suomi pääsee tästä tilanteesta ulos. Pidän
kuitenkin hyvänä sitä, että sosialidemokraatit
ovat laatineet vaihtoehtoisen budjettiesityksen.
Mutta haluan siltäkin osin todeta, että tämä
yhteiskunta tarvitsee lisää säästöjä. Tähän on-
gelmaan, lisäsäästöjen kohdentamiseen, sociali-
demokraattien vaihtoehtoinen budjettimalli ei
tuo ratkaisua.

Suomen taloudelliset ongelmat ovat tällä het-
kellä sitä luokkaa (Ed. Halonen: Mitkä ne
ovat?), että kaikilla puolueilla tulee olla valmius
yhteistyöhön ja sopimiseen. Kokoomus on kos-
ka tahansa valmis keskustelemaan sosialidemo-

kraattien kanssa tarvittavista talouspoliittisista toimenpiteistä ja rakenteellisista säästöistä. Olemme valmiit pyrkimään mahdollisimman laajaan konsensukseen eduskunnassa välttämättömiä lakiesityksiä eteenpäin viettäessä. Mielestämme hallituksella tulee olla valmiutta vaihtaa jokin säästötoimenpide toiseen, jos yhteisymmärrystä opposition kanssa sillä tavalla voidaan edistää.

Nyt ei ole kuitenkaan oikea aika keskustella hallitusohjasta. (Ed. Jaakonsaari: Katsokaa peiliin!) Tämä maa ei tarvitse, kuten presidentti Koivisto on sanonut, poliittista kriisiä taloudellisten ongelmien lisäksi. (Ed. Jaakonsaari: Kriisi on pöntössä!) Jos nyt syntyy epävarmuutta Suomen talouspolitiikan tulevasta suunnasta — siitä, kuka sitä harjoittaa, ja siitä, kyetäänkö välttämättömät säästöt toteuttamaan — aiheutetaan kansakunnalle suurta vahinkoa. On kysyttävä, kuka ulkomainen lainantaja niissä olosuhteissa luottaisi Suomeen. Kokoomus ei missään tapauksessa halua, että Suomen asema kansainvälisillä lainamarkkinoilla nykyisestäään heikkenisi ja Suomen taloustilanne sitä kautta olennaisesti vaikeutuisi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä nyt käsitellyssä oleva hallituksen budjettiesitys on sinänsä varsin hyvä. Budjettiesitystä laadittaessa kyettiin merkittäviin valtiontaloutta tasapainottaviin säästötoimenpiteisiin. Kokoomus kykeni torjumaan vaatimukset tuloverotuksen kiristämisestä. Mielestämme työnteon ja yrittämisen suurempi rankaiseminen hidastaisi talouden elpymistä. Sosiaalipolitiikassa jätetään aivan toisenlaisissa taloudellisissa oloissa päätetyt uudistukset toteuttamatta. (Ed. Gustafsson: Paljonko siirretään kunnille?) Kansalaisten perusturva kuitenkin taataan ja eläkkeisiin tulevat normaalit indeksikorotukset. Budjetissa korostetaan myös avoimen sektorin toimintaedellytysten parantamista ja erityisesti pienten ja keski suurten yritysten tukemista.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä markan kelluttamisratkaisun johdosta budjettia on eduskunnassa syksyn aikana tarkistettava. On selvää, että devalvoitumisen johdosta valtiontalouden epätasapaino ei voi kasvaa. Markan devalvoituminen sinänsäkin aiheuttaa jo muutostarpeita.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää ja vaatii hallitukselta talouspoliittista linjakeskustelua siitä, miten valtakunnan taloutta tervehdytetään kelluttamisratkaisun jälkeen. Vaadimme, että hallitus ansaitakseen luottamuksensa laatii

nopealla aikataululla hyvin konkreettisen toimenpideluettelon syntyneen tilanteen aiheuttamista välttämättömistä talouspoliittisista toimenpiteistä. Hallituksen ohjelman on oltava selvä ja määrätietoinen. Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tuossa ohjelmassa tulee olla ainakin seuraavat kohdat:

1) Valtiontalouden ja koko julkisen talouden tasapainottamista on jatkettava etsimällä rakenteellisia säästöjä. Nyt on kaikkien yhteisesti arvioitava, mihin kaikkiin tukijärjestelmiin suomalaisella yhteiskunnalla ylipääntänsä on varaa. Säästöissä on voitava pureutua myös eri tukijärjestelmien rakenteisiin. Nyt on oltava valmiutta arvioida uudelleen teollisuuden, varsinkin vientiteollisuuden, tukijärjestelmiä, maatalouden tukijärjestelmää, kuntien valtionosuusjärjestelmää, eri sosiaalitutkimusjärjestelmiä ja niistä varsinkin eläkejärjestelmää. Suomen on nopeasti kyettävä nostamaan nykyistä poikkeuksellisen alhaista eläköitymisikänsä. (Ed. Gustafsson: Uusi hallitusohjelma!) Myös työttömyysturvajärjestelmä on arvioitava uudestaan. Työttömyysturvajärjestelmän on kannustettava työntekoon ja aktivoitava ihmisiä. Tältä osin suhtaudumme suurin odotuksin valtioshteeri Relanderin toimikunnan työhön, jota kiirehdimme.

2) Yritystoiminnan ja ennen kaikkea pk-sektorin toimintaedellytykset on turvattava syntyneessä tilanteessa. Vientiteollisuus on suuri hyödynsaaja. Tätä hyötyä on voitava leikata ja käyttää kotimarkkinayritysten ja erityisesti pienten ja keski suurten yritysten toimintaedellytysten turvaamiseen.

3) On pikaisesti saatava taloutta vakauttava palkkaratkaisu. Työmarkkinajärjestöjen on tunnettava vastuunsa. Työmarkkinajärjestöt voivat omalla ratkaisullaan olennaisesti vaikuttaa työllisyystilanteen kehittymiseen. Mielestämme palkankorotuksiin tässä tilanteessa ei ole mahdollisuuksia, jotta kilpailukykyämme voidaan turvata ja jotta sitä ei välittömästi ryhdytä heikentämään. Koska Suomen työajat ovat varsin lyhyitä, olisi vakavasti harkittava mahdollisuutta työajan pidentämiseen. Haluan muistuttaa siitä, että mikäli jollakin sektorilla katsotaan olevan mahdollisuuksia palkankorotuksiin, ilmoittaa tällainen ala myös samalla olevansa valmis autamaan valtiontalouden alijäämän rahoittamisessa, mikä voidaan verotuksellisin toimenpitein hyvin toteuttaa. Myös työelämän sääntöjen joustavuutta ja yritysکوhtaisuutta on lisättävä. Työntekijän on voitava valita työpaikkansa säilymisen ja alemman palkan välillä.

4) On pidettävä huolta yhteiskunnan perusrakenteista. Energiaratkaisu ei saa viivästyä. On tehtävä pikaisesti päätös viidennen ydinvoimalan rakentamisesta. (Ed. Pulliainen: Siihen se huipentuu!)

Jatkotoimenpidepaketin kannalta keskeistä on se, että vältetään ajautumiselta takaisin inflaatio — devalvaatio-kierteeseen. Kaikin toimenpitein on nyt pidettävä huolta siitä, että inflaatio ei kiihdy. Tästä syystä hallituksen on jatkettava toimenpiteitä ruuan hinnan ja asumisen kustannusten alentamiseksi. (Ed. Skinnari: Koska aiotte aloittaa?) Tässä suhteessa keskeisen roolin tulee saamaan ruuan tuontitullijärjestelmä, kun mahdollisimman pikaisesti ruuan tuonnin lisensioinnista luovutaan.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää myös erittäin tärkeänä tässä yhteydessä pyrkiä turvaamaan uskottavuus talouspolitiikan pitkäjänteisyyteen. Haluamme erityisesti korostaa sitä, että tuleville vuosille asetettuja säästötavoitteita tulee entistään tiukentaa. Mielestämme tulisi harkita sitä, tulisiko eduskunnan jo etukäteen lailla säätää menojen enimmäiskatto lähivuosille.

Työttömyys on tällä hetkellä Suomen ehdottomasti suurin ongelma. Työllistäminen ei voi tapahtua pysyvästi keinotekoisesti luotuihin työpaikkoihin. Nyt on rakennettava Suomen teollisuuden perustaa tutkimuksella ja tuotekehityksellä. Vain siten voidaan luoda pysyviä työpaikkoja. Tapahtuneet devalvaatiot eivät saa johtaa siihen, että Suomen teollisuuden metsäteollisuusvaltaisuus entisestään kasvaisi. Siitä syystä kiirehdimme ja edellytämme hallitukselta sellaisen teollisuuspoliittisen ohjelman laatimista, jolla suomalaisen yritys-elämän monimuotoisuus, uudistumiskykyisyys ja uusia tuotteita synnyttävä pohja voidaan luoda.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on kiinnittänyt erityistä huomiota nuorisotyöttömyyteen. Kokoomus kiirehtii hallitukselta nopeita konkreettisia toimia nuorisotyöttömyyden parantamiseksi. (Ed. Halonen: Miksi ette tue hallituksessa?) Mielestämme ammatillisten oppilaitosten aloituspaikkoja on lisättävä. Akateemisille työtömille on saatava korkeakouluihin lisää opiskelupaikkoja. Alle 20-vuotiaalle nuorelle, jolla ei ole ammatillista koulutusta, on tarjottava veloitetyön sijaan työllistymistä edistävää koulutusta. Vasta valmistuneelle nuorelle on tarjottava jatkokoulutusta tai työharjoittelua. Nuorten tutkijoiden työllisyyttä on edistettävä huolehtimalla erityisesti tuotannon kehittämisprojekteihin liittyvien tutkimuslaitosten määrärahoista. Oppiso-

pimuskoulutusta on tehostettava. (Ed. Gustafsson: Eikö kokoomus saa näitä läpi hallituksessa?) — Olemme tyytyväisiä, että asioiden valmistelu on tällä hetkellä jo hallituksessa vireillä.

Arvoisa puhemies! Jos markan devalvoituminen jää nyt tapahtuneelle tasolle, merkitsee se 13 000 markan lisävelkaa jokaiselle työssäkäynnille suomalaiselle. Tämä on se lasku, jonka me maksamme valtiontalouden säästöjen riittämättömyydestä, opposition lietsomasta epävarmuudesta, (Paheksuvia välihuutoja vasemmalta) Suomen Pankin huonosti harkitusta rahamarkkinaoperaatiosta, eräiden ministereiden korkosäännöstelypuheista ja eräiden professoreiden ja tohtoreiden devalvaatiopuheista. Toivon, että tämän prosessin jälkeen me kaikki ymmärrämme, että me kaikki suomalaiset istumme samassa veneessä. (Ed. Jaakonsaari: Markkinatotalitarismia!) Unohtakaamme sisäinen eripura ja katso-kaamme eteenpäin. Oecd arvioi viimeisessä Suomi-katsauksessaan, että Suomen taloudellinen nousu on vähitellen alkamassa. Kannustakaamme nyt kaikki yrittämistä ja työntekoa. Vain siten Suomi saadaan nousuun.

Edustajat Antvuori, Alho ja Lahtinen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kansantuote aleni viime vuonna enemmän kuin kertaakaan sataan vuoteen. Korot ovat Suomessa korkeammalla kuin koskaan, eikä missään Oecd-maassa ole yhtä korkeat reaalikorot kuin Suomessa. Viime vuonna maassa tehtiin konkurssien suomenennätys, ja tänä vuonna konkurssreja tehdään enemmän kuin viime vuonna. Ikinä ei suomalaisia ole ollut työttömänä niin paljon kuin on nyt. Valtion budjetin rahoitukselta kolmannes on velkaa.

Tämä on tulos siitä, että kokoomus on nyt ollut viisi vuotta hallituksessa ja markkinavoimat ovat saaneet vapaan näytön paikan. Sinipunahallituksessa kokoomus loi pohjan nykykehitykselle, ja lamasta sekä kahdesta pakkodevalvaatiosta kokoomus vastaa tässä porvarihallituksessa. On ajateltava Suomen eikä EY:n etua, ja myös pienyritysten toimintaedellytysten turvaamiseksi eduskunnan on ohjattava kokoomus politiikan sivuraiteille.

Budjetin perjantaisen esittelyn jälkeen meidän piti kokoontua tähän tilaisuuteen jättämään jäähyväisiä ja lausumaan muistosanoja suomalai-

selle hyvinvointivaltiolle, joka on joutunut raa'an pahoinpitelyn kohteeksi. Veret on viime vaaleissa pysähdytetty. Porvarihallituksen ensimmäinen ja toivottavasti viimeinen vuosi on ollut armotonta menoa. Budjetin esittelyn jälkeen markka on pantu kellumaan. Sen myötä myös hallitus on joutunut kellumaan kuin lastu lainehilla, pilke pieni aallon päällä. Niin köykäinen se hallitus on. (Ed. Skinnari: Vatsallaan suu vedessä!)

Hallituksen yhtiökumppani Suomen Pankki ei enää pysty puolustamaan sitä vahvan markan linjaa, joka on ollut maan talouspolitiikan perustana vuodesta 1987 lähtien. Markkinaparlamentti on tuottanut hallitukselle epäluottamuslauseen. Omat koirat purivat.

Tapa, jolla markkinavoimat tuottivat tämän epäluottamuslauseen, ansaitsee lähemmän tarkastelun. Objektiivista perustetta nimittäin ei ollut markan devalvaatiolle. Markan arvon alentamista ei tarvittu teollisuuden hintakilpailukyvyn näkökulmasta. Vasemmistoliitossakaan me emme ole nyt vaatineet markan devalvaatiota, sillä tämä devalvaatio tulee pienille ihmisille ja pk-yrityksille todella kalliiksi.

Devalvaatio tehtiin, koska Suomi ei pystynyt turvaamaan markan arvoa kotimaisia keinottelijoita vastaan. Devalvaatiosyylinen on ennen muuta suomalainen vientiteollisuus, joka toimii hyvin lyhytnäköisesti. Se keinotteli, ja se saa devalvaatiosta keinotteluhyödyn, mutta se hyöty tulee sille kalliiksi. Voidaan arvioida, että devalvaatioon varautuminen maksaa suomalaisille vientiyrityksille yleisesti 4—5 miljardia markkaa vuodessa, ja kestää kauan, ennen kuin ne saavat takaisin devalvaatioon sijoittamansa rahat.

Sitä paitsi vientiyritysten perusteettomasta devalvaatiosta saamaa hyötyä ei ole tällä kerralla mitään syytä antaa niille vapaaseen käyttöön. Esimerkiksi metsäteollisuus käyttää keinotteluvoittonsa mitä todennäköisimmin uusiin ulkomaisiin investointeihin, ja sitä toimintaa meidän ei ole syytä rahoittaa kansakunnan varoista valuuttakurssimuutoksia. Niinpä vientiteollisuuden devalvaatiovoittoja on leikattava vientimaksulain mukaan työllistäviin kotimaisiin taroituksiin. Me vaadimme nyt valikoivan elvytyksen rahoittamista vientiteollisuuden devalvaatiovoitoista. Kiinnitin huomiota siihen, että ed. Sasi ei puheessaan esittänyt tätä vaihtoehtoa maan taloudellisen tilanteen parantamiseksi, vaikka aamulla televisiossa hän vielä oli tätä mieltä.

Tämän pakkodevalvaation taustalla on myös

presidentti Koiviston nimittämän nukkehallituksen uskottavuuden romahdus. Niinpä työttömien armeija äänestää kunnallisvaaleissa myös poliittisen kenraalijuntan kohtalosta eivätkä kunnallisvaalit ole vain paikallisvaaleja.

Kun hallitus on harjoittanut veret pysäyttäneen deflaatiopolitiikkaa, meillä on maassa kotiperäisin toimin syventynyt lama. Tämä lama ei jakaudu tasaan suomalaisten kesken. Nimittäin samaan aikaan kun suomalaiset maksavat muiden suomalaisten ja vähän ulkomaalaistenkin keinotellulaskut omalla elintasollaan, pääomien omistajille ollaan antamassa suuria verohelpotuksia.

Rahan tukkutatlettajien pankkisäästöt ovat jo muutaman vuoden ajan olleet aliverotettuja. Nyt verohelpotuksia ollaan antamassa myös osinkojen ja vuokrien saajille. Samaa aikaan kun pysyvässairas pieni ihminen ajetaan entistä tiukemmalle lääkemenojensa kanssa, kun päivähoidotakia romutetaan ja kun 50 000 pienituloista ihmistä menettää asumistuen, monet osinkotulon saajat eivät maksa penniäkään veroa osingostaan. Ed. Kääriäinen, tässä olisi yhteisvastuukeräyksen paikka. Ymmärsin niin, että tällaista yhteisvastuuta te ette kuitenkaan peräänkuuluttanut puheenvuorossanne. Maassamme pannaan joka päivä toimeen jättäjämaisia tulonsiirtoja niiden hyväksi, jotka pitävät laiskaa ja löysää rahaa pankkitileillä. Korkotulot ovat suomalaisten hyväosaisten ihmisten sosiaaliturva, joka paranee paranemistaan samaan aikaan, kun pienten ihmisten toimeentuloturva heikennetään.

Kasinotalouden synnyn aikaan vuoden 1986 päättyessä, siihen aikaan kun markkinavoimat vapautettiin ja meitä alkoi hallinnoida sinipunahallitus, kansakunta antoi tuotannon- ja tulojen loistaan pankkien tallettajille 7 miljardin markan suuruiset korkotulot. Samaa aikaan kansantulokasta siirrettiin ulkomaisille sijoittajille 7 miljardin markan korkotulot.

Viime vuoden lopussa, jolloin kansakunnan elintaso alkoi laskea samalle tasolle kuin se oli ennen kasinotalousaikaan ja Suomen kansan viiden vuoden työn tulokset nollattiin, tuotannon- ja tulojen loistaan annettiin päältä pois 19 miljardia markkaa korkoja pankkien tallettajille ja 29 miljardia markkaa korkoja ulkomaisille sijoittajille. Rahan tukkutatlettajat, koti- ja ulkomaiset koronkiskurit, saavat korkotuloja kymmenen osan kansantuotteesta. Näin me maksamme työmme tuloksista kymmenykset koronkiskureille ja keinottelijoille. Viiden viime vuoden aikana kokoomuksen tultua hallitukseen ja

markkinavaimien saatua vallan laiskan rahan omistajien osuus kakusta on kolminkertaistunut.

Kun kirkko tarjoaa paratiisia tuonpuoleisessa ja muinaisessa Neuvostoliitossa tarjottiin paratiisia tämänpuoleisessa, porvarihallitus markkinoi Suomea paratiisina tässä ja nyt. Isänmaamme on kuitenkin paratiisi vain koti- ja ulkomaisille rahamiehille ja -naisille. Hyödyttömien ihmisten ylläpitäminen korkorahoin on kapitalismin pimeä puoli. Siihen markkinatalouteen, mitä me kannatamme, ei kuulu markkinavaimien sokea leikki.

Eilen maan virkaatekevä pääministeri sekä Suomen Pankin pääjohtaja sanoivat, että huolimatta entisen politiikan konkurssista sama politiikka jatkuu. Sellaiset puheet osoittavat huonoa arvostelukykä paitsi asianomaisilta henkilöiltä myös heidän taustallaan olevilta sangen arvovaltaisilta piireiltä.

On myös ongelmia, jotka eivät riipu hallituksesta. Yksi sellainen on ulkomainen velkaantuminen. Me velkaannuimme ulos hyvinä vuosina. Ulkomainen velkaantuminen on sinipunana perua. Sähkörahaa tuotiin syömävelaksi.

Keskusta sai vaalivoittonsa jälkeen siivottavakseen sinipunapiirien likaaman talon. Kun se vain kuitenkin sotki asioita edelleen jatkamalla sinipunapolitiikkaa, voidaan todeta Kalevi Soran tavoin, että keskustan vaalivoitto perustui valheeseen. Keskusta on porvarihallituksessa pettänyt pienen ihmisen asian. Keskusta on myös porvarihallituksessa myymässä meitä Brysselille. Sinipunahallitus on nyt kärsinyt tuplakonkurssin.

Porvarihallituksen perimien ongelmien joukossa on yksi ongelmallisimpia pankkijärjestelmän kriisi, mikä on seurausta siitä, että tuontiraha käytettiin väärin tarkoituksiin. Nyt se raha ei tuota valuuttaa, jolla valuuttavelkoja voitaisiin hoitaa, ja kansa maksaa nyt muiden tekemät ulkomaanvelat selkänahastaan. Pankit velkaantuvat Suomen yhteiseen piikkiin. Esimerkiksi SKOPia ei voitu päästää konkurssiin siitä syystä, että sen ulkomaiset velat 19.9.1991 olivat 34 miljardia markkaa. Ne velat olisivat konkurssitapauksessa tulleet maksuun Suomelle. SKOPin kallis sosialisointi saattoi sittenkin olla veronmaksajille halvin vaihtoehto. Kaikkien pankkien pelastaminen on kuitenkin tarpeellista. Jos pankkeja tästä edespäin pelastetaan, niin omaisuus ja valta täytyy siirtää veronmaksajien haltuun. Tässä asiassa on tästä edespäin kuljettava Norjan viitoittamaa tietä eikä pankeille pidä

antaa mitään ilmaiseksi. Ne ovat taas piakkoin panemassa kättään veronmaksajien taskuun.

Maan taloustilannetta on vaikeuttanut se, että hallitus on niin puhdasoppinen ja dogmaattinen. Samaan tapaan ed. Sasi esitteli ainoan oikean politiikan teoreettiset perusteet siinä hengessä, että sen toteutumiseksi meidän on vaihdettava suomalaista todellisuutta. Helpompi olisi kuitenkin vaihtaa oikeaoppista hallitusta kuin suomalaista todellisuutta. Hallitus on ollut liian usein ylimielinen mm. ammattiyhdistysliikettä kohtaan. Toisinajattelua ei ole maassa suvaittu. "Älä riko ympyröitäni", sanoi Arkhimedes ennen kuolemaansa. "Älkää rikkoko ympyröitäme tai korot nousevat", sanoi Ahon hallitus ja kelluu pois. Näin ei voida jatkaa, että kaikki kelluu, ei vaikka jo Herakleitos sanoi, että kaikki kelluu.

Hallitus on meillä sotkeutunut ympyröihinsä ja korot nousevat. Toisen pakkodevalvaation muodossa markkinavoimat isivät hallitusta kuin vierasta sikaa ja näyttää siltä, että hyvästä rengistä on tullut taloon huono isäntä. Deflatoimalla kansantaloutta porvarihallitus säästää nyt Suomea kuoliaaksi, kansalaisilta viedään ostovoima, ja sillä politiikalla hallitus tuhoaa sen, mitä me olemme kutsuneet hyvinvointivaltioksi. Hyvinvoinnin vastakohta on pahoinvointi.

Hallituksen talousoppien pyhät peruslauseet olivat: valuuttakurssi on muuttumaton, inflaatiotavoite on nolla, Suomea pannaan ns. Emukriteerein eurokuntoon. Näistä aksioomista on voitu johtaa kaikki muu. Niinpä porvarillisen talouspolitiikan perusteisiin on kuulunut se, että korot ovat olleet korkeat. Tähän politiikkaan on kuulunut myös korkea työttömyys. Työttömyys on sitä, mitä hallitus kutsuu peitenimellä "rakenneiden muuttaminen". Kun halutaan selvittää, mikä on hallituksen politiikan perimmäinen olemus, ei pidä kuunnella vain ministereiden sanoja vaan on luettava heidän huuliltaan: Hallituksen politiikkaan kuuluvat korkeat korot ja työttömyys.

Kun markka nyt kelluu, oudompi luulisi hallituksen politiikan perustan romahtaneen. Mutta ei, armoston meno jatkuu, jos hallitus saa jatkaa. Porvarihallitus ei tarjoa kansalaisille näköalaa paremmasta. Se sanoo, että verta, hikeä ja kyyneleitä. Se tarkoittaa korkeita korkoja, konkurssseja ja työttömyyttä. Me kysymme: Mitä varten? Mitä me saamme vastineeksi verestä, hiestä ja kyyneleistä, siitä että Suomi on kiedottu Emu-pakkopaitaan? Suomen EY-jäse-

nyydenkö? Se ei ole sen hinnan arvoinen, mikä tästä politiikasta joudutaan maksamaan.

Me vasemmistoliitossa haluamme sellaista politiikkaa, jossa työttömyyttä ei käytetä yhteiskuntapolitiikan välineenä. On nimittäin vaara, että nykypolitiikan seurauksena tapahtuu se, mistä 1930-luvun lamantorjunnan teorian kirjoittanut John Maynard Keynes meitä varoitti, että klassisen taloustieteen opein kansantalous pääsee tasapainoon, mutta että se tasapaino ei toteudu korkean työllisyyden oloissa. Siksi on elvytettävä, on pantava veret liikkeelle. Tässä merkityksessä meidän on oltava Pohjolan Japani. Tarvitaan valtionyhtiöiden osakepääomien korotuksia, asuntoja, peruskorjausta, Savon rata, Pietarin rata, ympäristönsuojeluinvestointeja, tuulivoimaloita.

Myös meillä vasemmistoliitossa on valmisteltu 50 000 ihmisen työllistämiseksi ohjelma siihen tapaan, kuin sosialidemokraatit esittivät täällä työttömyyttä poistavaa ohjelmaa. Pitää tehdä juuri päinvastoin kuin hallitus teki asuntobudjettile. Tämän hallituksen aikana uusien asuntojen tuotanto on romahtanut kaikkien aikojen pohjanoteeraukseen. Voi Suomen nuoria!

Jos maassa ei tehdä jotain hyödyllistä ja tarpeellista niin kuin asuntoja, on sitten vaikka John Maynard Keynesin malliin pantava seteleitä pulloihin, kätkeä ne vanhoihin kaivoksiin ja myytävä kaivuoikeudet eniten tarjoavalle. Häinkin kuitenkin suositteli hyödyllisen ja tarpeellisen toiminnan käynnistämistä ja kansantalouden elvyttämistä valtion myötävaikutuksella ohi tämän vaihtoehdon. Hallitus näyttää usko- van puunukke Pinocchion malliin, jonka mukaan rahaa kylvetään maahan ja kastellaan. Sitä on tämä politiikka, jossa löysä raha tuottaa parhaiten laiskana pankkitilille.

Suomen kansantalous on nyt siinä tilanteessa, että se ei enää käynnisty itsestään. Se pitää käynnistää valtiovallan toimin, ja meidän on yhdessä murrettava laman psykologia. Sitä varten meidän on ensi tilassa vaihdettava hallitusta.

Me tiedämme ja tunnustamme ne ongelmat, jotka liittyvät elvytyksen rahoittamiseen. Kylmän rauhallisesti me silti vaadimme valikoivaa elvytystä ja kutsumme muita poliittisia puolueita elvyttämään kansantaloutta, luomaan työpaikkoja. Tehdään nyt sellainen hallitus, jossa ovat mukana kepu, SDP, vihreät ja vasemmistoliitto, ja pannaan maa jaloilleen. Tilanteessa, jossa Suomen ulkomaisen nettovelkaantumisen rajat ovat tulossa vastaan, syömävelka on suunnattava investointeihin. Rahoituslähde ei ole vielä

kokonaan kuivunut, mutta vesi vähenee juodessa.

Uutena keinona elvytyksen rahoitukseen meidän on nyt ruvettava käyttämään vientimaksulakia ja devalvaatiohyödyn sosialisointia. Onhan viimeisen pakkodevalvaation mittavat haitatkin sosialisoitu.

Mitä muihin rahoitusvaihtoehtoihin tulee, kirves on ehkä sattunut kiveen vaadittaessa ns. setelirahoitusta. Mielikuva siitä, että Suomessa pitäisi tehdä niin kuin Venäjän porvarit tekevät nyt naapurimaassa, on Suomessa psykologinen este sellaiselle setelirahoitusvaihtoehdolle, mitä Saksan porvarit käyttävät menestyksellisesti maansa jälleenyhdistyksen rahoitukseen. Kun SMP vaatii setelirahoitukseksi Venäjän mallia ja kun hallitus aloittaa kovapanosammunnat propagandatykistön järeillä aseilla jokaisen uuden keskustelun avauksen jälkeen, Suomen politiikassa ei ole nyansseja. Kun siis hallituksen ainoan oikean tien politiikassa ei ole joustoa mihinkään suuntaan, vaihtoehtokin on yksinkertainen: tämän hallituksen ero. Suomella ei ole muuta vaihtoehtoa. Niin vaihtoehtotonta on suomalainen todellisuus: Tämä hallitus on erottettava.

Taloudellinen suhdannetilanne on vaikea. Sil- lä että Suomen kansantuote aleni viime vuonna enemmän kuin missään muussa länsimaassa ja enemmän kuin koskaan Suomessa, on vaikutusta taloudenpitoon. Vaikeina aikoina on rukiiseen sekoitettu pettua, leipään petäjäistä, ja niin joudutaan tekemään nytkin. Mutta meille ei käy se, että hyvinvointivaltiota puretaan ja perusturva murennetaan käsillä olevan budjetin avulla. Porvareiden ei pidä syöttää suomalaisille pelkkää pettuleipää samaan aikaan, kun suurituloisille kansalaisille sinipunahallituksen aikana annettu veroale pidetään yleisesti voimassa, kun pääoman omistajat saavat uusia verohelpotuksia ja kun Suomesta tehdään koronkiskureiden paratiisia.

Työttömyys on ongelma numero yksi. Siksi me haluamme valikoivaa elvytystä. Sen pitää kuulua uuden hallituksen ohjelmaan.

Rahatalouden puolella ykkösongelma on ulkomainen velkaantuminen, ja käytännössä työttömiä tehdään korkeilla koroilla. Reaalikorot saadaan alenemaan joko alentamalla nimelliskorkoja tai lisäämällä inflaatiota. Jos hallitus pitää kiinni vanhasta politiikastaan, korkeista koroista ja työttömyydestä, jäljelle jää vain koh- tuullisen inflaation vaihtoehto. Sillä tavalla voidaan vähitellen vetää ylös myös aikaisempien

sukupolvien työn tuloksena syntyneen varallisuuden arvo.

Korot saadaan tarvittaessa alas myös hallinnollisella sääntelyllä panemalla koroille katto ja estämällä pääomien vapaa maastalähtö. Vasemmistoliitossa me olemme mieli avoimina valmiita keskustelemaan erilaisista markkinoiden sääntelyn vaihtoehtoista. Jos me emme saa vapaiden markkinavoiimien oloissa takeita siitä, että viime päivien tapahtumat eivät toistu kerta toisensa jälkeen uudelleen, meidän on hankittava ne takeet. Jos markkinavoiimat tuhoavat kansantalouden ja saattavat vaaraan isänmaan edun, ne pakottavat yhteiskunnan rajoittamaan vapaata toimintaansa.

Korkojen alentamiseksi voidaan tarvita pankkien ostorahan hinnan alentamista, korkokattoja lähdeverotileille, katon säätämistä talletusten turvattuudelle, peruskoron alentamista ja myös konkurssiuhun alaisten pankkien pelastamatta jättämistä.

Mikä muuten esti sen, että helsinkiläistä Talousosuuspankkia ei päästetty konkurssiin? Se, että se olisi vaarantanut Suomen EY:n jäsenhakemuksen, sanoo hallitus. Näin hallitus käyttää EY-jäsenyyttä perusteluna myös siitä riippumattomille ratkaisuille.

Vasemmistoliitossa meidän kotimaiset tekem me eivät ole ristiriidassa meidän EY-vaatimustemme kanssa. Me emme usko, että Suomi elpyy, jos suomalaisilla ei ole ostovoimaa. Tulonjaon näkökulmasta, mitä ei saa unohtaa devalvaation jälkihoitopaketissa, suurituloisille annetut verohelpotukset on peruttava, on harkittava pakko-lainaa suurituloisilta siihen malliin kuin se toteutettiin Miettusen hätätilahallituksessa ja pieniä eläkkeitä on korotettava. Perusturvasta sekä kohtuullisesta työttömien ja sairaiden ansioturvasta ei saa tinkiä. Sairaalla ihmisellä pitää edelleen olla mahdollisuus päästä ennenaikaiselle eläkkeelle. Suomalaisia elinkustannuksia on alennettava. Samaan aikaan me olemme valmiita harkitsemaan ylisuurten ansiosidonnaisten päivärahajen alentamista, eläkekattoja suurille eläkkeille sekä sosiaaliturvan tehostettua suuntaamista niille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Me olemme perusturvapuolue emmekä me ole valmiita murentamaan suomalaista hyvinvointivaltiota. Jos on lama, se on jaettava tasan kaikille sen sijasta, että koronkiskureiden etuja lisätään ja muiden ihmisten etuja poistetaan.

Suomessa ihmiset voivat nyt pahoin, ja jotta se ei jatkuisi, eduskunnan on vaihdettava hallitusta. Nykyisen hallituksen ministerit eivät ole

kelvollisia yhteisen konkurssipesän uskotuiksi miehiksi.

Ed. Myller merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R e n l u n d : Värderade talman, arvoisa puhemies! Budgetförslaget för 1993 innehåller de största inbesparingar som någonsin föreslagits på en gång av någon regering. Detta räckte dock inte till för marknaderna. Nu kan det inte längre finnas någon som tvivlar på att radikala sparat-gärder måste vidtas. Tyvärr är devalveringar ett mycket osocialt sätt att verkställa försämringar i medborgarnas servicenivå. Följderna kan ännu inte överblickas, vilket speciellt gäller de små och medelstora företag som producerar för hemmamarknaden.

Svenska riksdagsgruppen anser i alla fall, att en öppen regeringskris nu måste undvikas. En sådan skulle ytterligare öka osäkerheten och allvarligt försvåra efterskötseln av beslutet att låta den finländska marken flyta. Även på grund av läget i den internationella ekonomin måste ständig beslutsfattningsförmåga upprätthållas i landet. Utdragna regeringförhandlingar skulle nu omöjliggöra detta.

All uppmärksamhet måste inriktas på det faktum att markens värde förändrats. Försämringen av värdet innebär att såväl den offentliga sektorn som privata företag får allt svårare att bära kostnaderna för sina utländska lån. Den enda logiska följden av detta är att både staten och kommunerna måste vidta nya åtgärder för att skära ner sina utgifter.

När statens utländska skuldsättning nu i en handvändning stiger med den slutliga devalveringsprocenten, uppstår ett hål i budgeten, som inte kan täckas enbart genom nedskärningar. Svenska riksdagsgruppen förordar att man tillfälligt uppbär t.ex. exportavgifter för att lösa centrala nationalekonomiska problem, inte minst finansieringssystemets kris. Vidare måste det finnas beredskap till fördomsfrihet vad gäller avgiftspolitik. Att höja skatteprogressionen ger ingenting i pengar mätt, snarare kan det få andra negativa effekter. Dessutom kommer integrationen att medföra betydande skattesänkningar på sikt, vilkas inkomstbortfall måste kompenseras.

Det finns inte längre några som helst alternativ till en stabiliserande och långvarig arbetsmarknadsuppställning. Utländska bedömare är

nu enbart intresserade av vilket slag av ekonomisk politik som förs i Finland, inte av vem som förverkligar den.

Finlands Bank har vid upprepade tillfällen efterlyst en trovärdig finanspolitik, som skulle kunna ge stabilitet på penningmarknaden. Regeringen får ta på sig en betydande del av ansvaret för att detta inte uppnåtts, bl.a genom olika ministrars uttalanden. Också svenska riksdagsgruppen har efterlyst en strategisk plan för de närmaste åren, nu måste den fås till stånd omedelbart då läget på valutamarknaden klarat. I samband härmed måste stödåtgärder absolut vidtas, som syftar till att lindra de negativa effekterna av devalveringen för de små och medelstora företagen och som förbättrar sysselsättningen. Liksom tidigare är det vår exportindustri som skall garantera att vi kan sköta vår utländska skuld.

Den finländska ekonomins yttre omständigheter blir knappast vad de varit. Våra ekonomiska strukturer har utgått från ständig tillväxt och status quo både vad det gäller konkurrensen på hemmamarknaden och vår position på den internationella marknaden. Vi har nu en gång för alla fått lära oss att sådana strukturer inte har någon chans i en öppen världsekonomi, de måste förändras då målet är att bibehålla och utveckla Finland som en välfärdsstat, som bygger på social rättvisa och internationell solidaritet.

Vår materiella välfärd har med andra ord visat sig vara alltför beroende av internationella politiska och ekonomiska konstellationer, som inte längre existerar. Nu måste vi tillfälligt sänka levnadsstandarden, därom råder inget tvivel.

Arvoisa puhemies! On pelottavaa katsella poliittisella taholla ilmenevää vastuun pakoilua. Kaikkien poliittisten puolueiden on uskallettava tunnustaa, että korjaamme nyt 80-luvulla harjoitetun talouspolitiikan satoa. Vuosina 1987—91 budjetti kasvoi nimellisesti yli 50 prosenttia ja reilustikin ja reaalisesti yli 30 prosenttia. Varoituksen sanat kaikuivat kuuroille korville. Eduskunta lisäsi niin myöhään kuin syksyllä 90 menoja vielä 700 miljoonaa markkaa vuositasolla. Tässä SDP oli liikkeelle panevana voimana, eikä edes valtiovarainministeri Louekoski pystynyt hillitsemään omia ryhmätovereitaan vaan joutui nielemään katkeran kalkin ja hyväksymään menojen korotukset. (Ed. Metsämäki: RKP oli hallituksessa!) — Mutta me vastustimme sitä!

Enemmän kuin hämmästyttävää on, ettei SDP, joka oli keskeisesti hallitusasemassa koko

80-luvun ajan, katso itsellään olevan mitään osuutta tämän päivän taloudelliseen tilanteeseen. Ruotsin sosialidemokraatit ovat avoimesti tunnustaneet harjoitetun politiikan virheet, mutta meillä on vaikea löytää vastaavaa tahtoa sosialidemokraateilta. Entistä enemmän hämmästyä sosialidemokraattisten poliitikkojen yrittäessä tähdentää, ettei heillä ollut vaikutusvaltaa edellisessä hallituksessa.

Kun nyt vasemmalta väitetään harjoitetun politiikan johtaneen konkurssiin, voidaan oikeutetusti kysyä: kenen politiikan? Mutta tosiasioiden tunnustaminen ei kai ole niin helppoa. Onko meidän devalvoitava kahdesti? Onko meillä oltava 400 000:ta lähentelevä työttömyys ja hallitsematon velkaantuminen, ennen kuin olemme kypsiä toimenpiteisiin? (Ed. Gustafsson: Hävytöntä syyttää sosialidemokraatteja!) Kriisin hinta inhimillisenä kärsimyksenä on noussut kaikkein korkeimmaksi. — Se ei koske pelkkää SDP:tä, mitä minä tarkoitan, minä tarkoitan meitä kaikkia.

Työpaikkojen uudelleenluomisen ja kansalaisten hyvinvoinnin turvaamisen tulee ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä olla talouspolitiikan perimmäisenä tavoitteena. Tilannetta ei voida tarkastella vain seuraavaa budjettivuotta tai vaaleja ajatellen. Pidemmällä tähtäyksellä edellytyksiä luo ainoastaan kestävä, tuotantoon perustuva taloudellinen kasvu. Tälle perustalle maamme on rakentanut hyvinvointinsa kautta vuosikymmenien, ja kokemukset 80-luvun lopulta osoittavat, mihin muut tiet johtavat.

Edelleen elpymistä jarruttaa joukko ongelmia: julkisen sektorin koko lähes 700 000 työntekijää, sen suunnaton vaje ja siitä seuraava velkakierre. Vaje yhdessä epävarmuuden kanssa siitä, mitä työmarkkinoilla tapahtuu, pitää edelleen korot tasolla, joka tukahduttaa sekä aloitteellisuuden että selviämismahdollisuudet elinkeinoelämässä ja tukaloittaa velkaantuneiden talouksien asemaa. Paluu vanhojen aikojen korkosäännöstelyyn on suljettu pois lääkkeenä. Sen sijaan devalvaation jälkihoidon yhtenä keskeisenä tavoitteena tulee olla korkojen saaminen alas.

Muiden toimenpiteiden ohella tuotannon toimintaedellytysten parantamiseksi hallituksen tärkeimpänä tavoitteena lähivuosina on oltava julkisten menojen tasapainoon saaminen. Julkinen velkamme on pitkään ollut alhainen verrattuna muihin maihin. Me olemme muutamien vuosien aikana lisänneet sitä vain 10 prosentista runsaaseen 40 prosenttiin bruttokansantuottees-

ta. Tänä vuonna vajeemme on 60 miljardia markkaa, yli miljardi markkaa viikossa. Hallituksen budjettiesitys on askel oikeaan suuntaan. Devalvaatio edellyttää kuitenkin lisätoimenpiteitä.

Värderade talman! Svenska riksdagsgruppen är medveten om att den nödvändiga saneringen av de offentliga utgifterna kommer att drabba många funktioner som medborgare och olika grupper i samhället upplever som viktiga. Därför måste riksdagsgrupperna ha möjligheter att omprioritera nedskärningarna. Men problemet med det utdelade budgetförslaget ligger inte i att nedskärningarna är för stora, tvärtom. Allt tal om att pruta på sparmålsättningarna av en eller annan orsak är orealistiskt.

Däremot anser svenska riksdagsgruppen, att det i nuläget blir allt viktigare att fördela de tillbudsstående resurserna på ett sätt så att de kommer de mest behövande och svaga i samhället till godo. Den tillämpade osthylvelsprincipen räcker knappast till i fortsättningen och är inte heller alla gånger den bästa ur rättvisesynvinkel sett, utan vi måste granska verksamheten sektorvis och se vilka tyngdpunktsområden, som bör prioriteras. Åtgärder bör också övervägas noga så att utbildningssektorn inte drabbas alltför hårt, vilket skulle försvåra strävandena att ge samhället ny fart.

På en del håll har man efterlyst större offentliga satsningar för att stimulera den inhemska efterfrågan. Det är alldeles riktigt att exporten inte ensam drar ekonomin till en snabb tillväxt. Men att föreslå mera utgifter i ett läge då staten lånar var tredje mark den använder, är orimligt. Man måste också fråga sig vilken moralisk rätt vi dessa år har att föra ett så stort negativt arv till kommande generationer.

Finland har dessutom skapat en del av sitt positiva internationella rykte som ett land som betalar igen sina skulder. Men det gör vi bara med exportintäkter — och idag är våra exportintäkters andel av den utländska skulden lägst av alla de utvecklade industriländerna inom Oecd — vi tävlar i stället i samma klass som Mexico. Vill vi verkligen att historien skall komma ihåg vår generation av politiker som den, som förde vårt land hit?

Arvoisa puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä osoitti kesäkokouksessaan huomattavasti suurempaa leikkausten tarvetta, joista osa tulisi käyttää elvyttäviin kohteisiin. Elvytys ei saa

kuitenkaan tässä tapauksessa merkitä lainanoton lisääntymistä, vaan varat on saatava budjettia uudelleenkohdentamalla. Eduskunnan tulisiikin budjettikäsittelyssään keskustella ja sopia tulevaisuuden suuntalinjoista rajallisten resurssien käyttämiseksi tehokkaasti.

Nyt onkin aika antaa sisältöä elvytys-käsitteelle, joka on jo pitkään ollut keskeinen tema talouspoliittisessa keskustelussa, mutta jota on tuskin ollenkaan konkretisoitu. Keskustelun on oltava nyansoidumpaa. Ei riitä, että hallitus osoittaa meidän jo pitkään soveltaneen Länsi-Euroopan elvyttävintä politiikkaa opposition taas antaessa ymmärtää, että varsinaista säästämistä on lykättävä nousukauteen. Todellisuus ei ole koskaan niin mustavalkoinen. Ei voi olla mahdotonta saavuttaa huomattavasti suurempaa yhteisymmärrystä hallituksen ja opposition välillä tässä asiassa ja sopia rahojen käyttämisestä myös tulevaisuudessa tulosta tuottavalla tavalla.

Budjettivarojen käytön osalta ajatukset kohdistuvat ensisijaisesti työllisyyden parantamiseen. Työministeriön työryhmän ehdotukset osan voimavaroista siirtämisestä koulutukseen, esimerkiksi oppisopimuksiin, ansaitsevat kaikkien tuen. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa myös, että on tärkeää ottaa käyttöön jonkinlainen työttömien perusturvan vastasuoritus ainakin nuorten henkilöiden osalta, joilla ei ole ollut aikaisempaa yhteyttä työelämään. Työministerin tulisi löytää uusia, epätavanomaisia muotoja ja pystyä nousemaan tavanomaisista urista. Työttömyysvarojen suora ohjaaminen yrityksille voi olla ongelmallista monestakin syystä, mutta sitä ei pidä kuitenkaan sulkea pois nuorison osalta. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä nuoret työttömät voisivat toimia ohjaajina ja avustajina kouluissa sekä päivä- ja vanhustenhoidossa. Tällainen toimenpide lieventäisi myös jossain määrin kyseisiin sektoreihin kohdistettujen säästöpäätösten vaikutuksia. Maisemanhoito ja kierrätykseen liittyvät tehtävät ovat muita mahdollisia vastasuorituksia.

Värderade talman! Möjligheter till en effektivare användning av resurser finns också då det gäller stödet till företagen. Slumpmässigt stöd till krisdrabbade företag, som betalats ut av arbetsministeriets medel, borde inte förekomma, då det lätt snedvrider konkurrensen och inte är delar av en allmän strategi. Handels- och industriministeriets samt Kera:s allmänna förutsättningar bör istället i motsvarande grad förbättras,

samtidigt som lagstiftningen förnyas enligt utredningsmannen Paasivirtas modell.

Regeringens förslag att påföra kommunerna en förhöjd folkpensionsavgift är svårt att omfatta i detta skede. Då regeringens avsikt är att minska driftskostnaderna med 4 procent, borde man först ha underhandlat med intresseorganisationerna och sedan på basen av underhandlingsresultatet fattat beslut. Nu ställs kommunerna inför fullbordat faktum, utan att de själva har någon möjlighet att påverka arbetsmarknaden. Detta är knappast vad man kallar god politik, det underlättar inte förhandlingsklimatet.

Att regeringen framflyttar betalningsrater för kommunerna är inte någon egentlig sparåtgärd, utan endast en överföring av det ekonomiska ansvaret till den andra delen av den offentliga sektorn: kommunerna. Regeringen borde inte syssla med sådant och därför borde riksdagen gå in för att återställa ordningen. Regeringens förslag medför att trycket på förhöjt skattörespris i kommunerna ökar, och betyder i slutändan höjda skatter.

Arvoisa puhemies! Budjetin uusi rakenne yhä enenevässä määrin konttäsommiseen ei ole pelkästään myönteistä. On vaara, että virkamiesten ja ministeriöiden valta kasvaa eduskunnan kustannuksella. Päätösvalta tulee näin monissa kysymyksissä vielä hahmottomammaksi ja kasvottomammaksi ja voi piiloutua nimettömyyden seinien suojaan. Jonkin asian mennessä vinoon on suuri vaara, että eduskunta ja poliitikot joutuvat arvostelun kohteeksi virheistä, jotka jotkut muut ehkä ovat tehneet. Tämän vuoksi eduskunnan on keskusteltava tämän budjetin uuden rakenteen tarkoituksenmukaisuudesta, sillä on suuri vaara, että tämä tapahtuu demokratian kustannuksella.

Markan kelluminen jälleen osoittaa, että talouden vakauttaminen voidaan saada aikaan vain eri yhteiskunnallisten voimien vakavien neuvottelujen tuloksena. Ruotsalainen eduskuntaryhmä on kaikissa tilanteissa halukas myötävaikuttamaan tällaisia tarkoituksia palveleviin ratkaisuihin. Maalla ei ole varaa asettaa ketään sivuun, kun kyse on laman aallonpohjasta nousemisesta. Valmiutta ei saa puuttua myöskään talouspoliittisten linjausten tarkastamiseen.

Värderade talman! Den nya budgetuppställningen med klumpsummor i allt större utsträckning är inte enbart positiv. Det finns risk för att

tjänstemännens och ministeriernas makt förstärks på bekostnad av riksdagens. Den beslutande makten blir därmed i många frågor ännu mera konturlös och ansiktslös, och kan gömma sig bakom anonymitetens väggar. Går någonting snett är risken uppenbar att riksdagen och politikerna får klä skott för omedvetna misstag som någon annan har gjort. Därför bör riksdagen diskutera ändamålsenligheten med denna budgetuppställning, för risken är stor att den sker på demokratis bekostnad.

Att marken igen flyter visar att en stabilisering av ekonomin kan fås till stånd bara som ett resultat av seriösa underhandlingar med olika samhällskrafter. Svenska riksdagsgruppen är i alla situationer villig att medverka till överenskommelser, som gagnar sådana syften. Landet har inte råd att ställa någon på sidan då det gäller att komma ur lågkonjunktorens vågdal, inte heller får beredskap saknas då det gäller att se över de ekonomisk-politiska linjedragningarna.

Ed. Ollila merkitään länän olevaksi.

L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Eilissä televisiouutisissa pääministeri Aho sanoi, että hallitus harkitsee eroa vasta sitten, "jos emme onnistu niissä tavoitteissa, joihin hallitus on talouspolitiikassaan sitoutunut". Vakaa markka on ollut yksi istuvan hallituksen talouspoliittisista päättävöitteista. Hallituksen puolitoistavuotisen toimikauden aikana markka on romahtanut nyt jo kaksi kertaa. Silti hallitus jatkaa istumistaan. Kuinka monta kertaa markan täytyy romahtaa, ennen kuin hallitus tulkitsee epäonnistuneensa talouspoliittisissa tavoitteissaan? Mikäli hallituspele jatkuu kepulaisten sääntöjen mukaan, pääministeri yrittää seuraavaksi erottaa keskuspankin pääjohtajan epäonnistuneen finanssipolitiikan vuoksi.

On selvää, että jos talouspolitiikan vaihtoehtoina ovat vain a) vahvan markan politiikka tai b) velalla elvyttäminen, on nykyinen hallituksen linja parempi kuin demareiden tarjoama velkavetoinen talous. Nykyisessä kaksoisvajetilanteessa, jossa vallitsee yhtä aikaa valtiontalouden alijäämä ja vaihtotaseen alijäämä, laajamittainen velkaelvytyspolitiikka veisi maan talouden perikatoon varsinkin, kun vapaiden pääomamarkkinoiden vallitessa elvytys valuisi maasta ulos.

Mutta pääministeri Aho on oikeassa vain siinä, että vakaan markan politiikka on parempi kuin velalla elvyttäminen. Näiden linjojen lisäksi on kuitenkin olemassa kolmaskin tie: ekologisesti hyväksyttävän toiminnan malli, jossa verotuksen painopistettä muutetaan työn verottamisesta ympäristön käytön verottamiseen. Ympäristöverokertymällä voidaan operoida tuloveroja ja sotumaksuja niin, että tuetaan työllisyyttä ja elvytetään taloutta. Hallitus kulkee korvatulpat korvilla ja laput silmillä, ellei se suostu näkemään muita vaihtoehtoja. Tällä ns. vihreällä verouudistuksella ei tietenkään voida viikossa ratkaista akuuttia talouskriisiä, mutta pidemmällä aikavälillä talous saadaan sitä kautta siirrettyä kestävä kehityksen uralle. Palaan esitykseni lopussa vielä tarkemmin ympäristöverokysymykseen.

Markan laskeminen kellumaan oli keskuspankin näkökulmasta ainoa mahdollisuus tilanteessa, jossa ei ollut näköpiirissä mitään kiinnekohdtaa, joka olisi pysäyttänyt valuuttavirran maasta ulos. Olisi ollut mieletön riski ottaa jatkuvasti lisää tukiluottoja, kun ei ollut mitään varmuutta siitä, milloin tai miten ne voitaisiin maksaa takaisin. On masentavaa, että keskuspankki joutuu alituisen paikkaamaan avutonta finanssipolitiikkaa.

Markan kelluttaminen on toki parempi vaihtoehto kuin suora devalvaatio, koska näin jää edes pieni toivo siitä, että markka voisi joskus palata entiselle tasolle. Markan devalvoitumisella on kuitenkin samat negatiiviset vaikutukset korkoihin, ulkomaiseen velkaan, tulonjakoon, inflaatioon jne. kuin itse devalvaatiollakin. Markan devalvoituminen tulee nostamaan korkoja, kasvattamaan ulkomaisen velan hoitokuluja, siirtämään tuloja suljetulta sektorilta avoimelle sektorille, kiihdyttämään inflaatiota jne. Markan kelluttaminen tulee kaatamaan lisää pk-yrityksiä, nostamaan työttömyyttä, aiheuttamaan raskaita valuuttakurssitappioita suljetun sektorin yrityksille ja kunnille sekä tietysti myös valtiolle itselleen aivan kuin varsinainen devalvaatiokin. Lisäksi se tulee vaikeuttamaan pankkikriisin ratkaisua. Se tulee myös tukemaan talouden vanhoja rakenteita. Suomen talouspoliittisten kykyjen uskottavuus on nyt lopullisesti menetetty.

Jotta valuutan kellumaan laskemisesta koituisi jotakin hyötyäkin ja jotta sen vaikutukset olisivat hallittuja, se olisi edellyttänyt tukipaketin kasaamista. Nyt kaikki kävi kuin viime syksynkin devalvaatiossa eli markan arvoa muutetaan ilman tukipakettia.

Itse asiassa devalvaatio on kummitellut hallituksen kellarin kätöksissä koko sen toimikauden ajan ja sitä on jopa ruokittu hallituksen omasta piiristä. Jos hallitus olisi halunnut selvästi sanoutua irti devalvaatiopolitiikasta, se olisi vaihtanut kyltymättömät d-narkomaanit vahvan markan tukijoihin viimeistään viime syksyn devalvaation jälkeen. Hallituksen ministereiden epäpätevyyttä sen oman politiikan toteuttamiseen osoittavat myös kesällä viritetyt puheet rahamarkkinoiden säännöstelystä ja säätelystä. Herää kysymys, mikä on hallituksen nykyinen rahapolitiikan doktriini tai valuuttakurssiregiimi.

Suomen rahoitusjärjestelmän turvaamisen nimissäkään ei tulisi kasata jättitappioita valtiolle. Elinkelvottomien pankkien toiminta on purettava hallitusti, ja valtion on päästävä eroon tällaisista ikuisista vampyyreista. Ei ole järkevää eikä kokonaistaloudellisesti tehokasta ylläpitää pysyvästi kannattamatonta toimintaa verovaroin.

Toiminnan hallittu purkaminen ei tarkoita konkurssia. Pankkien konkurssit vaikeuttaisivat merkittävästi kaikkien pankkien ulkomaista varainhankintaa ja pahentaisivat pankkikriisiä. Sen sijaan toimintaa voitaisiin purkaa siten, että lopetettavista pankeista myytäisiin terveet osat, esimerkiksi osa lainakantaa, muille pankeille ja jäljelle jäävä junk-tavara siirrettäisiin sitten valtion parkkiyritykseen odottamaan parempia aikoja tai hoidettaisiin kertaluonteisesti veronmaksajien rahoilla. Sekin olisi parempi kuin nykyinen tilanne, jossa elinkelvottomien pankkien tappiokierrettä ei pysäytetä ja jossa ongelm pankit nostavat korkotasoa varainhankinnallaan.

Se, että kaikki pankit eivät hakeneet valtion tukirahaa, on selvä osoitus siitä, että nyt valtio todella tukee heikkoa liiketoimintaa velkaantumalla itse. Jatkossa elinkeinopolitiikan painopiste on siirrettävä pankeista pk-sektorin puolelle ja pankeille aiottu tuki on ohjattava suoraan yrityksille korkotuen ja valtion takuiden muodossa. Nythän pankit ulosmittaavat omaisuutta yrityksiltä ja yksityisiltä alihintaan valtion rahojen turvin. Kun ihmisten asuntoja siirtyy pankkien kautta valtion vakuusrahaston haltuun, on oikeudenmukaista asettaa ehdoiksi, että ensinnäkin omistaja saisi jäädä asumaan asuntoonsa ja toiseksi että omistaja saisi lunastaa asuntoensa myöhemmin takaisin haltuunottohinnalla.

Arvoisa puhemies! Tämän täysistunnon aikana Suomessa on ehtinyt kolahtaa konkurssiin jo kaksi yritystä ja kolmaskin on kohta menossa. Kuten viime aikoina on selvästi nähty, puhumal-

la maan talousongelmia ei poisteta. Tammi — kesäkuun aikana 3 400 yritystä on mennyt konkurssiin, ja konkurssivauhti vain kiihtyy. Konkurssiaalto lisää työttömyyttä, jonka rahoittaminen uhkaa kaataa koko valtiontalouden.

Tässä konkurssi — työttömyys-kierteessä hallituksen toimenpiteet ovat koko ajan olleet pari kierrosta jäljessä. Konkurssikehityksen takia työttömyyskorvaukset nielevät niin valtavasti rahaa, ettei hallitus kykene muuhun kuin velvoitetyöllistämiseen, joka on usein tehotonta. Myös konkurssilainsäädännön uusiminen näyttää vievän istuvalta hallitukselta niin kauan, että loputkin yritykset ehtivät mennä konkkaan, ennen kuin uusi laki saadaan voimaan.

Tulevien sukupolvien kannalta on kohtuutonta, että lasku suurtyöttömyydestä jätetään heidän maksettavakseen rahoittamalla se nyt valtion velkaa lisäämällä. Oikeudenmukaisempaa olisi siirtää valtaosa kustannuksista nyt meille, joilla vielä on työtä. Työvoimakustannuksia leikkaamalla olisi tilaisuus tehdä solidaarista työmarkkinapolitiikkaa paitsi nykyisten työllisten ja työttömien välillä myös nykyisten ja tulevien veronmaksajien välillä. Tässä suhteessa valtion avaimet ovat ay-pomojen hallussa. Julkinen sektori voisi olla palkkajohtaja syksyn kierroksella ja leikata edes lomarahat.

Ay-liike tarjoaa ratkaisuksi viidettä ydinvoimalaa. Ei kiitos, työllisyydenkään nimissä ei tulla sentään rakentaa mitä tahansa. Sen sijaan siirtämällä energiaratkaisu kotimaisen polttoaineen puun varaan voidaan tarjota työtä tuhansille ihmisille. Rakentamalla ruuhmo-tyyppisiä puuvoimaloita tuetaan samalla modernia pk-metalliteollisuutta. Näin voitaisiin parantaa paitsi työllisyyttä myös vaihtotasetta ja ympäristöä.

Välillisten työvoimakulujen korkeus on este työvoiman palkkaamiselle. Budjetti aiheuttaa nousupaineita myös välillisiä työvoimakustannuksia kohtaan.

Suomalaisten yritysten rahoitusrakenne on kansainvälisen mittapuun mukaan erittäin heikko. Esimerkiksi metsäteollisuutemme velkaantuneisuus on tuplasti se mitä keskeisissä kilpailijamaissa. Ellei rahoitusrakennetta vahvisteta, suomalaisten yritysten on mahdotonta pärjätä Eta — EY-markkinoilla. Avainasemassa tässä tulevat olemaan pääomatulojen ja yritysverotuksen uudistus.

Hallitus mainostaa itseään suurena julkisen sektorin saneeraajana ja tiukkana talouden tervehdyttäjänä. Todellisuudessa se on kuitenkin ollut taloushistoriamme löysäkätisin tuhlari ja

elvyttäjä, kun sen saavutuksia mitataan valtion menotaloudella tai rahoitusvajeella.

Valtion menojen reaaliakasvu oli viime vuonna 14,6 prosenttia. Sen voi toki panna edellisen hallituksen piikkiin, tuolloinhan tehtiin se kuuluisa Louekosken löysä. Mutta tämänvuotinen valtion menojen reaaliakasvu, 13,5 prosenttia pankkipaketin kanssa tai 4,5 ilman pankkipakettia, on Ahon hallituksen oma aikaansaannos. Kun kahtena viime vuonna valtion menot ovat siis reaalisesti kasvaneet yhteensä 28 prosenttia pankkiavun kanssa tai 19 ilman sitä, ei ole ihme, että maan talous on kaaoksen vallassa ja valtio hiusrajaa myöten velassa.

Valtion rahoitusongelma on jo rakenteellinen. Lisälainanotto valuu pankkien tukemiseen ja työttömyyskorvauksiin. Valtion velkaantumisessa on jo noustu vuoren huipulle. Globaaleilla lainamarkkinoilla Suomi on maariski ja suurin yksittäinen lainanottajamaa. Suomea suurempia lainanottajia näillä globaaleilla markkinoilla ovat vain sellaiset instituutiot kuin Maailmanpankki ja Euroopan jälleenrakennuspankki.

Suomen velkaantumista on vähätelty suhteuttamalla se bkt:hen. Suomen kaltaisessa pienessä avoimessa taloudessa velka/bkt on väärä mittari, sillä velka voidaan maksaa takaisin vain viennin avulla. Kun velka suhteutetaan vientiin, Suomi on Euroopan kärkeä tällä velkaantumismittarilla mitattuna. Suomi on niin syvästi velkaantunut, että velkojen takaisin maksaminen rajoittaa talouden toipumista koko tämän vuosikymmenen ajan. Vieläkö joku haluaa valtion ottavan lisää velkaa?

Niille, jotka aikovat ratkaista talouden ongelmat setelirahoituksen avulla, kerrottakoon, että jos valtion ensi vuoden alijäämä eli bruttorahoitustarve katettaisiin setelistöä lisäämällä, liikkeessä olevan rahan määrä pitäisi nostaa kuusinkertaiseksi.

Edessä on siis väistämättä radikaali julkisen sektorin leikkaus. Tämä koskee paitsi valtiota erityisesti myös kuntien taloutta. Jatkossa ei enää selvitä pienillä säästöillä sieltä tai täältä, nyt on puututtava jo rakenteisiin. Määrällinen leikkaus ei välttämättä merkitse laadullista leikkausta, mikäli tuottavuutta pystytään nostamaan ja tehokkuutta lisäämään.

Julkisen sektorin supistaminen työpaikkoja lakkauttamalla ei sinänsä ratkaise ongelmaa, jos henkilökunta siirtyy työttömyyskortistoon. Työttömät ovat yhä edelleen julkisella sektorilla. Aitoa supistumista ja säästöä tapahtuu vasta silloin, jos avoin sektori pystyy omimaan julkisel-

ta sektorilta vapautettavat resurssit. Eta-kuviot ja tulevat hallinnon uudistukset on pystyttävä toteuttamaan henkilökunnan määrää lisäämättä.

Tässä yhteydessä on edelleen syytä toistaa suosituksemme purkaa päällekkäishallinto, lakauttaa keskusvirastot, yhdistää läänejä ja vähentää kuntien lukumäärää ratkaisevasti ja torpedoida maakuntahallinto ikiajoiksi. (Ed. Gustafsson: Ihan demarien linjaa, oikein hyvä!)

Yksi säästämiskohde, tosin pieni mutta periaatteellinen, olisi karsia valtion tuki tuskallisilta eläinkokeilta. Nythän verorahoja valuu opetusministeriön kautta jopa äärettömän tuskallisten eläinkokeiden rahoittamiseen.

Jos valtiolla on ylipäänsä rahaa investoida mihinkään, investoinnit tulisi suunnata peruskorjaustoimintaan ja raideliikenteen kehittämiseen, koska molemmat ovat työvaltaisia aloja ja kestävä kehitys mukaisia. Esimerkiksi Vuosaaren metron rakentaminen helpottaisi pääkaupunkiseudun työttömyystilannetta.

Myös maatalous on ohjattava kestävä kehityksen tielle. On päästävä eroon poukkoilevasta tukipolitiikasta. Nyt olisi jo aika päättää, kohdellaanko viljelijöitä yrittäjinä vai muutetaanko subventiot toimeentulotueksi. Yhtä lailla on käytävä kriittisesti läpi se, mitä tässä maassa on järkevää tuottaa.

Vastaavasti Suomen kehitysyhteistyömuodot ja -rahavirrat on arvioitava uudelleen. Kansainvälinen solidaarisuus edellyttää, että Suomi osallistuu kehitysyhteistyöhön omalla osuudellaan. Olen esittänyt, että valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa perehdytään tähän ohjelmakenttään syvällisesti budjettikäsittelyn yhteydessä. On todella syytä selvittää nykyisen järjestelmän epäkohdat ja se, minkälaista oikeudenmukainen kehitysyhteistyöpolitiikka olisi. Nythän monet hyvätkin hankkeet ovat valuneet hiekkään äkillisten leikkauspäätösten takia. Kehitysyhteistyössä on tärkeitä, että hankkeisiin sidotaan yva-prosessi eli ympäristövaikutusten arviointi ja otetaan raameiksi väestönkasvun rajoittaminen, naisten aseman parantaminen ja ihmisoikeudet. Kehitysyhteistyöhankkeisiin tulisi voida rekrytoida koulutettua väkeä myös työttömyysvaroin.

Arvoisa puhemies! Palaan ympäristöveropoliitiikkaan, josta jo alussa hieman puhuin. Suomessa harjoitettu ympäristöveropoliitiikka on ollut ja on edelleenkin kapea-alaista ja sen päällimmäinen tavoite on kerätä valtiolle varoja. Ympäristöverojen tuoton arvioidaan olevan alle 1,5 miljardia, mikä on vain 1,3 prosenttia valtion vero-

ja veroluonteisista tuloista ja varsin vaatimaton summa esimerkiksi 30 miljardin markan tuloverokertymään nähden.

Ruotsissa ympäristö- ja energiaveroilla kerätään noin 50 miljardia kruunua eli 3 prosenttia bkt:sta. Samalla bkt-osuudella mitattuna Suomessa tulisi kerätä ympäristömaksuja noin 15 miljardia markkaa eli kymmenkertainen määrä nykyiseen verrattuna.

Suomen tulee valmistella pitkän aikavälin kattava ympäristömaksu- ja ympäristövero-ohjelma eli ns. vihreä verouudistus, jossa siirrytään asteittain työn verottamisesta haittojen verottamiseen kokonaisveroaletta nostamatta. Painetta tämän suuntaiselle verouudistukselle asettaa myös integraatiokehitys, sillä tuloverojen osuus julkisen sektorin verotuloista on Suomessa yli 52 prosenttia, kun vastaava osuus Efta-maissa on keskimäärin 37 prosenttia ja EY-maissa 34 prosenttia. Vihreä veromalli suosii työvaltaisia aloja ja ympäristöä. Verotuksen rakennetta on toki varauduttava arvioimaan uudelleen myöhemmin, sillä sitä mukaa, kuin tuotanto- ja kulutustottumukset muuttuvat, vähenee myös ympäristömaksujen tuotto.

On ratkaistava myös, kerätäänkö ympäristömaksut ja -verot valtion kassaan vai korvamerkitäänkö ne ympäristönsuojelutarkoituksiin. Jättämällä ympäristömaksukertymä korvamerkitsemättä jätetään enemmän vapausasteita budjetin linjauksille, mikä mahdollistaa myös vapaamman ympäristöpolitiikan toteuttamisen. Siksi suosittelemme, ettei ympäristömaksuja ja -veroja korvamerkitäisi.

Tarkoituksena on ohjata tuotantoa ja kulu-tusta ympäristömaksujen ja -verojen kautta kestävä kehityksen uralle. Kuluttajat voivat itse vaikuttaa verotuksensa tasoon omilla valinnoil-laan. Vaikka yksittäisen kuluttajan käyttäytymi-nen sinänsä onkin merkittävää, poliittisella ta-solla kuitenkin määritetään rakenne kuluttajien toimintavaihtoehtoille. Tavoitteena on luonnos-ta otettavien materiaalien ja energian määrän tehokkaampi käyttö ja kierrätys.

Taloudellisilla ohjauskeinoilla ympäristön käytön hinta voidaan sisällyttää saastuttajien liiketaloudellisiin kokonaiskustannuksiin. Tällä saavutetaan seuraavia etuja: Se on kokonaista-loudellisesti kustannustehokas. Se kannustaa ympäristön kannalta suotuisaan käyttäytymi-seen. Se on tapauskohtaisesti joustava. Se kerää varoja ja säästää resursseja tuleville sukupolville.

Ympäristömaksujärjestelmä tulee luoda ai-heuttaja maksaa -periaatteen mukaiseksi. Yh-

teiskunta antaa piilosubventiota, jos annetaan saastuttaa ilmaiseksi tai alikorvauksella. Ympäristömaksut ja -verot ovat tehokkaita vain, jos ne on mitoitettu, ajoitettu ja kohdennettu oikein. Muutoin vaikutus jää vain fiskaaliseksi eikä saavuteta tavoiteltuja ympäristövaikutuksia:

Mikäli maksut ovat liian matalia, ne eivät kannusta kehittämään tehokkaita ratkaisuja. Maksut tulee kytkeä yleiseen hintakehitykseen, jotta ne säilyttäisivät kannustavuutensa.

Maksujärjestelmä on luotava mahdollisimman yksinkertaiseksi, jotta maksujen asettaminen ja kerääminen olisi tehokasta. Lisäksi on pyrittävä eliminoimaan saman haitan saattaminen maksulliseksi moneen kertaan.

Valtion tulee olla pääasiallinen maksujen kerääjä, mutta paikallisten haittojen tapauksissa kunnalliset maksut ovat perusteltuja. On estettävä sellaisen tilanteen syntyminen, jossa kunnat voisivat toimia ympäristömaksujen dumpaajina.

Laman pohja on juuri oikea vaihe aloittaa ympäristöverotus, koska yrityksillä ei ole investointeja käynnissä ja näin vältetään virheinvestoinneilta. Silloin yritykset pystyvät ottamaan ympäristöverotuksen huomioon tulevaisuudessa investointisuunnitelmassaan.

Ympäristövaikutusten saavuttaminen ja kokonaistaloudellisten haittojen minimointi edellyttää jatkuvaa verotuksen kohteiden arviointia ja seurantaa. Ympäristömaksujen ja -verojen suunnittelun ja toteutuksen tulee olla pitkäjänteistä, sillä poukkoilevalla verotuksella aiheutetaan haittaa talousyksiköille. Ja yvan eli ympäristövaikutusten arvioinnin peilikuvaksi tulee kehittää tva eli taloudellisten vaikutusten arviointi, jolloin otetaan huomioon myös ympäristötoimien taloudelliset vaikutukset, jotta voitaisiin minimoida negatiiviset kokonaistaloudelliset vaikutukset.

Ympäristömaksut ja -verot olisi asetettava niin, että suomalaiset yritykset eivät joutu muita maita heikompaan kilpailuasemaan. Mutta ympäristötekijät voivat vääristää kilpailua paitsi silloin, kun ne otetaan huomioon, myös silloin, kun ne jätetään ottamatta huomioon. Mikäli Suomi asettuisi kehityksen keulalle ottamalla käyttöön kattavan ja tehokkaan ympäristömaksu- ja ympäristöverojärjestelmän, se saisi pitkällä aikavälillä huomattavan kilpailuedun kasvavilla ekotuotteiden ja ympäristönsuojeluinvestointien markkinoilla. Ympäristönsuojeluhan tulee olemaan keskeinen kilpailutekijä koko Euroopassa vielä tällä vuosikymmenellä. Kattava ympäristö-

verojärjestelmä sekä pakottaisi että houkuttelisi uusiin innovaatioihin. Tämä tietysti edellyttää, että tutkimus ja tuotekehitys ovat korkealla tasolla.

Ympäristöteknologia on 1990-luvulla vahvimmin kasvava liiketoiminnan ala. Ympäristöteknologiainvestointien on ennustettu kasvavan 1 000 miljardiin markkaan vuonna 2000. Kun ottaa huomioon, että tällä hetkellä asevarusteluinvestoinnit ovat noin 5 000 miljardia markkaa, huumekauppaan käytetään noin 3 000 miljardia markkaa ja autokauppaan noin 2 000 miljardia markkaa vuodessa, niin tämä on vielä pientä, mutta kasvava ala. Eihän vielä ole nähty edes katalyyttisiä lentokonemoottoreitakaan. Lyhyelläkin aikavälillä ympäristömaksujen negatiiviset vaikutukset kilpailukykyyn jäävät pieniksi, mikäli ne toteutetaan kokonaisverouudistuksen yhteydessä. Ja Oecd:n tulossa olevan tutkimuksen mukaan näin käy myös silloin, vaikka vain yksi maa ottaisi käyttöön kilpailijamaitaan huomattavasti korkeammat ympäristömaksut ja -verot. Ympäristömaksut ja -verot ovat nimittäin ainoa kokonaistaloudellisesti kustannustehokas tapa tehdä ympäristöpolitiikkaa.

Minkälainen Suomen ympäristöveromalli voisi olla ensi vuoden budjetin osalta? Suomi on energiaparatiisi, jossa teollisuus elää energiaparasitiina. Sähkön hinta on Suomessa teollisuudelle teollisuusmaiden halvin ja kotitalouksille kolmanneksi halvin. Sähkön reaalihintaa on laskenut trendinomaisesti vuodesta 1961. Se on nyt vain puolet tuolloisesta tasosta.

Kun fossiilisten polttoaineiden hiilidioksidipäästöt olivat Suomessa 50 miljoonaa tonnia vuonna 1988 ja metsäojituksen ja soiden kuivatuksen aiheuttamat hiilidioksidipäästöt noin 40 miljoonaa tonnia, on todella syytä tehdä jotakin.

Arvoisa puhemies! Tulemme esittämään, että vuoden 1993 alusta otetaan käyttöön kokonaistalouden energiavero sähkö- ja lämmitysenergian tuotannolle. Fossiilisten polttoaineille maksu asetetaan ensi vaiheessa kunkin aineen poltossa syntyvien hiilidioksidipäästöjen perusteella. Nykyinen hiilidioksidiperusteinen polttoaineen lisävero, 2,5 penniä hiilikilo ja ensi vuoden budjetissa 5 penniä hiilikilo, korotetaan 10 penniin hiilidioksidipäästökilolta, mikä vastaa noin 40:tä penniä per hiilikilo. Metsätoimihenkilöliiton laskelmien mukaan tämä maksutaso tekisi puun energiankäytön kannattavaksi. Ydinpolttoaineelle asetetaan vastaava maksu, jonka tulee sisältää ydinjätteen loppusijoituskustannukset ja voimalan toimintariskit. Vesivoimalle tulee mää-

rätä lisämaksu siten, että sitä verotetaan kuten näitä muitakin energialähteitä. Biomassa, aurinko- ja tuulienergia tulee jättää verovapaiksi ja samalla jätetään ottamatta käyttöön hallituksen esitys erillisestä sähköverosta.

Esitämme myös, että valtion tulee lopettaa tuki metsäojituksille ja soiden kuivatukselle.

Esitämme lisäksi, että suomalaisten lentomajakoiden ylilennoista ja niiden mukaan suunnistamisesta perittävä ns. lentomajakkamaksu korotetaan kaksinkertaiseksi ilmailun meluhaittojen ja saasteiden takia.

Tulemme esittämään myös, että pidemmällä aikavälillä kehitetään hyödykemaksut haitallisille tavaroille esimerkiksi Oecd:n listan mukaan maalipurkeista autonrenkaisiin. Toinen mahdollisuus on kehittää useampiluokkainen liikevaihtoverojärjestelmä, joka on porrastettu tavaroiden kierrätyskelpoisuuden ja/tai ympäristöystävällisyyden mukaan.

Esitämme myös, että liikenteen päästöjen rajoittamiseksi otetaan käyttöön kunnalliset tietulit vuoden 93 aikana.

Maatalouden ympäristökuormitusten vähentämiseksi on päästävä eroon maataloustuotteiden rakenteellisesta ylituotannosta. Nykyinen lannoitteiden verotuskäytäntö ei tue ympäristötavoitteita, koska voimassa olevan maataloustulolain mukaan tuotantopanosten hintojen nousu kompensoidaan täysimääräisesti viljelijöille. Kompensaatioperiaatteesta olisi luovuttava asteittain, jolloin viljelijän hintajousto lannoitteisiin nähden kasvaisi. Maatalouden panosten verotuksen tulee perustua niiden ympäristövaikutuksiin.

Esitämme siis, että lannoitevero pidetään vähintään vuoden 92 alun tasolla. Hallitushan esittää typpiveron alentamista ja myös sitä. Esitämme, että metsälannoitteet pidetään veron piirissä. Hallitushan esittää, että metsälannoitteet vapautetaan tästä verosta. Esitämme, että lannoiteveron tuotto irrotetaan maatalouden ylituotannon rahoituksesta.

Hyödykeveron osalta tulemme esittämään, että vuoden 93 alusta lukien liikenteen polttoaineen verotus differoidaan nykyistä enemmän polttoaineiden ympäristöhaittojen mukaan, jolloin sekä citybensalle, citydieselille että lyijyttömille polttoaineille tulisi lievempi verokohtelu tavallisiin polttoaineisiin nähden. Uudistus ei pudottaisi valtion verotuloja, koska muiden polttoainelaatujen veroja nostettaisiin vastaavasti. Vaikutus olisi siis puhtaasti ympäristöllinen. Toistaiseksi meille riittää hallituksen esitys

moottoribensiinin perusveron korottamiseksi 30 penniä litralta.

Tulemme esittämään, että kirjoilta poistetaan liikevaihtovero vuoden 93 alusta.

Esitämme myös, että hallinnolliset maksut tulee hinnoitella täyskustannusperiaatteella.

Panttipalautusjärjestelmä saattaisi olla tehokas sellaisten haitallisten tavaroiden ja ympäristömyrkköjen osalta, joita hallinnollisin keinoin ei saada kerättyä talteen. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi romuautot ja akut sekä jäteöljy, jota jää vuosittain palauttamatta noin 7 500 tonnia öljyjättemaksusta huolimatta, sekä trikloorieteeni ja tetrakloorieteeni, joita tuodaan Suomeen noin 2 000 tonnia vuodesta ja josta määrästä Ekokemille toimitetaan vain murto-osa. Tulemme siis esittämään, että romuautoille, akuille, jäteöljyille ja sen tyyppisille ympäristömyrkyille kehitetään panttipalautusjärjestelmä. Tämä pantti voidaan lisätä esimerkiksi auton rekisteröintimaksuun ja öljyn osalta pantti voidaan lisätä myyntihintaan ja palauttaa sitten, kun jäteöljy on viety keräyspisteeseen. Tämän järjestelmän valtiontaloudellinen vaikutus on neutraali.

Suomen sisäiset markkinat ovat niin ohuet, että päästöaineisiin tai maantieteelliseen alueeseen sidottu päästöoikeuksien kauppa tuskin toimisi ympäristömielessä. Suomen tulisi olla aktiivisesti kehittämässä kansainvälisiä päästöoikeuksien markkinoita etenkin hiilidioksidin osalta, koska monet ympäristöhaitat ovat globaaleja.

Tulemme esittämään myös, että julkisen sektorin tulee luoda ja/tai ylläpitää sellaisia markkinoita, joita ei muuten olisi, kuten jäteaineiden markkinat, kierrätyskeskukset jne.

Arvoisa puhemies! Suomessa on ollut käytössä varsin paljon erilaisia ympäristönsuojelun nimellä jaettuja taloudellisia tukia kuten lainat, avustukset, valtion korkotuki ja takaus sekä verovähennysoikeudet, mutta niiden todelliset ympäristövaikutukset ovat tuntemattomia. Tulemme esittämään, että tukien käyttö tulee tarkkaan sitoa ympäristövaikutusanalyysiin. Yhteiskunnan ei tule tukea ympäristöä pilaavaa tuotantoa tai kulutusta missään muodossa.

Kaiken kaikkiaan tulemme siis esittämään, että luettelemillani ympäristömaksuista ja -veroista kertyvillä tuloilla, jotka tulevat olemaan noin 5—5,5 miljardia markkaa, operoidaan sekä tuloveroja että sotumaksuja niin, että siitä koituisi paitsi työllistävä vaikutus myös elvytysvaikutus.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Suomen talouselämää koskevat tilastot ovat synkistyneet kuluvana vuonna kuukausi kuukaudelta. Numeroiden takana on monien ihmisten hätätilanne ja lisääntynyt ahdistus. Eiliseen ratkaisuun markan kelluttamisesta johtivat osin sisäiset, mutta myös pitkälti ulkoiset syyt. Tässä tilanteessa kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että hallitus jatkaa tiukkaa talouspolitiikkaa taloutemme perustan kuntoon saamiseksi. Ryhmämme painottaa, että hallituksen tulee kaikin keinoin pyrkiä tukemaan pk-yrityksiä niiden vaikeutuvassa tilanteessa ja toimimaan työttömyyden kasvun ehkäisemiseksi.

Taloutemme osin hallitsematon vapautuminen sääntelystä ja ohjauksesta on johtanut markkinavoimien ylikorostuneeseen valtaan koko yhteiskunnassamme. Siksi tarvitsemme perusteellista arviota ja keskustelua yhteiskuntamme perusrakenteesta ja arvoista.

Eilinen markan kellutus päätös tulee muuttamaan budjettia sekä tulojen että menojen osalta. Kuitenkaan päätöksen vaikutuksen suuruutta budjetin menoluokkiin ei vielä osata arvioida. Tarkemmat luvut selviävät vasta markan vakiinnuttaessa uuden arvonsa. (Ed. Aittoniemi: Seuraavassa budjettiriihessä!) Siksi budjetin arvioiminen tässä vaiheessa on osittain vaikeaa.

Hallituksen talouspoliittiset toimenpiteet ovat keskittyneet ennen kaikkea vientiteollisuuden kilpailukyyn parantamiseen, ja siinä on pitkälti myös onnistuttu. Kilpailukykyämme parantuminen noin 25 prosentilla ei ole kuitenkaan ratkaisevasti vaikuttanut kotimaan tilanteeseen. Valtion ja kuntien menot kasvavat ennätysmäisen työttömyyden johdosta samanaikaisesti, kun verotulot pienenevät. Talousarvion laatiminen tällaisissa olosuhteissa ei ole helppoa valtiolle eikä kunnille. Vaikka suuria talusongelmia on mm. Ruotsilla, Norjalla ja Englannilla, ei se tuo meille lohtua. Ratkaisumalleja kannattaa silti etsiä yhdessä.

Eräs suurimmista talouttamme rasittavista tekijöistä on nopeasti kasvava ulkomaanvelka. Sen osuus bkt:stä on jo 35 prosenttia samanaikaisesti, kun se esimerkiksi Norjassa on vielä vain 10 prosenttia ja Ruotsissa noin 25 prosenttia. Yleisesti pidetään 25 prosentin rajaa kriittisenä, rajaa jonka olemme siis ylittäneet. Tämänhetkinen ulkomaanvelkamme vastaa lähes kah-

den vuoden vientituloja. Tällä velkatiellä emme voi enää jatkaa. Velkahan vain kaventaa taloutemme liikkumavaraa jatkossa.

Kansantaloutemme suuri ulkomainen velka heikentää luottokelpoisuuttamme ulkomailla sekä johtaa korkeampaan korkokantaan ensin ulkomailla ja sitten kotimaassa. Julkisen sektorin suuri osuus bkt:stä rajoittaa avoimen talouden kasvumahdollisuutta. Siksi sen supistaminen on väistämätöntä.

Vaihtotaseen suuri alijäämä on välitön seuraus liian suuresta ulkomaanvelasta. Ulkomaanlainan nettokorkojen ollessa lähes 20 miljardia markkaa vuodessa, lisättyä vielä matkailutaseen muutaman miljardin alijäämällä, on helppo ymmärtää, ettei edes reilu kauppataaseen ylijäämä saa vaihtotasetta tasapainoon. Taloutemme vaatii tervehdyttämistä, olipa suhteemme EY:hyn mikä tahansa.

Budjetin mittava alijäämä on seuraus mm. julkisen sektorin liian suuresta bkt-osuudesta. Riippumatta kannastamme Euroopan rahaunioniin, jonka kohtalo on nyt pitkälti ranskalaisten käsissä, tulee meidän saada budjettimme tasapainoon. Tähän on SKL:n eduskuntaryhmä ennenkin kiinnittänyt huomiota.

Rahaunionin vaatimus alijäämän enimmäismäärästä suhteessa bruttokansantuotteeseen on periaatteessa oikea. Tuo 3 prosentin katto merkitsee oloissamme enintään noin 15 miljardin alijäämää. Todennäköisesti tämän ja ensi vuoden alijäämät nousevat molempina vuosina yli 60 miljardin markan, mikä on yli 12 prosenttia bkt:stämme.

Rahaunionin tavoitteeseen pääseminen edellyttäisi leikkauksia noin 45 miljardin markan edestä taikka vastaavan summan keräämistä veronkorotuksilla. Maastrichtin sopimuksen hylänneen Tanskan budjettivaje bkt:stä on vain runsaat 2 prosenttia, ja sen ennakoidaan edelleen laskevan. Kreikan ja Italian vaje ylittää 10 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Italian vaikeasta taloudellisesta tilanteesta on kirjoitettu paljon kansainvälisissä lehdissä. Tilannetta pidettiin vielä muutama viikko sitten lähes toivottomana. Pakon edessä Italian hallitus kuitenkin onnistui suostuttelemaan työmarkkinajärjestöt luopumaan palkkojen indeksikorjauksista. Eurooppalaiset taloustahot antoivat kiitosta Italian hallitukselle, kun se samanaikaisesti ryhtyi leikkaamaan julkisia menoja, alensi diskonttauskorkoa sekä lisäsi valtion tuloja veronkorotuksilla. Italian tien ei välttämättä tarvitse

olla Suomen tie. Talousongelmat ovat kuitenkin pitkälti saman kaltaisia.

1980-luvun loppuvuosina oli jo selvästi havaittavissa, miten teollisuustuotanto ja vienti olivat selvästi vähentyneet suhteessa bkt:hen. Kotimainen kysyntä perustui aivan liikaa velkapääomaan. Hallitus onkin asettanut yhdeksi keskeiseksi tavoitteekseen teollisuuden ja erityisesti vientiteollisuuden kilpailukyyn parantamisen. Teollisuutta onkin tuettu monella miljardilla, ja kilpailukykyämme on selvästi parantunut. Teollisuus onkin elinkeinoelämämme moottori, mutta sen osuuden laskettua koko ajan bkt:stä 80-luvulla voimene sanoa, että Suomi ajaa liian pienellä moottorilla. Teollisuustuotanto on kääntynyt kasvuun, mutta on kuitenkin vasta suurin piirtein vuoden 1990 tasolla. Vientiteollisuutemme 20 prosentin osuus bkt:stä on liian pieni. Muissa Efta-maissa vienti nousee noin kolmanneksen bruttokansantuotteesta.

Vientiteollisuutemme on pääoma- eikä työvoimavaltaista, ja sillä on ylikapasiteettia, minkä vuoksi työllisyyden kannalta tärkeät investoinnit jäävät pääosin toteutumatta. Viennistä puhuttaessa on syytä muistaa myös itäviennin lähes täydellinen romahtaminen. Parhaimmillaan se oli yli viidenneksen kokonaisviennistä ja arvoltaan noin 20 miljardia markkaa. Venäjän laajat markkinat tarjoavat suuret vientimahdollisuudet työvoimavaltaiselle teollisuudellemme, ja epävakaisesta tilanteesta huolimatta valtion tulee edesauttaa liikesuhteiden solmimista ja ylläpittoa itään.

Kiristynyt verotus, huippukorkea korkotasoa, työttömyys sekä epävarmuus työpaikan säilymisestä ovat alentaneet kotimaista kysyntää. Keskeisin näistä tekijöistä on korkea korkotaso. Se leikkaa velallisten ostokykyä, syö investointeihin tarvittavia rahoja sekä siirtää niitä. Markkinatilillähän laiska tuottaa parhaiten. Hallitus voi vaikuttaa välittömästi vain verotukseen. Korkokantaa vaikuttaminen hallinnollisin toimenpitein onkin jo riskialaista.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä pessimismi on lamaannuttanut yrittämisintoa vakavin seurauksin. Siihen on toki vaikuttanut myös yleinen kansainvälinen tilanne sekä sota Euroopassa. Nyt tarvitaan pieniä mutta välttämättömiä piristysruiskeita tulevaisuudenuskon palauttamiseksi. Talousarvion loppusummaa ei tarvitse nostaa, vaikka tulopuolelle tehtäisiinkin muutoksia, mitkä nostaisivat kansalaisten ostokykyä erityisesti kotimarkkinateollisuutta ajatellen. Tärkeää olisi luoda uskoa parempaan huomaiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen valitsema tie edellyttää vaihtotaseen ja budjetin alijäämän selvää pienentämistä sekä alhaista inflaatiota. Myönnettävä on, että muitakin talouspoliittisia vaihtoehtoja löytyy. Silti olen ymmärtänyt oppositionkin pitävän tärkeänä budjetin alijäämän pienentämistä.

Äskettäin kansainvälisen valuuttarahaston johtaja totesi Suomen kansantalouden olevan oikealla mutta vaivalloisella tiellä. Samassa yhteydessä hän painotti sitä, että tilanteen korjaaminen vaatii pitkäjänteisyyttä. Ehkä hänen lausuntojensa takana oli nähtävissä vertailu Baltian maiden sekä sortuneiden kommunististen komentotalouksien taloustilanteeseen. Tämä myönteinen arvio tuntuu varmasti pelkältä kosmetiikalta työttömän, korkoloukussa olevan perheen tai markan kellumisesta kärsivän yrittäjän korvissa. Silti taloutemme saattaminen tasapainoon on välttämätön edellytys kestäväälle nousulle.

Vaikka talouspolitiikan päälinjat ovatkin saman suuntaisia, on luonnollista, että yksityiskohdista vallitsee runsaasti erilaisia käsityksiä. Juuri tällaista talousarvioehdotusta ei mikään puolue olisi yksinään esittänyt. Vallitsevassa taloustilanteessa budjettiesityksen perusrunko on kuitenkin hyväksyttävissä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitäisi kuitenkin tärkeänä kotimaisen kysynnän edistämistä työllisyysveron poistamisella kokonaan. Elin-tarvikkeista perittävä liikevaihtovero nousee moneen miljardiin markkaan, ja siitä osan palauttaminen kuluttajille jossain muodossa voisi luoda uutta myönteistä ilmapiiriä kansalaistemme keskuuteen. (Ed. Aittoniemi: Mistä rahat?) Ymmärrämme hyvin, ettei verohelpotuksiin juuri ole varaa, mutta tämä välttämättömyyshyödykkeisiin liittyvä helpotus voisi lisätä kotimaista kysyntää, parantaa työllisyyttä sekä helpottaa pienituloisten asemaa.

Yli varojen eläminen ja yliorganisoiduminen ovat vaivanneet myös kuntia. Verotulojen vähetessä kysytään taitoa laittaa asiat ja velvoitteet tärkeysjärjestykseen. Kunnat ja kuntainliitot saavat valtionapua noin 43 miljardia markkaa. Jokapäiväiseen elämään liittyvät asiat on nyt asetettava muun edelle. Se auttaa myös vaikeuksiin joutuneita perheitä ja antaa toivonkipinää myös monelle ylivelkaantuneelle.

Tärkeimmät budjettiin liittyvät verolait ovat yhteisöjen verotusprosentin huomattava alentaminen 25 prosenttiin, yhtymien verotuksen kiristyminen eräissä tapauksissa sekä pääomatulojen alhainen suhteellinen verotus.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä pitää yhteisöjen verotusta koskevia muutoksia askeleina oikeaan suuntaan. Vaikka varaukset häviävät lähes kokonaan ja veropohja sen kautta laajenee, uudistus tulee tervehdyttämään yritysten tasetta. Monet korkean veroasteen johdosta tehdyt harkitsemattomat tilinpää-töshankinnat jäävät tekemättä ja yritysten oma pääoma vahvistuu.

Liian ankarasti verouudistus sen sijaan kohtelee yhtymiä eli avoimia ja kommandiittiyhtiöitä. Tilastoista ja väitteistä huolimatta verotus kiristyy näissä yrityksissä merkittäväällä tavalla. Ryhmämme pitää tätä hyvin vaarallisena, koska se samanaikaisesti nostaa kynnystä ryhtyä yrittäjäksi. Aloitettava yritys valitsee hyvin usein tämän yritysmuodon mm. sen yksinkertaisen hallinnon takia. Henkilökohtainen vastuu on rajaton, ja verotus on tähän saakka ollut osakeyhtiön verotusta alhaisempi. Uudistus ei tietenkään muuta vastuukysymystä mutta verotus kiristyy, kun tulon puolittamisesta ja varastovarauksesta luovutaan. Lievempi pääomatuloverotus laskennalliselle omalle pääomalle ei kompensoi tätä kiristävää verotusta. Verouudistusta ei tarvitse romuttaa, vaikka tehtäisiinkin eräitä parannuksia suunniteltuihin muutoksiin.

Pääomatuloverotukseen liittyvät säännökset korkojen vähennyskelpoisuudesta ovat kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä oikean suuntaisia. Vanhassa järjestelmässä oleville asunovelallisille viiden vuoden siirtymäkausi asteittain alenevine korkovähennyksineen on kuitenkin liian lyhyt. Emme saa unohtaa niitä kymmeniätuhansia perheitä, jotka 1980-luvun kasinovuosina ottivat matalakorkoisen asuntolainan. Tämä laina on tänään korkeakorkoinen ja asunnon arvo ehkä vain puolet lainan määrästä. Näiden asunovelallisten korkovähennys oikeutta ei saisi rajoittaa. Asunovelallisten pitää voida luottaa nykyisen vähennyskelpoisuuden säilymiseen vielä viiden vuoden kuluttua.

Nykyiselle pankeille annettavalle välittömälle miljardituelle on kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä pikaisesti haettava vaihtoehtoja. Pankkien kriisi johtuu lähinnä niiden 80-luvun loppupuolella harjoittamasta holtittomasta luotonantopolitiikasta, josta nyt syntyy rajuja luottotappioita. Samalla esiintyi ns. kerskarakentamista konttoreiden suhteen.

Pankkialalla vallitsevasta sisäisestä vakuutusjärjestelmästä johtuu, että päävastuu luottotappioista siirtyy yleensä jonkun muun kuin varsinaisen luoton myöntäneen pankin maksettavak-

si. Tähän liittyy vaara, ettei esimerkiksi konkurssihakemukselle haeta vaihtoehtoja, koska konkurssissa syntynyt luottotappio korvataan varsin hyvin. Mikäli luottotappioita ei korvattaisi, haettaisiin konkurssille vaihtoehtoja varsinkin niissä tapauksissa, missä vaikeudet johtuvat laman myötä alentuneesta kysynnästä. Huomattava korkoalennus muutaman vuoden ajaksi olisi monesti kokonaisuutta ajatellen paljon konkurssia parempi vaihtoehto. Pankkien toimintaedellytysten parantamiseen on eduskuntaryhmämme mielestä etsittävä muita vaihtoehtoja kuin tukeminen suoraan verovaroin.

Työllisyyden hoito on suuri haaste maan hallitukselle, eduskunnalle sekä työmarkkinaosa-puolille. Vihdoin ollaan heräämässä näkemään pk-sektorin merkitys tässä tilanteessa. Sen toimintaedellytysten parantaminen on eräs avain työttömyyden torjunnassa. Kuvaavaa pk-sektorin aliarvostukselle ovat vertailut, jotka kertovat mm., että Suomessa pk-yrityksiä on 1 000:ta asukasta kohden 21, kun taas EY-maissa niitä on 41. Pk-yritysten tarjoaminen työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista on Suomessa 48 prosenttia, kun se EY-alueella on noin 60 prosenttia. Menneitten vuosien laiminlyöntejä ei korjata hetkessä, mutta KTM on oikealla linjalla esittäessään pk-yritysten tukemista.

Tässä yhteydessä on todettava myös konkurssilainsäädännön uudistamisen tarve. Vuosia valmisteltu esitys on nyt onneksi tulossa. Konkurs-sihakemuksia on osin jätetty tulossa olevan lainmuutoksen takia. Hallituksen pitäisikin nyt vedota verohallintoon, niin ettei tarpeettomia konkurssihakemuksia nyt jätettäisi. Suomi ei kaipa joululahjaksi uutta konkurssiaaltoa, vaan lohdullisempia uutisia.

Arvoisa puhemies! EY-jäsenyyshakemuksen jättäminen on lisännyt synkkiä uhkakuvia maataloutemme harjoittamiselle. Paineita lisää myös hallituksen äskeinen periaatepäätös, joka toteutuessaan purkaisi maataloustuotteiden tuontisuoja asteittain. Päätöstä on vaikea käsittää, kun monet muut maat samanaikaisesti, lähimpänä Norja, vaativat tuontirajoitusten säilyttämistä. Tuontisuojaan purkamisella menettäisimme myös neuvotteluvaltimme Gattissa.

Luontokin on koetellut viljelijöitä kuluneena kesänä. Alkukesän paha kuivuus ja loppukesän runsaat sateet ovat synkistäneet satonäkymiä. Leipäviljasato jää alle puoleen viime vuodesta, heinäa tuodaan jo Virosta ja perunan tuontia harkitaan. Maataloudella on mennyt jo pitkään huonosti, ja siltä näyttävät ystävät harventuneen.

Arvoisa puhemies! Ministeriöiden asettamat sanalliset tavoitteet toiminnalleen ovat myös tärkeitä. Niistä pitäisi tiedottaa hallinnossa työskenteleville, jotta toiminta keskittyisi tavoitteen saavuttamiseen. Esimerkiksi sisäasiainministeriö toteaa poliisitoiminnasta mm.: "Turvallisuustaso pidetään vähintään vuoden 1990 tasolla." Myös muut ministeriöt ovat asettaneet itselleen hyviä tavoitteita. Toivottavasti budjettiin varatut määrärahat mahdollistavat tavoitteisiin pääsemisen. Ristiriitatilanne syntyy, mikäli määräraha tai virkamäärä ei riitä. Kumpi on tärkeämpi, pysyä määrärahan puitteissa ja jäädä sanallisesta tavoitteesta vai päästä siihen hintaan mihin hyvänsä? Kirstillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä asetetut tavoitteet ovat parhaiten saavutettavissa, mikäli kaikki eri hallintosektoreilla työskentelevät ovat sektorinsa tavoitteista tietoisia ja päämäärään motivoituneita.

Tilastoista voidaan lukea maan talouden kunto. Sama koskee yhteiskuntamme muita sektoreita. Kaikkihan pyrkivät työskentelemään paremman huomisen puolesta. Iloitsemme, kun bkt nousee, elinikä pitenee, sivistystaso nousee, asumistaso paranee jne. Nämä ovat hyviä asioita.

Mutta entä tilastot epäonnistumisista? Miten suhtaudumme kasvavaan syrjäytymiseen työelämästä, entä rikoslukujen kasvuun ja rikosten kansainvälistymiseen, huumeiden käytön lisääntymiseen tai itsemurhalukujen nousuun? Meidän tulisi asettaa tavoitteita myös näiden lukujen alentamiseksi!

Arvoisa puhemies! Jokainen ihminen yhteiskunnassamme ja kaikkialla maailmassa kaipaa turvaa ja oikeudenmukaisuutta sekä osakseen aitoa lähimmäisenrakkautta. Tämä vaatii selviä taloudellisia panostuksia, mutta paljon voidaan tehdä myös ilman rahallisia sijoituksia. Tämä aika kutsuu meitä uuteen lähimmäisvastuuseen. Samalla olisi löydettävä uudestaan sellainen arvopohja ja elämänsäsenne, jossa kysytään Kaikkivaltiaan tahtoa.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa herra puhemies! Entisen kykypuolueen ja veret seisauttaneen vaalivoiton saavuttaneen keskustan muodostama Ahon vaihtoehtohallitus on nyt saanut valmiiksi talousarvioesityksensä vuodelle 1993. Talousarvioesityksestä joutuu valitettavasti toteaa-

maan vaalivoiton seisauttaneen pitkälti myös hallituksen verenkierron, sillä se on vallitsevassa taloustilanteessa täysin lamaunut. Budjettiesitys ei tuo mukanaan minkäänlaista ratkaisua maamme yhä syvenevään taloudelliseen kriisiin, joukkotyöttömyyteen ja ylikorkeaan korkotasoon. Sen sijaan budjettiesitys jatkaa hallituksen jo aiemmin toteuttamaa vähempiosaisten kansalaisten kuristamista ja valtion velkaantumista ulkomaille.

Hallituksen lamaantumista vaikean tilanteen edessä kuvaa parhaiten se, että talousarvioesitys annetaan eduskunnalle pahasti keskeneräisenä. Avoinna on pitkälti koko budjetin tulopuoli, kaiken kaikkiaan noin 20 henkilö-, yritys- ja pääomaverotusta koskevaa lakia. Aikaisemmin hallitukset ovat sentään pystyneet antamaan eduskunnalle talousarvioesityksensä ehjänä pakettina niin, että kansanedustajilla ja puolueilla on ollut mahdollisuus tutustua budjettiesitykseen yhtenä kokonaisuutena.

Nyt annettu torso talousarvioesitys on eduskunnan arvovallan kannalta erittäin kyseenalaista ja vaarallista. On käytännössä mahdotonta ottaa kantaa menoihin tietämättä, mistä ja kuinka paljon tuloja on saatavissa. Tilanne kuvaa kuitenkin varsin osuvasti hallituksen kykyä luoda ja toteuttaa talouspolitiikkaa nykyisinä vaikeina aikoina. Päätöksiä menoista tehdään ilman, että tiedetään, mistä rahaa saadaan ja paljonko sitä on. Mitä ilmeisimmin on tarkoitus tasata saldot joko veroja edelleen korottamalla tai lisälainanotolla, erittäin huonoja vaihtoehtoja molemmat.

Hallitus toteaa talousarvioesityksensä yleisperusteluissa laman jatkuvan vielä tulevanakin vuonna ja työttömyyden pysyttelevän korkeana ja jopa nousevankin nykyisestäään. Samoin siinä maalailaan varsin pessimistisiä kuvia tavallisen kansalaisen elämästä tulevana budjettikautena: Verot ja maksut nousevat sekä uusia säädetään, hintoja korotetaan, sosiaalisia etuuksia karsitaan ja heikennetään, omavastuita nostetaan, karenssiaikoja pidennetään, vähennysoikeuksia rajoitetaan sekä jo luvattuja uudistuksia siirretään ja kokonaan peruutetaan. Ainoana positiivisena ilmiönä nähdään viennin kasvaminen ja tätä kautta kauppataseen ylijäämän lisääntyminen.

Vaikka hallitus onkin pyrkinyt maalailemaan tulevaa budjettikautta synkin värein, on se silti käyttänyt vieläkin liian kirkkaita värejä. Useat ennusteet talouden tulevasta kehityksestä ovat liian optimistisia ja perustuvat samoille virheelli-

sille oletetuksille, joiden varaan myös aikaisempia budjetteja on väärin perustein laadittu. Valmistelusta ovat vastanneet pääosin samat virkamiehet, joiden toimia päähallituspuolue kovin sanoin arvosteli ollessaan oppositiossa.

Mikäli tähänkin budjettiesitykseen käytetään samaa korjauskerrointa, mitä aikaisemmissa budjeteissa on ollut virhemarginaalina, voidaan perustellusti olettaa työttömyyden kasvavan vielä merkittävästi, valtion velan lisääntyvän vähintään 70 miljardilla markalla, bruttokansantuotteen pysyttelevän ennallaan ja korkotason pysyvän edelleen sietämättömän korkealla. Mikäli tämä todennäköinen kehityssuunta toteutuu, on Suomi-niminen valtiolaiva vahvalla törmäyskursilla kohti taloushaaksirikkaa.

Herra puhemies! Hallitus on talouspoliittisissa linjanvedoissaan toistuvasti korostanut sitä, ettei se aio ryhtyä elvyttämään talouselämää lainavarojen turvin. Tämä väite ei kuitenkaan tosiasioiden valossa pidä paikkaansa. Valtio on joutunut ja joutuu ottamaan tänä vuonna valtiolle velkaa 60—65 miljardia markkaa, josta valtaosa joudutaan käyttämään tietynlaiseen elvyttämiseen, kohteisiin, joilla ei aikaansaada tuotannon kasvua eikä uusia työpaikkoja.

Eräs hyvä esimerkki tämänkaltaisesta hallituksen "elvytystoiminnasta" on suomalaisten pankkien tukemiseen käytetyt miljardit. Mikäli hallitus olisi valinnut toisenlaisen linjan ja suosunut elvytystoimiin heti valtaan tultuaan, olisi elinkeinoelämämme tila tällä hetkellä jo olennaisesti parempi ja ennen kaikkea työllisyystilanne helpompi. Kaiken lisäksi on vahvoin perustein oletettavissa, että ensi vuonna valtion lainanototarve tulee entisestään kasvamaan ja paisumaan määrältään 70—75 miljardiin markkaan. Tämä tulee aiheuttamaan jo hallituksen itsensäkin myöntämiä lainansaantiongelmia ulkomailta.

Usko suomalaiseen ja ennen kaikkea Suomen hallituksen harjoittamaan talouspolitiikkaan on kärsinyt täydellisen haaksirikon niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Uskottavuutta ei suinkaan lisää eilen tehty markan kellumaanjäätämispäätös.

Mistä tämä kaikki sitten perimmältään johtuu? Suomen talous on Ahon hallituksen vallassa ollessa ajautunut noidankehään. Koska kansalaisten ostovoima on merkittävästi alentunut, on siitä seurannut kotimarkkinoille tarkoitettujen tuotteiden menekin aleneminen. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, ettei kyseisiä tavaroita ja hyödykkeitä enää kannata tuottaa, jolloin puo-

lestaan työttömyys lähtee nousuun. Työttömyys puolestaan aiheuttaa kansalaisten ostovoiman alenemisen ja valtion työttömyysmenojen kasvun sekä verotulojen alenemisen. Näiden seurauksena jälleen kotimaan kulutus alenee ja tarjolla olevat työpaikat vähenevät, kansalaisten ostovoima alenee, valtion verotulot supistuvat ja työttömyysmenot kasvavat. Tästä noidankehästä on siis kysymys. Tätä kaikkea ruokkii vielä lamahysteria, jonka seurauksena ostokykyisetkin henkilöt lopettavat normaalikuluttamisen ja syventävät omalta osaltaan lamaa. On siis aikaansaatu kotisyntyinen talouden seisahtunut tilanne, joka tulisi saada loppumaan ja saattaa siten talouselämän pyörät pyörimään.

Hallitus on valinnut linjakseen viennin lisäämisen kilpailukyyn parantamisen avulla. Syksyllä 1991 suoritettun devalvaation ja muiden kilpailukykyä parantaneiden toimenpiteiden avulla näin onkin jo osittain tapahtunut. Suomalaisten tuotteiden kilpailukyky on noussut 20 prosentilla budjetin antohetkeen mennessä. Nyt sen odotetaan edelleenkin paranevan markan uuden devalvoitumisen johdosta lähes yhtä paljon. Hallitus on pitkälti laskeskellut myös sen varaan, että tärkeimmissä vientimaissamme talouskehitys paranisi ja tätä kautta vientiedellytyksemme lisääntyisivät. Tämä oletamus on kuitenkin osoittautunut vääräksi, sillä noususuhdanne antaa odottaa itseään niin Saksassa, Englannissa kuin USA:ssakin. Myös tärkeä maailmantalouden moottorina toimiva Japani kärsii tällä hetkellä taloutensa suometumisesta.

Koska vallitsevan laman takia valtion normaali tulokehitys eli verokertymä on olennaisesti alhaisempi, joudutaan se kattamaan velanotolla joko koti- tai ulkomailta, mikäli sitä on enää kohtuuhintaan saatavissa. Tämän lisäksi lamasta aiheutuva korkea työttömyys maksaa valtiolle erittäin paljon, ensi vuonna arvion mukaan yli 8 miljardia markkaa. Tässä luvussa eivät suinkaan ole kaikki työttömyydestä aiheutuvat kustannukset vaan pelkästään työministeriön budjetissa olevat määrärahat. Tämän lisäksi rahaa kuluu merkittäviä määriä sosiaali- ja terveysministeriön sekä kuntien kautta. Kaiken kaikkiaan työttömyydestä aiheutuu ainakin noin 25 miljardin markan kustannukset.

Korkotasomme pysytelyä sitkeästi ylikorkealla tasolla ja osoittaessa jopa noususuuntaa eivät talouselämämme pyörät ole ryhtyneet pyörimään ilman erityistoimenpiteitä. Yritysten ei ole kannattanut ottaa lainavaroja toimintansa laajentamiseen reaalkorkojen ollessa nykyisen

kaltaisella tasolla. Olisi tarvittu kohtuullinen inflaatio, joka olisi syönyt osan koroista laina-
aikana pois.

Tätä kehitystä hallitus on kuitenkin vastustanut viimeiseen asti. Se piti kiinni valitusta vahvan markan politiikasta, kunnes oli pakotettu toisen kerran vajaan vuoden aikana päästämään markan kellumaan verrattuna tärkeimpiin valuuttoihin. Lopullinen devalvoitumisprosentti selviää vasta päivien tai viikkojen kuluttua. Jatkettiin siis entisellä kurssilla suoraan päin Saksan valtionpankin betoniseinää. Hallitus kieltäytyi edes keskustelemasta useiden talousoppineiden asiantuntijoiden esityksistä erityistoimenpiteiksi vallitsevassa tilanteessa. Tällaisia erityistoimenpiteitä olisivat olleet setelikannan nopea lisääminen ja tätä kautta hallitun inflaation aikaansaaminen, uuden devalvaation suorittaminen ja vientiteollisuudelle tästä koituneen hyödyn osittainen leikkaaminen muun yhteiskuntaelämän elvyttämiseen. Korkeimpien talousoppineiden tämän kaltaiset esitykset leimattiin vanhakantaisiksi ja teoreettisiksi. Samalla kuitenkin hallitus toteutti taloudellisia oppeja, joita sille antoivat useaan kertaan täydellisesti epäonnistuneet talouspoliittiset asiantuntijat.

Herra puhemies! Väärän talouspolitiikan aiheuttaman kotimaisen kulutuskysynnän romahdettua ja siitä seuranneen suurtyöttömyyden odotetaan myös hallituksen talousarvion yleisperusteluissa jatkuvan vielä vuosia ja jopa pahe-
nevan tulevana vuonna. Tätä tehty markan keltuttamispäätös ei olennaisesti muuta, vaan päinvastoin se aiheuttaa uuden konkurssiaallon valuuttalainoja ottaneiden pk-yritysten keskuudessa. Samantapaisia ongelmia päätös aiheuttaa myös runsaasti valuuttalainoja ottaneille kunnille.

Työttömien määrä uhkaa nousta ensi vuonna pahimmillaan lähelle puolen miljoonan rajaa. Todellisuudessa tämä määrä on jo nyt ylitetty, mikäli laskentaperusteena käytettäisiin aikaisempia lukuja, joissa otettiin huomioon myös työllistetyt, työllisyyskoulutuksessa olevat ja työttömyyseläkkeelle siirretyt henkilöt. Tuolloin ensi vuoden pahin työttömyys merkitsisi käytännössä sitä, että työttömyydestä tavalla taikka toisella kärsiviä kansalaisia olisi jo yli 600 000. Silloin lähestytään jo sellaisia lukuja suhteutettuna väestömääräämme, ettei niitä ole Euroopassa pystytty ylittämään muualla kuin eteläisen Euroopan pahimmilla työttömyysalueilla ja ehkä Irlossa.

Kun kansakunnan tuotantokapasiteetista

näin suuri osa on käyttämättömänä, ei ole ihme, että kansakunnan normaali elämänmeno ei ole enää mahdollista ja koneisto yskähtelee kaikilta osiltaan. Ahon hallitus on saamassa kyseenalaisen kunnian pystyttyään puolitoistavuotisen toimintakautensa aikana kolminkertaistamaan valtionvelan ja nostamaan työttömyysastetta 150 prosenttia.

Huolimatta äärimmäisen synkistä työttömyysnäkyksistä hallitus ei aio ryhtyä mihinkään erityistoimenpiteisiin joukkotyöttömyyden lieventämiseksi. Työministeriön määrärahat nousivat tosin muutamalla sadalla miljoonalla markalla, mutta ne ovat kokonaisuudessaan vain noin kolmannes siitä määrästä, jonka valtio tulee käyttämään kuluvana vuonna pankkien toiminnan tukemiseen.

Tämä esimerkki kuvaa osuvasti valtion suhdetta tavalliseen kansalaiseen. Tuki suunnataan suuriin yrityksiin ja yksikköihin unohtaen tavallinen kansalainen ja hänen ongelmansa. Mielestämme talouspolitiikan tulisi suuntautua sen sijaan velallisten ja työttömien ongelmien hoitamiseen siten, että velkaantuneet pystyisivät hoitamaan vastuunsa ja velvoitteensa. Sama koskee myös pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joita tällä hetkellä ajautuu konkurssiin päivittäin kymmenittäin. Samoilla tukimiljardeilla, joita on syydetty pankkeihin ja suuryrityksiin, olisi voitu helpottaa velallisten, niin yksityisten kuin pk-yritystenkin, tilannetta olennaisesti niin, että työllisyys olisi voitu säilyttää nykyistä parempana.

Sen lisäksi, että hallitus ei suostu harjoittamaan tehokasta työllisyyspolitiikkaa, se heikentää työttömien etuuksia entisestään. Budjettiesitys sisältää lomautettujen työttömyysturvan heikentämisen, työttömyysturvan karenssin pitene-
misen ja erilaisten yhteensovitusavun avulla korvausten alentamisen. SMP:n mielestä pienituloisille on riittävän suuri takaisku siinä, että he menettävät työpaikkansa; enää ei voisi joutua tinkimään perinteisestä työttömyyskorvaustosta. Suurten ansiosidonnaisten korvausten osalta toimenpide on kuitenkin nykyisessä taloustilanteessa perusteltu.

Hallituksen valitsema linja tulee aiheuttamaan entistä enemmän asuntojen ja tilojen pakkohuutokauppoja, korottamaan pankkien luottotappioita ja saattamaan lisää perheitä taloudelliseen ja henkiseen ahdinkoon.

Sosiaaliturvan osalta hallitus esittää talousarviossaan vielä työttömyysturvaakin rankempia toimenpiteitä. Kaikkein pahiten nämä kohdistu-

vat lapsiperheisiin, joilta poistetaan useita jo luvattuja uudistuksia ja parhaassa tapauksessa niitä siirretään hamaan tulevaisuuteen.

Toinen kaltoin kohdeltu joukko ovat paljon sairastavat henkilöt, joiden kustannukset tulevat merkittävästi kohoamaan budjettiesityksen sisältämien heikennysten takia. Yli kolmivuotiaiden lasten oli tarkoitus alkuperäisten päätösten mukaan saada ensi vuoden alusta oikeus kotihoidon tukeen tai päivähoitopaikkaan. Nyt tämä uudistus on siirretty toteutettavaksi vasta vuoden 1995 elokuun alussa. Tästä lienee hallituspuolueilla tarkoitus kehittää itselleen uusi vaalitäky vuoden 1995 eduskuntavaaleihin siltä varalta, että nykyinen eduskunta istuisi täyden vaalikauden kaikesta huolimatta.

Vuonna 1995 oli taasen määrä taata kunnallinen päivähoitopaikka kaikille alle kouluikäisille lapsille, mutta kyseinen uudistus perutaan tyystin. Tämän lisäksi hallitus vie alle kolmivuotiaille maksetun 107 markan kuukausittaisen ns. vaipalisän. Laiha lohtu on äitiysavustuksen kohoaminen 720 markasta 760 markkaan sekä lapsilisän porrastuksen ulottaminen yli 16-vuotiaisiin. Kun lisäksi valtionapu kunnille supistuu ensi vuonna tämänvuotisesta 330 miljoonalla markalla, on odotettavissa saneeraustoimia lapsiperheiden osalta myös kuntien antamissa sosiaalisissa etuuksissa lakien sallimissa puitteissa. Tämän lisäksi myös asumistukea heikennetään niin, että 30 000 nykyisin asuntotukea saavaa henkilöä putoaa pois tuen piiristä.

Herra puhemies! Sairaita Ahon hallitus ei ainakaan ole unohtanut. Vuosi sitten poistettiin sairauskuluvähennys, alennettiin lääkekorvauksia ja nostettiin hoito- ja tutkimuspalkkioiden omavastuita sekä määrättiin uusia maksuja. Nyt hallitus muistaa heitä säästämällä heille kuuluvista etuuksista jälleen noin 800 miljoonaa markkaa. Tämä summa muodostuu sairauspäivärahan karenssiajan pidentämisestä 7 päivästä 9 päivään, lääkkeistä maksettavien korvausten jälleen pienentämisestä ja aikuisten hammashoitouudistuksen siirtämisestä vuosilla eteenpäin.

Sen lisäksi, että Ahon hallitus supistaa olennaisesti kansalaisten etuuksia heitä kohdanneissa kriisitilanteissa, se lisää veronmaksajien niskaan yhä uusia rasitteita. Palkansaajille on tulossa 3 prosentin suuruinen TEL-maksu, matkaveroa peritään edelleenkin tilauslentoilta, bensiniive-roa korotetaan 30 pennillä litralta, sähkön hintaa nostetaan 3—4 pennillä kilowattitunnilta, kouluihin tulee lukukausimaksut ja asuntolainojen verovähennysoikeutta heikennetään olennaisesti.

Laskettaessa näiden toimenpiteiden yhteisvaikutusta huomataan, että myös työssäkäyvien kansalaisten ostovoimaa heikennetään edelleenkin ja tätä kautta vaikeutetaan työllisyystilannetta entisestään. Kokonaisuudessaan hallituksen kaavailemaa verojen ja maksujen tasoa on mahdoton tietää, sillä hallitus ei niitä tunnu tietävän vielä itsekään, koska verolait ovat vielä eduskunnalle antamatta.

On todella merkillistä, että kansanedustajien tulisi ottaa kantaa hallituksen talousarvioon ilman tietoisuutta siitä, mistä hallitus kaavailee tarvittavat tulot hankkivansa. On mielestämme ainutlaatuista suomalaisessa parlamentarismissa se, että kansanedustajien oletetaan tyytyvän tilanteeseen ja ryhtyvän mukisematta käsittelemään tämän budjetin menopuolta ennen tulo-puolen esitysten antamista eduskunnalle.

Tämä on erinomainen esimerkki siitä, mihin pelkästään SMP:n vastustamalla määränemistölailloilla ollaan menossa. Hallitus tekee käytännössä, mitä se haluaa, luottaen omien eduskuntaryhmiensä silmittömään tukeen. Normaalilla parlamentaarisella käytännöllä ja demokraatiavaatimuksilla ei ole enää mitään merkitystä. Tämän kaltaiseen toimintaan voidaan nykyisen lain voimassa ollessa tottua myös tulevaisuudessa. Hallitus tulee käyttämään eduskuntaa kumileimasimenaan esitystensä hyväksymiseksi, ja opposition tehtäväksi on jäämässä pääasiassa pelkkä rakkikoiran tehtävä ilman todellista vaikutusmahdollisuutta harjoitettuun talouspolitiikkaan tai säädettävään lainsäädäntöön. Tätä ovat hallituspuolueiden ohella halunneet niin sosialidemokraatit kuin vasemmistoliitto sekä vihreät ja kantavat nyt kylvämäänsä satoa.

Herra puhemies! Ahon lamahallituksen budjettiesitys vuodelle 1993 ei pysty nostamaan Suomea ylös lamasta eikä vähentämään työttömyyttä. Päinvastoin todennäköisempää on, että taloutemme syöksykierre jatkuu, työttömyys kasvaa entisestään, koska kansalaisten ostovoima hallituksen kaavailemien leikkausten ja korotusten sekä devalvaation takia edelleen alenee.

SMP:n mielestä nyt tarvittaisiin esitettyjen toimien sijaan tarkoin kohdennettua elvytystä, kansalaisten ostovoiman lisäämistä ja työttömyyden hoitoon merkittävästi aktiivisempaa otetta. Markan kellumaan jättäminen devalvoi Suomen markan arviolta 15—20 prosentilla lähi-viikkojen kuluessa. Hallituksen tulee nyt huolehtia siitä, etteivät valuuttakeinottelijat ja ulkomaan saataviaan viivytelleet suuryritykset pääse ainoina keräämään hyötyä markan ulkoisen ar-

von alentumisesta. Tämän takia hallituksen tulisi toteuttaa nk. professorityöryhmän toinenkin esitys eli säätää viennille hieman devalvaatiota alhaisempi vientivero. Tämän veron tuotolla voitaisiin ryhtyä esittämääme elvytykseen, vähentää ulkomaista lainanottoa ja kohentaa työllistämispolitiikkaa. Jos hallitus ei kykene mihinkään todellisiin devalvaation jälkitoimiin, tulevat devalvaatiosta hyötyvät tahot toimimaan niin, että uuteen devalvaatioon joudutaan jälleen jonkin ajan kuluttua.

SMP:n mielestä Ahon hallitus osoittaisi pysyväänsä edes vähäiseen ajatustoimintaan huolimatta veren seisahtumisesta, mikäli se pikaisesti jättäisi paikkansa. Mikäli tilalle ei pystyttäisi muodostamaan riittävän laajapohjaista ja toimintakykyistä hallitusta, tulisi koota kokeneista ja pätevistä asiantuntijoista virkamieshallitus. Tämän hallituksen kyky ja kokemus ei ole riittänyt luotsaamaan maatamme pois lamamyrskyistä, ja siksi Esko, Iiro ja kumppanit saavat nyt mennä.

Ed. Liikkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Eduskunta keskustelee hallituksen talousarvioesityksestä, vaikka ei ole mitään tietoa, paljonko valtion menot ensi vuonna todellisuudessa ovat, paljonko on otettava velkaa ja kuinka hirvittäväksi työttömyys kasvaa. Ja kaiken huipuksi meillä on hallitus, joka jo toistamiseen surkeasti epäonnistuu yhdessä talouspolitiikkansa päätaavoitteessa: pitää markan arvo vakaana.

Markkinavoimat, nämä isänmaattomat isänmaan parturit, jotka ovat koko tämän viime päivien operaation takana, katuvaat vielä katkerasti spekulointiaan. Ilmapiiri kansalaisten keskuudessa ja koko yhteiskunnassa on kertaheitolla muuttunut. Sen tuntee jokainen tunteva ihminen luissaan ja ytimissään. Valuuttasääntely on oven takana. Toivottavasti myös tässä salissa aletaan vähitellen olla sitä mieltä, että jo riittää purevan käden ruokkiminen. Tukea on syydetty miljarditolkulla niin vientiyrityksille kuin pankkeillekin. Jos markkinavoimat kerran eivät osaa elää markkinataloudessa, niin onko enää muuta vaihtoehtoa kuin palata sääntelytalouteen ja heittää Eurooppa-haaveet joksikin aikaa romukoppaan, niin kauan että oppivat elämään? Suuryhtiöiden hyysäämisestä on tehtävä loppu. Metsäteollisuusyrityksille on viime päivien ka-

tastrofin jälkeen lätkäistävä sellainen vientivero, että lopettavat taatusti kekkuloinnin ja tuntevat nahoissaan, mitä ovat viime päivinä tehneet. Jos näiden spekuloiden joukossa on valtionyrityksiä, myydään sellaiset yritykset ensimmäiselle ulkomaiselle ostajalle, joka jonkin killingin niistä tarjoaa.

Oppositioon lukeutuvana kansanedustajana olisi tietenkin erittäin helppoa yhtyä siihen yleiseen kuorolauluun, että Ahon hallitus on tehtävänsä tehnyt ja saa mennä. Olisi erittäin helppoa sanoa, että nyt riittää kansan kuristaminen. Uutta velkaa on entisten päälle otettava 30 miljardia markkaa viime päivien tapahtumien takia. Kansalaisille ei devalvaatiosta ole mitään hyötyä. Konkurssit lisääntyvät, ja säästötalkoista tulee entistä verisemmät, paljon verisemmät kuin kukaan on uskaltanut edes kuvitella.

Mutta onko meillä vaihtoehtoja? Onko seteli-rahoituksesta tai lainaelvytyksestä, jota SDP vielä keväällä esitti mutta josta se nyt sanoutuu nokka tohisten irti, apua, kun ongelmaksi on se, että koko 80-luvulla rakennettu hyvinvointi perustuu tyhjän päälle? Onko ay-liikkeelle SDP:n hallituksessa olo niin elintärkeä asia, ettei se kykene näkemään, mihin maa on menossa? Olisiko sellainen hallitus nykyistä uskottavampi, jossa maan asioita hoitamassa on puoluejohtaja, jonka pankki rukoilee kansalta köyhäinapua, ennen kuin menee konkurssiin, kun asioita ei aikoinaan ole osattu hoitaa kunnolla?

Pääoppositiopiouluella ei ole uskottavaa vaihtoehtoa hallituksen päälinjaukselle, sille, että julkisen talouden menojen kasvu on pysäytettävä ja automaattit purettava, että vain vientiin perustuva talous pystyy elättämään tämän kansan. Me emme elä vain palvelemalla toisiamme. Jos koko yhteiskunta pitää kiinni saavutetuista eduista, se kaivaa itselleen ikuista hautaa.

Viime syksynä, kun budjettia tälle vuodelle tässä salissa rustattiin, olin monta kertaa valmis kaatamaan hallituksen. En halunnut niin rajuja säästöjä kuin hallitus esitti. Tunnustan, että olin väärässä. Jo tuolloin olisi pitänyt pystyä tekemään rakenteellisia uudistuksia eli purkamaan niitä automaatteja, jotka nyt ajavat meidät tuhoon. Jos olisi säästetty, asiat olisivat hivenen nykyistä paremmin. Mutta valtiosääntö ei antanut siihen mahdollisuutta, me oppositiossa esitimme sen. Vasta enemmistöparlamentarismi antaa hallitukselle keinot harjoittaa omaa politiikkaa.

Mutta onko nyt liian myöhäistä? Uskooko kukaan enää tähän hallitukseen? Valtion talous-

arvioesitys joudutaan repimään levälleen. Korot tappavat yrityksiä, työttömyys kasvaa, pankeille pitäisi antaa entistä enemmän köyhäinapua. Vaikka hallitus on kahdesti joutunut pakkotilanteeseen, se ei tietenkään voi vetäytyä vastuusta.

Olen poliitikko, kansanedustaja, joka ei ole sitoutunut sen enempää hallitukseen kuin oppositioonkaan. Kun olen puolitoista vuotta katsellut politiikantekoa ja kuunnellut SDP:n kansanedustajien puheenvuoroja, tulen suorastaan pahoinvoivaksi. Valtaapääsyn hyväksi uhraataan vaikka koko Suomi ja sen tulevaisuus. Kuitenkin SDP:kin sitoutui vakaaseen markkaan ja integraatioon. Se tietää hyvin, ettei hallituksen peruslinjauksille ole vaihtoehtoja, ja koko ajan se puhuu vain muuta. Mitä muuta tämä on kuin epärehellistä politiikantekoa?

SDP:stä ei ole julkisen talouden tervehdyttäjäksi, niiden rakenteellisten uudistusten tekijäksi, jotka nyt on pakko tehdä. Jos puolue haluaa tulla mukaan nykyiseen hallitukseen ja hyväksyy nykyisen hallituksen peruslinjauksen, tarjoukseen ilmeisesti kannattaisi tarttua. Mutta tällöin SDP on tehokkaasti sidottava niin, että se taa-tusti pysyy hallituksen peruslinjauksissa. Mutta Herra varjeloon meitä sellaisesta punavihreästä hallituksesta, joka koostuisi vanhakantaisista etujakopoliitikoista ja etujakopuolueista.

Vaikka Ahon hallitus on reissussa rähjähtänyt ja sen uskottavuus pohjamudissa, vain porvarillisten uudistajien varaan rakentuva hallitus pystyy tekemään niitä ratkaisuja, jotka nyt on tehtävä. Mutta jos hallitus aikoo tosissaan elää, sen on tehtävä henkilövaihdoksia. Vain tällä keinolla se voi saada hivenen takaisin sitä uskotavuutta, jota siltä nyt edellytetään.

Me elämme niin pahoja aikoja, ettei kenelläkään pitäisi olla varaa valtopoliittikaan ja poliitisten pisteiden keruuseen. Ammattiyhdistysliikkeenkin pitäisi ryhtyä tosissaan neuvottelemaan hallituksen kanssa sen sijaan, että se koko ajan tekee politiikkaa SDP:n puolesta.

En kannata iankaikista konsensusta, niin paljon pahaa sillä on saatu aikaan, jos kohta hyvääkin. Tämä on tietenkin muistettava. Mutta hätä ei lue lakia, eikä talouspolitiikan kolmijako saa olla esteenä yhteisymmärryksen löytämiselle. Edellinen devalvaatio ajoi nurin 20 000 kotimarkkinayritystä. Nyt kelluvaan markkaan uhkaavat mennä loputkin. Hallituksen on pyrittävä neuvottelemaan ammattiyhdistysliikkeen kanssa hätäohjelmasta, jotta lamasta päästään nousuun mahdollisimman vähin vaurioin. Mut-

ta samalla on pidettävä kirkkaana mielessä se, että peruslinjauksesta ei voida tinkiä. Budjettitalouden tasapainottaminen edellyttää nopeasti rakenteellisista leikkauksia, uudistuksia, joihin hallituksen on selkeästi sitouduttava.

Arvoisa puhemies! LKP ja myös sen eduskuntaryhmä ovat koko kesän tehneet töitä tosissaan etsiäkseen vaihtoehtoja hallituksen kuristuspolitiikalle. Viisastenkiveä ei löytynyt. Mutta jotakin sentään voidaan ja pitää tehdä.

En jaksa hyväksyä sitä, niin kuin alussa sainoin, että pankkeja ja suurteollisuutta, jotka tämän revohkan saivat aikaan, tuetaan jatkuvasti veronmaksajien rahoin. Pankkien katteettomasta tuesta on luovuttava ja sallittava pankkien konkurssit. Pienet säästöt on toki turvattava, mutta suurttallettajien varat ovat riskisijoituksia samalla tavalla kuin pörssikeinottelu oli riskisijoitus hulluina vuosina.

Raippaverosta on myös luovuttava. Jos ns. valikoivaa elvytystä tuotannollisen toiminnan käynnistämiseen halutaan, ei sitä voida tehdä lainarahalla eikä setelikoneella vaan rahaa on löydettävä muualta, budjetin sisältä. On myytävä valtionyhtiöitä ja otettava suurituloisilta ns. pakkolaina.

Asuntoverojen korkovähennyksen leikkauksesta tulee luopua ainakin niiden kohdalla, jotka ovat ostaneet asuntonsa hulluina vuosina ja ovat nyt ahdingossa. Niin sanotusta sähköverosta on myös luovuttava, koska se lisää yritysten kustannuksia eräistä lievennyksistä huolimatta. Se on myös toteuttamistavaltaan monimutkainen ja aiheuttaa epävarmuutta tulevasta energian verotasosta. Sähköveron sijasta on säädettävä sähkölle ja kaukolämmölle korotettu liikevaihtovero, esimerkiksi 33 prosenttia, jonka tuotot olisivat noin miljardi markkaa yli nykyisen normaaliverokannan mukaisen tuoton. Tämä on peräti 300 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallitus uskoo omasta sähköverostaan saatavan.

Tärkeintä on kuitenkin tajuta se tosiasia, ettei kurimuksista päästä eroon kuin reivaamalla hallitusti menot tulojen tasolle. Valtiontalous ei periaatteessa ole sen kummempaa kuin yksityisen perheen talouskaan. Jos perhe koko ajan rahoittaa menonsa lainaamalla, lopulta tulee konkurssi.

Postipankin Eero Tuomainen ansaitsee täyden kunnioituksen. Hän on ainoa ns. huippumareista, jolla on järki päässä. Hänen mukaansa taloudenpitoon saadaan uskottavuutta, kun tietty ehdot toteutuvat: matala inflaatio, hyvä kil-

pailukyky, näyttävä vientimenestys, tasapainoinen julkinen talous ja tinkimättömyys velan hoidossa. Eivätkö nämä juuri ole niitä asioita, joita hallitus on yrittänyt ajaa? Tuomainen on listannut myös edessä olevat urakat: julkisen talouden kevennys ja suojattujen elinkeinojen siirtäminen kilpailun piiriin.

Arvoisa puhemies! Holhoukseen perustuva sosiaalivaltio on tullut viimeiselle rannalle. Hyvinvointivaltion voimme pelastaa, jos meillä on rohkeutta. On ryhdyttävä lopultakin keskustelemaan siitä, mitä palveluja haluamme säilyttää, mikä on turhaa ja joutaakin romuttaa. On myös hyväksyttävä se, että ne, joilla vielä on työtä ja toimeentuloa, tinkivät edes väliaikaisesti jostakin niiden hyväksi, joilla vähän on.

Ihmisten perustarpeet hyvinvointivaltion on tyydytettävä. Nämä perustarpeet on nopeasti luoteltu. Niitä ovat peruskoulutus, perusterveydenhoito ja perustoimeentulon turvaaminen. Muu palvelu on sellaista, josta on voitava tinkiä tai josta ainakin on voitava periä käyttäjiltä maksu, mutta kantokyvyn mukaan. Meidän on pakko hyväksyä, ettei ilmaispalveluja ole. Verotusta ei kerta kaikkiaan enää voida kasvattaa. Siksi maksupolitiikkaan ei enää voi suhtautua niin, että valtio maksakoon, sitä vartenhan se on. Kohta ei ole valtiota, joka maksaisi mitään.

Hyväksyn julkisen sektorin remontin mutta en sitä, että byrokraatit juhliivat, kun työtätekeviä lomautetaan. On uskallettava käydä koko palvelusektori ja tukiviidakko läpi ja ryhdyttävä purkamaan lakeja.

Onko urheilun ja sen moninkertaisen hallinnon tukeminen yhteiskunnan tehtävä? Kulttuuria tämä maa tarvitsee ja luovia taiteilijoita, jotka tekevät muutakin kuin veisaavat valitusvirsiä. Kulttuurin perusrakenne on hyvä, mutta tukipolitiikka on muutettava niin, että tuetaan täälläkin myös työn tuloksia. Marisevat taiteilijat eivät luo, eivät sytytä eivätkä pidä yllä kansakunnan soihtua. Elokuvataarkastamoa ei tarvita, kun romutetaan sensuurilait. Onko kuluttajaa suojeltava yhteiskunnan varoilla? Onko tietosuoja ja tasa-arvoa turvattava valtion varoin? Jos lakeja rikotaan, meillä on oikeuslaitos. Elinkeinoelämäkin on aikaa myöten hyväksyttävä se, että jatkuvien tukien aika on ohi. Kun uudistuksiin ei ole varaa vuosikausiin, tarvitaanko neuvottelukuntia ja lautakuntia poikineen valmistelemaan lakeja, kun entisistäkin pitäisi päästä eroon?

Budjettikirja sinällään ei riitä kertomaan kaikkea sitä, mikä tässä tasavallassa on turhaa.

On luettava samalla valtiokalenteria ja uutta hienoa palveluopasta. Hiukset nousevat pystyyn, kun tajuaa, minkälaisen viidakon me olemme tähän maahan rakentaneet. Ei ihme, että on pitänyt pykätä palveluista ikioma kirja. Eiväthän ihmiset muuten osaisi edes kaivata kaikkea sitä palvelujen tulvaa, jota yhteiskunta kansalaisilleen tällä hetkellä tarjoaa.

Hallitus romuttaa kolme keskusvirastoa. Miksi ei kaikkia, eihän niitä tarvita? Meillä on kilpailuvirastoa, kuluttajavirastoa, kuluttajavalituslautakuntaa, kuluttaja-asiamiehen toimistoa, Kuluttajatutkimuskeskusta. Kuluttajan asialla häärii ainakin viisi organisaatiota. Kilpailuvirastoa tarvitaan. Tarvitaanko muita? Kilpailuministeriltä pitää löytyä sen verran järkeä, että pakottaisi kuluttajan asialla hyörivät organisaatiot lyömään hynttyyt yhteen. Tarvitsemmeko läänejä, kun kunnat voivat aikaa myöten vapaaehtoisesti muodostaa kuntayhtymiä ja sitä kautta tiivistää alueellista yhteistyötä omilla ehdoillaan? Jos läänejä tarvitaan valtion perustoimintojen eli poliisi- ja pelastustoimen järjestämiseksi, vähempikin määrä riittää.

Jos tähän maahan jätettäisiin vain kolme pakollista lupaa: passi, ajokortti ja metsästyslupa — minä en tarvitse edes metsästyslupaa — kansalaiset pääsisivät eroon uskomattomasta määrästä virastoja ja virastovaltuutettuja ja -valvojia.

Arvoisa puhemies! Me elämme harhakuvitelmiemme vallassa. Me uskottelemme, että voimme yhä elää kuten 80-luvun lopussa. Emme suostu tajuamaan, että tämä hyvinvointi perustui tyhjän päälle, lainarahaan, velkaantumiseen. Me uskomme yhä, ettei tätä lainaa tarvitse maksaa takaisin. Me emme suostu hyväksymään sitä, että meidän on pakko palata 6–8 vuoden takaiseen elintasoon ja palveluihin. Oliko elämä silloin niin paljon nykyistä huonompaa? Mielestäni se saattoi olla parempaa.

Järjestelmämme on tällainen, itämainen, koska olemme eläneet liian kauan suljetussa yhteiskunnassa. Kun meitä on holhottu ja hoivattu ainakin pari vuosikymmentä, koko konsensuksen olemassaolon ajan, olemme menettäneet kyvyn ajatella, kyvyn seisoa omilla jaloillamme. Kun joku keksi jonkin vian, vastuksen ja vaivan, aina lätkäistiin laki, perustettiin valvontaorganisaatio ja sanottiin kunnille, että hoitakaa hommat. Suunniteltiin suunnitelmien vuoksi. Niin tehdään edelleenkin.

Tämä ei voi jatkua. Tätä me emme kestä. Me kestämmme sen, että hoidamme sairaat ja vanhuk-

set, koulutamme lapsemme ja takaamme perustoimeentulon, ihmisarvoisen elämän jokaiselle, myös työttömille. Mutta ellemme pääse eroon turhasta krääsästä, turhista luvista, turhista lisensseistä, turhasta pakkopalvelusta, Suomi taa-tusti sortuu. Juuri tämä on julkisen sektorin oikeaa saneeraamista. Sen sijaan sitä ei ole se, että vanhuksilta viedään vaipat tai sairaat jätetään hoitamatta ja lapset kouluttamatta. (Ed. Puisto: Ristiriitainen puhe!)

Arvoisa puhemies! Neuvostoihmisen luominen kesti 75 vuotta, eikä se onnistunut sittenkään, vaikka järjestelmä tuhosikin luonnon ja ihmisten terveyden. Konsensus-Suomi on onnistunut kasvattamaan alamaisen, joka on tottunut siihen, että joku korkeampi pyyhkii aina rään nokasta, että joku suurella kämmenellä taputtaa päätämmä ja sanoo: kyllä se siitä. Kansalaiset kaipaavat vahvaa ja itsevaltaista johtajaa, joka panee asiat järjestykseen. (Ed. Laine: Ukkolaa!) Presidentiltä toivotaan apua pahaa eduskuntaa ja vielä pahempaa hallitusta vastaan. Olen pettynyt. Olin jo kuvitellut, että olisimme päässeet irti tästä voimakkaan johtajan kaipuusta.

Olen vakaasti sitä mieltä, että presidentin valtaoikeuksia on kavennettava. Eritoten on kavennettava presidentin sisäpoliittisia valtaoikeuksia. Tälle kansakunnalle tuli todella kalliiksi se, että presidentti manuaalisesti ohjasi maahan sinipunaa porvarihallituksen asemesta vuoden 1987 vaalien jälkeen. Tuolloin kokematon kokoomus ei huomassaan ymmärtänyt, että SDP on pohjimmitaan korporatiiveja rakastava piilosialistinen sääntelypuolue. Sinipuna ei purkanut menoaumataatteja, vaan lisäsi niitä. Se ei ryhtynyt rakennemuutokseen, vaan keksi lisää holhouslakeja. Sinipunaa aikana laadittu työelämän lainsäädäntö on tästä hyvä esimerkki.

Olen muutama kertaan kirjoittanut ja ilmeisesti yhtä monta kertaa puhunut tässä salissa, että Suomi sai väärät hallitukset väärään aikaan. Vuoden 87 vaalien jälkeen olisimme tarvinneet porvarihallituksen, joka hyvinä vuosina olisi onnistunut purkamaan niitä rakenteita ja menoaumataatteja, joiden purkuun sinipuna ei pystynyt. Ei kukaan tiedä, mitä sinipuna olisi tällä hetkellä tehnyt. Ehkä se olisi onnistunut paremmin kuin porvarihallitus, mutta SDP ei pysty nykyisellä politiikallaan kyllä rakenteita murtamaan. (Ed. Laine: Ei se pyrikään!)

Presidentin sisäpoliittisia valtaoikeuksia onkin uudistettava juuri hallituksen muodostamisessa niin, että eduskunta hyväksyy presidentin valitseman hallituksen muodostajan, ennen kuin

tämä ryhtyy tehtävänsä. Presidentin nimitysvaltaakin on vähennettävä. Sen sijaan armahdusoikeuteen ei pitäisi kajota. Se on hallitsijan oikeus, vaikkei hänellä olisi edes ns. oikeaa valtaa.

Kannatan myös muutoksia ulkopoliittiseen vallankäyttöön. Mutta ehkä presidenttiä ei näinä kansainvälisesti epävakaina aikoina pidä riisua kokonaan natsoista. Sen sijaan on uudistettava ulkopoliittisen päätöksenteon menettelyjä. Ne, jotka ihannoivat Yhdysvaltain järjestelmää ja USA:n presidentin vahvaa asemaa, kuten eduskunnan puhemies Suominen, unohtavat, että Yhdysvalloissa presidentti on myös pääministeri: sisäpoliittinen johtaja presidentinvirkansa ohella. Yhdysvalloissa ei ole parlamentarisminä, vaan presidentin ja kongressin välillä vallitsee kauhun tasapaino. Nytkin republikaanisella presidentillä on vastassaan demokraattien hallitsema edustajainhuone.

Onkin ollut hyvin mielenkiintoista havaita, kuinka lähes kaikki potentiaaliset presidenttiehdokkaat kannattavat vahvaa presidenttiyttä. On suorastaan järkyttävää huomata, että presidenttipeli vaikuttaa koko ajan päivänpolitiikkaan. Jos presidentillä olisi vähemmän valtaa, päivänpolitiikkakin normalisoituisi. Silloin ei hallitusta ainakaan nakerrettaisi nurin sisältäpäin.

Tästä huolimatta olen tyytyväinen siitä, että presidentti Koivisto on ilmaissut selkeän tukensa tälle horjuvalle hallitukselle. Olen tyytyväinen siitä, että presidentin valtaoikeudet ovat vielä voimassa, kun elämme itsenäisyytemme ehkä raskainta aikaa. Sotavuosina kansa sentään oli yhtenäinen. Nyt se ei sitä ole.

Arvoisa puhemies! Vaikka tässä eduskuntasalissa on moneen kertaan sanottu, ettei vanhojen syntien kertaaminen auta, on kuitenkin uskallettava joskus tunnustaa virheet. Vasta sen jälkeen voidaan synnyttää uutta.

Suomi kärsii nyt vanhakantaisten puolueiden ja poliitikkojen virheistä. He kuvittelivat, että elämä on pelkkää etujen jakamista. Sinipunaa aikana näitä etuja jaeltiin liukuhihnalla lainarahalla. Tuolloin ei valtio tietenkään velkaantunut. Kun bruttokansantuote kasvoi kohisten, pankit ja yritykset pumppasivat yhteiskuntaan ulkomailta saatua helppoa lainarahaa. Kun tätä lainarahaa riitti kasinopelin lisäksi myös palkkoihin, valtio oli hukkuu rahaan. Ja niinpä sinipuna kuvitteli, että valtion verotulojen avulla menoja voi kasvattaa holtittomasti. Neljässä vuodessa valtion menot kasvoivat lähes 60 prosenttia, lähes 60 miljardia markkaa. Tämä on

hirvittävä määrä. Rakennemuutos jäi tekemättä niin julkiseen, suljettuun, kuin yksityiseen sektoriin. Tämä on syytä muistaa myös. (Ed. Vähänäkki: Ja verotus keveni!) Nyt tätä rakennemuutosta tehdään niin, että seinät ryskyvät.

Lainaan taas Eero Tuomaista, tätä viisasta miestä. Hän on aivan oikeassa sanoessaan, että tämän hetken epäonnistumisten taustalla on ahneus, joka ei kohdistunut työhön, vaan toisten ansaitsemaan rahaan. Ja tämä ahneus on edelleenkin jäljellä tässä yhteiskunnassa. Ne, joilla vielä on työtä ja toimeentuloa, eivät ole valmiit luopumaan suosiolla ainoastakaan saavutetusta edusta, ei yhdestä pennistä.

En ole vaatimassa palkkojen alennuksia niille, joilla vielä on työtä. Se on epärealistista. Sen sijaan olen vaatimassa sitä, että he luopuvat vaatimasta lisää. Ei voi olla oikein, että paluu 80-luvun puolivälin elintasoon tapahtuu suurtyöttömyyden avulla.

Olen erittäin pessimistinen siitä, että me löytäisimme niin paljon järkeä, että selviäisimme tästä lamasta romahtamatta. Me olemme aivopesseet itsemme parissakymmenessä vuodessa. Yrityksemme ja kansalaisemme ovat tottuneet siihen, ettei maailma muutu, että rakenteet ja palvelut säilyvät, että elämme lintukodossa, jossa onnellisina hoivaamme toisiamme. Me olemme paljon kehnompia muuttujia kuin romahtaneen Itä-Euroopan kansalaiset. Me emme ole koskaan eläneetkään markkinataloudessa, vaan monopolien ja korporatiivien hallitsemassa suljetussa yhteiskunnassa. Enää en jaksa edes uskoa siihen, että Tanskan perunakuuri olisi meidän tiemme. Ei meillä ole sellaista viisautta. Meidän tiemme vie romahduksen kautta kadotukseen.

Suomi on sellaisessa murrosvaiheessa, että koko poliittinen järjestelmäme on kyvytön niitä ongelmia ratkaisemaan. Puoluejärjestelmäme ei enää kerro totuutta. Ei ole olemassa oikeistoa tai vasemmistoa, vaan uudistajia ja säilyttäjiä. Ja rajalinjat eivät kulje puolueiden välillä, vaan rajalinja kulkee niiden sisällä. (Ed. Laine: Utopiaa!) Olen aivan varma, että jopa SDP:n eduskuntaryhmässä on ns. uudistajia, sellaisia, jotka tajuavat, ettei vanhoilla konsteilla ja poteroihin kaivautumalla enää voida edetä. Mutta he eivät ole äänensä tässä salissa. (Ed. Apukka: Missä rajalinja kulkee liberaaleissa?) Miksi? Keskustassa taas on joukko sellaisia edustajia, jotka haikailevat vanhan punamullan ja vanhan etujakopolitiikan perään. On valitettavaa, että entinen ministeri Eeva Kuuskoski on juuri tällainen vanhakantainen poliitikko. Jos

hän olisi uudistaja, hän ei olisi livennyt riveistä, vaan ryhtynyt töihin.

Koska meillä ei ole enää mitään jaettavaa, onnellisinta olisi, jos hallitus voitaisiin pistää pystyyn ns. uudistajista, olivatpa he mistä puolueesta tahansa. Mutta SDP:n eduskuntaryhmän kellokkaissa ei uudistajia ole. Sellainen ei ole myöskään SDP:n puheenjohtaja. Mihin seepa juovistaan pääsisi? Ei mihinkään.

Arvoisa puhemies! Tämä on perussyy, minkä vuoksi LKP:n eduskuntaryhmä ei ryhdy repimään vaatteitaan kammetakseen hallituksen nurin, vaikka se varmasti on niin sanotusti poliittisesti epäviisasta toimintaa minulle henkilökohtaisesti. Hallituksessa on sentään muutama uudistaja. Mutta useampia tarvitaan. Siksi LKP:n eduskuntaryhmä vetoaa pääministeriin, että hän sentään erottaisi muutaman vanhakan-taisen jäpän, kun ei voi itseään erottaa ilman hallituskriisiä.

Ed. Puisto merkitään läsnä olevaksi.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Me olemme nyt poikkeuksellisen vakavassa tilanteessa Suomessa. Oma taloutemme ja sen näkymät ovat hyvin vaikeat siitä huolimatta, että talouspolitiikan suhteen on tehty monia merkittäviä päätöksiä viimeisten kuukausienkin aikana. Toisaalta samaan aikaan maailmantalous on suuren epävarmuuden tilassa. Tulevaisuuden näkymät ovat hämärät ja epävakaut ja myös vaikuttavat meidän mahdollisuuksiimme selvitä nykyisistä taloudellisista ongelmistamme.

Nämä seikat antavat erityisen aiheen varoa hätiköityä johtopäätöksiä. On syytä huolellisesti paneutua syntyneeseen tilanteeseen ja ympäröiviin olosuhteisiin, tehdä niistä rauhallisesti ja viileästi johtopäätökset sekä ryhtyä sen jälkeen toimenpiteisiin, joilla maa yritetään mahdollisimman pienin vaurioin saattaa läpi sen kurimuksen, jonka keskellä olemme ja joka näyttää jatkuvan.

Kun nykyinen hallitus aloitti työnsä puolitoista vuotta sitten, me asetimme keskeisiksi tavoitteiksi teollisuustuotantomme kasvattamisen, vientimme lisäämisen, jotta pystyisimme irtaantumaan siitä velkakierteestä, jossa olimme, julkisen talouden tervehdyttämisen sekä kestäväen työllisyyden aikaansaamisen. Näistä tavoitteista käsin talouspolitiikkaa ryhdyttiin toteuttamaan.

Kuluneen puolentoista vuoden aikana on päästy merkittäviin tuloksiin monilla talouspolitiikan alueilla. (Ed. Seppänen: Onko tämä tulkittava testaukseksi?) Suomalaisen tuotannon kilpailukyky on parantunut vähintään viidenneksellä puolentoista vuoden aikana. Vienti on kasvanut 18 prosentilla vuoden ensimmäisen puoliskon aikana, mikä lieenee läntisissä teollisuusmaissa ennätysluku. Teollisuustuotanto, joka supistui viime vuonna vielä 10 prosentilla, on alkuvuoden aikana selkeästi kasvanut 4—5 prosentin vauhdilla. Julkisessa taloudessa on päästy merkittäviin säästöihin. Ensi vuoden budjetissa on noin 20 miljardin edestä säästöjä, joilla on voitu supistaa ja pienentää uhkaamassa olevaa kestä-mätöntä alijäämää. Lisäksi on ryhdytty moniin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla talouttamme pidemmällä aikavälillä tervehdytetään ja joista on voitu viimeisen puolentoista vuoden aikana päättää. Siis taloudessa on ollut paljon myönteisiä viestejä.

Miksi ei sitten ole onnistuttu pitämään kiinni yhdestä talouspolitiikan keskeisestä lähtökohdasta eli markan vakaasta arvosta? Ensinnäkin on sanottava, että on kiistatonta, että Suomen Pankki ja hallitus ovat tässä epäonnistuneet. Emme ole siis pystyneet pitämään kiinni markan vakaasta arvosta. Miksi näin on tapahtunut?

Ensinnäkin perimmäinen syy on mielestäni siinä, että talouspolitiikan tulokset, olkoonkin, että ne ovat hyviä, eivät ole olleet läheskään riittäviä, kun on otettu huomioon ne olosuhteet, joissa Suomi elää, ja myös se kansainvälinen tilanne, joka meitä ympäröi. Arvioimme sekä oman tilanteemme että kansainvälisen kehityksen niin idässä kuin lännessäkin paljon nyt toteutunutta paremmaksi. Erityisen suuri yllätys on ollut rahoituskriisimme syvyys, jonka pohjaa ei vieläkään ole ilmeisesti nähty ja joka on yllättänyt myös asiantuntijat. Toisaalta myös kansainvälisesti kehitysnäkymät ovat toteutuneet paljon ennakoitua huonompina.

Vaikka päämäärään ei ole päästykään, siihen, että olisi voitu talouspolitiikalla tasapainottaa talous ja saada aikaan kestävä luottamus Suomen talouteen, se ei tarkoita sitä, että tavoite olisi asetettu väärin. Kysymys on siitä, että emme ole onnistuneet riittävän hyvin niissä pyrkimyksissä ja tavoitteissa, joihin on sitouduttu.

Markan päästäminen kellumaan ei perustavoitetta miksiäkään muuta. Itse asiassa sen olennainen muutos on siinä, että jatkossa markan arvon määrää ei suinkaan meidän oma päätöksemme, sitoutumisemme johonkin tiettyyn ar-

voon, vaan se, miten onnistumme omassa talouspolitiikassamme. Talouspolitiikan linjan onnistuminen ratkaisee hyvin pitkälti lähiviikkoina markan arvon. Näkisin, että yhteinen intressi on se, että voimme toteuttaa sellaista talouspolitiikkaa, joka pitää markan arvon mahdollisimman vakaana.

Millainen pitäisi olla sen talouspolitiikan ja politiikan yleisen linjan, jolla tällainen raha- ja valuuttapolitiikan vakaus voisi toteutua? Täällä on sanottu, että budjetin linja on pettänyt. Näin uutisia, jotka kertoivat, että budjetti on jo vanhentunut ennen kuin sen käsittely on eduskunnassa alkanutkaan. Näin asianlaita ei ole.

Budjettilinja, joka on eduskunnalle nyt esitetty, on kestävä myös niissä oloissa, joihin eilisen päätöksen jälkeen on tultu. Edelleen on yhtä välttämätöntä kuin maanantainakin, itse asiassa vieläkin välttämättömämpää, että asetetusta kehyslinjasta voidaan pitää kiinni. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että on varauduttava kattamaan lisäsäästöillä markan arvon muutoksesta aiheutuvat menojen lisäykset valtion velanhoitokustannuksiin. Mitä suuruusluokkaa ne tulevat olemaan, on tänään mahdotonta sanoa, koska emme tiedä, mille tasolle markan arvon muutos asettuu. Mutta nämä lisämenot on varauduttava kattamaan lisäsäästöillä. Muutoin budjettilinjan perusteista on pidettävä kiinni ja huolehdittava siitä, että budjetti myös eduskunnassa pitää.

Toinen tärkeä tavoite on se, että pystymme pitämään inflaation kurissa myös jatkossa. Se edellyttää tiukkaa hintapolitiikkaa, (Ed. Stenius-Kaukonen: Milloin pannaan hintasäännöstely päälle?) ja se edellyttää myös maltillista tulo- ja palkkapolitiikkaa.

Kolmanneksi tämän ratkaisun seurauksena on arvioitava teollisuuden tuet uudelleen ja suunnattava näitä tukia niin, että tämän ratkaisun seurauksena entistä suurempiin vaikeuksiin joutuva pieni ja keskisuuri teollisuus saa kipeästi tarvitsemaansa tukea. Se on välttämätöntä teollisuutemme monipuolisuuden, yritysrakenteittemme, kannalta ja se on välttämätöntä myös työllisyyden kannalta.

Neljänneksi meitä on uhkaamassa entistä suurempi työttömyys, ja tuohon haasteeseen on vastattava työllisyysvarojen käyttöä tehostamalla ja myös etsimällä kaikki mahdollisuudet investointilaman voittamiseen käyttämällä kaikkia mahdollisia keinoja investointikynnyksen alentamiseksi. Tältä osin valtiosihtööri Relanderin johdolla tehtävä työ ensi viikolla valmistuttuaan tulee antamaan pohjan päätösten tekemiselle.

Mitä tulee siihen, minkälaisella poliittisella yhteistyöllä tästä eteenpäin asioita hoidetaan, mielestäni olennaista Suomen kannalta tästä eteenpäinkin on, mikä on ohjelma, talouspolitiikan linja, jolla yritämme vakuuttaa sekä kotimaassa että kansainvälisesti pystyvämme tasapainottamaan taloutemme, vastaamaan huutoihimme ja maksamaan omat velkamme, joita tosisesti tänään on paljon. (Ed. Laine: Kyllä julistuksia riittää!) Se edellyttää sitä, että tuo ohjelma on uskottava (Ed. Jaakonsaari: Mutta kun kukaan ei usko teihin!) ja sen ohjelman tavoitteet ovat sellaiset, että niihin voi syntyä luottamus.

Kun tältä kannalta tilannetta katsotaan, on mielestäni kiistatonta, että ne tavoitteet, joiden pohjalta hallitus aloitti, jotka täällä jo kertosin, siis tavoitteet teollisuustuotantomme kasvattamiseksi, vientimme lisäämiseksi, julkisen taloutemme tervehdyttämiseksi, ne tavoitteet ovat tänään vielä ajankohtaisempia kuin ne olivat puolitoista vuotta sitten. Vain niiden pohjalta on mielestäni rakennettavissa kestävä talousohjelma, joka myös herättää ja ylläpitää tarvittavaa luottamusta.

Kun on monella taholla pidetty tärkeänä sitä, että voitaisiin saada aikaan laajaa kansallista yhteisymmärrystä, jotta voisimme tästä tilanteesta selvitä, voin yhtyä siihen käsitykseen, että pääsemme sitä nopeammin nykyisestä tilanteesta ulos, mitä laajemman yhteistyön ja yhteisymmärryksen voimme luoda. Sen yhteisymmärryksen pohjana pitää olla kuitenkin ohjelman, sitoutumisen tietyn talousohjelman toteuttamiseen. Hallitus ja eri etupiirit, etujärjestöt, ovat sopineet, että ensi viikolla talousneuvostossa jatketaan työtä, joka tähtää siihen, että voisimme yhteisesti hahmottaa talouspolitiikan linjaa ja sopia tietyistä talouspolitiikan linjan perusasioista.

Mielestäni on perusteltua, että tuo ensi viikon kokous aloitetaan arvioimalla nyt syntyneitä tilannetta, sitä mitä vaatimuksia markan kelluttaminen tässä tilanteessa talouspolitiikalle asettaa ja minkälaisella talouspolitiikalla siihen pitää vastata. Kun nyt on kysymys asiasta, joka ei koske pelkästään hallitusta ja eri etujärjestöjä, työmarkkinajärjestöjä, kuntien keskusjärjestöjä ja muita etujärjestöjä, vaan se koskee myös koko poliittista kenttää, olen päättänyt, että kutsun tuohon talousneuvoston kokoukseen asiantuntijoiksi myös poliittisen opposition. Tuossa tilaisuudessa on sitten mahdollisuus yhteisesti katsoa, minkälaisesta ohjelmasta olisi mahdollista

sopia, millainen yhteisymmärrys meillä on siitä talouspoliittisesta linjasta, jolla Suomi saatetaan taas terveelle taloudelliselle pohjalle. Toivon, että jokainen varustautuu rauhallisesti ja asiallisesti tuohon keskusteluun.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kimmo Sasi kertoi Suomen siirtyneen tämän hallituksen aikana uuteen järjestelmään. Hän sanoi paljastavasti ja samalla ilahtuneesti: "Vain markkinavoimilla on päätösvaltaa." Ilmeistä on, että ainakaan kokoomus ja ehkä ei koko hallitukseen halua arvioida uudelleen suhdettaan markkinavoimiin. Tämä merkitsee sitä, että rajut ongelmamme eivät ratkea. Varmastikaan ne eivät ratkea ilman, että täällä eduskunnassa otetaan todella valtaa, mikä meille kuuluu, ja vastuuta tulevista ratkaisuista.

Nyt olisi mielenkiintoista tietää — kun pääministeri vakuutti äsken kokoavansa sellaisen ohjelman ja ottavansa mukaan, tosin kovin myöhässä, myös opposition laatimaan tätä ohjelmaa, millä tästä selviämme — millaisia johtopäätöksiä pääministeri on tehnyt hyvin viileästi päätökseen niskan päälle markkinavoimista, kun hän haluaa olla keskeinen päätöksentekijä.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Haluan todeta, että markkinavoimat ovat tietysti tällä hetkellä erittäin merkittävä tekijä koko yhteiskunnassamme. Mutta olemme kaikki, myös sosialidemokraatit, määrätietoisesti pyrkineet siihen, että Suomea vapautetaan holhouksesta ja todellakin entistä enemmän siirretään päätösvaltaa sekä yksilötasolle että yritystasolle. Markkinavoimien vapauttaminen merkitsee sitä, että entistä tarkemmin joudutaan yrityksissä arvioimaan, mikä yrityksen kannattavuus on, tekemään itsenäisesti päätöksiä ja tällä tavalla pääsemään tulokseen, jossa yrityksen toiminta on kannattavaa ja myös työpaikat voidaan turvata.

Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö yhteiskunnalla olisi keskeinen rooli päinvastoin kuin ed. Lahti-Nuuttila väitti. Haluan korostaa sitä, että hallituksen toimesta on suoritettu useita toimenpiteitä, joilla mm. pienten ja keskisuurten yritysten toimintaedellytyksiä on näissä olosuhteissa pyritty turvaamaan. Muun muassa pehmeät suhdanneluotot ovat auttaneet näitä yrityksiä merkittävästi ja tällä tavalla yhteiskunta on omilla toimillaan pyrkinyt turvaamaan

sen, että työllisyystilanne voisi olla parempi, kuin se olisi muutoin, jos pelkästään markkina-voimat toimisivat tässä maassa.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Pääministeri Aho totesi, että hallituksen budjettilinja on kestävä. Olette myös nimittänyt sitä säästölinjaksi. Tuon linjan mukaisesti on otettu lisävelkaa miljardi, puolitoista joka viikko. Siis Suomi on velkaantunut. Se on velkaantumis- ja työttömyyskierteessä tuolla teidän säästöohjelmallanne.

Totesitte myös, että olennaista on ohjelma, olennaista on uskottava ohjelma. Minusta uskottavuuden piiriin hyvin keskeisesti kuuluu myös se, että ohjelman laatija ja toteuttaja on uskottava. Kun nyt kutsutte oppositiota mukaan talousneuvoston piiriin neuvottelemaan ohjelmasta, haluan korostaa sitä, että siellä on sitten myöskin arvioitava sitä, minkälainen voisi olla se uskottava laatija ja toteuttaja.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on hyvä, että pääministeri kutsui opposition keskustelemaan. Hallitus ei ole halunnut keskustelua talouspoliittisista linjoista aikaisemmin vaan leimannut kaikki muut haihattelijoiksi ja hölmöläisiksi, jotka ovat vastustaneet tätä vakaan markan ja matalan inflaation linjausta, ja tuloksen näemme nyt tässä.

On yllättävää, että pääministeri sanoi, että talouspoliittiset tulokset ovat hyviä. Mielestäni ne ovat kyllä erittäin huonoja. Sitten pääministeri sanoi, että viennin hintakilpailukyky on hyvä. Sekin tuli pakkodevalvaation kautta, joka oli vastoin hallituksen tahtoa.

Tästä devalvaatiosta nyt tietysti hyötyvät taas vientiyritykset, ne jotka ovat suojanneet rahansa, kasinopelurit, ja häviäjiä ovat taas palkan-saajat, eläkeläiset, opiskelijat — tavalliset ihmiset — ja myöskin pk-yritykset, joilla on ulkomaista velkaa. Ongelma on se, että tähän hallitukseen ei kukaan oikein enää usko. Sen kanssa ei voida tehdä sopimuksia, koska ne eivät pidä. Mielestäni tämä hallitus on kyllä eväänsä syönyt, niin kuin on monta kertaa todettu. Tämä devalvaatio nyt oli viimeinen pisara. Olen sitä mieltä, että hallituksen vaihtamisen aika on.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra pääministeri äskeisessä puheenvuorossaan kehuskeli kovasti hallituksen saavutuksia ja näiden erityisten ansioiden jou-

kossa hän mainitsi, että seuraavan vuoden budjetissa on 20 miljardin markan säästöt julkisissa menoissa. Tulee kysyneeksi: verrattuna mihin? Eihän ainakaan edellisen vuoden budjettiin verrattuna ole 20 miljardin markan säästöjä.

Budjetin Taloudellisessa katsauksessa on kuvio 37, joka antaa huomattavasti paremman kuvan tästä asiasta kuin äskenen pääministerin lausunto. Sen mukaan Suomen julkiset kokonaismenot suhteessa bruttokansantuotteeseen ovat nousseet huikeasti yli Oecd:n keskiarvon nimenomaan viimeisten kahden kolmen vuoden aikana. Kun ne aikaisemmin ovat olleet 40 prosentin tienoilla, nyt ne ovat 55 prosentin tienoilla.

Nyt merkittävin tai ainakin suurin oppositio-puolue, sosialidemokraatit, on täällä tänään ilmoittanut luopuneensa ainakin politiikasta, jonka mukaan he haluavat elvyttää lisää lainaa ottamalla, ja lisäksi kertonut, että he ovat kiinnostuneita julkisen hallinnon saneerauksista, asioista joita vihreät ovat kannattaneet itse asiassa koko vaalikauden ajan.

Nyt näyttäisi siltä, että hallituksella on todellakin keskustelupohja opposition kanssa. Kysyisin pääministeriltä: Aikooko hallitus tällä kertaa kuunnella oppositiota vai onko tämä taas sellainen löpöttelytuokio, joita on pidetty useita jo tämän vaalikauden aikana?

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta on yllättävää tässä budjettikeskustelussa, että eilisen päivän tapahtumien jälkianalyyseissa on ongelmaksi nähty vain hallituksen uskottavuus (Ed. Stenius-Kaukonen: Sehän on! — Ed. Gustafsson: Eikö tullut Kauppalhti?) ikään kuin reaali-talouden ongelmia ei olisi, joiden äärellä me kuitenkin tässä olemme.

Olenneista on edelleenkin se, että oppositio ei ole vielä kertonut, mikä on se politiikan sisällöllinen vaihtoehto. Jostakin ihmeen syystä suomalainen mediakaan ei ole halunnut tai ymmärtänyt sitä oppositiolta kysyä. Ei mikään hallitus ole itsetarkoitus. Ei Ahonkaan hallitus ole itsetarkoitus. (Ed. Gustafsson: Kyllä on. Ahon hallitus on itsetarkoitus!)

Jos oppositio tai joku muu taho kykenee esittämään tähän maahan paremman talouspoliittisen ohjelman kuin se, mitä nyt tehdään, Ahon hallitus saa sinä päivänä mennä. Mutta sellaista talouspoliittista ohjelmaa ja sellaista talouspoliittista vaihtoehtoa ei ole vielä tässä salissa esitetty. Ed. Kalliomäki, se olisi aika

nyt jo tehdä, jotta teidän puheenne olisi uskottavaa.

Ed. Anderssonille toteaisin, että täytyy tehdä selvä ero vahvan ja vakaan markan politiikan kanssa. Ne ovat kaksi täysin eri asiaa. Vahvan markan konkurssi on koettu jo aikaa sitten. Meille kaikille on edullista, että hallitus kykenee työskentelemään vakaan markan puolesta. Sen vuoksi on tulevilla hallituksen toimenpiteillä, kuten pääministeri täällä linjasi, luotava sellaiset edellytykset, että devalvaatioprosentti tulee asetumaan pitkän päälle markan kellumisen myötä mahdollisimman alhaiselle tasolle. Mutta, mikä tärkeintä, myöskin ne spekulantit, suomalaiset vientiyritykset, tulevat omilla toimillaan tästä eteenpäin vaikuttamaan devalvaatioprosentin lopulliseen suuruuteen. Niin ikään ammattiyhdistysliike omalla tuloratkaisullaan voi keskeisellä tavalla vaikuttaa siihen, missä määrin suomalaisen palkansaajan elintaso alenee. Tässä mielessä on aivan selvää, että tämän kellunta-ajan aikana tehtävät ratkaisut koskevat kaikkia osapuolia.

Toinen varapuhemies (koputtaa):
Kaksi minuuttia kulunut!

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Pääministeri on siinä oikeassa, että olennaista on ohjelma. Esko Ahon hallituksessa varmasti ovat Suomen porvariston parhaat työt ja pojat, ja Esko Ahon hallitus on tehnyt paljon. Johtopäätös tästä kaaoksesta on se, että ohjelma on väärä. Se ohjelma perustuu siihen, että Suomen taloutta tasapainotetaan joukkotyöttömyydellä. Kaiken lisäksi hallitus on oman sisäisen talouspoliittisen ristiriitansa takia nostattanut korkoja. Me maksamme kesäisen keskustelun jälkeisiä korkoja, ja nyt vihoviimeinen on tämä toinen pakkodevalvaatio, joka on lopullisesti vienyt hallituksen uskottavuuden. Olikin lähinnä epätoivoinen tuo pääministerin selostus, joka sanatarkasti on näin ja todella orwellilainen: "Talouspolitiikka on onnistunut mutta tavoitteet eivät ole toteutuneet." Se on aivan sama kuin eräässä viihdeohjelmassa sanottiin, että kyllä Suomessa on päivähoitopaikkoja tarpeeksi mutta lapsia on liikaa ja Suomessa on työllisyys hyvä mutta ihmisiä on liikaa. (Naurua) Kyllä toki tällä tavalla voi selittää, mutta se johtaa entistä suurempaan epätoivoon.

Tämä todistaa, että tämän taluskriisin rinnele on syntynyt poliittinen kriisi. Pääministeri on piiloutunut presidentin taakse. Presidentti

pitää tiukasti kiinni omasta opistaan puolustaa hallitusta, teki se mitä tahansa, ja tällä tavalla Suomi on poliittisessa patissa, joka johtaa entistä huonompaan kehitykseen. Sen sijaan, että järjestäisimme uusia kahvikekkereitä hallituksen ja opposition kesken, niin nyt on ehdottomasti hallituksen tunnustettava virheensä ja vedettävä johtopäätökset. Maahan on saatava uusi hallitus, uusi yhteisymmärrys, uusi ohjelma, ja tätä kautta Suomi pääsee uuteen nousuun.

Pääministeri A h o : Herra puhemies! Ed. Lahti-Nuuttila sanoi, että vihdoinkin oppositio pääsee mukaan. Se ei ole aivan oikea tulkinta siitä, mikä on ollut hallituksen ja opposition välinen yhteistyö aikaisemmin. Aika monissa kysymyksissä on tehty yhteistyötä. Valitettavasti esimerkiksi viime syksynä ei voi jälkikäteen arvioiden pitää yhteistyön tuloksia kovin onnistuneina. (Ed. Stenius-Kaukonen: Eivät ne olleet mitään neuvotteluja!) Silloin kaatui aika monia sellaisia säästöjä, joita olisi kipeästi tarvittu. Voimme varmasti olla kaikki samaa mieltä siitä, että tämä tilanne olisi ollut paremmin hallittavissa, jos olisimme kyenneet paljon pidemmälle meneviin säästöihin syksyllä 1991 kuin mihin pystyimme.

Mitä tulee ed. Kalliomäen käsitykseen ohjelmasta, mielenkiintoista on nyt nähdä se keskustelu, joka ensi viikolla talousneuvostossa toivotavasti käydään. Luin hyvin huolellisesti sosialidemokraattien kesäkuun alussa julkistaman talousohjelman, (Ed. Kalliomäki: Entä tämän!) joka piti sisällään ajatuksen siitä, että säästöt siirrettäisiinkin tehtäviksi seuraavana nousukautena ja sen sijaan luovuttaisiin niistä tässä taloudellisessa tilanteessa. Mielestäni sen pohjalta ei ollut edellytyksiä kovin merkittävään yhteistyöhön. Niin pitkälti poikkesivat käsitykset hallituksen ja opposition välillä toisistaan. Mielenkiintoista on nyt sitten nähdä ja haluankin kuulla, mitä tämä uusi linjaus tarkoittaa: Onko se merkittävästi siitä keväisestä ohjelmasta poikkeava? Ainakin on syytä uskoa, että näin näyttäisi olevan.

Ed. Andersson puuttui kilpailukyyn parantamiseen ja sen syihin. Sanoin tässä, että suomalaisen teollisuuden ja tuotannon kilpailukyky on parantunut runsaalla viidenneksellä, 20—25 prosentilla. Siitä aika pieni osa on devalvaation vaikutusta. Paljon merkittävämpi osa on muiden talouspoliittisten ratkaisujen vaikutusta. Devalvaation vaikutus taitaa jäädä reilusti alle 10 prosentin.

Mitä tulee ed. Paloheimon väitteeseen siitä, että hallituksen kanssa käytävä neuvottelu olisi löpöttelytuokioita, viime syksynä, niin kuin kerroin, kävimme kaikkien oppositioryhmien kanssa neuvotteluja budjettilinjoista ja budjetisäästöistä. Niissä ei päästy kovin pitkälle, ei päästy riittäviin tuloksiin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Te ette halunneet päästä!) Päästiin kyllä eteenpäin mutta ei sellaisiin säästöihin, jotka olisivat olleet jälkikäteen katsoen tarpeellisia.

Ed. Jaakonsaari sanoi, että hallituksen ohjelma on ollut väärä ja siitä johtuu se, että olemme tässä tilanteessa. Mielelläni haluan käydä sosiaalidemokraattien kanssa tuon keskustelun, ovatko todella talouspolitiikan linjaukset väärä ja virheellisiä ja mikä olisi sitten se oikea talouspolitiikka.

Henkilökohtaisesti näen, että jos me mielimme jatkossakin sekä saada tarvitsemamme lainat valtiolle, yrityksille, pankkijärjestelmällemme että pitää rahoitusjärjestelmämme kunnossa, ei meillä ole kovin paljon liikkumavaraa. (Ed. Jaakonsaari: Ei enää!) — Sitä liikkumavaraa ei ole ollut pitkään aikaan johtuen siitä, että me mitoitimme taloutemme 1980-luvun lopulla pahasti pieleen, rakensimme yksityisiä ja julkisia palveluja, rakensimme tätä yhteiskunnan päälysrakennetta tavalla, joka ei ole enää missään sopusoinnussa meidän tuotannollisen pohjamme kanssa. Tämä on se kova tosiasia, jonka kanssa tämä maa on tekemisissä hyvin pitkään. Koko 1990-luku tulee olemaan velan maksun vuosikymmen juuri tästä syystä. Ja sitä paremmin pystymme sitä velkaa maksamaan, mitä vahvempi oma teollinen pohjama ja vientisektorimme on. Se on ainoa tapa ja ainoa keino, millä pystymme tuosta velasta selviytymään.

Ed. Niinistö merkitään läsnä olevaksi.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Pyysin tämän puheenvuoron lähinnä sen vuoksi, että ed. Kalliomäen puheenvuorossa esiintyi eräs vakava virhe, joka minun on oikaistava. Se on esiintynyt myös jonkin verran lehdistössä käsitämättömistä syistä, joten oikaisen sen mielellään tältä foorumilta. Hän viittasi siihen, että olisin jossain yhteydessä todennut, että Suomi kestää puoli miljoonaa työtöntä. Tämä tieto on täysin perätön. Tällaiseen kysymykseen en ole missään yhteydessä ottanut kantaa enkä vastannut tällaiseen kysymykseen. Jostain väärinkäsi-

tyksen syystä se on nyt elänyt muutamassa lehdessä muka ottamanani kantana. Totean, että tämä perustuu täydelliseen väärinkäsitykseen. En ole siihen kysymykseen aikaisemmin ottanut kantaa. Nyt otan siihen kantaa: Suomi ei kestä puolta miljoonaa työtöntä, enkä halua tästä asiasta sen enempää keskustelua käydä, mutta kun se näköjään elää jo eduskunnan korokkeellakin käytävissä keskusteluissa, niin ammutaan tämä ankkra täältä kunnolla alas. (Ed. Seppänen: Montako työtöntä Suomi kestää? — Ed. Jaakonsaari: 480 000!)

Täällä keskusteltiin myös markkinavoimien vaikutuksesta ja siitä, missä määrin markkinavoimilla on päätösvaltaa. Uskaltaisin väittää, että Suomi siirtyy ensi vuoden alussa aivan uudenlaiseen tilanteeseen markkinavoimien suhteen. Jos meillä aikaisemmin täällä olevien monopoliin ja oligopoliin ja muiden kaupallisten ja teollisten keskittymien seurauksena eivät ehkä olekaan markkinavoimat riittävästi toimineet, niin ensi vuoden alusta me ainakin siirrymme sellaiseen vaiheeseen, jossa markkinavoimat toimivat tässä yhteiskunnassa, jos eivät vapaaehtoisesti, niin sitten pakolla. Se nimittäin perustuu siihen, että me tulemme silloin Eta-sopimuksen kautta EY:n kilpailupolitiikan ja julkisten hankintojen osaksi, ja siinä yhteydessä kyllä markkinavoimat tulevat näyttelemään aivan toisenlaisia roolia kuin se, mihin tähän asti tässä maassa on totuttu.

Mitä tulee markkinatalouteen, eräät opposition puhujat ovat jopa lehtikirjoituksissa väittäneet, että Suomen ongelmat ovat peräisin siitä, että markkinatalousjärjestelmä ei toimi. Minun väitteeni on aivan toisenlainen: Suomessa ei ole riittävästi markkinatalousjärjestelmää. Me harjoittemme vasta siirtymistä markkinatalousjärjestelmään, jossa todella kilpailupolitiikka toimisi, luovuttaisiin niistä jäykistä rakenteista, joita tähän maahan on luotu säännöstelytalouden aikana. Ei siis kysymys ole siitä, että markkinatalous ei toimi, vaan kysymys on siitä, että olemme matkalla markkinatalouteen ja markkinatalous ei pysty vielä tuottamaan niitä etuja, joita se toteutuessaan tässäkin maassa tulee tuottamaan.

Eräs harhakuvitelma on nyt syntynyt myös julkisessa keskustelussa. Se on se, että pelkkä hallituksen vaihdos jollain tavalla poistaisi Suomen ongelmat. (Ed. Jaakonsaari: Ohjelma! — Ed. Gustafsson: Edellytys!) Tällaista oppia ei kannata kyllä levittää kovin pitkälle sen vuoksi, että olipa tässä maassa hallitus mikä tahansa, se

tulee kohtamaan täsmälleen samat ongelmat, jotka tällä hetkellä ovat tämän hallituksen pöydällä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Teidän ohjelmaanne ei kukaan usko!) Ne tulevat olemaan äärettömän vaikeita ratkaisuja, kun budjetti pannaan todella tasapainoon. Se ei tule olemaan millenkään hallituskombinaatiolle yksinkertainen asia. Tietenkin voi sanoa, että hallitus vaihtuessaan saisi eräänlaisen uuden lähdön, (Ed. Jaakonsaari: Se olisi positiivinen signaali!) mutta ongelmat ovat täsmälleen samat pöydällä, ja se olisi äärettömän vaikea tilanne kaikkienkin hallitusten kannalta.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron pääministerin ensimmäisen puheenvuoron johdosta. Haluan todeta, että pääministerin puheenvuorossa oli yksi myönteinen kohta. Hän nimittäin sanoi yhdessä kohdassa, että "tältä osin hallitus on epäonnistunut". Tällaista lausuntoa en ole koskaan kuullut esimerkiksi ministeri Viinaselta.

Pääministeri viittasi siihen, mitenkä vientiteollisuuden hintakilpailukyky on parantunut. Minua kiinnostaisi saada tietää, miten hallitus aikoo vientiteollisuuden lisääntyneitä vientituloja käyttää yhteiskunnan hyväksi esimerkiksi työttömyyden lievittämiseen, sosiaaliturvan kehittämiseen?

Pääministeri jätti sanomatta, että hintakilpailukyvyn paraneminen on suurelta osin riippuvainen palkkojen nollalinjasta. Palkkojen nollalinja ja työttömyys ovat yhdessä taas vaikuttaneet ostovoiman supistumiseen, ja tämän seurauksena työttömyys on edelleen kasvanut.

Pääministeri kertoi, miten julkisessa taloudessa on tapahtunut säästöjä. Haluan kuitenkin tähän todeta, että julkisen talouden menoja on siirretty kuntien kannettavaksi, sairaiden maksettavaksi, työttömien maksettavaksi. Mutta toisaalta samaan aikaan julkisia menoja on käytetty ehkä noin 50 miljardia markkaa suurteollisuuden ja pankkien tukemiseen ja rikkaiden verohelpotuksiin.

Tarkoitukseni oli pääministeriltä kysyä: Aioteko todella jatkaa tätä linjaa?

Ed. S a a r i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Nyt kun on kuultu hallituksen selvitykset tilanteesta ja hallituksen taipaleelta ja muun muassa ed. Seppäsen puheenvuoro, ei voi muuta kuin todeta vanhan ukkotuomarin olleen aivan oikeassa, kun hän totesi, että "myrkyttäjällä ja huonolla kokilla on ero vain aikeissa".

On masentavaa tietysti nähdä, että hallitus epäonnistuu keskeisissä poliittisissa kysymyksissään, mutta ei tämän maan poliittisen ja yhteiskuntaelämän kannalta ole mitenkään riemuittavaa se, että opposition taholta, tosin ymmärtääkseni ei koko opposition ääntä käytäen, ed. Seppänen esiintyy kyynisen vahingon ilon auguurina, olkoonkin että tällä tavoin uskottavuuden saa parhaalla mahdollisella tavalla katoamaan.

Haluan tiedustella pk-yrityksistä hallitukselta, joka nyt ei tietysti ole tilaisuudessa vastaamaan, eikä vastausta ehkä tähän tilaisuuteen ole saatavissa. Mutta juuri tässä vaiheessa kaikkein keskeisimmäksi kysymykseksi nousee, millä tavoin pidetään huoli asioista, kun noin 30—35 prosentin lisärasitus, joka pk-yrityksille ja pk-yritysten lainakannassa tulee tapahtumaan, epäilemättä aiheuttaa kauhistuttavan kierteen. Se merkitsee yrityskuolemia. Se merkitsee menetettyjä työpaikkoja. Se tarkoittaa sitä, että pankkien likvidi heikkenee ja tarvitaan lisää yhteiskunnan ja veronmaksajien varojen kysyntää pankeille. Se merkitsee onnettomuutta yksityistalouksille. Minkälaista lievennystä hallitus tähän prosessiin voisi tarjota? Vaikka uskonkin, että on väistämättä pidettävä terveestä taloudesta kiinni, en usko Linkolan talousoppiin enkä usko siihen, että markkinavoimien yksinomaisen irtipääseminen auttaa suomalaista yhteiskuntaa eteenpäin.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saarion puheenvuoroon voisi todeta sen, että luulenpa niin, että hän ei tältä hallitukselta tyydyttävää vastausta kysymyksiinsä saa.

Pääministeri ilmoitti ensimmäisessä puheenvuorossaan päättäneensä, että hän kutsuu talousneuvoston kokoukseen opposition mukaan. Tämä kutsu on sinänsä hyvä asia. Mutta miksi oppositiota tarvitaan vasta nyt? Oppositio on aikaa sitten ja toistuvasti tarjonnut yhteistyön kättä hallitukselle. Minä pelkään, herra pääministeri, joka nyt ei ole paikalla, että tämä yhteistyön käsi, mitä hallitus oppositiolle vähäisessä määrin tarjoaa, tulee aivan liian myöhään. Ammattiyhdistysliike on niin ikään tehnyt viimeksi kesällä ehdotuksen hallitukselle neuvottelujen käynnistämiseksi laajasta ja mahdollisimman pitkästä, jopa useampivuotisesta tulo- ja talouspoliittisesta ratkaisusta. Tähänkin ehdotukseen Esko Ahon hallitus suhtautui ylimielisesti.

Pääministeri kehui puheenvuorossaan, niin kuin monessa yhteydessä muulloinkin, kuinka meillä nyt vienti vetää ja teollisuustuotanto kasvaa. Joutuu kysymään, miksi näin on tapahtunut. Eikö syy ole siinä, että on pakkodevalvoitu ja tehty syksyllä nollaratkaisu?

Arvoisa puhemies! Minusta tämä homma vaikuttaa hallituksen ja eduskunnan enemmistön toiminnan osalta vähän kuin hölmöläisten lampunvaihdolta. Pääministeri pitää tiukasti lampusta kiinni ja reilut sata kansanedustajaa pyörittää taloa.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pääministeri Aho, niin kuin edellisessä puheenvuorossakin todettiin, on valmis neuvottelemaan opposition kanssa. Minulle kyllä ensimmäiseksi heräsi ajatus, onko todellakaan kysymys neuvotteluista vaan jonkinlaisesta käskynjaosta.

Immettelen myös tällaista neuvottelutarjousta sen takia, että hallitus erittäin voimakkaasti ajoi läpi muutosta valtiopäiväjärjestykseen siihen suuntaan, että enemmistöllä voidaan parlamentissa viedä läpi kaikki asiat nimenomaan sen takia, ettei tarvitsisi opposition kanssa neuvotella. Nyt kun hätä on suuri, näköjään tarvitaan neuvotteluja opposition kanssa.

Edelleen immettelen sitä, miksi tätä yhteistyön kättä tarjotaan tai vedotaan vain määrättyihin suuntiin. Hallitus vetoaa työmarkkinajärjestöihin, ennen kaikkea puhuu maltillisesta tuposta, ja sehän tarkoittaa tietysti palkansaajia. Katsooko hallitus siis edustavansa työnantajia, pankkeja ja suurpääomaa, kun se ei vetoa siihen suuntaan, kun se ei vetoa markkinoiden suuntaan, jotta sieltäkin löytyisi malttia, jotta sielläkin tehtäisiin yhteistyötä? Ilmeisesti ei kyllä edusta, ja jos edustaa, niin ne tahot ovat hallituksen hylänneet.

On hyvin vaikeaa ajatella, minkälainen neuvottelu syntyi siitä, kun hallitus ilmoittaa jatkavansa entisellä linjalla. Ainakin näkisin vasemmistoliiton kannalta erittäin ongelmalliseksi sitoutua linjaan, joka myös hallituksen budjettiesityksen perusteluissa näkyy. Siellähän erityisesti painotetaan, että talouspolitiikan on toteutettava jo nyt Emu-kriteerit, joita eivät edes EY-maat toteuta. Tämähän on eräs syy siihen, kun näihin on takerruttu, että hallitus on valinnut suuren työttömyyden ja korkean korkokannan politiikan. Tämän politiikan jatkamiseen ei kyllä tarvita mitään neuvotteluja eikä yhteistyötä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vakaa markka on ollut yksi istuvan hallituksen talouspoliittisista päätavoitteista, ja hallituksen puolitoistavuotisen toimikauden aikana markka on romahtanut jo kaksi kertaa. Silti hallitus jatkaa istumistaan. Kuinkahan monta kertaa markan täytyy romahtaa, ennen kuin hallitus tulkitsee epäonnistuneensa talouspoliittisissa tavoitteissaan? Samoin edelleen on epäselvää, mikä on hallituksen nykyinen rahapolitiikan doktriini tai valuuttakurssiregimi.

Pääministeri ja hallitus mainostavat itseään suurina julkisen sektorin saneeraajina ja tiukkoina talouden tervehdyttäjänä. Todellisuudessa kuitenkin budjettitilastojen mukaan tämä hallitus on ollut taloushistoriamme löysäkätisin tuhlari, jos sen saavutuksia mitataan valtion menotaloudella tai rahoitusvajeella. Kahtena viime vuonna valtion menot ovat reaalisesti kasvaneet yhteensä noin 28 prosenttia, jos pankkiapu on mukana, tai 19 prosenttia ilman pankkiapua. Tätä ei voi oikein kutsua leikkaukseksi tai säästämiseksi.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä tässä yhteydessä muistuttaa, että tämänkin täysistunnon aikana on neljä suomalaista yritystä mennyt konkurssiin ja hallitus istuu.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luukkaiselle sanoisin, että näistä kahdesta vuodesta, mitkä hän laski yhteen, toinen oli sinipunahallituksen budjetti.

Tietenkin on hyvä asia, että hallitus tarjoaa oppositiolle neuvotteluja, mutta ei pidä uskoa tämänkään keskustelun perusteella, että siitä mitään tulee. Velkaelvytyksestä sosialidemokraatit ovat luopuneet, koska se olisi aivan hirveää. Kukaan ei uskoisi enää teihin, jos vielä huutaisitte, että velkaa lisää, velkaa lisää, kun tässä ei muuta oteta kuin velkaa. (Ed. Kalliomäki: Kuuluuko ed. Ukkola oppositioon vai hallitukseen?) Julkisen sektorin saneeraukseen te ette pystyisi, vaan siirtäisitte sen taas matkan päähän, ja sinne se unohtuisi niin kuin kaikki muutkin tämän tyylin asiat ovat unohtuneet. Asia käy nimittäin erittäin selvästi ilmi ed. Jaakonsaaren puheesta: Hallituksen ohjelma on väärä. Tässä se on se vitsi. Ei teistä kyllä ole talouden elvyttäjäksi, ei kannata edes

tuppautua. (Ed. Jaakonsaari: Koskee myös puhujaa!)

Ministeri Salolainen on ihan oikeassa siinä, että harjoittelemme vasta siirtymistä markkinatalouteen. Tällaiset markkinavoimat, jotka nyt ovat heilutelleet tämän Suomen tuhoon, kyllä joutuvat eilisen päivän tapahtumista todella kärsimään, ja minusta se on oikein.

Ed. M e t s ä m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Esko Aho totesi, että puolentoista vuoden aikana on saavutettu merkittäviä tuloksia. Pääministerin mukaan siis keskustan vaaleissa markkinoima uusi vaihtoehto ja veret seisauttanut vaalivoitto on merkinnyt pelkkää hyvää Suomen kansalle. Tuloksista tietenkin voidaan olla monta eri mieltä, ja minäkin voisin luetella muutamia nk. saavutuksia: kaksi peräjälkeistä devalvaatiota, jonka jälkeen markka nyt kelluu, lähes 10 000 konkurssia vuositasolla, 400 000 työttöntä, ja lisää tulee sekä konkurssseja että työttömiä.

Hallitusohjelmassa keskeisiä kohtia olivat vakaata markka, yritysten toimintaedellytysten parantaminen ja työllisyyden hoito. Kun hallitus on epäonnistunut näin keskeisissä ohjelmakohdissaan ja pyrkimyksissään, niin eikö nyt olisi rehellisempää todeta se ja jättää paikkansa, jotta neuvottelut maamme nostamiseksi tästä kurmuksesta ja lamasta voitaisiin käydä puhtaalta pöydältä? Kun kuitenkin tiedän, että hallitus pitää kiinni paikoistaan ja tuoleistaan hamaan lopulliseen katastrofin asti, tekisikö mieli tehdä pääministerille kysymys, mutta hän ei enää ole täällä, kuinka syvälle maamme pitää vajota, ennen kuin hallitus eroaa.

Ed. I i v a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voisimme vastata kaikki eduskuntaryhmämme puheenjohtajan Antti Kalliomäen vetoomukseen siitä, että kansanedustajat ottavat ohjat käsiinsä, hallitus ei ole ainakaan häiritsemässä meidän keskusteluamme.

Hyvin järkyttäviä olivat molempien ministerien äskeiset puheenvuorot. Ne olivat kovin kaukana ihmisten arkitodellisuudesta ja myös kansantalouden reaalitilanteesta. Suomen kansantalous ei ole enää kuilun partaalla vaan on astunut sen yli ja on vapaassa pudotuksessa, eikä rahoituskriisin pohjaa näy. On ihan totta, että opposition ja hallituksen välillä on käyty keskusteluja esimerkiksi kesän aikana.

Sosialidemokraattien taholta varoitettiin hallituksen johtavia ministereitä uhkaavasta rahoituskriisistä, mutta varoitusta ei otettu kuuleviin korviin.

Tiedossa on myös, että tällä hallituksella, jonka kansainvälinen maine eilisten päätösten jälkeen on entistä huonompi, niin kuin kaikki tiedämme, oli jo ennen markan kelluttamista vaikeuksia saada ulkomailta lainaa. Ehdot ovat huonontuneet, ja monet asiantuntijat arvioivat, että lainahanat saattavat mennä ensi vuoden aikana jopa kokonaan kiinni. Sen takia on täysin edesvastuutonta, että Esko Ahon hallitus, joka on todella menettänyt kansainvälisen luottamuksen kotimaisen luottamuksen lisäksi, ei äärimmäisessä kansallisessa hätätilassa suostu jättämään paikkaansa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho piti kiinni siitä näkemyksestä, että vienti, joka on vajaa neljännes kansantuotteesta, pystyy vetämään Suomen laman ojasta. Ajatus on aivan turha. Siihen tarvitaan kolme muutakin pyörää, jotka tarkoittavat tietysti kotimarkkinoiden elvyttämistä, kotimarkkinoilla tapahtuvan tuotannon ja siihen liittyvän kysynnän elvyttämistä. Jos pääministeri Aho edelleen ajattelee kuten totesin, näin, niin meillä ei ole mitään toivoa hallituksen toimista.

Toinen asia, johon hän puuttui, oli vakaa markka, ja hän lausui, että siinä on epäonnistuttu. Hän ei kuitenkaan maininnut mitään siitä, että tietyt rahapiirit, jotka hankkivat valtaosan suomalaisesta rahasta kasinopelin aikana haltuunsa, saivat myös haltuunsa korkoaseen, jota he nyt käyttävät sillä tavalla, että tietyt pääomapiirit keräävät ensin potin jättämällä tuontitulot tulouttamatta ja siirtämällä markkoja valuutaan. Ja silloin, kun nämä korkoasetta hallussaan pitävät piirit haluavat, silloin tämä potti räjäytetään, niin kuin tapahtui nyt. Meillä ei ollut mitään aihetta devalvaatioon. Se tapahtui kuitenkin pääomapiirien vaatimuksesta ja korkoaseen haltijoiden suurella avustuksella. Näin tulee tapahtumaan vuodesta toiseen, jos tilannetta ei saada hallintaan. Mennään vuosi eteenpäin ja jälleen kerätään potti: 35 miljardia, siitä 20 prosenttia, 7 miljardia, menee pääoman omistajien taskuun, ja korkoasetta hallussa pitävät hoitelevat tämän puolen. Sen vuoksi on välttämätöntä saada korkoase pois huijareiden käsistä. Se saadaan pois vain lisäämällä likvidiä rahoitusmarkkinoille.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministerin puheessa oli selvästi hautajaispuheen sävy. Kuten muun muassa ed. Iivarikin totesi, nyt hallituspuolueiden kansanedustajien käsissä on se tärkeä tehtävä, jotka käyvät ottamassa nämä letkut pois, koska hallituksessa itsessään ei ole miestä ja naista tätä tekemään.

Kun pääministeri puhui ohjelmasta ja sen tärkeydestä, niin muissakin puheenvuoroissa, mm. kokoomuksen taholta ed. Saarion puheenvuorossa, todettiin, että tämä hallitus on devalvoinut markkaa noin 35 prosentin edestä. Saa daan etsiä Suomen historiasta hallitusta, joka olisi näin tehnyt, ja vielä hallitus, joka on nimen omaan ilmoittanut, ettei missään tapauksessa — jopa vain eräiden hallituksen jäsenten kuolleiden ruumiiden yli — voi tapahtua tällaista, mitä on tapahtunut.

Mitä tulee keskusteluihin opposition ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa, hallituksella on ollut muodollinen tapa keskustella. Nyt kun alkaa takaa- ja puuttua lainoista ja poliittisista päätöksistä, hädissään aletaan etsiä henkilöitä, jotka olisivat valmiita laittamaan nimiään sellaisiin papereihin, joita hallitus tällä hetkellä tarvitsisi.

Kun nyt markka on devalvoitunut kellumalla, me olemme palkkatasossa lähestymässä Kreikkaa ja Portugalia, niin kuin asiantuntijoiden taholta on laskettu, jos otetaan huomioon ostovoimakin. Tässä mielessä meidän pitäisi päästä pois hyvin nopeasti valikoivasta kurjuudesta valikoivaan elvytykseen.

Todellakin ihmettelen sitä, miten kauan vastuussa viime kädessä olevat kansanedustajat hallituspuolueiden eduskuntaryhmissä voivat sietää tätä menoa. Te vastaatte tästä ihan samalla tavalla kuin hallitus.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pääministeri kertasi jo hallituksen tavoitteena olleen viennin lisääminen ja vientiteollisuuden kilpailukyyn olennainen parantaminen. Näin on tapahtunutkin. Kuitenkin nyt on tapahtunut, että vientiteollisuus puri ruokkijansa kättä. Se ei luottanut edes Teollisuuden Keskusliiton johtajan viime viikolla ottamaan kantaan devalvaation tarpeellisuudesta eikä se myöskään luottanut hallitukseen. Se on totta, että hallitukselta on puuttunut uskottavuutta. Mutta onko hallituksen valitsema talouspoliittinen linja ollut väärä? Ei. Sen teot ovat vain olleet riittämättömiä mm. keinojen puut-

teessa. Ed. Ukkola ansiokkaasti toi esille ja tunnusti, että ei viime syksynä vielä ymmärtänyt kansantaloutemme taloudellista tilannetta ja sen vakavuutta. Itsekään en ollut henkisesti valmis hyväksymään niitä säästöjä ja ennen kaikkea järkipäistämistoimenpiteitä, joita hallitus esitti.

Toinen hallituksen uskottavuutta murentanut tekijä on luonnollisesti hallituksen sisäinen eripaisuus ja riitely, joka on mm. johtanut siihen, että markkinat ovat reagoineet herkästi. Hallitus ei siis ole ymmärtänyt markkinoiden herkkyyttä ja sen suhdetta uskottavuuteen.

Kun hallitus nyt on hävinnyt sodan, sen tehtävänä pitäisi olla rauhan voittaminen. Tämä pitäisi myös nyt oppositiossa ja etujärjestöissäkin ymmärtää. Hallituksen vaihtaminen tässä tilanteessa ei ratkaise maamme taloudellisia ongelmia.

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu hieman hassulta debatoida hallituksen kanssa, kun hallituksen aatio on täysin tyhjä. Mutta voimmehan silti käydä keskenämme keskustelua täällä salissa.

Pääministeri Aho perusteli puheenvuorossaan talouspolitiikkansa onnistumista sillä, että vientimme on noussut noin 18 prosentilla. On kuitenkin muistettava, että meidän vientimme kasvoi todellisuudessa pakkodevalvaation seurauksena ja vientiyrityksistämme noin 80 prosenttia kuuluu paperi- ja selluloosateollisuuteen ja niiden maailmanmarkkinahinnat ovat samanaikaisesti alentuneet. Todellisuudessa vientiyritysten hyötyminen hallituksen talouspolitiikasta ei tällä hetkellä ole kovinkaan merkittävää.

Pääministeri ei tuntunut kantavan ollenkaan huolta sisämarkkinoidemme lamaantumisesta, jonka seurauksena on työttömien määrä jatkuvasti noussut niin korkeisiin lukuihin, että ei edes ääneen ilkeä niitä mainita.

Hallituksen politiikan epäinhimillisuus kulminoituu mielestäni siihen, että hallitus käyttää työttömyyttä talouspolitiikan yhtenä välineenä.

Pääministeri Aho väitti puheenvuorossaan, että he etsivät koko ajan keinoja investointitoiminnan elpymiselle, mutta hän ei kuitenkaan kertonut meille, mitkä olisivat ne keinot tällä hetkellä. Olisi mielenkiintoista kuulla se ministe-reiltä, mutta täällä ei ole näköjään vastaajia paikalla.

Ed. Korkea-oja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansalaiset ovat kyllästyneet

poliitikkojen keskinäiseen kevyeen huolenheitoon. Kun täällä on puhuttu uskottavuudesta ja luottamuksesta, niin sen lisäksi että hallituksen luottamus on kärsinyt kolauksia, sama on tapahtunut opposition suhteen. Näinhän mielipidemittaukset osoittavat.

Tässä keskustelussa on ollut nähtävissä uutta suhtautumista asioihin. Muun muassa keskustan ryhmäpuheenvuoron pitäjä ed. Kääriäinen ja pääministeri Aho ovat osoittaneet nöyryyttä ja yhteistyöhalua kaikille niille tahoille, jotka haluavat rakentaa tulevaisuutta ja auttaa maan ahdinkotilasta pois.

Myös puheenvuoroissa, joita täällä on käytetty, kuten sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoron pitäjän ed. Kalliomäen puheenvuorossa tuli monia yhteisiä tavoitteita esille. Tuntuisi siltä, että niistä voisi löytyä yhteisiä näkökohtia tilanteen ratkaisemiseksi. Ainoaksi ongelmaksi näyttää jäävän se, että asiat eivät ehkä olekaan tärkeitä, vaan se, kuka niistä päättää, kuka on vallan kahvassa kiinni. Sen takia kysynkin, onko sosialidemokraateilla todella halua auttaa Suomen taloutta kuntoon vai vain tarve päästä hallitukseen. Kumpaa te pidätte peruslähtökohhtana?

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Salolaisen puheenvuoroon. Hän kiistää todenneensa, että Suomi kestää puoli miljoonaa ja ylikin työtöntä. On hyvä, että hän sen kiistää. Nyt tilanne on kuitenkin se, että markan kelluttamisen myötä työttömyystilanne on romahdusmaisesti vajoomassa tuohon puolen miljoonan tasoon ja ylikin. Hallitus itse tuntuu kyllä kestävänsä mitä tahansa, ja kysymys silloin kuuluukin, jatkaako kuitenkin hallitus, kestäkö se, vaikka Suomi ei kestäkään. Tämä on tärkeää senkin tähden, että pääministeri kulminoi taloutemme tulevaisuuden uskottaviin ohjelmiin, mutta ei hallitukseen ja sen uskottavuuteen. Minusta pääministerin puheenvuorossa oireyhtymä on täysin selvä. Hallitus aikoo jatkaa ja etsii oppositiosta korkeintaan oppipoikia täydentämään joukkojaan. Se ei suoraan sanoen käy. Uskottavan ohjelma edellyttää uskottavan ohjelman toteuttajaa. Tämä hallitus ei kykene olemaan uskottavien ohjelmien laatija eikä toteuttaja.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Salolaiselle. Nähdäkseni tämä hallitus on käyttänyt nyt loppuun taloudellisen luotton-

sa ja poliittinen luotto alkaa rakoilla, joten tämän hallituksen elinaika ei varmasti ole kovin pitkä ja päähuomio kannattaa keskustelussa kiinnittää siihen, mitä tämän jälkeen. Ministeri Salolainen oli mielestäni oikeassa siinä, että uusi hallitus kohtaa pöydällään ainakin samat ongelmat, joiden kanssa nyt kamppaillaan. Otan siis esille kaksi.

Toinen on kysymys ns. vapaista markkinavoimista ja niiden toiminnasta tällaisessa tilanteessa. Saimme nähdä, että hyvän taloudellisen suhdanteen aikana asia ei ollut kovin ongelmallinen. Mutta kun maa on lamassa, talous heikko, näemme, mitä nopeilla spekulatioilla ja muulla voidaan saada aikaan pienessä kansantaloudessa. Vaikka Suomi on ollut tavallaan eurooppalaisen valuuttajärjestelmän luokan mallioppilas ja koettanut noudattaa parhaalla tavalla kaikkia sääntöjä, voi olla tilanne se, että sinä päivänä, kun Eurooppa olisi siirtymässä ecuun, meillä ei ole enää mitään, mitä vaihtaa siihen ecuun, eli markat ovat menneet loppuun. Mielestäni pitäisi kyllä vakavasti miettiä, mitkä ovat pienen kansantalouden mahdollisuudet puolustautua tällaiselta spekulatiolta eli nopeilta rahojen siirroilta.

Kun puhutaan kansainvälisistä pääomaliikkeistä, kansainvälisistä investoinneista, helposti ajatellaan, että se on jotain pitkäaikaista, vakaa, se luo uusia työpaikkoja ja muuta. Nyt olemme tekemisissä ilmiön kanssa, joka on nopeata, joka nopeasti riistää, riistää todella myös suomalaisten työn arvon tietyissä tilanteissa tästä maasta. Herää kysymys, voivatko Euroopassa toimia tällä tavalla vapaat pääomaliikkeet, voivatko nimenomaan pienten kansakuntien osalta toimia.

Toinen kysymys, joka joudutaan kohtamaan, on yritysten tilanne, kuten on käynyt ilmi Ruotsissa esimerkiksi yritys rakenne ja nimenomaan vientiyritysten rakenne on paljon monipuolisempi, sektoreita on paljon enemmän. Nyt pitäisi kiinnittää huomiota siihen, millä 90-luvulla yrityssektoreita monipuolistetaan ja miten se yrittäjäjoukko, joka nyt on ehkä mennyt nurin tai joutuu panemaan pillit pussiin, mahdollisimman nopeasti pääsee uudestaan jaloilleen, nimenomaan pienet ja keskisuuret yritykset, ja miten näiden pääsemistä myös vientiin kiinni helpotettaisiin.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ministeri Salolaisen jälkeen, kun hän kiisti sen, että hän ei ole sanonut, että Suomi kestää 500 000 työtöntä.

Minä olisin ihmetellyt sitä, kuinka paljon työttömiä Suomi ministeri Salolaisen mielestä sitten kestää, jos ei kestä 500 000:ta. Kestäkö se kenties 600 000 työttöntä? Tähän en saanut vastausta. Tämä hallituksen politiikka on sen suuntaista, että työttömiä joka tapauksessa tehdään, ja se on hallituksen politiikan olennainen osa.

Minä en ymmärrä tällaista hallitusta, joka keskustelee opposition kanssa sillä tavalla, että se lähtee pois silloin, kun eduskunnassa keskustellaan budjetin lähetekeskustelua. Täällä hallituksen ministereistä kukaan ei kuunnellut ryhmäpuheenvuoroja, joita käytettiin eduskunnan toimesta. Kukaan ministereistä ei kommentoinut millään tavoin ryhmäpuheenvuoroja. Sosiaalidemokraatit esittivät vaihtoehtoa täällä säästötoimille. Vihreät esittivät täällä ympäristöveroja. Mekin esitimme erinäisiä näkemyksiä vientimaksuista ja muusta devalvaation jälkihoidosta. Mutta ei ole hallituksella mitään sanottavaa siihen, mitä oppositio esittää. Päinvastoin kutsutaan vain kahville johonkin talousneuvostoon. Ei se ole tapa toimia.

Siis keskustellaan silloin, kun ollaan täällä vastakkain eikä mennä mihinkään iltakouluun. Minusta kyllä hallitus tarvitsee koulua ja iltakoulu on sille ihan oikein, mutta se tarvitsee myöskin tukiopetusta. Me olemme nyt täällä sitä varten, että me voimme antaa hallitukselle sen välttämättömästi tarvitsemaa tukiopetusta siitä, miten maan asioita pitäisi tulevaisuudessa hoitaa.

Ensimmäinen kerta minun eduskuntaurallani on se, kun hallituksessa kukaan ei kommentoi millään muotoa sitä, mitä ryhmät ryhmäpuheenvuoroissaan sanovat, ja hallitus poistuu tällä tavalla röyhkeästi kesken kaiken, jopa sillä tavalla, että vastauspuheenvuoroja, joita hallituksen vaivasiin puheenvuoroihin täällä käytetään, ei kuunnella loppuun eikä kommentoida.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valitettavasti ehti ed. Kaarilah-ti lähteä pois. Olisin, kun ed. Seppänen puhui koulusta, pitänyt pienen koulutuksen myös ed. Kaarilahdelle. Mutta ed. Korkeaoja puhui vähän samalla lailla kuin ed. Kaarilahti. Nimittäin heillä on omituinen käsitys, että opposition tehtävä on antaa neuvoja ja ohjeita ja opastusta hallitukselle. Tällainen käsitys on parlamentarismista näillä puolitoista vuotta vanhoilla kansanedustajilla. Mutta uskon, että he vaalikauden aikana oppivat toteamaan, että opposition tärkein tehtävä on saada hallitus kaadetuksi ja

muodostetuksi toimintakykyisempi ja elinkel-poisempi hallitus.

Tämän hallituksen aikana ovat verot, korot, hinnat ja työttömyys jatkuvasti nousseet huippulukemiin. Tänä aamuna kuulin noin 20 000 suomalaisen mielipiteen, ja heistä kaksi kolmasosaa oli sitä mieltä, että hallituksen olisi pyydyttävä ero.

Ed. L a h t i - N u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka ministeri Salolaisella ei ole tilaisuutta olla läsnä, pieni toteamus hänen puheenvuorostaan.

Ministeri kuvaili valoisasti tulevaisuuden markkinavoimia. Ymmärsin hänen tarkoittaneen tällöin myöskin sitä, että tulevaisuudessa markkinavoimat eivät vie valuuttaa Suomesta ulkomaille, vaikka meillä olisi nykyistä alhaisempi korkotaso. Havaitsin ed. Ukkolan vahvistaneen omassa vastauspuheenvuorossaan tämän.

Totean myöskin, että on helppo olla samaa mieltä kokoomuksen ed. Saarion kanssa. Hänhän korosti sitä, ettei markkinavaimien täydellinen irtipääsy olisi onneksi suomalaiselle yhteiskunnalle ja suomalaisille.

Ed. M a t t i l a : Herra puhemies! Täällä käytetyissä puheenvuoroissa on noussut muutama asia sanoisinko miellyttävällä tavalla esille. Yksi sellainen on, että tunnustetaan, että Suomessa on hätätila. Toinen asia on se, että budjetin alijäämä on saatava tasapainotettua. Kolmas asia on se, että eri eduskuntaryhmien taholta on peräänkuulutettu yhteistyöhalukkuutta talouspoliittisen ohjelman aikaansaamiseksi.

Juhannuksen alla tämän vuoden toisen lisätalousarvion palautekeskustelussa toin esille juuri tällaisen yhteistyötoivomuksen ja katsoin, että siinä tilanteessa olisi ollut aivan välttämätöntä saada aikaan laaja talouspoliittinen yksituumaisuus. Olen iloinen, että tämä asia on nyt noussut esille ja että myöskin hallituksen taholla on lähde-tyyriittain vakavalla mielellä liikkeelle. Haluan korostaa sitä, että talousneuvoston piirissä vedettävät talouspoliittiset linjat eivät ole mitään ompeluseuratyypistä toimintaa vaan todella vakavaa kansakunnan eteen tehtävää työtä. Toivottavasti tästä löytyy sellainen sitoutuminen yhteiselle linjalle, jossa me voimme vakuuttaa ulospäinkin, puhumattakaan maan rajojen sisäpuolelle, että tässä on vakava pyrkimys voittaa rahan mahti ja valta. Pienelle kansakunnalle on äärettömän tärkeää, että löytyy

tällainen yksituumaisuus kansakunnan kannalta merkittävässä asiassa. Ei meillä muuta mahdollisuutta ole.

On tuotu esille myös vähän syyttävään sävyyn, että hallitus olisi tällaiset asiat saanut aikaiseksi, markan kellumaan, että se olisi hallituksen syytä. Ei asia ole yksistään näin. Meillä on markkaan kohdistuvia paineita ja talouspolitiikkaan kohdistuvia paineita äärettömän paljon ulkopuolelta tulevia. On toki kotitekoisiaakin, ja nyt näitä kotitekoisia on tarkoitus saman pöydän ympärillä ruveta selvittämään.

Me emme ole myöskään yksinäinen ilmiö maailmassa. Tällä hetkellä korkeat korot, jotka nyt ovat eräänlainen kuumemittari, kertovat jonkinlaisesta häiriötilasta talouspolitiikassa. Ne vaivaavat monia muitakin maita. Viimeiset tiedot kertovat esimerkiksi, että Ruotsissa yliön korot ovat tällä hetkellä 75 prosenttia, yhden kuukauden heliborkorko on 40 prosenttia. Norjassa heliborit pyörivät 23—28 prosentin luokassa. Vastaavan tyyppisiä asioita on muuallakin Länsi-Euroopassa ilmennyt. Nyt Länsi-Euroopassa käydään laajemminkin taistelua rahan puolesta.

Nämä esimerkit ovat vain yksi osoitus siitä, että me emme ole mikään ainutlaatuinen ilmiö Suomessa tässä tilanteessa, ja minulle itselleni on tullut sellainen kuva, että Euroopassa rupeaa jonkin asteista rauhoittumista tapahtumaan vasta sitten, kun Ranskan kansanäänestys Maastrichtin sopimuksesta on saatu päätökseen. En ole näkemässä senkään jälkeen vielä kovin vakiintunutta tilannetta. Ehkä maailmalla eletään sellaisia aikoja, että täytyy odottaa vielä, minkä kaltainen presidentti USA:han tulee, jatkaako entinen vai vaihtuuko. Kaikki nämä ovat ilmiöitä, jotka vaikuttavat kansainvälisiin pyörteisiin, ja valitettavasti me Suomessa olemme myös tässä pyörityksessä mukana. Arvioni mukaan marraskuun puolenvälin jälkeen rupeaa jollakin tavalla maailmassa vakiintuneempaa tilaa jo näkymään.

Tässä yhteydessä on syytä korostaa myös hallituksen tekemiä todella ratkaisevia toimenpiteitä menoautomaattien purkamiseksi. Yksi esimerkki tällaisesta on ollut valtionosuusuudistus. Valtionosuusuudistus on lisännyt vuosittain lähes 2,5 miljardia markkaa menoja, melkoinen automaatti. Näitä automaatteja täytyy muutenkin ruveta purkamaan, ei vain tämän yhden esimerkin osalta, ja siihen hallitus on ilmoittanut valmiutensa. Meidän julkisen vallan menomme ovat todella kasvaneet räjähdysmäisesti. Valtion

menot ovat kasvaneet viiden viime vuoden aikana peräti 61 miljardia markkaa. Tämä kertoo, että sisällä on automaatteja, joihin on uskallettava puuttua, ja tämän hallituksen aikana on näihin todella haluttu puuttua.

Ei sovi myöskään väheksyä niitä saavutuksia, joita on saatu aikaan vientiteollisuuden piirissä. Niin kuin pääministeri totesi, kilpailukyky on parantunut, vientiteollisuus on elpynyt, ja jos otamme huomioon, että tämä kaikki on tapahtunut aikana, jolloin hallitus on joutunut tekemisiin kasvaneen vaihtotaseongelman pysäyttämisen kanssa, siinä on saavutusta kerrakseen. Kun tähän lisätään inflaation osalta saadut torjuntavoitot, inflaatio on pystytty pitämään varsin alhaisena, ja asumisen ja ruoan hintaa on kyetty laskemaan harjoitetun talouspolitiikan seurauksena, on toki jo eväitä olemassa sellaiselle talouspoliittiselle keskustelulle, jossa pitäisi pystyä löytämään jotakin laajempaa yksituumaisuutta kuin tähän saakka on ollut.

Kaiken tämän myönteisyyden ohella tietysti on kasautunut joukko ongelmia. Yritysten konkurssiruuha on päälle kaatuva, ennätyskorkea työttömyys on ongelma, jota ei ole voitu saada ratkaistuksi. Näistä selviytyminen edellyttää ponnisteluja, se edellyttää ponnisteluja viennin lisäämiseksi, niin että sen osuus bruttokansantuotteesta saadaan kasvamaan nykyisestään. Henkilökohtaisesti olen näkemässä myös asian niin, että osa vientituloista olisi syytä ohjata kotimarkkinateollisuuden elvyttämiseen. Tarkoitan nimenomaan pkt-yritystoiminnan elvyttämistä. Tapahtukoon se myös yritysinvestointien käynnistämisen muodossa tai muuten yritysten tervehdyttämisen muodossa, mutta joka tapauksessa tarvitsemme näitä molempia.

Miellyttävää oli kuulla pääministerin toteamus myös siitä, että valtiosihteeri Relanderin työn pohjalta on valmistumassa laajempikin selvitys investointien käynnistämisestä. Tämä on ihan oikean suuntaista toimintaa. Toivon, että vielä syksyn aikana mahdollisesti annettavassa lisätalousarvioesityksessä voitaisiin avata työllisyysolmuja sillä tavalla, että jotakin investointitoimintaa nykyisestään vauhditettaisiin.

Devalvoituva markka tietää joka tapauksessa lisää menoja. Nyrkkisäännön mukaan yksi devalvaatioprosentti merkitsee valtiontaloudessa 100 miljoonan markan menoa. Kun valtion valuuttamääräinen velka oli elokuun lopun tilanteessa noin 71,5 miljardia markkaa, on todettavissa selkeät heijastusvaikutukset käsiteltävänä olevaan budjettiin. Kun pankkiemme valuut-

tamääräinen velka nousee 120 miljardiin markkaan, voidaan vain ounastella, mitä tämän hetken tilanne tulee vaikuttamaan pankkimaailmassa. Siellä on pakostakin havahduttava tekemään johtopäätöksiä. Emme näet voi kuvitellaan, että verovaroin kykenemme nykyjärjestelmää pitämään toimintakykyisenä.

Eduskunta on nyt enemmän kuin aikoihin budjetin osalta sanoisinko avainasemassa. Budjettikäsittelyn aikana joudutaan talousarvioon liittyviä ennusteita tarkentamaan. On todennäköistä, että joudumme myös puuttumaan säästöihin, ja näitä säästämahdollisuuksia toki on.

Ties kuinka monennen kerran haluan ottaa esille sellaisen mahdollisuuden, johon ei ole vielä vakavasti puututtu. Hankintatoimi koko julkisella sektorilla edellyttää melkoista remonttia. Olen aivan vakuuttunut, että kunnollisilla ostomenetelmillä, varastokierron nopeuttamisella ja hävikin vähentämisellä pystytään saavuttamaan niin valtio- kuin kuntasektorillakin noin 5 prosentin säästöt, ja se tekee rahassa jo miljardeja markkoja.

Kiinteistöjen ylläpitokustannukset vuositasolla ovat koko kansantalouden osalta noin 50 miljardia markkaa. Tässäkin on kakku, jota myös valtion ja kuntien osalta on mahdollista vielä tuntuvasti supistaa, ilman että kenenkään toiminnot olisivat vaikeutumassa.

Moneen kertaan olen ihmetellyt, miksi ei julkisella sektorilla, esimerkiksi valtiolla, voida vetää joitakin yleishallinnollisia asioita yhteen pisteeseen. Eri pisteissä tänä päivänä suoritetaan palkanlaskenta yms. Miksi nämä eivät voi olla vaikkapa valtiokonttorin yhteydessä, jolloin hallintokunnat ostaisivat nämä ostopalveluina?

Edellä eräitä esimerkkejä, jotka mielestäni olisi syytä nostaa pöydälle pohdittavaksi siinä, mitä pitemmällä aikavälillä voitaisiin säästöjä saada aikaan. Me tarvitsemme säästöjä joka tapauksessa tästä eteenkinpäin.

Herra puhemies! Kaiken kaikkiaan olen näkemässä tämän päivän tilanteen jonkin verran valoisampana kuin eilisen synkän päivän ennusteet osasivat antaa osviittaakaan. Me olemme tänä päivänä löytäneet enemmän toisiamme yli puoluerajojen kuin eilen ehkä osasimme aavistellakaan. Tämä on yksi hyvä pohja.

Olipa tällä hetkellä hallitus mikä tahansa, se välttämättä tarvitsee laajan taustatuen talouden tervehdyttämisohjelmalleen. Siksi tässä ja nyt ei mielestäni ole aika kaataa poliittista kriisiä kansakunnan päälle. Käytettäköön tämä aika, lähi-

päivät ja lähiviikot, etsikkoaikana hyväksi kailalla päättäjätahoilla ketään syyttelemättä, yhteistyötä ja vastuuta tuntien niin, että me saamme Suomen nousemaan lamasta. Se on ilman muuta mahdollista yhteistyöllä.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli mukava kuunnella ed. Mattilan levollista puheenvuoroa ja sovinnollista sävyä, joka siinä oli. Mutta minua jäi häiritsemään eräs hyvin merkittävä yksityiskohhta puheenvuorossanne. Tekään ette puheenvuorossanne myöntänyt, että Ahon hallitus oli ja on pääsyyllinen toiseen pakkodevalvaatioon. Teitä kuunnellessani tuli mieleen erään vanhemman kansanihmisen toteama hallituksesta, kun hän luonnehti sitä minulle, että se on sellainen klop-pihallitus, johon ei todellakaan voi luottaa ja uskoa.

Ajattelen, että te, ed. Mattila, kokeneena parlamentaarikkona hyvin oivallatte, että esimerkiksi budjetin mukana meillä ei ole nyt tärkeitä verolakeja. Hallitus on sisäisesti ristiriitainen niiden suhteen. Koko hallituksen sisäinen tila on ollut epävarma, ja on kilpailtu siitä, kuka on hallituksen turhin ministeri. Hallitus ei ole kriisitalanteessakaan kyennyt käynnistämään uskottavia keskusteluja työmarkkinajärjestöjen ja ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Onko sitten ihme, että tähän hallitukseen ei luoteta kotimaassa eikä ulkomailla?

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mattila totesi, että hallitus ei ole yksin vastuussa markan devalvoitumisesta. Ei tietenkään, mutta se on ollut tämän prosessin liikkeellesaaja ja itse asiassa ruokkinutkin sitä. Se on itse menettänyt uskottavuuttaan sisäisellä hajanaisuudellaan. Hallituksen piirissä on koko sen eliniän ajan ollut useampia riitakysymyksiä. Yksi oli valuuttakurssiregimi tai itse asiassa se on ollut pitempäänkin. Hallitus on riidellyt keskenään korkopolitiikasta, siitä miten rahamarkkinat oikeastaan toimivat, siitä minkä pitäisi olla pääomatuloverotuksen sisältö. Kuntia koskevassa politiikassa ja eläkepolitiikassa on ollut erimielisyyksiä. Kaikki tämä on ilman muuta johtanut siihen, että hallitus on menettänyt uskottavuuttaan.

Totta kai markkinat silloin käyttävät hyväseen tällaista tilaisuutta, jos ne huomaavat, että maassa on heikko hallitus. Jos hallituksella olisi vahva ja tiukka ote, markkinat eivät silloin koettelisi näitä rajoja, koska ne polttaisivat näp-

pinsä, kun hallitus pitäisi päänsä ja noudattaisi omaa politiikkaansa.

Mitä tulee siihen, että Ruotsissa korot ovat nyt korkeat, se on kyllä kerta kaikkiaan Suomen aiheuttamaa. Tämä kriisi ja kaaos meillä, minkä hallitus nyt on saanut aikaiseksi, on vielä levinnyt muihinkin maihin, ja sitä Suomen todella tulee hävetä.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Gustafssonin ihmetteli sitä, että en sanonut Ahon hallituksen olevan pääsyyllinen. En ottanut kantaa. Siihen ei ole tarpeen ottaa kantaa. Se ei ole oikea asia. Ei se pidä paikkaansa. Hallitus on osasyyllinen tietysti, ja me kaikki olemme osasyyllisiä, mutta emme voi lähteä niin yksioikoisesta asiasta, että Ahon hallitus olisi tähän pääsyyllinen.

Mitä tulee verolakeihin ja ed. Gustafssonin ihmettelyyn siitä, että verolait eivät ole mukana, totean vain tähän sen, että verolait tulevat aikaan — minulle annettun ilmoituksen mukaan — ja siinä ei ole mitään ongelmaa.

Mitä tulee hallituksen uskottavuuteen ed. Luukkaisen kysymykseen liittyen, totean, että ehkä niin voidaan ajatella, että hallituksella olisi voinut olla vielä tiukempi ote, mutta ehkä se on suurelta osin myös teoriaa. Meillä oli viime syksynä noin vuosi sitten sellaisia lakiesityksiä, joissa hallitus kyllä piti todella tiukkaa otetta niin hallitusryhmiin kuin oppositioonkin, mutta säännökset olivat sen suuntaisia, että tiukka-kaan ote ei pystynyt näihin vaikuttamaan. Tarvitaan myös poliittista yksituumaisuutta, sen kaltaista yksituumaisuutta, jossa löydetään yhteistä linjaa.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Täällä on etsitty syyllistä taloudelliseen ahdinkoon monessa puheenvuorossa. Sen voi kiteyttää siihen, että syy löytyy tästä salista, niistä edustajista, jotka täällä ovat vuosikymmenten saatossa, ainakin viimeisten 15 vuoden kuluessa, istuneet ja istuvat tänäkin päivänä. Sehän johtuu siitä, että tämä eduskunta niin kuin koko poliittinen järjestelmä on perinteisesti totuttu siihen, että rahalla ostamme yleensä ääniä lupaamalla etujärjestöille etuusia, lupaamalla kansalaisille etuusia, vähät välittämättä pitemmällä tähtäyksellä, mihin se johtaa. Näin ollen ollaan tulemassa siihen tilanteeseen, että varallisuutemme on loppumassa tästä maasta, raha on loppumassa. Liian vähän on keskitytty vuosien varrella siihen, miten tähän maahan

saataisiin taloudellista toimintaa lisää. Sehän on ongelma, että meillä erityisesti vientiteollisuuden pohja on niin kapea tällä hetkellä kuin se on. En kohdista syytöstä kehenkään. Olen itse yhtä syyllinen kuin moni muukin edustaja. Jos rehellisiä ollaan tässä asiassa, ei täällä menojen lisäyksiä ole totuttu vastustamaan.

Tällä hetkellä on ilahduttavaa todeta — jos unohdetaan kelluttamisen mieliä kuohuttava tilanne — että yleisvire budjettikeskustelussa on jotain muuta kuin se oli viime syksynä vuosi sitten, kun säästöjä ensimmäisen kerran lähes 10 miljardin markan edestä yritettiin. On tietysti ymmärrettävää, että realismi velkaantumisesta ja talouden nopeasta heikkenemisestä ei voinut saavuttaa jokaista suomalaista eikä varmasti jokaista tässä salissakaan. Hyvä, että edes nyt on tajuttu, missä mennään.

Kun olen lukeissut sosialidemokraattien tänään julkaiseman talousohjelman taikka varjo-budjetin, millä nimellä se nyt kulkeekin, on tietysti siinä suhteessa tervehdittävä tyydytyksellä sitä asennetta, että on hyvin perusteellisesti puututtu budjettikirjan menoihin, pyritty löytämään vaihtoehtoisia säästökohteita. Niistähän tietysti voidaan aina olla eri mieltä, ne ovat makuasioita, kuka painottaa yhtä asiaa ja kuka toista. Mutta että syvällisesti kuitenkin on tahto ja halu löytää tasapainottavia tekijöitä, se on myönteistä.

Mutta löytyypä siitä tietysti arvostelemisen aihettakin, esimerkiksi pyrkimys 40 prosentin bruttokansantuoteosuuteen julkisten menojen osalta. Se on aivan oikea tavoite, mutta merkitsee noin 60—80 miljardin markan julkisten menojen leikkausta. Jokainen tiedostaa tietenkin, että se ei ole hetkessä tehtävissä, mutta se on keskeinen tavoite, joka pitää varmasti pitkän päälle tasapainon aikaansaamiseksi toteuttaa.

Löytyy sieltä tietysti selvä halukkuus heti, kun tilanne sen sallii, nostaa tiettyjä menoautomaatteja jälleen pöydälle. Opintotukijärjestelmä, joka on erittäin hyvä ja kaunis ajatus sinänsä, merkitsee 2—3 miljardin vuosittaista menonlisäystä. Sieltä löytyy kehitysyhteistyötason nostamista, mikä sinänsä sekun on kaunis ja hyvä ajatus, heti tuollainen 1,5—2 miljardia lisää. Voin vakuuttaa, ettei ainakaan tämä eduskunta sitä aikaa tule näkemään, kun niihin menolisäyksiin tullaan pääsemään.

Elvytyspuheet ovat jääneet varsin vähälle. Nyt onkin modernimpaa käyttää ilmaisua ”valikoiva elvytys” eikä ”elvytys”. Mikä ero niillä loppujen lopuksi on? Tällä hetkellä toteutetaan

valikoivaa elvytystä 60—70 miljardin markan edestä. (Ed. Aittoniemi: Se menee tyhjiin!) — Se ei mene mihinkään tyhjiin, se menee kulutuskysynnän ylläpitämiseen. Joka ikinen markka, joka budjetista lähtee, lukuunottamatta niitä markkoja jotka menevät korko- tai muina kuluina ja jäsenmaksuina ulkomaille, joka ikinen markka kiertyy varmasti kulutuskysynnän ylläpitämiseen. Nämä karsintatoimet, jos mitkä, ovat valikoivaa elvytystä, sitä että menoja toisaalta karsitaan pystyäksemme pitämään edes tällaisen kulutustason yllä.

Kyllä joka tapauksessa velanoton tarve, josta olen ennenkin täällä puhunut paljon pienemmillä luvuilla, 60 miljardia ja ylikin vuositason tällä vuonna ja ensi vuonnakin, on kestäättömän korkea taso. Suurinta huolta kannan tällä hetkellä siitä, ettemme ole jonain kauniina päivänä siinä tilanteessa, jossa toteammekin, että rahahanat ovat kiinni. (Ed. Seppänen: Kauhupuhetta!) — Se ei ole mikään kauhukuva, se on realismia. Kyllä kauhukuvia täällä viime vuonna budjettipuheestani veikattiin, etteivät ikinä ne velkatilanteet tule toteutumaan, kun sanoin, että vuonna 95 meillä on valtiolla velkaa 200 miljardia. Se on tilanne ensi vuoden keväällä. Kehitys on ollut niin raju huonompaan suuntaan, että tähän asiaan on syytä vakavasti suhtautua. — On myöhäistä sanoa silloin, kun näin tapahtuu, miksei aikaisemmin puututtu asioihin. Sen takia julkisia menoja pyritään nyt sopeuttamaan sellaiselle tasolle, että ulkomaille, joiden lainansaannista me olemme oleellisen riippuvaisia, ei heräisi epäilyä siitä, pystymmekö me ylipäänsä koskaan hoitamaan velkamme takaisin, maksamaan korkomme. Sellaista luottamusta meillä ei ole ulkomaille varaa menettää. Sen takia näitä ohjelmia on pakko viedä läpi.

Mitä tulee pankkien ongelmiin ja pankkien ongelmien paikkaamiseen, varmasti kritiikki on paikallaan. Kyllähän jokainen sydän syrjäillään seuraa, mitä pankkisektorilla tapahtuu niiden miljardien syyttämisen, ja kun tietää kaiken lisäksi, millä tavalla yksittäisiä yrityksiäkin käytännössä kohdellaan, millä tavalla käytetään tilannetta hyväksi viemällä yrityksiä konkreettisesti konkurssiin, hyviäkin yrityksiä. Putsataan pöytä, kun tiedetään, että valtio tulee vakuusrahaston ja pääomien sijoitustensa kautta pönkitämään pankkijärjestelmää. Siitä olen varmasti samaa mieltä, että sellainen peli ei voi jatkua, mutta nopeasti siinä on mahdollon saada joka ikistä tapausta kiinni, jos ei moraali tässä suhteessa parane tässä yhteiskunnassa. Ei kukaan

pysty takaamaan pankkijärjestelmään niitä miljardimääriä, jos ei oteta myös sillä puolella itseä niskasta kiinni ja katsota peiliin koko yhteiskunnan, koko isänmaan kannalta, mitä ollaan tekemässä.

Niistä pankkien ja vakuusrahaston ehdoista täällä on varmasti parempiakin asiantuntijoita, ovatko ne oikein vai väärin, liian tiukkoja vai löysiä. Kyllä ne käytännössä varsin tiukkoja ovat, mutta erittäin hankala on kuitenkin käytännössä valvoa jokaista tapausta. Niin kuin sanoin, siinä suhteessa epämiellyttäviä tapahtumia tai toimenpiteitä on käynnissä ja niihin pyritään kaikin keinoin puuttumaan, mutta tietysti pankkialaisuuskin asettaa tälle asialle rajansa.

Kun on puhuttu lisälainan tarpeista ja muista, niin kyllä täytyy muistuttaa siitäkin, että lainatarpeesta ja elvytyksen tarpeesta, jos sitä nimeä halutaan käyttää vähän laajemmin, siitäkin kyse on, kun rahaa pumpataan järjestelmään, on mukana meidän tekemäämme lainsäädäntöä, johon jo aluksi viittasin. Sen lainsäädännön purkamiseen meidän on pakko ryhtyä, ja toivotavasti semmoinen yhteisymmärrys nyt talousneuvoston toimesta käynnistetystä työstä löytyy kaikkien tahojen toimesta, yhteisymmärrys, jossa pystytään painamaan julkisten menojen lainoitustarve mahdollisimman alhaiselle tasolle. Voin nyt vain veikata, että kaikki varmasti olemme yhtä mieltä säästämisen tarpeesta, mutta kun niitä muutamia kymmeniä miljardeja konkreettisesti ruvetaan nimeämään, niin siinä kyllä yhteisymmärrys, voin vakuuttaa, tulee olemaan koetuksella, niin monet ristiriitaiset intressipiirit ovat niitä ehdotuksia tekemässä. Mutta toivon, että jokainen ymmärtää kokonaisedun merkityksen tässä asiassa, että päästäisiin kuivemmille vesille.

Hallinnon uudistamisesta täällä on useamman massakin puheenvuorossa keskusteltu. Kyllä hallinnonuudistusprosessi on käynnissä tässä yhteiskunnassa varsin kovastikin, mutta jälki näkyy hitaasti, ja on muistettava, että ainakaan jos palkkamenot koko valtion virkamieskunnalla ovat sosiaaliturvakustannuksineen 24 miljardia markkaa, ei voi kuvitella, että me koko valtionhallintoa romuttaisimme, siitä ei ole kyse. Mutta joka tapauksessa satojenkin miljoonien vuosittaiset siivut tasapainon löytämistä auttavat, ja sitä työtä, voisi sanoa, ollaan kiihtyvällä vauhdilla saamassa liikkeelle. Yhtiöittämistä ja keskusvirastojen yhdistämistä on budjetissa jonkin verran ja lisää on tulossa. Valitettavasti ne

eivät ehtineet alkuperäiseen aikatauluun, mutta päätökset tulevat tehtäviksi.

Ehkä muutama sana on syytä sanoa myös vakaan markan politiikasta, vaikka pääministeri käsitteli sitä asiaa. Mikä on vaihtoehto vakaalle markalle? Siinä on ilmeisesti kaksi vaihtoehtoa: toistuvat devalvaatiot tai kelluva markka. Näin hän asia on. Mutta kauhistun ajatusta, että me periaatteessa vakaan markan politiikasta luopuisimme tavoitteena ja eräänä talouspolitiikan välineenä. Sehän johtaa inflaation kiihdyttämiseen, palkkavaatimuksiin, inflaatioon sitä kautta, kilpailukyvyn menettämiseen ja jälleen devalvaatioon. Se ei ole se eurooppalainen järjestelmä, johon olemme pyrkimässä. Se tie on kerta kaikkiaan loppuun kuljettu. Vaikka tässä kompasteltiin nyt oikein reippaasti viimeisen vuoden kuluessa, niin pitää olla näköpiirissä ja kirkkaana mielessä, että emme anna kuvaa siitä, että jatkamme samanlaista politiikkaa kuin olemme tähänkin asti jatkaneet, vaan tiukemman talouspolitiikan aika on pysyvästi tullut Suomeen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vakaan markan aika on Suomessa mennyt. Vakaasta markasta, kuten aikaisemmin olen maininnut, määräävät markkina-voimat. Silloin kun he katsovat, että nyt devalvoidaan, kun heillä on valmis potti, ulkomailla 220 miljardia markkaa tulouttamatta ja 15 miljardia vietynä valuutanvaihdon kautta, niin silloin devalvoidaan. Vakaata markkaa ei tässä mielessä enää ole.

Haluaisin todeta elvyttämiseen, että minä en ymmärrä sitä elvyttämistä, jossa otetaan lakisääteisten menojen peittämiseksi valtiolle velkaa ulkomailta. Minä katson, että se on aika tavalla kaukana siitä varsinaisesta elvyttämisestä, mitä tuo sana sellaisenaan tarkoittaa. Minä en ole koskaan hyväksynyt siihen sanaa "elvytys", jota ministeri Viinanen jatkuvasti käyttää.

Kun kysytään, mikä on valikoiva elvytys, valikoiva on sitä, että esimerkiksi aravatuotantoon satsataan valtion taholta rahaa, että saadaan keinoitekoisesti tämä alue, esimerkiksi rakennusteollisuus, pyörimään ja työllistämään, se on valikoivaa elvytystä. Muuta elvytystä on taas se, että yhteiskuntaan syötetään likvidiä, jolla saadaan markkinat pyörimään, kysyntä kasvamaan ja siihen liittyvä tuotanto nousemaan, se ei tietysti kohdistu mihinkään erityisesti.

Ministeri Viinanen teki hyvät kaupat, kun myi Suomen Pankille kolikkoja 770 miljoonan

markan arvosta ja siitä valtio sai rahaa. Teidän olisi pitänyt myydä vain 50 miljardin markan edestä niitä kolikkoja, ministeri Viinanen, niin valtiolla olisi vielä enemmän rahaa, ja kun te olisitte sen pumpannut yhteiskuntaan, niin silloin ei olisi kysymys valikoivasta elvytyksestä vaan elvytyksestä yleensä, joka lähtisi pyörittämään yhteiskunnan tuotantoa ja tietysti siihen liittyvää kysyntää, koska ei voi tuottaa, jos ei ole kysyntää. Ei ole kysyntää, jos ei ole ostovoimaa, mutta kun yhteiskuntaan pumpataan rahaa, niin silloin elvytyksen kautta tämä saadaan liikkeelle. Kaupat olivat, ministeri Viinanen, erinomaisen hyvät. Minä ihailin sitä kovasti. Mutta olitte liian varovainen. Toivottavasti seuraavassa vaiheessa teette suuremmat kaupat.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinanen puhe oli kokoomuksen ideologinen linjanveto. Ministeri Viinanen, jos oikein kuulin, vaati julkisten menojen leikkausta vielä 60—80 miljardilla. (Välihuuto) — No, tästä ei kannata nyt väitellä. — Joka tapauksessa ministeri Viinanen vaati nyt, niin kuin hän on vaatinut kaikissa eri vaiheissa, julkisen talouden menojen tuntuvaa leikkausta. 20 miljardin leikkaukset teillä ovat seuraavana tähtäimessä, kun jo 20 miljardia on tässä budjettiesityksessä leikattu.

Mutta mitä julkinen talous on? Meidän mielestämme julkisen talouden kautta voidaan suorittaa tulojen uudelleenjakoa nimenomaan niin, että voidaan huolehtia niistä ihmisistä, jotka eivät pysty itsestänsä huolehtimaan, miljoonasta lapsesta ja miljoonasta eläkeläisestä. He osallistuvat sitten aikanaan työhön, jolla varoja kerätään: Maksetaan veroja ja niitä veromarkkoja sitten jaetaan uudelleen. Sen takia ei julkisen talouden absoluuttista oikeaa määrää voi olla siinä mielessä kuin ministeri Viinanen tarkoittaa. Ministeri Viinanenhan tarkoittaa nimenomaan sitä, että hyvinvointivaltio on yksinkertaisesti purettava. Tämä on kokoomuksen ideologinen linja. Se on ollut ennen ja se on nyt. Tässä ei ole mitään epäselvää. On hyvä, että ministeri Viinanen meille muistuttaa, mitä linjaa kokoomus ajaa ja mitä linjaa valitettavasti koko hallitus ajaa. Siihen vasemmistoliitto sanoo selvästi ei. Tällaista politiikkaa me emme ole valmiit jatkamaan. Juuri tämä on sitä väärää politiikkaa, joka on ajanut tämän maan tuhoon. Te olette mahdollistaneet pelin politiikan. Me olemme halunneet, että työllä luodaan varallisuutta.

Puhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Härmäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinaseen puheenvuoro oli harvinaisen rehellinen itsekriittisyydestään. Tuli mieleen ryhmänjohtaja, joka viimeisen Holkerin hallituksen budjettiin tinki massiivisen lisäyksen kotihoidon tukeen. Sama ryhmänjohtaja valtiovarainministerinä on romuttamassa sekä päivähoitoa että kotihoidon tukea.

Herra valtiovarainministeri, ei pidä tarkastella kansantaloutta ja sen eri osasia ilman niiden kytkentöjä toisiinsa. Julkisen talouden kansantuoteosuudesta voidaan esittää mikä tahansa numero, se on vain suhdeluku. Julkisen talouden osuus suhteessa muuhun kansantuotteeseen saadaan kuntoon, kun saadaan sitä muuta kasvatettua.

Ministeri Viinaseen valitteli, että budjetti on jouduttu tekemään elvyttäväksi, kun kulutuskysyntää pitää ylläpitää. Ellei kulutuskysyntää ylläpidetä, niin monelle kansalaiselle tulee nälkä. Meidän elvytysvaihtoehtomme onkin se, että menojen suuntaaminen pitää hoitaa niin, että ihmisille järjestetään työtä. Silloin valtion ei tarvitse ylläpitää ihmisten kulutuskysyntää, pitää heitä hengissä, vaan ihmiset voivat itse elättää itseään työllä. Tässä on se ratkaiseva ero nykyhallituksen linjan ja opposition ajaman elvytyslinjan välillä. Ministeri esittää kauhukuvia siitä, mitä tapahtuu, jos linjaa vaihdetaan. Mutta ministerin ja koko hallituksen pitäisi huomata, että ne kaikki kauhukuvat ovat nykyisellä hallituksen linjalla toteutumassa: Syösykierre jatkuu yhä, julkinen sektori kasvaa pankkien tarvitseman lisätuen vuoksi. Hyvin pian tarvitsee lisätukea myös Suomen Pankki, joka joutuu vaikeuksiin vakaan markan kulmakivien romahdessa samalla, kun ovat romahtaneet hallituksen koko talouspolitiikan keskeiset kulmakivet.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielenkiintoista on, että hallituksen edustajat puhuvat aina vain samoista asioista, ovatpa opposition kysymykset tai mielipiteet mitä tahansa.

Kiinnitän huomiota siihen, että herra ministeri ei kommentoinut niitä näkemyksiä, joita esitimme ryhmäpuheenvuorossamme, mm. vientimaksun säästämistä mahdollisesti devalvaatiohyödyille ja sen poisverottamista erityisesti metsäteollisuudelta, lisäksi suurituloisille annettun veroalen peruuttamista sekä sen lisäksi suurituloisille mahdollisesti säädettävää pakkolainaa

Miettusen hätätilahallituksen malliin jne. Eli tämä puhe, mitä hallitus ylläpitää, alkaa käydä jo niin yksitoikkoiseksi, että mistään uudesta asiasta ei synny keskustelua, kun hallitus ei halua keskustella mistään uudesta esityksestä.

Mitä tulee elvytykseen, niin ministerille voisin sanoa, että valikoiva elvytys on sitä, ettei käytetä rahoja kulutukseen vaan pyritään suuntaamaan ne investointeihin. Valitaan sellaiset kohteet, joissa kerrannaisvaikutukset rahojen käyttämisestä olisivat mahdollisimman suuret, ihan perinteiseen keynesiläiseen malliin. Yleistä elvytystä olisi se, että pantaisiin seteleitä pulloihin ja kaivettaisiin ne kaivoksiin ja myytäisiin kaivuokeuksia, niin kuin puheenvuorossani sanoin. Se olisi yleistä elvytystä. Mutta järkevämpää on tehdä jotakin hyödyllistä ja tarpeellista, niin kuin esimerkiksi asuntoja. Se on valikoivaa elvytystä. Tältä osin toivoisin, että ministeri ei kaataisi hyvää ideaa käsitteellisiin epäselvyyksiin.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri Viinaseen totesi aluksi puheenvuorossaan, että säästökohteiden valinta on makuasia. Mielestäni se ei ole makuasia. Kysymys on nimenomaan kohdennetusta elvyttämisestä, siitä, miten rahalle saadaan enemmän voimaa.

Sosialidemokraattien vaihtoehto-ohjelma on lähtenyt nimenomaan siitä, että on haettu sellaisia säästökohteita toisaalta ja menojen lisäyskohteita toisaalta, jotka kaikkein parhaalla tavalla tukevat työllisyyttä. Tätä kautta sitten päästään syösykierteestä, johon Suomi on ajettu. Pelkillä säästöillä, ilman että kiinnittää huomiota työllistäviin vaikutuksiin, syösykierteestä ei päästä, niin kuin on huomattu, valitettavasti.

Erityisesti haluaisin esittää kysymyksen — vaikka kysymyksiä ei vastauspuheenvuorossa saakaan tehdä, siitä huolimatta esitän ainakin itselleni kysymyksen — mihin hallitus pyrkii esimerkiksi tällaisella valtionhallinnon uudelleenjärjestämisellä, kun budjettikirjassa maatalahallituksen kohdalla lukee, että kun maatalahallitus lakkautetaan, sen tehtävät ja voimavarat siirretään maa- ja metsätalousministeriölle, mutta asuntohallituksen kohdalla tällaista kohtaa, jossa voimavarat siirrettäisiin johonkin, ei ole. Minkä vuoksi hallitus kohtelee virkamiehiään eri tavalla riippuen siitä, missä virastossa he sattuvat tekemään työtä?

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinaseen puheenvuo-

rossaan aivan oikein kritisoi pankkien toimintaa. Olen tyytyväinen, että ministerillä on aika tarkka tieto siitä, miten käytännössä pankit tänä päivänä kohtelevat mm. yrittäjää. Tätä taustaa vasten ihmettelenkin tavattomasti, minkä takia säästöpankkien jäljille rakennettiin 30 tappiollisimman säästöpankin pohjalta Oy Suomen Säästöpankki Ab. Mitä järkeä tässä on, koska meillä on kuitenkin pankkeja liikaa? Tähän kysymykseen toivoisin mielelläni vastauksen. Kyllä sielläkin rakenteellinen kehitystyö olisi pitänyt tässä saumassa aloittaa.

Toinen kysymys on pohdinta siitä, että nyt kun verovarjoilla pankit voivat koroilla kilpailla, niin eikö tälle sektorille nyt pitäisi jotakin tehdä? Vastaukseksi ei riitä se, että markkinavoimat eivät salli siihen puuttua. Eihän meidän tilanteemme ole normaali, pakko on jotenkin puuttua. Annetaan sitten vasta 100 prosentin vakuus pankkitalletuksille, jos tietty korkotaso on. Minusta se yhdistelmä pitäisi tutkia, onko se mahdollista. Tämä järjestelmä on aikaansaanut sairaan korkokilpailun, ja siinä kilpailussa markkinajohtajana valitettavasti on toiminut se pankkiryhmittymä, joka 19.9. otettiin Suomen Pankin haltuun.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli minustakin mukava kuulla ministeri Viinaselta tunnustus tälle meidän ns. vaihtoehtobudjettillemme. Totesitte, että tämä on perusteellisesti tehty. Ei voi mitään, jollei ed. Aittoniemi ole sen vertaa kiinnostunut, että hän hankkisi käsiinsä pääoppositiopoalueen 40 liuskan vaihtoehtoiset esitykset.

Olen myös sitä mieltä, vaikka olen itse jäävi arvioimaan, että kohdalleni ei ole viiden vuoden aikana tullut pääoppositiopoalueelta näin laajaa ja perusteellista analyysia ja johtopäätöspaperia.

Tässä jo ministeri Viinanen sai tukiovetusta edustajilta käsitteen ”kohdennettu valikoiva elvytys” suhteen. Oli ehkä oireellista, että ministeri Viinanen ei kuitenkaan sitä olennaista asiaa tuonut esille: Me sosialidemokraatithan tässä omassa ehdotuksessamme teemme sen esityksen, että tarjoamme kansalaisille työtä ja koulutusta siten, että lähes 80 000 kansalaista saisi työ- tai koulutuspaikan. Onko nyt ministeri Viinaseen myönteisyys meidän vaihtoehtomme kohtaan tulkittavissa siten, että olette myös valmis tarttumaan tähän ja ojentamaan kätenne, jotta näinkin merkittävälle osalle kansalaisia saataisiin tarjottua työtä tai koulutusta?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Ensinnäkin korjaan sen käsityksen, joka ed. Stenius-Kaukosella oli, että minä vaadin 60 miljardin leikkausta. Vai sanoinko puheenvuorossani epäselvästi sen asian? Referoin sitä arviota, joka on tässä talousohjelmassa, joka sosialidemokraattisen ryhmän toimesta on toimitettu, eli sitä, mitä se merkitsisi käytännössä. (Välihuuto) — Muutama kymmenen miljardia ovat enää pikku lukuja, kun isoista luvuista puhutaan.

Kunhan nyt saataisiin ensinnäkin sellaisia rakenteellisia uudistuksia tehtyä, jotka järkevällä tavalla tätä julkista alijäämää supistavat. Siinäkin on tilanne vain sellainen, että joka ikinen lisäsäästötoimi supistaa kulutuskysyntää. Eli se nettohyöty ei ole kovin hyvä, mitä me saamme valtiontaloudessa siitä, että me leikkauksia yhä lisää ja lisää suuremmilla luvuilla teemme. Eipä siitä tahdo käteen jäädä, koska se kiertyy toisin päin verotulojen menetyksenä ja työttömyyskultien lisäyksenä. Se raja alkaa olla saavutettu.

Nyt pitää katsoa pidempijänteistä ohjelmaa. Eli pitää rakentaa pätevät ratkaisut ja selvittää, minkälaisia peruspalveluita ylipäänsä pidämme yllä, minkä näköisen järjestelmän pidämme yllä maksuttomana ihmisille, ketkä todella tarvitsevat sitä. Ja sitten maksavat parempituloiset niistä yhteiskunnan palveluista, olkoon se maksu porrastettu tai mitä tahansa. Mutta maksullisuutta on lisättävä joka tapauksessa. On varmasti koko joukko sellaisia palveluita, joita ed. Ukkola pitkän luettelon esimerkiksi esitteli — niitä löytyy budjettikirjasta ja kuntien budjeteista lisää — sen tyyppisiä asioita, jotka hoitakoon sitten yksityinen yritystoiminta tai yksityinen palvelutoiminta. Tästä tässä pitkäjänteisessä ohjelmassa on kyse.

Se käsitys, että aravatuotantoon lisää rahaa pumpaamalla tämän maan ongelmat väistyisivät, on valitettavasti väärä. Asia on niin, että ei tämä tilanne toinen toisillemme taloja rakentamalla kirkastu. Ongelma on siinä, mistä ihmiset saavat sen loppurahan, millä ne asunnot ostavat aikanaan. Se on keskeinen ongelma. Kyllä taloja tänä päivänä meillä tässä maassa ja asuntoja on vapaana lukematon määrä ja tehdään koko ajan lisää, kunhan vain ostajia ja ottajia niille asunnoille löytyy. (Välihuuto) — Kyse on yksinkertaisesti, ed. Stenius-Kaukonen, kun näistä palveluista puhuttiin, elintason laskusta. Kuka siltä tosiasialta silmänsä ummistaa, niin ei katso kyllä realistisesti tätä tilannetta. Me menemme taaksepäin, onko sitten kymmenen vuotta. Toivotta-

vasti ei tarvitse niin pitkälle mennä. Mutta hyvin elettiin 80-luvun alkupuolellakin tässä maassa. Varmasti tapahtuu tällainen lasku, ja siinä ei kauhean korkea kulutuskysyntä silloin ole tässä maassa. (Ed. Seppänen: Onko se hallituksen tavoite?) — Me emme saa tätä tasapainoa syntymään, ed. Seppänen, muulla tähän yhteiskuntaan. (Ed. Seppänen: Tasapaino syntyy väärälle tasolle!)

Pääomaverotuskysymyksistä. Kyllä pääomaverotus, jos uudistus ollaan tekemässä, jos ed. Seppänen sitä kysymyksellään tarkoitti, tehdään hyvin pitkälti siitä syystä, että tähän maahan saataisiin houkuteltua ulkomaista pääomaa — esimerkiksi sen takia — ja yleensä, että eri pääomamuodot olisivat tasavertaisesti verotettuja. On todella valitettavaa, että meidän pankkisektorimme on tällä hetkellä siinä tilanteessa, että lähdeveroa ei voida nostaa myös samaan 25 prosenttiin, mikä tulee olemaan yleinen verokanta. Mutta heti kun tilanne sallii, me nousemme portaittain sille tasolle, jos vain pankkijärjestelmä sen kestää. Siitä on pidettävä huoli, että meidän pankkijärjestelmämme ei kuitenkaan romahda.

Mitä vientimaksuihin tai vastaaviin tulee, niin nykyinen tilanne tietysti on aika monitahoinen. On monenlaisia yrityksiä. On yrityksiä, jotka devalvoitumisesta kärsivät, puhtaasti kärsivät. On sellaisia, jotka voittavat, ja joitain sellaisia yrityksiä, jotka tietoisesti olivat tukemassa kuitenkin nykyistä vakaan markan politiikkaa eivätkä lähteneet operoimaan valuuttamarkkinoilla missään vaiheessa. Tällainen kategorinen summittainen vientimaksun taikka -veron tai sakon säätäminen ei kohtelisi näitä yrityksiä oikeudenmukaisesti. Olen täsmälleen samaa mieltä siitä, että niiltä sektoreilta, joille se mahdollinen merkittävä hyöty koituu, on otettava ja annettava sellaisen pk-yritystoiminnan tukemiseen, joka joutui pahimmalla tavalla tämän tapahtumasarjan maksumieheksi niin kuin joutui jo edellisessäkin devalvaatiossa. Ei kyse ole kuitenkaan välttämättä enää aivan samoista yrityksistä. Mutta periaatteessa näin pitää joka tapauksessa tehdä.

Mitä työttömyysasiaan tulee, niin joka ikinen työttömyyttä supistava idea otetaan varmasti tarkasteluun. Sen voin vakuuttaa. Se on selvää. Työryhmä, joka ensi viikolla muistaakseni saa työnsä valmiiksi, valtiosihteeri Relanderin työryhmä, paneutuu työllisyyskysymyksiin, työllisyysohjelman rakentamiseen. Sieltä tulee ilmeisesti merkittävä paketti. Toivottavasti voidaan

tarkistaa myös, onko tässä uusia sellaisia elementtejä, jotka nykyisten rahojen puitteissa voitaisiin sinne sisään leipoa. En tunne sen paketin sisältöä täsmälleen.

Pankkien rakennelmista vielä: Säästöpankkiryhmittymän asia on tietysti oma ongelmansa. Nämä tietysti ovat sellaisia asioita, joista ei välttämättä kaikista edes julkisuudessa puhuta. Mutta joka tapauksessa laskelmiahan on tehty siitä, mikä ratkaisumalli olisi ollut paras pankkijärjestelmän pelastamiseksi vaihtoehtona konkurssiin saattaminen. Totta kai olisi semmoinenkin voitu ajatella. Mutta kaikki muut vaihtoehdot osoittautuivat valittua kalliimmiksi. Kukaan ei tietysti tiedä, miten olisi muuten käynyt.

Mutta toisaalta on todettava niin kuin sääntelypuheistakin se, että ei voida pienintäkään, korostan pienintäkään, sellaista signaalia tästä maasta päästää ulos, että me pankkijärjestelmän kaataisimme, ottaisimme sääntelyn käyttöön, semmoinen maa, joka joutuu ottamaan ulkomailta velkaa määrättömiä määriä, meille kestävä määriä. Korostan jälleen kerran sitä, että jos se rahahana häiriytyy edes tilapäisesti tai hidastuu, ei tule niin kuin lorisemalla vaan tippumalla niitä ulkomaisia lainoja, niin silloin ei näitä taloudellisia kytkentöjä ehditä miettiä, mikä on mitäkin leikkausta, vaan silloin jäävät maksut maksamatta. Siellä ei tarvitse kovin suurta hidastumista tapahtua, että se merkitsi todella merkittäviä uusia säästötoimia. Minä toivon, että siltä tilanteelta me välttyisimme. Tämä on todella vakava muistutus meille jokaiselle siitä, mitä saa aikaan epäluottamuksen lisääminen pankkijärjestelmään ja rahoitusjärjestelmään. Niistä pitää kyllä todella tässä maassa säilyä selkeä yhteisymmärrys, että asiat hoidetaan.

Ed. Saapunki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Arvostan ministeri Viinasta monessa mielessä. Ei se aina tule sanotuksikaan. Mutta kyllä minun täytyy sanoa, että tapahtumat ovat menneet hänen edelleen. Tuntuu siltä, että maan hallitus ei elä reaaliajassa enää tällä hetkellä. Poliitikka, jota ministeri täällä puolustele ja joka on meille kansanedustajille erittäin tuttua nyt viimeisen puolentoista vuoden ajalta, jatkuu ikään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Kuitenkin maa on välillä romahtanut.

Tässä mielessä minusta keskustelua ei enää kannata käydä näistä lähtökohdista. Mikään ei mene perille, kun koetetaan viestittää sitä, että maa on romahtanut ja nyt tarvitaan politiikan muutosta. Koetetaan sitten kaataa vain tämä hallitus kylmän rauhallisesti, jos ei kerran virikeitä politiikan suunnan muuttamisesta oteta lainkaan varteen, jos ei edes dialektiikka vaihdu sen jälkeen, kun maassa tapahtumat saavat semmoisen kulun, johon hallitus ei enää voi vaikuttaa. Että tervemenoa!

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä viime päivien tapahtumat ovat vaikuttaneet shokinomaisesti, että valtiovarainministeri Viinanen on ryhtynyt näkemään ja oivaltamaan todella sen, että nämä kansalaisiin kohdistuvat leikkaukset aiheuttavat kulutusvoiman laskua, työttömyys verotulojen laskua ja työttömyysturvan leikkaaminen myös kulutusvoiman laskua.

Oletteko mahdollisesti ajatelleet hallituksen piirissä, että tämä jatkuva sosiaaliverkon, turverkon, purkaminen saattaa olla syy siihen, että verorästit kasvavat? Ei ole enää mielekästä maksaa veroja, mikäli ei saa mitään takeita yhteisistä palveluista?

Teidän linjamme on johdonmukaisesti lisännyt epäoikeudenmukaisuutta ja eriarvoisuutta tässä maassa. Te puhutte hallituksen piirissä perusturvasta ilman, että edes sosiaaliministeri pystyy sanomaan, mikä se perusturva on. Ehkä on parempi, ettei sanota, mitä se on, jotta sitä voi paremmin leikata ilman, että siihen voitaisiin puuttua perustuslakivaliokunnassa. Nämä leikkaukset ovat olleet perusturvapuheiden kanssa ristiriitaisia.

Sen sijaan ministeri Viinaseen puhe oli looginen: Varakkaille on tarkoitus järjestää palveluja rahalla, ja loput saavat sitten sen, mitä valtion varoista riittää. Tämä on saman tyylinen linja kuin tänään olemme kuulleet täällä ed. Ukkolan poroporvarillisesta puheesta. Siltä linjalta Luoja meitä suomalaisia säästäköön!

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Luoja voi säästää tietenkin Suomen kansan Ukkolalta, mutta se ei säästä niiltä tosiasiailta, jotka minun mielestäni rehellinen kansanedustaja Puistokin jo lopultakin voisi hyväksyä. Me emme voi jatkaa velkaantumalla, pitämällä yllä hyvätuloisille tarkoitettuja palveluja. Jos ed. Puisto luki minun puheenvuoroni tai edes kuunteli sitä, niin minä listasin tarkoin ne asiat,

mitkä on tarkoitettu peruspalveluiksi ja maksutomiksi kaikille, ja muut palvelut menkööt maksullisiksi ja loput menkööt roskakoriin.

Minäkin kuten ed. Seppänen arvostan ministeri Viinaseen työtä, vaikka se ei varmasti ole minulle poliittisesti mitenkään edullista. Siitä huolimatta sanon näin. Siksi olisinkin kysynyt ja toivonut: Eikö eilisen päivän rysäyksen käynnistäjille ole todellakaan mitään mahdollisuutta saada vientiveroa sillä tavalla kohdistettuna, ettei se koskisi niitä yrityksiä, jotka eivät ole spekuloineet valuutan viennillä. Kysymys on nimittäin hyvin tärkeästä asiasta, koska ilmeisesti joukossa on myös ollut valtion yrityksiä, ja kysymys on sen takia niin vakava, että näitä on tuettu. Vuonna 91 annettiin 7 miljardilla markalla tukihelpotuksia näille suurille yrityksille ja unohdettiin pienet ja keskisuuret yritykset. Jos tämä raha näin jälkikäteen sanottuna olisi annettu silloin pienille ja keskisuurille yrityksille, niin ehkä me emme ihan tässä jamassa tällä hetkellä olisi.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Viinaseen selityksillä hänen ideologinen linjansa ei miksiäkään muuttunut. Se on täsmälleen sama, mitä kuvailin puheenvuorossani. Hän täsmensi sen sanomalla, että hänen linjansa merkitsee elintason laskua. Juuri siitä on kysymys, kenen elintaso nyt laskee. Kokoomus haluaa laskea kaikkein pienituloisimpienkin ihmisten ja nimenomaan sairaiden ja työnsä menettäneiden ihmisten elintaso. Ja me emme hyväksy tätä, vaan me olemme sitä mieltä, että juuri niiden, jotka näillä peleillä ovat tämän kaaoksen aikaansaaneet — sen sijaan että olisivat tehneet työtä, he ovat pelaillleet rahalla ja aiheuttaneet tämän kaaoksen — juuri heidän pitää maksaa ja koroillaan eläjiensä pitää maksaa. Ed. Seppänen toi varsin hyvin esille sen, minkälaiset valtavat korkotulot on viime vuosina pääoman omistajien taskuun siirtynyt.

Hyvätuloisillekin pitää järjestää palveluja, ed. Ukkola ja ministeri Viinanen. He rahoittavat ne suuremmilla veroilla. Tulee halvemaksi yhteiskunnalle kokonaisuutena, että näin tehdään. Meillä on hyvä esimerkki esimerkiksi Yhdysvaltain terveysmenoista, jotka ovat noin 12 prosenttia bkt:stä. Ei siellä varmasti kokonaisuuden kannalta ole paremmat palvelut, mutta ne on paljon kalliimmin järjestetty.

Ministeri lupasi ottaa huomioon esitykset työttömyyden parantamisesta. Itse olen esittänyt

esimerkiksi sitä, että päästetään vanhemmat ihmiset eläkkeelle. 29 000 55—60-vuotiaista on nyt työttömänä. Heidän päästämisenä eläkkeelle on halvempaa kuin heidän pitämisenä työttömänä. Vielä niistä 350 000 tämän ikäisestä, jotka ovat työssä, useat haluaisivat siirtyä eläkkeelle. Sekin olisi halvempaa kuin nuorten pitäminen työttömänä. Mutta ettehan te ota tätä vakavasti, vaan koko ajan te esitätte, että nyt työttömyyseläke lopetetaan kokonaan ja yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja nostetaan.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkola äsken tinki ed. Puistolta sitä, oliko ed. Puisto kuullut hänen ryhmäpuheenvuoronsa. Minä satuin sen kuulemaan, ja varmasti soveltuu ed. Ukkolaan tuo maininta, minkä edustaja Puisto sanoi: poroparilliset mielipiteet. Minä melkein sanoisin, että kunnan poroparikin pitäisi loukkauksena, jos ed. Ukkolaa kutsuttaisiin poropariksi, koska niin äärikonservatiivinen on liberaalisen nimitystä käyttävä edustaja.

Paremminkin ehkä onkin kysymyksessä hänen talouspolitiikassaan se, mikä usein sotetaan liberaaliseen politiikkaan: liberalistinen talouspolitiikka eli villi vapaus, jossa ei valtio huolehdi köyhistä, vanhuksista, lapsista ja opeuksesta jne., vaan kaikki riisutaan. Minä luulen, että monet kuuluisat tunnetut suomalaiset liberaalipoliitikot, esimerkiksi jo edesmennyt Kaitila ja vielä hyvin voimissaan oleva K.J. Lång, häpeäsivät, että poliittisen liberalismin nimissä puhutaan tuollaista tekstiä kuin edustaja Ukkolalta tuli. Tosin hän totesi, että on sitoutumaton.

Immetelin siinä yhteydessä myös erästä sanaparia, joka on niin kuin tuli ja vesi, eli ”porvarillinen uudistuspolitiikka” vilahti hänen tekstissään. Minkälainen on ”porvarillinen uudistuspolitiikka”? Nuo sanat eivät voi yhtyä kuten tuli ja vesikään eivät voi yhtyä.

Edelleen ihmetyttää se, että hän on valmis purkamaan valtion myöntämää tukivarustusta, kun tiedän ed. Ukkolan olevan pohjoisesta köyhästä läänistä.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

P u h u j a : Näin on sanottu ennen, ja varmasti karsiminen kohdistuu nimenomaan hänen kotiseudulleen.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin ihmettelemään valtiova-

rainministerin kummallista suhtautumista vientimaksuesityksiin. Hän hakee ja arvailee syyllisiä devalvoitumiseen, devalvaatioon ja kelluttamiseen. Varmasti on niin, että yrityksissä on ollut erilaista suhtautumista. Osa yrityksistä on suojautunut, kun ne ovat tunteneet epävarmuutta hallituksen talouspolitiikasta, osa on ollut aggressiivisia ja ajanut suorastaan devalvaatiota, mutta, herra ministeri, kaikki ovat saamassa hyödyn tästä markan devalvoitumisesta. Vientiteollisuuden kilpailukyvyyn kannalta devalvoitumista ei tarvittu. Kaikki tulevat saamaan massiivisen ylimääräisen hyödyn, samaan aikaan kun kotimarkkinateollisuus ja palvelut uupuvat tappajakorkojen alla. Sen vuoksi olisi kohtuullista, että vientiteollisuus nyt kantaisi osansa kansantalouden elvyttämisestä, ja sen vuoksi minusta vientimaksuja pitäisi vakavasti harkita.

Ministerin viittaukset elintason laskuun ovat mielestäni makaabereja tilanteessa, jossa ihmiset ovat jo ahdistusta täynnä työttömyyden ja korkeiden korkojen takia. Ministeri ajaa tavattoman taitavasti tavallisia palkansaajia keskenään ja palkansaajia ja työttömiä vastakkain. Pitäisi oikeastaan muistaa, että edelleenkin tässä maassa on erittäin kova työn ja pääoman ristiriita ja se vain kärjistyy tilanteessa, jossa tapahtuu massiivinen tulonsiirto pääomien haltijoille erittäin suurten korkojen ja spekulatiivisten voittojen muodossa. Minusta tähän ristiriitaan pitäisi kiinnittää huomiota.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä palata leikkaukseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja yleensä julkiselta sektorilta, mutta lähinnä sosiaali- ja terveydenhuollosta, josta muodostuu ns. perusturva. Ymmärsin ministeri Viinasen puheesta — ja tätä käsitystä vahvisti se, että juuri tätä linjaa on ymmärtänyt ja tukee myös edustaja Ukkola — että mitään perusturvaa ei ole koskaan tarkoituskään tähän maahan enää rakentaa. Tämä olisi aika rehellistä ja selkeää tuoda julki.

Ehkä kokoomuksen edustajat saattaisivat ol-lakin sillä linjalla, että ei rakenneta kaikille. Annetaan köyhäinapua niille, jotka ovat sitä ennenkin saaneet, elikkä ympyrä siltä osin olisi täyttynyt. Keskusta, joka on hallituspuolue, on käyttänyt vaalitemppuna perusturvaa, kirjoittanut sen vielä hallitusohjelmaankin, mutta nyt vetkuttaa sitä, koska on huhuja ilmassa, että todellinen kansalaisiin kohdistuva kurjistusbud-jetti tulee välittömästi kunnallisvaalien jälkeen. Toivon, että kumoatte nämä huhut, ministeri

Viinanen, mikäli ne eivät pidä paikkaansa. Varakas on tänä päivänä se pienyrittäjä, joka kykenisi maksamaan omat kulunsa. Mitä hän on tämän talouspolitiikan jälkeen huomenna? Saako hän silloin palvelut?

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Minä muistaakseni puhuin julkisista palveluista. Jos käytin perusturva-sanaa, niin olkoon sitten niin. Kyllä minun mielestäni peruspalveluita pitää pystyä myös maksupolitiikalla tarjoamaan. Ei se sen kummempaa ole, kuin että se, joka ei pysty maksamaan, saa peruspalvelut ilmaiseksi. Joka pystyy maksamaan, niin maksaa niistä jotain. Tilanne on se, että ei ole rahaa pitää yllä tätä järjestelmää. Ei minusta siinä maksullisuudessa mitään huonoa ole. Minä olen itsekin valmis maksamaan. En minun tarvitse saada terveystieteiskeskuspalveluja ilmaiseksi, jos minulla on varaa mennä johonkin Mehiläiseen tai vastaavaan yksityissairaalaan. Minä olen valmis maksamaan niistä palveluista, joka ikisestä, kun on pakko, toivossa, että joskus tässä maassa verot laskevat.

On varmasti sellaisia palveluita, joita voidaan ihan yhtä hyvin ilman yhteiskunnan holhousta pitää yllä, järjestää, tai tarjotaan vaihtoehtoinen väylä. Emme me pysty pitämään yllä kaikkea. Ei tämän yhteiskunnan tehtävä itse ole niitä palveluja järjestää, vaan organisoida siten, että palveluja on saatavana useimmille kansalaisille, olkoot ne sitten tuettuja palveluja tai ilmaisia tai täysin maksullisia. Pääasia, että niitä on saatavana.

En ole hetkeäkään sanonut, etteikö tässä yhteiskunnassa jokaisesta ihmisestä pidetä huolta. Se on ihan varma, mutta se, jolla kantokyky on parempi, voi osallistua palvelujen maksamiseen omasta pussistaan ihan varmasti enemmän kuin tällä hetkellä. Siihen me joudumme joka tapauksessa menemään, mutta kaikissa olosuhteissa heikompiosaiset tulevat saamaan varmasti nämä palvelut ilmaiseksi. Olen vakuuttunut, että jos ei tämän suuntaista kehitystä tapahdu, niin nimenomaan heikompiosaisenkin ilmaiset palvelut, ainakin niiden taso, ovat uhattuna. Se on nyt jo osin uhattuna. Ettei mennä pidemmälle, niin ruvetaan nyt, hyvät ystävät, maksamaan, ne joilla varaa on, pikkuisen näistä palveluista. (Ed. Hämäläinen: Jaatte kansaa kahtia, se on marginalisoitunutta politiikkaa!) — No olkoon! Poliitikka marginalisoi sitä enemmän, mitä enemmän ahdinkoa talouteen tulee.

Mitä tämän rysäyksen käynnistäjiin ja vienti-

maksuihin tulee, niin tietysti on hirvittävän vaikea sanoa, ketkä sen käynnistivät, koska pankkisalaisuus on olemassa eikä sellaista jäljitystä ole kovin helppo tehdä, koska tässä on mahdollista käyttää apuna ulkomaisia tytäryhtiöitä ja omia rahoitusyhtiöitä ulkomailla jne. (Ed. Hämäläinen: Kaikki maksamaan vain!) Ei meidän tehtävämme ole toimia poliisina. Se oli moraalityöntä toimintaa, mutta pitää enemmänkin huolehtia siitä, että meillä on tarpeeksi paljon valuuttavarantoa, tarpeeksi paljon vientiteollisuutta, joka tuo tänne valuuttavarantoa lisää, ja pienet alijäämät budjeteissa, julkisessa taloudessa, jotka eivät koko ajan ime toisella kädellä sitä rahavirtaa toisin päin. On kai meidän keskeinen tehtävämme, että tämä saadaan kääntymään toisin päin.

Mutta on aivan selvä asia — ed. Hämäläinen — että en minä sanonut, että vientiteollisuuden ansiotonta etua saaneilta ei tulla tavalla tai toisella pois ottamaan. Nimenomaan sanoin, että on äärimmäisen vaikea vain löytää se oikeudenmukainen keino, ettemme iske väärää joukkoa. (Ed. Hämäläinen: Kaikki saavat hyödyn!) — Eivät varmasti saa kaikki. Kaikkien hyöty ei ole samanlainen. Viittaan esimerkiksi metalliteollisuuteen, jonka devalvaatiohyöty ehkä on 10—15 prosentin devalvoitumisesta yleensä muutama prosentti ottaen huomioon, että heidän tuontipanostensa määrä on aivan jotain muuta suuruusluokkaa kuin metsäteollisuuden. Se saa varmasti hyötyä, mutta eivät sielläkään kaikki pelanneet ole. Joka tapauksessa jollain tavalla tullaan ottamaan se etu pois, siitä ei päästä mihinkään, ainakin osa siitä, jotta pystytään näitä muita vaurioita paikkaamaan, mitä tästä kehityksestä tulee.

Kyllä tässä järjestelmässä pelaajienkin elintaso on varmasti laskenut. Siitä on esimerkkejä nähtävissä joka puolella, eikä ole tietysti mikään ilon aihe seurata niitä, jotka kuvittelivat rikastuneensa ja ovat menettäneet loppuiäkseen kaiken. Hyvin nopeassa ajassa rikastuttiin, ja sen jälkeen loppuelämäkseen köyhtyivät pysyvästi. Se oli 1980-luvun huumaa. Mutta siitä olen edelleenkin varma, että elintaso meidän on laskettava. Meidän on pakko laskea sitä. Me emme pysty pitämään tällaista järjestelmää yllä, ja kaikkein vähiten kuitenkin työssä käyvien elintaso on laskenut. Niitä on sentään 80—85 prosenttia ehkä yhteiskunnassa. Voisi ajatella, että eiköhän sitä pottia voitaisi uudelleenkin jonkin verran joustavuuden kautta jakaa, antaa mahdollisuus tehdä töitä, jos sitä halutaan, ottaa sellaiset

esteet pois, joita tänä päivänä valitettavan usein tulee korviini, että vieläkkään työpaikkaa ei oteta esimerkiksi 60 markan tuntipalkalla vastaan, kun 50 markkaa saa ansioon sidottua työttömyysturvaan.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli hyvä, että sain vastauspuheenvuoron, koska puheeni on näyttänyt kolahtavan ihan oikeaan paikkaan. Sinne se oli tarkoitettu. Ilmeisesti SDP:n jotkut edustajat pitäisi panna kuullun ymmärtämisen kokeeseen, koska niin selkeästi kuin sanoin, mitkä ovat ne perustarpeet, jotka hyvinvointiyhteiskunnan on jokaiselle taattava, niin ei mene läpi. Sanoin myös, että muu palvelu on sellaista, josta on voitava tinkiä tai ainakin on voitava periä maksu, mutta kantokyvyn mukaan.

Voisin myös antaa oppitunnin, hyvin laajan, liberalismiin perusteista, vaikka LKP:n politiikka sinänsä ei minulle kuulu. Voisin sanoa sen, että liberalismi ei ole mikään sen tyyppinen aate kuin sosialidemokratia, se on tapa elää. Sitä on hirveän vaikea selostaa sellaisen holhousjärjestelmän kannattajille kuin SDP ja sosialidemokraatit ovat. Se todellakaan ei ole holhousta vaan yksilön oikeutta käyttää omia kykyjään hyväksi, kunhan ei tee vahinkoa toisten oikeuksille.

Turvaverkko on liberalismille erittäin tärkeä, yhteiskunnan turvaverkko, mutta onko meillä tässä sosiaalivaltiossa sitä turvaverkkoa? Meillä on 65 000 työtöntä, jotka eivät saa minkäänlaista päivärahaa. Sitten meillä saattaa olla tosiaankin työttömiä, jotka saavat 60 markkaa ansiosidonnaista peruspäivärahaa eivätkä mene töihin, kun saisivat 70 markkaa. Onko tämä oikein?

Ed. Kauttonen: Arvoisa puhemies! En malta aluksi olla huomauttamatta ed. Ukkolalle, että siinä vaiheessa yleensä, kun yksi ihminen tykkää, että hän on oikeassa ja 48 muuta kansanedustajaa väärässä, suosittelisin peilin käyttöä.

Arvoisa puhemies! Tämän budjetin lähetekeskustelun aluksi olisi todella pitänyt kysyä, mistä budjetista oikein pitäisi puhua. Nykyinen hallitus kerskaili kesän alkaessa olevansa vertaansa vailla budjetin laadinnan aikataulussa. Se onkin pitänyt paikkansa siinä mielessä, ettei aikaisemmin todellakaan ole yhdenkään budjetin laadintaan käytetty niin paljon aikaa ja tehty niin monia muutoksia kuin tähän ja silti saatu aikaan esitys, josta puuttuu keskeisiä perustietoja.

Budjetti jatkaa osaltaan istuvan hallituksen

surullista sairaskertomusta. Hallituksen osalta voikin vain todeta, että latva on laho ja koko puu tekee kuolemaa. Viimeistään nyt toivoisi myös hallituspuolueiden kansanedustajien, etenkin kokoomuslaisten, huomaavan, että maan taloutta ei voi hoitaa kepulaisten maatalousoppien pohjalta.

Istuva hallitus on julistanut itsensä julkisen talouden saneeraajaksi. Siinä se onkin onnistunut varmasti yllättämään jopa itsensä. Valtiontalous on saneerattu niin perusteellisesti, että jäljellä taitaa olla vain suuret lainat. Siinä mielessä hallitus on tasa-arvoistanut valtion niiden kansalaisten kanssa, jotka ovat työttöminä suurine velkoineen, ja yritysten kanssa, jotka ovat joutuneet konkurssiin.

Hallituksen toimenpiteet julkisen talouden osalta ovat osoittaneet, että se ei joko hallitse tai halua hallita yhteiskunnan rakenteita. Menojen vähentämisen nimissä on lähdetty repimään maamme perusrakenteita: koulutusta, sosiaaliturvaa, terveydenhuoltoa ja asuntotuotantoa. Samanaikaisesti on nitetty pilvin pimein yrityksiä ja aikaansaatu ennen kokematon työttömien joukko. Ei voi kuin ihmetellä, millä perusteilla hallitus kehuu olevansa säästölinjalla, kun velalla maksetaan yhä kasvavaa työttömyyttä.

Hallitus on myös kehunut poistavansa byrokratian valtion rattaista. Tavoite on aivan oikea. Se on myös meidän demareiden tavoite, mutta hallituksen tulokset eivät meitä vakuuta. Huserattu on, mutta väärillä sektoreilla.

Hiljattain on ilmestynyt valtion työmarkkinailaitoksen julkaisu "Tietoja valtion henkilöstöstä vuosina 1970 — 1991". Hallituksen olisi ollut syytä perehtyä siihen ennen kuin aloitti ns. byrokratiatalkoonsa. Kirja on mielenkiintoinen ja osoittaa suurinta tyhjäkäyntiä vallan muilla sektoreilla kuin niillä, millä hallitus on tähän mennessä puuhastellut. Kirja kertoo mm. sen, että oikeusministeriön, kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työvoima- ja ympäristöministeriön hallinnonaloilla on vähemmän henkilökuntaa kuin maa- ja metsätalousministeriön sektorilla. En tarkoita, että näillä muilla pitäisi miehitystä lisätä.

Mutta on lähinnä surkukupaisaa, että hallitus on ensimmäiseksi katsonut aiheelliseksi hajottaa asuntotuotannon rakenteet ja lopettaa 180 ihmisen suuruisen asuntohallituksen samalla, kun se takaa työpaikan jatkossa maataloushallituksen 850:lle ja metsähallituksen 296:lle työntekijälle. Onpa kuulemma kyseiselle sektorille vielä tulos- ja henkilöstön lisäysesityskin sillä perusteella,

että Eta tulee, vaikka Eta ei suoranaisesti maataloutta koskekaan. Mutta varmastihan ministeriön sektorille 8 365 henkilön joukkoon vielä lisää mahtuu. Onpahan sitten lisää pohtijoita sille, mistä kaikesta tehdystä ja tekemättä jättämisestä voisi vielä kiskoa rahaa kyseiselle sektorille palkansaajien ja eläkeläisten selkänahasta.

Täytyy todeta, että sillä sektorilla ei todellakaan ole ollut myöskään mielikuvituksen puutetta, sillä käytetäänhän meillä jo nyt miljoonia ja miljoonia veromarkkoja mm. utarevammaisiin lehtiin, keinosimentäjiin sekä jatkossa lypsämättömiin lehtiin tapporahana, jotta lihat voidaan valtion tukiaisilla viedä eurooppalaisten ruokapöytiin. Ja lopuksi täytyy tietysti maksaa myös lehmien lopettamisen jälkeen turhiksi jääneet kesantopellot.

Kirja kertoo myös mielenkiintoisia asioita siitä, miten syvälle rakenteet ovat vinoutuneet. Esimerkiksi koulutuksen osalta voi kysyä, vastaako tämän ja huomisen tarpeita se, että maatalousoppilaitosten palveluksessa on 1 726 ihmistä, metsä- ja puutalousoppilaitosten 1 085, kun valtion ammattioppilaitoksissa toimii vain 1 132 ihmistä ja kauppakorkeakouluissakin vain 812.

Samanaista vertailua voi tehdä myös tutkimustoiminnan osalta. Metsäntutkimuslaitoksen palveluksessa on 1 048 henkilöä, Maatalouden tutkimuslaitoksessa 893 sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa 567 henkilöä. Teknillinen kehittämisskeskus hoidetaan 124 ihmisen voimin. Kyseisiä vertauksia ja listaa voisi jatkaa loputtomasti.

Hallituksella on myös todella harhainen käsitys kuntien toiminnasta, mutta ilmeisesti se perustuu kokemuksiin niistä pikkukunnista, jotka elävät lähes täysin valtionavulla. Suurissa kunnissa on byrokratian kaataminen ja hallinnon uudistaminen aloitettu jo vuosia sitten. Nyt niistä useat ovat siinä tilanteessa, että ihmisten tärkeinä ja välttämättöminä pitämiä palveluja joudutaan purkamaan, koska hallitus on ajanut kunnatkin taloudelliseen kriisiin. Toivonkin, että ihmiset kysyvät hallituksen kansanedustajilta, tämäkö on sitä oikeaa byrokratian purkamista.

Arvoisa puhemies! Niin kuin ryhmämme puheenjohtaja ed. Antti Kalliomäki ryhmäpuheessaan kertoi, tulemme käymään läpi esitystämme myös eri sektoreitten osalta. Omalta osaltani teen sen ympäristöministeriön näkökulmasta.

Hallitus esittää lainoitettavaksi asuntorahaston lainoilla 19 000 uutta arava-asuntoa. Hallitus alensi tuotantotavoitteita 1 000 asunnolla

elokuun budjettiriihessä. Se, miten uustuotanto jakaantuu vuokra- ja omistusasuntoihin, on toistaiseksi päättämättä. Jos hallitus jakaa rahat omistusasuntopainotteisesti, eivät rakennuskohdeet käynnisty, ja näin uustuotanto jäisi reilusti alle 19 000:n. Samanaikaisesti vapaarahoitteinen asuntotuotanto on romahtamassa. Hallitus arvioi sen olevan noin 10 000–12 000 asuntoa, mutta rakennusalan asiantuntijat arvioivat tuotannon jäävän jopa reilusti alle 10 000 asunnon. Työllisyyden parantamiseksi, vuokra-asuntojen saatavuuden parantamiseksi sekä asuntomarkkinoiden rajujen heilahtelujen ehkäisemiseksi tulee mielestämme aravatuotanto pitää laman aikana riittävän suurena.

Valtion tukeman asuntotuotannon tulee olla vähintään 25 000 asuntoa hallituksen esittäessä 22 000:ta vuodelle 93. Esitettäessä 25 000 asunnon rakentamista mukana ovat korkotukivuokra-asunnot sekä maatilahallituksen lainoittamat asunnot. Aravavuokra- ja -omistusasuntoja tulee tuottaa vähintään 22 000 — hallitus esittää 19 000:ta — siten että valtaosa asunnoista on vuokra-asuntoja ja ne rakennetaan kasvukeskuksiin. Rakentaminen vain niille paikkakunnille, missä on vuokra-asuntojen tarvetta, merkitsee samalla sitä, että aluekohtaisista tuotantokiintiöistä tulisi luopua.

Lisäyksen työllistävä vaikutus olisi kokonaisuudessaan 6 000 miestyövuotta. Näistä uusia työpaikkoja olisi 3 000. 3 000 uuden asunnon rakennuskustannukset ovat arviolta noin 1 121 miljoonaa markkaa. Valtion alikorkotuki koko lainan ajalta diskontattuna nykyarvoonsa on noin 439 miljoonaa. Valtio saa verotuloina yhteiskunnalle koituvaa hyötyä. Tällaisella hankkeella on myös melko suuri työllistämisaikutus. Hankkeen vaatima työpanos on kokonaisuudessaan noin 6 000 miestyövuotta, joista 3 000 rakennustoiminnassa ja 3 000 rakennusainetuotannossa ja kuljetuksessa.

Voidaan olettaa, että 3 000 uuden asunnon rakentamatta jättäminen lisäisi työttömien määrää 3 000:lla, mistä aiheutuvat nettomenot yhteiskunnalle ovat noin 38 miljoonaa markkaa. Työttömyyskorvaukset ovat kokonaisuudessaan 165 miljoonaa markkaa, joista valtio rahoittaa 48 prosenttia eli 79 miljoonaa. Työttömyyskorvauksesta maksetaan veroa 41 miljoonaa markkaa, joten valtion nettomenot olisivat 38 miljoonaa markkaa. Valtion alikorkotuesta aiheutuvat menot olisivat siis noin 439 miljoonaa. Toisaalta vastaavasta rakentamisesta aiheutuvat verotulot olisivat 392 miljoonaa ja julkiselle vallalle aiheu-

tuva työttömyyskorvausten vähenemisen netto-vaikutus 38 miljoonaa eli yhteensä 430 miljoonaa. Näin laskettuna aravalainoituksen lisääminen on edullinen tapa lisätä työpaikkoja. Valtiolla koituvat lisämenot, kun asuntorahaston ottaa lainaa ei huomioida, jäävät alle 100 miljoonan markan.

Nopeimmin työllisyyteen voidaan rakennuspuolella vaikuttaa lisäämällä asuntojen peruskorjausta. Hallitus onkin lisäämässä asutokan peruskorjauksia vuoden 93 budjettiin. Budjettiesityksen määrärahoilla luvataan tukea 22 700 asunnon peruskorjausta. Valtion perusparannuslainoitusta on voitu tänä vuonna lisätä työllisyysperusteella 7 200 asunnosta 9 200 asuntoon. Vuoden 93 talousarviossa määrää on nostettu 13 000 asuntoon. Peruskorjaus on erittäin hyvä työllistäjä, ja tarvetta suurempaankin korjaamiseen on. Kuitenkin lamatilanteesta saataan tarvita kampanjointia jo 13 000 asunnon lainoitukseen, ja sen nostaminen lyhyellä aikavälillä on aika työlästä.

Korjausavustuksiin on budjettiesityksessä varattu 60 miljoonaa markkaa, jolla arvioidaan korjattavan 8 900 asuntoa. Määrärahan lisäämisellä kaksinkertaiseksi 120 miljoonaan saataisiin korjausten määrä kaksinkertaistettua yhteensä noin 18 000 asuntoon. Korjausavustusten määrää lisäämällä voitaisiin työllistää nopeasti rakennusalan työntekijöitä tekemään asutokohaisia pieniä korjauksia. Työllistämisaikutusta on vaikea arvioida, mutta sitä kuitenkin varmastikin on. Varsinaisen perusparantamisen työllistämisaikutus on suurempi kuin uustuotannossa. Korjausavustusmäärärahaa tulee lisätä 60 miljoonaa. Korjausavustusten kaksinkertaistamisella päästään ensi vuonna peruskorjaamaan 22 700 asunnon sijasta 31 600 asuntoa.

Arvoisa puhemies! Vaikka tiedän, että ylitän normaalin sovitusajan, aion kuitenkin käydä läpi kokonaisuudessaan ne asuntopolitiikkaan ja ympäristösektoriin liittyvät kysymykset, joita sosialidemokraatit pitävät tärkeinä.

Suuri osa viime vuosina valmistuneista vapaa-rahoitteisista asunnoista on ollut myynnissä erittäin kauan tai jäänyt myymättä, minkä seurauksena monet rakentajat ovat joutuneet tai joutumassa konkurssiin. Rakennusalan yritysten konkurssit vaikeuttavat pankkien taloudellista tilaa. Myymättömät asunnot siirtyvät pankeille. Yrityskonkurssseja ja asuntojen siirtymistä pankeille voitaisiin kuitenkin ennalta ehkäistä asuntoliittisin toimin.

Asuntorahaston rahoilla pitäisi hankkia myy-

mättömiä asuntoja vuokra-asunnoiksi. Asuntorahastoa säätelevää lainsäädäntöä tulisikin muuttaa välittömästi siten, että valmiiden asuntojen hankinta mahdollistuisi jo tämän vuoden aikana. Asuntorahaston varojen käyttö valmiiden asuntojen hankintaan on perusteltua myös sen vuoksi, ettei rahaston varoja sitoutune kovin paljon uusien omistusravien tuottamiseen ensi vuonna.

Työttömyyden pitkittyessä ja lisääntyessä kasvaa myös niiden kansalaisten määrä, jotka tarvitsevat asumistukea. Hallitus on varaamassa vuoden 93 budjettiin 1 450 miljoonaa asumiskimäärärahaa. Jo nyt on tiedossa, ettei määräraha tule riittämään. Nykyisillä asumistuen myöntämisperusteilla asumistuen tarve tulee olemaan yli 2 000 miljoonaa. Asuntohallituksen edustajien taholta on ennustettu, että minimissään 30 000, maksimissaan 60 000 ihmistä jää tuen ulkopuolelle sellaisista henkilöistä, jotka tällä hetkellä tuen piiriin kuuluvat. Siksi hallituksen tulee pikaisesti selvittää, miten lisätuen tarve hoidetaan työttömyyden lisäessä koko ajan tuen tarpeessa olevien määrää.

Hallitus on toimintansa aikana nostanut arava-asunnoissa asuvien asumiskustannuksia monin tavoin. Lainoitusehtoja on heikennetty ja heikennetään myös ensi vuonna. Vuosimaksuja on nostettu ja nostetaan myös ensi vuonna. Lisäksi ensi vuoden alusta nousevat asuntojen lämmityskustannukset energiaverokorotusten vuoksi. Myös kiinteistövero voi nostaa asumiskustannuksia. Kokonaisuudessaan eri tekijät nostavat vuokra-asuntojen vuokria niin, ettei uusiin vuokra-asuntoihin voida aina saada maksukykyisiä vuokralaisia.

Vuokralaisten saannin varmistamiseksi tulee tulorajoista luopua väliaikaisesti. Tulorajojen poistaminen ei saa kuitenkaan olla ainoa ratkaisu vuokrien nousuongelmaan. Hallituksen pitää huolehtia siitä, että aravalainoituksella rakennettujen vuokra-asuntojen vuokrat eivät nouse liian suuriksi. Kyseessä on sosiaalinen asuntotuotanto, jonka tulee tarjota kohtuuhintainen asuminen yhä useammalle suomalaiselle.

Arvoisa puhemies! Osana keskushallinnon supistamista aiotaan asuntohallitus lakkauttaa. Tämä ei kuitenkaan saa merkitä sosiaalisen asuntotuotannon loppua ja romuttamista, vaan nimenomaan tehtävien hoito on turvattava jatkossakin.

Valtiontalouden vaikeudet ovat johtamassa ympäristönsuojeluinvestointien laiminlyöntiä. Määrärahoja on supistettu, vaikka ne ovat tä-

hänkin asti olleet melko vaatimattomia. Ympäristönsuojelutoita tulee jatkaa. Jatkamista puoltaa myös se, että ympäristöinvestoinneilla voidaan parantaa tuotantoedellytyksiä sekä työllistää työttömiä.

Sosialidemokraatit esittävätkin, että yhdyskuntien, teollisuuden sekä maa- ja turkistalouden vesiensuojelutoihin ja niiden korkotukeen varataan yhteensä 10 miljoonan markan lisämääräraha vuoden 93 talousarvioon. Luonnon-suojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon varattuja määrärahoja lisätään 12,8 miljoonasta 20 miljoonaan markkaan. Määrärahoilla tulisi työllistää erityisesti nuoria. Ympäristöministeriön menoihin esitetyillä muutoksilla lisätään työllisyyttä 5 000—5 500 henkilöllä. Toimenpiteellä lisätään valtion menoja 120—150 miljoonaa markkaa. Työttömyysmenot alenevat vastaavasti 100—130 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies! Tulevaisuus on tällä hetkellä hallituspuolueiden kansanedustajien käsissä. Maata ei voi enää ajaa poliittiseen kriisiin, sillä se on jo siinä. Tekipä nykyinen hallitus mitä tahansa, se ei saa takaisin menetettyä luottamustaan. Suomella on vielä mahdollisuuksia nousta suosta, mutta se vaatii todella kaikkien kansalaispiirien ja yhteisöjen yhteistyötä, ja sitä ei tällä hallituksella synny.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto puheenvuorossaan totesi, että tämän maan asioita ja taloutta ei hoideta kepulaisien maatalousoppien pohjalta, ja vetosi siinä lähinnä kokoomukseen. Ed. Kautolle haluan todeta, että tämän maan taloutta ja rahapolitiikkaa on ohjattu vuodesta 87 lähtien Suomen Pankin oppien mukaan ja siellä oppisinä ovat olleet pitkälti Holkeri ja Sorsa. Ed. Kautto, kyseessä eivät suinkaan ole olleetkaan kepulaiset maatalousopit. Jos olisivat olleet, tuskin me olisimmekaan tässä tilanteessa tänä päivänä.

Edelleen haluan ed. Kauton puheenvuorosta oikaista sen käsityksen, ettei Eta-sopimus merkitsisi maataloudelle mitään. Totta kai se merkitsee, kasvinsuojelusäännökset ja eläinlääkintäsäännökset harmonisoituvat, ja sitä kautta tarvitaan uutta henkilökuntaa. Nyt ymmärtääkseni ei olla ottamassa uusia henkilöitä vaan käytetään

maatilahallituksesta vapautuvaa henkilökuntaa täyttämään Eta-sopimuksen maataloudelle aiheuttamia tehtäviä. Olisi toivottavaa, että ed. Kautto perehtyisi paremmin maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan, jotta pystyisi siitä myös faktoja esittämään.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Epäilen, että jos teillä ei olisi ollut muiden puolueiden asiantuntijoita mukana, nyt oltaisiin vielä pahemmassa tilanteessa kuin tällä hetkellä ollaan.

Mitä tulee maa- ja metsätalousministeriön sektoriin, vaikka sinne mahdollisesti joitakin Eta-vaikutuksia tuleekin käsittelyyn, se ei millään tavalla puolla sitä, että se olisi ainoa paikka, missä valtion puolella henkilöstöä lisätään, kun jo nyt, jos lähdetään vertaamaan sen sektorin henkilöstömääriä muiden henkilöstömääriin, niin kuin tein, se on todella kohtuuttomassa kunnossa siinä mielessä, että siellä on varmasti pilvin pimein porukkaa, eikä varmasti kenelläkään ole tarkkaa tietoa edes siitä, ketkä kaikki siellä työskentelevät, puhumattakaan siitä, mitä he tekevät.

Ed. Kohjoki: Herra puhemies! Olisi ollut hyvä, jos enemmän edustajia olisi ollut äsken paikalla kuuntelemassa valtiovarainministerin esittämiä vakavasti otettavia sanoja.

Herra puhemies! Suomen reaali-talouden kehitys tämän ja ensi vuoden aikana on varsin kaksijakoinen. Viennin määrä ja useiden teollisuuden toimialojen tuotanto kasvavat tuntuvasi, mutta kotimarkkinoilla toimivien yritysten asema saattaa heikentyä edelleen. Tästä johtuen työttömyysaste pysyy korkeana ja valtion velanottotarve myös suurena. Myös pankkijärjestelmän vaikeudet jatkuvat, eikä korkotason tuntuva lasku näytä mahdolliselta.

Tänä vuonna viennin määrän tiedetään ripeästi kasvavan, mutta nopeasta kasvusta huolimatta viennin vaikutus koko talouteen pysyy heikkona useista syistä. Useimmat vientiyritykset ovat raskaasti velkaantuneita, joten kasvaneet vientitulot käytetään ensi vaiheessa yritysten rahoitusrakenteen parantamiseen. Vientisektorilla on myös 1980-luvun lopulta lähtien suurten investointien takia runsaasti käyttämätöntä kapasiteettia, ja tuotannon laajentaminen ei ole aina edes tarpeellista teollisuuden mielestä.

Nykyisellään talouden vientisektori on aivan liian pieni pystyäkseen ylläpitämään sitä elintäsoa, jolle taloutemme nousi viime vuosikymme-

nen lopulla. Kuitenkin jo nyt uutta rohkeutta antavina tulevaisuuden näkyminä tulee huomata, että viimesyksyisten ratkaisujen jälkeen erityisesti vientiteollisuuden kilpailukyky on oleellisesti parantunut. Samaan aikaan, kun talouskasvu useimmissa Euroopan maissa on heikkoa, on Suomen vienti voimakkaassa nousussa. Kuitenkin tulee pitää mielessä se, että se lähtötaso, jolta viennin kasvu kuluvan vuoden alussa käynnistyi, oli poikkeuksellisen matala.

Suomen valtiontalouden kurja kunto on tullut tutuksi kovin myöhään ja hitaasti. Realismi ei vieläkään ole tavoittanut kyllin monia, mieluummin vain liian harvoja. Vuosi sitten totesin, että Suomen kansaa ei ole valmennettu niihin taloustalkoihin, jotka nyt ovat edessämme. Kansalaisille ehti muutaman vuoden aikana muodostua erheellinen mielikuva maastamme hyvinvointivaltiona, jollaisena sitä julkisuudessa kovasti mainostettiin. Kansalaisille ei vieläkään ole valjennut se, mitä maassamme kestäväksi hyvinvoinniksi luultiin. Se olikin vain väliaikaista ja velaksi hankittua hyvinvointia niillä, joilla sitä oli.

Olin ja olen sitä mieltä, että kun kerran Suomessa oli muutama vuosi sitten varaa lähettää jokaiseen savuun, jokaiseen talouteen, riemullinen kirje verotuksen kevenemisestä, olisi nyt ollut ja olisi aihetta aivan selkokiehien kirjeen muodossa tiedottaa suomalaisille maamme jyrkästi ja nopeasti heikkenevästä taloudellisesta tilanteesta. Kun tuo tieto aikoinaan olisi saatu perille, tuskin moninaiset hallituksen taholta ehdotetut säästämis- ja elvytystoimetkaan olisivat saaneet osakseen niin runsasta ja kiivasta arvostelua kuin nyt on ehtinyt tapahtua.

Ei tuo tiedottaminen vieläkään olisi myöhäistä, mutta viivytelyyn ei enää ole aikaa. Jokaiseen talouteen lähetettävä selkokiehinen kirje, jonka jokainen ministeri allekirjoittaisi ja vaikkapa itse tasavallan presidentti vahvistaisi nimikirjoituksellaan, olisi eräs tapa ja nopea tapa tehdä tutuksi tilanne, missä nyt olemme. Nyt ei ole aika kysellä, mitä tästä kaikesta vielä itse kukin voisi hyötyä ja mitä vielä voitaisiin vaatia. Nyt on kyseltävä sitä, mitä me ja koko kansa yhdessä voimme tehdä Suomen hyväksi.

Kotimaisen ja kansainvälisen suhdannetaantumana lisäksi oma taloutemme kärsii vakavista rakenteellisista ongelmista. Pelkästään idänkaupan romahdus, joka selittää viime vuoden bruttokansantuotteen laskusta noin 2 prosenttiyksikköä, aiheuttaa monille teollisuuden toimialoille edelleen huomattavia sopeutuspaineita.

Toinen pitkäaikaiseksi muodostuva ongelma on julkisen talouden rahoitusasema. Sekä valtion että kuntien tulot ja menot on mitoitettu jatkuvan talouskasvun oloihin. Perusteet ovat olleet harhaisia. Kasvun jyrkkä taittuminen romahdutti julkisen talouden verotulot ja osaltaan johti erittäin nopeaan velkaantumiseen, ja se jatkuu vieläkin ylinopeudella. Julkisen talouden rahoitusasapainon palauttamiseen ei nopeaa ratkaisua ole näkyvissä.

Viime vuosina rahoitusmarkkinoidemme erityispiirre on ollut erittäin korkea nimellinen ja reaalin korkotaso. Lyhyet markkinakorot ovat Suomessa olleet useita prosenttiyksikköjä eurooppalaista keskitasoa korkeammat. Viime vuosikymmenen lopulla korkeita korkoja tarvittiin velkarahoitteisen talouskasvun hillitsemiseen. Viime vuodesta korkea korkotaso on suurelta osin johtunut markan ulkoiseen arvoon kohdistuvasta epäluottamuksesta. Myös valtion jatkuvasti kasvava lainanotto sekä kotimaisilta että kansainvälisiltä markkinoilta on ylläpitänyt osaltaan korkeita korkoja.

Suomen markka devalvoitiin viime marraskuussa 12,3 prosentilla suhteessa ecuun viennin hintakilpailukyvyyn ja talouden elvyttämiseksi. Viennin määriin devalvaatiolla on ollut toivottu vaikutus, mutta uskottavuus markan arvon vakauteen ei palautunut. Viime viikkoina ja päivinä myös Ruotsin ja koko Euroopan valuuttamarkkinoilla vallinnut hermostuneisuus on edelleen nostanut markkinakorkoja Suomessa, ja aivan oma lukunsa ovat viime päivien ja eilisen aikana tapahtuneet ratkaisut ja niiden vaikutukset, joista kaikista ei läheskään vielä ole tietoa.

Syvä lama ja erittäin korkea korkotaso ovat ajaneet maamme pankkijärjestelmän vakavaan kannattavuuskriisiin. Tänä vuonna pankkien luottotappioiden suhde luottokantaan saattaa nousta noin 4 prosenttiin eli samalle tasolle, jolle muiden Pohjoismaiden pankit jo aiemmin ovat joutuneet. Ulkomaisten esimerkkien perusteella näyttää myös siltä, etteivät maamme pankkijärjestelmän vaikeudet ole ohi pitkään aikaan.

Valtio on sitoutunut tukemaan pankkien pääomarakennetta 8 miljardin markan pääomasijoituksella pankkien vakavaraisuuden ja luotonantokyvyn ylläpitämiseksi. Tämän lisäksi on perustettu valtion vakuusrahasto, joka voi käyttää 20 miljardia markkaa vaikeuksiin joutuneiden pankkien tukemiseen. Pankkien julkinen mutta samalla tiukkaehtoinen tuki on perusteltua.

Suurista ongelmista huolimatta pankkien nykyisessä tilassa on myös huomattavia eroja. Se on

pantava merkillä. Kotitalouksien sekä pienten ja keski suurten yritysten rahoitukseen keskittynyt osuuspankkiryhmä on tähän mennessä selviytynyt parhaiten. Viime vuonna luottotappioiden suhde luottokantaan oli osuuspankkiryhmässä kaikkein pienin, ja tänä vuonna osuuspankkiryhmä saattaa olla maamme viidestä suuresta pankkiryhmästä ainoa, joka pystyy tekemään voitollisen tuloksen. Mielestäni se on sellainen noteerattava saavutus, jonka soisi kelpaavan vastaisuudessa malliksi erityisesti niille pankkiryhmille, joiden kelvottomasta taloudenpidosta aiheutuneita hirmuisia tappioita nyt yhteisin varoin on jouduttu ja joudutaan maksamaan.

Herra puhemies! Viime viikkoina ja päivinä kansalaisten kanssa keskustellessani olen joutunut vastaamaan kysymyksiin siitä, saako Suomi koskaan niitä useita miljardeja markkoja, mitä jäi saamatta entiseltä Neuvostoliitolta. Ei niihin kysymyksiin valmiita vastauksia ole ainakaan itselläni. (Ed. Laine: Jeltsin siitä vastaa eikä ed. Kohijoki!) Joudumme vain myöntämään, että juuri nykyisessä tilanteessa nekin miljardit täällä kipeästi tarvittaisiin. Hallituksen taholta tulisi julkisesti kertoa velkasaataviemme koko määrä ja se, onko Venäjä maksanut erääntyneet korot, ja vielä, milloin sen viimeistään voidaan odottaa maksavan Suomen velkasaatavat kokonaisuudessaan.

Vaikka hallituksen vastuullisten ministerien ja myös Suomen Pankin taholta on yhä uudestaan ja uudestaan vankoin perusteluin voitu osoittaa, ettei toisiinsa kytkeytyviä ongelmiamme — suurytöttömyyttä, ylikorkeata korkotasoa sekä nopeasti etenevää velkaantumistamme — vain hetkessä voida ratkaista, vaan siihen tarvitaan pitkä ja vaivalloinen tie, siitä huolimatta syntyy miltei jonoja niiden keskuudessa, jotka haluavat esiintyä neuvonantajina. Mutta ne neuvot ovat yleensä joutavanpäiväisiä. Siellä on niitä, jotka vaativat lisäämään setelirahoitusta, lisäämään velkaa, niitä, jotka ovat vaatineet jopa devalvaatiota. (Ed. Aittoniemi: Nyt me kuuntelemme oikein viisaita neuvoja sitten!) Kuitenkin on niin, että meillä niin kuin muuallakin olisi oikeat ratkaisut tehty, jos se olisi ollut mahdollista. Mutta asiat korjaantuvat aikanaan. Viittaen jälleen Aleksis Kiven kirjoittamaan, opiksi kelpaavaan talousohjelmaan: ”Tee työtä ja säästä ja käytä aina itses kuin rehellinen mies, niin viimein kaikki käy hyvin.” (Ed. Tennilä: Pankeille vain niitä ohjeita lisää!)

En voi hyväksyä sitä yleistettyä arvosteluryöppyä, jonka kohteeksi viime viikkoina ja

päivinä ja jopa tänäänkin ovat joutuneet säästäjät. Heitä, rehellisiä säästäjiä, ei pidä kadehtia, vaikka nyt saavatkin talletuksilleen reaalkorkoa inflaation ollessa alhainen. Harvinaistahan se on Suomessa ollut. Säästäjien asema on turvattava vastakin, niin saadaa säästöt pysymään Suomessa ja pankkien luotonanto on mahdollista. Sietää myös tietää, että nykyisin säästäjien joukossa on hyvin paljon vielä niitä, jotka muutama vuosikymmen sitten korkean inflaation laukaessa eivät saaneet säästöilleen korkoa ollenkaan. Inflaatio söi pääomatkin aivan tyystin.

Kansainvälisen talouden elpyessä myös Suomen talouselämä elpyy. Nopeasti kasvavat tuotanto- ja vientiluvut ovat siitä osoituksena, mutta mahdollisuuksiamme ei nyt saa pilata.

Herra puhemies! Vaikka tarkoituksenani ei ole esittää menolisäyksiä hallituksen esittämään talousarvioehdotukseen, en voi olla puuttumatta muutamaan erilliskysymykseen myös oman kotimaakuntani näkökulmasta. Viralliset tiedot Satakunnan aluekehityksen tilasta ja kehityspiirteistä ovat jo useiden vuosien ajan olleet erittäin huolestuttavia. Viime vuosikymmenen lopulla Satakunta joutui kokemaan erittäin voimakkaan tuotantotoiminnan muutoksen, jonka seurauksena työvoiman kysyntä laski voimakkaasti erityisesti teollisuudessa. Teollisuus supisti työvoimaansa Satakunnassa noin 9 000 työntekijällä. Saman kaltaisena on kehitys jatkunut vielä kuluvallekin vuosikymmenellä.

Palveluelinkeinojen kasvulla ei teollisuuden työpaikkapoistumia ole voitu kompensoida. Satakunnan työttömyysaste on jo useiden vuosien ajan ollut ja on parhaillaankin useita prosenttiyksikköjä koko maan keskitasoa korkeammalla. Porin ja Rauman seudulla työttömyysaste on parhaillaankin yli 20 prosentin. Työttömyyden syyt ovat rakenteellisia. Satakunnan rakenteellisen työttömyyden oikaisu valtakunnalliselle keskitasolle edellyttää todella tehokkaita toimenpiteitä myös valtion taholta.

Jo useiden vuosien ajan Satakunta on ollut maamme pahin väestötappioalue. Satakunnan väestömäärä on vähentynyt useilla tuhansilla. Satakunnan kehittämisen kannalta vakavin ongelma on poismuuton kohdistuminen eniten nuoreen, työikäiseen ja ammattitaitoiseen ikäryhmään. Mielestäni tarvittaisiin nyt nopeasti ja välttämättä myös valtiovallan toimenpiteitä Satakunnan kehityksen parantamiseksi ja vauhdittamiseksi. Kaikki, mitä valtion toimenpitein on tehtävissä metsäteollisuuden uuden tuotantolaitoksen sekä uuden suurvoimalan rakentamistöi-

den aloittamiseksi Satakunnassa, kaikki ne toimenpiteet tulisi tehdä enää yhtään viivyttelemättä.

Ennusteet Suomen tieliikenteen kasvun osalta viime vuosikymmenen loppupuolella osoittautuivat pahasti alimitoitetuiksi, samaten ennusteet tienpidon rahoitustarpeen osalta. Kun sitten vuosittain talousarvion valmistelun yhteydessä ei noudatettu edes sen alimitoitettunkaan rahoitusohjelman tasoa, niin seurauksena on ollut Suomen tieverkoston kehittymättömyys, tekisi mieli sanoa tierappio. Yhdentyvän Euroopan tieverkoston vertailussa Suomen tieverkoston taso jää auttamattomasti häviölle. Yhdentyvässä talous-Euroopassa me kuitenkin menestymme vain Suomessa tehtävän työn avulla.

Tiekuljetukset ovat oleellinen osa Suomessa tehtävää työtä. Kuljetusten vaikutus teollisuutemme tuotteiden hinnanmuodostukseen on erittäin merkittävä eli noin 15—18 prosenttia, joskus jopa senkin ylitse. Nyt on viipymättä viimeisteltävä suunnitelmat, ja heti, kun tilanne sen sallii, on Suomen tieverkostoa ryhdyttävä voimakkaasti lisäävän määrärahoihin kohentamaan. Samanaikaisesti päätieverkostomme kehittämisen kanssa on myös huolehdittava maaseudun maanteiden sekä paikallisteiden peruskorjauksesta. Se on tehtävä yritystoiminnan ja teollisuuden raaka-ainehuollon kuljetusten turvaamiseksi sekä myös maaseudun elinvoiman vahvistamiseksi.

Samoin perustein, mitä edellä on sanottu tieverkoston kehittamisestä, on myös rautatieverkostoamme ryhdyttävä kehittämään. Rautateiden peruskorjaus on saatettava päätökseen, samaten ratojen sähköistäminen on toteutettava. Keskimääräistä huomattavasti heikompi on tieverkoston, myös rautateiden, taso Satakunnassa. Satakunnan tieolosuhteiden jälkeenyysyys osaltaan kuvaa sekin, kun todetaan, ettei Satakunnassa ole vielä ollenkaan valtion rakentamia nelikaistaisia pääteitä, vaikka liikennemäärät vuosia sitten olisivat niitä jo edellyttäneet.

Erikseen on mainittava myös, että Satakunnassa pääteiden eritasoristeykset ovat vielä peräti harvinaisia. Vasta sitten, kun kolarikartalle jonnekin päätien risteyksen vaiheille tulee mustia neuvoja, kuolemankolarien symboleja, riittävästi, alkaa eritasoristeysten suunnittelu. Näin ei saa jatkua.

Satakunnassa on lukuisa määrä välttämättömiä, vireillä olevia tiehankkeita, joita rahoituksen puuttumisen vuoksi on tiepiirien toimenpide-

ohjelmissa vuosien ja jopa vuosikymmenienkin aikana siirretty aina vain tuonemmaksi ja sitten välillä myös kokonaan pudotettu pois toimenpideohjelmista. Sen seurauksena kansalaiset katkeroituvat, kun he veronmaksajina kuitenkin jatkuvasti osallistuvat maamme muiden alueiden kehittämiseen, mutta tieolosuhteet erityisesti kotimaakunnassa ovat edelleen peräti kehnot.

Vastauksissaan hallituksen esityksiin valtion talousarvioiksi on eduskunta jo viime vuosikymmenen puolivälistä lähtien edellyttänyt, että hallitus ryhtyy pikaisiin toimenpiteisiin maamme tieverkoston kehittämiseksi, ja tässä tarkoituksessa esittää tienpidon kokonaisrahoitusta tuntuvasti lisääväksi jo talousarvion valmistelun yhteydessä. (Ed. Aittoniemi: Ne ovat niitä ponsia, joita kukaan ei ota vakavasti!) Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut edes silloin, kun liikenteen ja ajoneuvomäärän erittäin nopeasta kasvusta johtuen tieliikenteen tuotto oli suurimmillaan.

Herra puhemies! Eräinä myönteisinä asioina talousarvioehdotuksen tarkastelun yhteydessä haluan mainita ne ratkaisut ja esitykset, joilla hallitus on halunnut myös näinä taloudellisesti erittäin vaikeinkin aikoina edesauttaa sotainvalidien ja muiden sotiemme veteraanien elämäolosuhteiden kehittämistä. Vähäisenkin tuen lisäyksen kuten viimeksi ylimääräisen rintamalisän korotuksen 2,5 prosentilla voidaan katsoa osoittavan ainakin hyvää tahtoa sotiemme veteraaneja kohtaan.

Myönteisinä asioina Suomen sotien veteraanien keskuudessa on pantu merkille myös hallituksen tekemät ratkaisut ulkomaalaisille vapaaehtoisille myönnettävästä rintamasotilastunnuksesta sekä oikeudesta päästä veteraaneille tarkoitettuun kuntoutukseen. Mutta sen sijaan syvää huolestumista veteraanien keskuudessa nyt tunnetaan niiden suunnitelmien vuoksi, joiden mukaan ulkomaalaisille vapaaehtoisille ei samantyyppistä rahallista maksua rintamalisän tai rintamarahan muodossa maksettaisiakaan kuin suomalaisille veteraaneille, nykyisellään 206 markkaa kuukaudessa.

Jos sotien veteraaneille suoritettavat etuudet käsitetään valtionaloutta ajatellen rasitukseksi, niin tulisi huomata, että jo nykyisin vuosittain kuolee lähes 10 000 suomalaista rintamaveteraania, joiden osalta valtion kustannukset kokonaan lakkaavat, kuntoutus ja rintamalisä mukaan lukien. Samassa suhteessa poistuu tästä ajasta myös ulkomaalaisia vapaaehtoisia auttjamme, veteraaneja, joiden keski-ikä myös jo on

noin 74 vuotta. Heitä kaikkiaan on jäljellä arviolta noin 5 000, mutta läheskään kaikki he eivät varmasti tulisi rintamalisän kaltaista maksua edes hakemaan. Saman suuruisena kuin se maksetaan suomalaisille veteraaneille se tulisi maksaa myös ulkomaalaisille. Saman kaltaiset olivat myös sodan ajan olosuhteet, yhteisesti koetut taistelut, menetykset, vaarat ja vaivat.

Suomen sotien aikaiset ulkomaalaiset vapaaehtoiset täyttivät tehtävänsä kunniakkaasti. Yhteisin ponnistuksin maamme itsenäisyys pystyttiin säilyttämään. Mutta sanoinkuvaamattoman vaikeaksi muodostui satojen ulkomaalaisten vapaaehtoisten, erityisesti virolaisten ja inkeriläisten vapaaehtoisten auttajiemme, asema sodan päätyttyä. Neuvostoliittoon palauttamisen jälkeen heidän kärsittävikseen siellä tulivat karkotukset, kidutukset, jopa vuosikymmenien pituiset rangaistukset vankiloissa ja keskitysleireillä. Osa heistä siellä menehtyi rääkättyinä tai teloitettuina. Sama olisi ollut monien meidänkin ja omaistemme osana, elleimme olisi onnistuneet säilyttämään vapauttamme ja itsenäisyyttämme.

Tulevan vuoden talousarvion valmistelun yhteydessä olisi tullut ottaa huomioon määräraha-tarve ja selkeästi esittää rintamaraha maksettavaksi ulkomaalaisille vapaaehtoisille saman suuruisena, kuin rintamalisä maksetaan suomalaisille rintamaveteraaneille, eli jo mainittu 206 markkaa kuukaudessa. Historian valokeilaan asetettuna Suomen kansan kulkema vaivalloinen tie on kunniakas. Kansamme kunnian vuoksi tulisi myös ulkomaalaisten vapaaehtoisten auttajiemme asia hoitaa kunniallisesti nyt, kun heitä vielä on.

Edustajat Dromberg ja Tiuri merkitään läsnä oleviksi.

Ed. R. A h o : Herra puhemies! Tässä maassa ei koskaan ole ollut näin kompuroivaa hallitusta, ei koskaan näin syvää talouden ahdinkoa, ei koskaan tällaista konkurssien vyöryä. Minä olen varma, että moni yrittäjä, joka viime vaaleissa äänesti keskustalle vaalivoiton, katu tänä päivänä katkerasti joko siksi, että yritys on jo konkurssissa, tai siksi, että konkurssi on huomenna edessä.

Hallituksen haparoivasta toiminnasta saa hyvän kuvan esimerkiksi vain katselemalla nyt lähetekeskustelussa olevan talousarvion valmistelua. Kuten muistamme, hallitus päätti talous-

arviosta jo hyvissä ajoin kesäkuussa ja uskotteli, että toimimalla nopealla aikataululla voitettaisiin markkinoiden luottamus hallituksen toimintakykyyn. Sitten hallitus korjasi ehdotustaan elokuussa, ja nyt me tiedämme, että hallitus aikoo omasta puolestaan esittää muutettavaksi tätä lähetekeskustelussa olevaa kirjaa, jotta tulisi kirjatuksi myös devalvaation vaikutukset.

Tulossa on myös muita menosupistuksia, joiden suuruus ei tosin liene hallitukselle vielä selvä. Yksin devalvoitumisen muutokset merkinnevät 3 miljardin vähennyksiä eri puolille keltaista kirjaa. Tämän lisäksi hallitus käyttänee tilannetta hyväkseen tehdäkseen tätäkin suurempia leikkauksia ns. markkinoiden rauhoittamiseksi. Jokainen tähän mennessä talousarvioesitykseen tehty muutos on lisännyt epäsosiaalisuutta ja vaikuttanut työllisyyteen heikentävästi. Sama vaikutus on niillä ehdotuksilla, joita hallitus tekee tähän talousarvioon ennen sen lopullista käsittelyä.

Markkinavoimat ovat jo kahdesti kieltäneet Ahon ja Viinasen hallituksen vakaan ja vahvan markan politiikan. Kuten muistamme, Pietari kielsi mestarinsa kolmesti, ennen kuin kukko lauloi. Näinhän kerrotaan Sanassa. Aivan varmasti markkinavoimat kieltävät tämän hallituksen kolmannen kerran. Turha on Ahon ja Viinasen sinnitellä siihen asti.

Markan uusi devalvoituminen maksetaan tavallisella palkansaajalla, eläkeläisillä, opiskelijoilla ja pienillä ja keskisuurilla yrityksillä.

Asettamisestaan saakka hallitus on vähätellyt työllisyyttä. Kaikki muu ja varsinkin Euroopan yhteisön ja Euroopan talous- ja rahaliiton ehtojen nopea täyttäminen on ollut sille talouspolitiikassa tärkeää. Siksi työttömyys on saanut rauhassa kasvaa. Siksi tämä hallitus on ennätystyöttömyyden ja konkurssien hallitus. Ellei linjaa muuteta, tavoittelee työttömien määrä puolta miljoonaa ennen kuin mitään käännettä tapahtuu.

Vasemmistoliitto on hallituksen muodostamisesta lähtien kriittisimmin suhtautunut hallituksen tavoite- ja keinovalintoihin. Me olemme vaatineet talouspolitiikan uudistamista, luopumista Euroopan alhaisimman inflaatioluvun tavoittelemisesta ja Euroopan talous- ja rahaliiton ehtojen pikaisesta täyttämisestä silloin, kun työttömyys on hurjassa nousussa.

Vasemmistoliitto on esittänyt 50 000 työttömän työllistävää hätäohjelmaa, jossa panostettaisiin asuntojen rakentamiseen ja liikenneinvestointeihin. Myös pienet ja keskisuuret yritykset

tarvitsevat tässä tilanteessa lisätukea, sillä markan devalvoituminen saattaa ne entistä ahtaammalle.

Sen sijaan, että ennätysmäärä rakennustyöläisiä pidettäisiin työttöminä, pitäisi nyt panostaa vuokra-asuntojen rakentamiseen siellä, missä niitä tarvitaan, ja yhä laajemmassa määrin myös asuintalojen peruskorjaukseen. Rakentamisen käynnistäminen on sikäli hyödyllistä, että edelleenkin siinä käytetään suurelta osin kotimaisia tuotantopanoksia, jolloin se ei lisää tuontia. Rakentamiseen sijoitetusta rahasta palautuu myös merkittävä osa takaisin yhteiskunnalle sekä verotulojen lisääntymisen että työttömyyden kustannusten pienemisen takia.

Herra puhemies! On aika vaihtaa tämän hallituksen tilalle sellainen, joka asettaa työllisyyden ja toimeentulon ensimmäiselle sijalle. Nykyisen hallituksen työ ja tulokset on jo nähty.

Ed. J a n s s o n : Herr talman! Bruttonationalprodukten är en mätare på varuproduktionen och tjänsteproduktionen. Kasinoekonomin på 1980-talet producerade åtminstone inte varor. Inte heller producerar valutaspekulanterna nu några varor. Men resultaten är förödande. Det är länge sedan man kunde läsa att värdet av fastighetsaffärer vida översteg värdet av vanligt hederligt arbete. Värdet av valutaspekulationerna är antagligen enormt. Bankväsendet är i gungning. Försäkringsbranschen uppvisar drag som påminner om tillståndet tidigare i bankvärlden. Marken flyter och skattebetalarna skall stå för fiolerna.

Av totalproduktionen är cirka två tredjedelar tjänsteproduktion och en tredjedel produktion av varor. Huvuddelen av tjänsterna produceras inom den offentliga, icke konkurrensutsatta sektorn. Dessa tjänster produceras mestadels av kvinnor, kvinnor som varken sysslat med kasinoekonomi eller hängett sig åt valutaspekulationer i någon större skala. Nu när ekonomin är i gungning och välfärdsstaten måste rusta ner, kommer kvinnorna i första hand att drabbas, främst inom utbildningen och vården.

Man skall inte förledas att tro att kasinoekonomin och valutaspekulationerna är orsakerna till nedrustningen. Orsakerna ligger i de system och strukturer som dels gjort dessa osunda ekonomiska aktiviteter möjliga, dels låtit den slutna sektorn svälla ut mera än vad den lilla nationalekonomin i Finland orkar bära.

Vad landets ekonomi framför allt behöver är så pass mycket exportintäkter att vi kan betala

av på utlandsskulden. För det behövs produktion av varor, inte produktion av sådant som inte är någonting annat än förväntningar och luft.

Psykologiskt skulle det vara enklare att sänka levnadsstandarden där det är möjligt utan barlasten av 1980-talets lättsinne. Det kan inte göras o gjort, men nog undrar jag var bankspektionen höll till när det svängde som värst med miljardförluster i bankernas bokslut som följd.

Finlands Bank skall sörja för att det finns pengar i landet och att valutan är så stark som möjligt. Man brukar säga att när en bank får kunder som är större än banken så uppstår det problem. Jag har fått det intrycket att den s.k. marknaden är en för stor kund för Finlands Bank eller att banken är för liten i jämförelse med denna marknad. Det är rent av möjligt att marknaden är för stor för Finlands relativt lilla ekonomi. När det är så behöver man hjälp utifrån, från någon som är tillräckligt stor. Den insikten har man kommit till på många andra håll i Europa. Det förefaller som om man inte får ordning på spekulanterna, marknadens aktörer, på annat sätt än med ett gemensamt monetärt system i Europa och i förlängningen på det en gemensam valuta och en gemensam centralbank, enligt min mening en ordning att föredra framom dagens turbulens där de rika blir rikare och de fattiga fattigare.

Inom en tioårsperiod har vi i medeltal sex politiska val. I EG tillkommer ytterligare ett. Detta påverkar strukturen och uthålligheten i skötseln av de gemensamma angelägenheterna så att nödvändiga åtgärder försummas av rädsla för något förestående val. Just nu används mycken möda för att förklara huruvida kommunalvalet den 18 oktober har rikspolitisk betydelse när krafterna i stället borde användas till att producera mera varor och betala skulder.

Politiska val skall vi ha, och vi måste föra en ekonomisk politik, men vad hjälper det om marknaden ändå gör vad den vill. Jag ser endast två utvägar därför att politikerna av hävd inte tycks klara av annat än reglerekonomi. Antingen sluter politikerna fred med marknaden eller så får politikerna avstå från den del av den ekonomiska politiken som bättre sköts på det internationella planet. Inom valuta- och penningpolitiken är trenden efter Maastrichtavtalet uppenbar, de nationella centralbankerna skall göras oberoende av alla övriga instanser. Då krävs det bl.a. förbud mot kreditgivning åt offentliga organ.

I fråga om den offentliga sektorns storlek är trenden också klar. När tjänsteproduktionen

minskar till förmån för varuproduktionen och när den offentliga sektorn står för en så stor del av tjänsteproduktionen, kommer den offentliga sektorn att krympa. Idealet vore att varuproduktionen kunde öka i minst samma takt som tjänsteproduktionen minskar. Annars riskerar man enbart överflyttningar från ett ansträngt budgetmoment till ett annat, en nedbrytande rundgång.

Detta resonemang leder till slutsatsen att de som har arbete måste avstå till förmån för dem som är utan. Annars fortsätter rundgången, som vi inte kommer att ha råd med.

För att klara detta behövs ett genomförbart samhällskontrakt. Eftersom fackföreningsrörelsen sätter priset på arbetet och därmed bestämmer vem som får arbeta och vem som skall vara utan arbete, är fackens medverkan i ett sådant samhällskontrakt nödvändig. Om priset för denna medverkan är en breddning av regeringsbasen, så måste det ske med åtföljande byten av medlemmar i statsrådet. Men låt oss tala klarspråk, en breddning av regeringen innebär inte att paradiset närmar sig. Breddningen innebär att ytterligare nedskärningar av de offentliga utgifterna skall kunna göras, att det skall vara möjligt att plåga befolkningen ännu mera. Sådan är verkligheten.

Produktionen av varor och tjänster är grunden för en sund ekonomi. Det kasinoekonomins aktörer sysslade med kan inte nog fördomas. Vanliga hederliga arbetare och arbetslösa är med rätta förgrymmade över det lättsinne som präglade 80-talet när klippare utan att göra någonting skaffade sig förmögenheter medan vanligt folk då fick vända på slantarna och nu ytterligare skall betala för lättsinnet.

Jag skall, herr talman, nu övergå till två anslag i statsbudgeten som rör min valkrets. Det första är överföringar till Åland. Vi befinner oss som vi vet i skarven mellan två system såsom regeringen också skriver i budgetförslaget.

I strid med den nya självstyrelselagens bestämmelser har regeringen emellertid minskat anslaget under moment 28.39.30 i förhållande till vad Ålandsdelegationen slagit fast. Det har regeringen i självstyrelsesystemet inte rätt att göra. Nu när en ny era börjar är det nödvändigt att komma rätt från början. Annars riskerar felen att upprepas. Ålandsdelegationens speciella roll måste respekteras för att systemet skall vara trovärdigt. Jag utgår ifrån att felet rättas till under utskottsbehandlingen och att anslaget behandlas korrekt. Det andra anslaget gäller vem

som skall uppta lagbundna anslag för stöd för fartygsanskaffningar, det är 31.32.40.

Också här medför den nya självstyrelselagen en nyordning. Ålandsdelegationen och trafikministeriet anser med rätta att riksdagen skall göra det medan finansministeriet anser att det är en angelägenhet för Ålands landsting. Justitiekansler har en medlande inställning.

Förarbetena till den nya självstyrelselagen anger klart att det numera är en sak för riksdagen. Dessutom visar följande moment i budgetförslaget att en sådan ordning inte bara är rättvis utan också logisk, nämligen så att staten stöder lastfartyg enligt lagen om en förteckning över handelsfartyg i utrikesfart oberoende av hemort i landet. Det handlar ju om att kunna bedriva konkurrenskraftig handelssjöfart under finländsk flagg och att utrikeshandeln skall kunna skötas med inhemskt tonnage i så stor utsträckning som möjligt för att främja exportindustrins konkurrenskraft och minska underskottet i bytesbalansen. Också här utgår jag från att saken rättas till under utskottsbehandlingen både vad gäller anslagets storlek och dess motivering.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Puhemies, talman! Ed. Jansson, aivan oikein, suomalaisena kansanedustajana tuntee huolta maan talouden tilasta, mutta tekisi mieleni kysyä — en kysy, kun ei saa kysyä, mutta jos saisi, niin kysyisin — kuinka Ahvenanmaalla mahtaa mennä. Nytkin tulee melkein 600 miljoonaa budjetissa teille emämaan antamia avustuksia sen mukaisesti kuin on tietysti sovittu, mutta niihin avustuksiin ei varmasti vaikuta ollenkaan tämän emämaan huono taloudellinen tilanne. Se on tietyn suhdeluvun mukaan laskettava, vaikka te siellä Maarianhaminassa siloittelisitte kullalla omat katunne. Kun mennään Euroopan integraatioon, niin te poimitte Ahvenanmaalla kaikki rusinat siitä kakusta ja jätätte sen paakelsin emämaan syötäväksi. Mitä mieltä mahdollisesti ed. Jansson on tällaisista näkemyksistä? Eihän näihin voi vastata, kun ei voi kysyäkään, mutta ihan noin yöajatteluksi.

Ed. J a n s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean kaksi asiaa. Ensiksikin Ahvenanmaalle käy paremmin kuin koko maalle, se on totta. Kansalla on työtä. Työttömyys on tosin korkeampi nyt kuin mihin me olemme tottuneet tähän asti, noin 4 prosenttia, mutta se luku kasvaa valitettavasti. Näin ollen Ahvenanmaalta maksetaan valtion kassaan paljon enem-

män kuin sinne siirretään rahaa, ja se on ihan ok, kuten on todettu monta kertaa jo.

Herra puhemies! Mutta jos toiseen kysymyseen vastaan kuitenkin. Tämän koko maan laman johdosta Ahvenanmaalle siirretään noin 80 miljoonaa markkaa vähemmän tähän vuoteen verrattuna eli lama iskee suoraan myöskin Ahvenanmaan itsehallinnolliseen talouteen. Toisin sanoen me yritämme olla mukana kantamassa myöskin koko maan ongelmia. Maksamme parhaamme mukaan ja olemme ihan valmiita totta kai siihen, että takaisin tulee vähemmän, kun ajat ovat tällaiset kuin ne ovat.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Maamme talouskriisi on puhuttanut eduskuntaa heti viime eduskuntavaaleista alkaen. Hallitus jätti eduskunnalle viime viikolla budjetin, joka on hallituksen aikaisempiin linjauksiin nähden yllätyksetön, jopa niin yllätyksetön, että se osoittaa luovuuden puutetta.

Talousahdingon aikana hallitus on ollut voimaton, kuten tänäänkin on moneen kertaan todettu. Markan jättäminen kellumaan jo toisen kerran vuoden sisällä kertoo, että hallituksen on ollut mahdotonta luoda uskottavaa kuvaa toiminnastaan. Hallituksen toimia voidaan kuvata sanonnalla ”paljon melua tyhjästä”. Sanon tämän siitä huolimatta, että olen täysin tietoinen kriisin vakavuudesta ja siitä, että monet sen syyt ulottuvat paljon kauemmas kuin nykyisen hallituksen toiminta-aikaan.

Hallitus on vakuuttanut, ettei sen säästötoimiin sisälly ideologisia sävyjä, siis että kaikki sen esittämät säästöt ovat neutraaleja ja siten välttämättömiä. Hallitus on kiistänyt sen, että säästöissäkin on kyse arvovalinnoista. Näyttääkin vahvasti siltä, että hallituksen toimet muuttavat Suomea luokkayhteiskunnaksi, jossa keskeinen luokkajaon kriteeri on työllisyys tai työttömyys, kuinka vain asia halutaan ilmaista.

Arvioidessani itse, millaisen budjetin olen valmis hyväksymään, pidän tärkeänä pitempää kuin yhden vuoden budjetointiperspektiiviä. Tältä kannalta säästökohteiden etsimistä tukee se, että lisälainanotto merkitsee kasvavaa velkaa tuleville vuosille ja jopa vuosikymmenille. Toisaalta vääränlaiset säästöt merkitsevät nekin tulevaisuuden velan kasvattamista. Tämä velka merkitsee häiriintyneitä lapsia ja nuoria, pitkityneitä ja vaikeutuneita sairauksia ja saamaan norpan kuolemista sukupuuttoon elinalueeltaan. Kuka on valmis tulevaisuudessa myöntämään, että on tehty virheitä ja että nämä virheet ovat

käyneet kalliiksi, ja kantaako kukaan tulevaisuudessa vastuuta näistä säästöistä, jotka eivät olleetkaan säästöjä?

Budjetin käsittely edellyttää mielestäni eduskunnalta vastuullisuutta ja harkintaa. Vastavasti se edellyttää hallitukselta kykyä neuvotella opposition kanssa. Viime budjettikäsittelyn yhteydessä hallitus jätti hyödyntämättä täysin tämän mahdollisuuden ja pääministeri syytti perusteetta oppositiota yhteistyökyvyttömyydestä. Nytkin tämä ilmiö on pelättävissä, koska ministerit seuraavat tätä lähetekeskustelua laiskanlaisesti.

Tässä vaiheessa, kun hallitus ei ole antanut eduskunnalle budjettilakeja, on mahdotonta tietää, mitä budjetin numerot tarkoittavat. Mielestäni lainanottoa ei voida korottaa hallituksen esittämästä. Myöskään verotusta ei voida paljoa kiristää nykyisestä. Budjetin painotus on kuitenkin eriarvoistava, ja tämä suuntaus olisi muutettava eduskunnassa.

Budjettia voidaan mielestäni muuttaa pääpiirteissään seuraavilla tavoilla:

- 1) Lisätään ympäristöverokertymää aluksi 5 miljardiin markkaan vuodessa, mitä vihreää mallia ed. Luukkainen esitteli pitämässään vihreiden ryhmäpuheenvuorossa.
- 2) Tuloveroasteikkoa voidaan muuttaa solidarisemmaksi erityisesti, mikäli työttömyysurva ja sairauspäivärahoja leikataan selvästi.
- 3) Muutetaan menojen painotuksia niin, että etsitään lisäsäästöjä puolustusministeriön toimialalta, maatalouden tukiaisista, tiehankkeista sekä turhasta hallinnoinnista.
- 4) Vastavasti vähennetään mm. sosiaali- ja terveyssektorin menojen leikkauksia ja tuetaan erityisesti nuorten työllistämistä ja kouluttamista.

Monelta osin budjetti lupaa enemmän kuin antaa. Monet säästöt eivät ole todellisia, vaan ne merkitsevät rahoitusvastuun siirtämistä yhä enemmän kunnille. Esimerkiksi työttömyyskorvauksen leikkaukset saavat työttömät hakemaan vähennystä vastaavia summia toimeentulotukea. Valtiontaloudelliseksi säästöiksi on myös mainostettu kunnille myönnettävien avustusten lykkäyksiä. Seurauksena on se, että kunnat joutuvat joko nostamaan veroäyriään tai ottamaan lisävelkaa menojensa katteeksi. Tällainen säästäminen ei ole järkevää ja sotii valtionosuusudistuksen sitä periaatetta vastaan, jonka mukaan valtion ja kuntien kustannusjako pysyy entisenä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen mainostama avoimen sektorin vahvistaminen jää pitkälti vain

kaunopuheeksi. Pienten ja keski suurten yritysten aseman vahvistaminen on kuulunut ministerien lempilauseisiin, mutta käytännössä monet yritykset ovat syvemmällä suossa kuin koskaan aikaisemmin.

Suhdannelainoituksen parantamisen lisäksi on syytä kehittää keinoja yritysten markkinointistrategioiden parantamiseksi. Suomalaisyritysten keskeinen ongelma on nimittäin taitavien markkinoijien puuttuminen. Hävittäjähankintojen perusteleminen vastakauppojen avulla on mielestäni oiva esimerkki siitä, kuinka heikoilla monet suomalaisyritykset tuntevat olevansa kilpailun koventuessa. Koska kilpailu niin kotimaisilla kuin vientimarkkinoillakin kovenee lähitulevaisuudessa, tulisi kauppa- ja teollisuusministeriön kiireen vilkkaa kehittää yrityksiä ja niiden yhteisstrategioita varten suunnattua markkinointikoulutusta. Yhtä lailla on syytä kiinnittää vakavaa huomiota tuotekehittelyyn ja uusiin innovaatioihin.

Suomen ulkomaankauppahallinto on viime vuosina suuntautunut lähinnä länsimarkkinoille.

Budjetissa esitetään lisärahoitusta Itä-Euroopan ympäristöyhteistyölle, sinänsä kannatettavalle hankkeelle. Tutustuttuani Karjalan tasavallassa toteutettaviin ympäristönsuojeluhankkeisiin en kuitenkaan voi olla ihmettelemättä, miksi näihin hankkeisiin ei ole etsitty aktiivisemmin Suomen ja Venäjän lisäksi kolmansia tahoja. Kuitenkin on ilmeistä, että Venäjän alueelle lähitulevaisuudessa virtaa länsimaista valuuttaa ja suomalaisille yrityksille olisi hyötyä yhteistyöstä näillä alueilla.

Arvoisa puhemies! Säästökeskustelussa on syytä arvioida, miten eriarvoisesti säästöt kohdistuvat eri sukupolviin. Työttömyys kohdistuu dramaattisimmin nuoriin työnhakijoihin, joilla ei ole koulutusta eikä työkokemusta. Pelko näiden nuorten kasvamisesta menetetyn sukupolvenksi ei ole aiheeton. Nuorten työllistämisen sekä kouluttamisen oppisopimuksilla ja eri oppilaitoksissa tulisi olla yksi tärkeimmistä koulutus- ja työvoimapolitiikan tavoitteista. Oppisopimusten kehittämisessä tulisi käyttää luovuutta, ja ne tulisi tehdä entistä edullisemmiksi työnantajille. Esimerkiksi nuorten velvoitetyöjaksojen tulisi olla hyödynnettävissä osana oppisopimusta.

Nuorten työttömyys on esimerkki siitä, kuinka tästä taloudellisesta lamasta tulisi päästä eroon sellaisilla keinoilla, jotka kunnioittavat eri sukupolvien, myös tulevien, oikeuksia. Monet vauriot, joita lama saattaa aiheuttaa, eivät ole rahassa mitattavissa.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Kuukausien ajan olen rukoillut Jumalaa tietääkseni, mitä minun pitäisi tänään sanoa. En ole siis omalla asiallani tai puolueen asialla vaan Jumalan palvelijana, juoksupojan tehtävissä. Tarkoituksenani on osoittaa, mikä on Suomen kansan ainoa todellinen vaihtoehto katastrofimaaiseen taloudelliseen kriisiin. Tämän vuoksi osoitan sanani päättäjien lisäksi jokaiselle Suomen kansalaiselle.

Ainoa todellinen muutos parempaan voi yhteiskunnassa tapahtua vain sen myötä, että yksilöt muuttuvat. Niille, jotka haluavat arvostella minua sen vuoksi, että puhun toistuvasti samasta ratkaisusta, muistutan siitä, että Jerikon muurinkin sortuivat vasta 13. kierroksen aikana. Puheeni kestää myös tavallista pitempään, noin puoli tuntia, mutta tarjoamani vaihtoehto poikkeaa niin paljon perinteisestä ajattelusta, että puolessa tunnissakaan en kykene kuin varsin lyhyesti perustelemaan edustamani vaihtoehdon ylivoimaisuutta.

Suomen ja myös jokaisen Suomen kansalaisen tulevaisuus ja myös tämä päivä on täynnä toivoa. Siksi pessimismiin ei ole mitään aihetta. Meillä ei ole varaa kielteiseen ajatteluun, syytelyyn eikä syyllisten etsintään, vaan sen asemesta tarvitaan hyviä ohjeita, miten Suomen kansa voi nousta jaloilleen ja rakentaa tulevaisuutta kestäväälle pohjalle. Yhdenkään päättäjän ajatus ei saa kohdistua mihinkään muuhun kuin siihen, mikä on Suomen kansan etu, puoluepolitiikkaan ei ole mitään varaa. Kielteisestä ajattelusta on erotettava tosiasioiden kohtaaminen. On tietysti raskasta todeta, mikä on Suomen ja Suomen kansalaisten tila tällä hetkellä, mutta sitäkin pahempi olisi puhua toivosta myöntämättä sitä tosiasiallista tilaa, missä Suomen kansa on taloudellisesti, henkisesti ja ennen kaikkea hengellisesti.

Asennettani voi verrata lääkäriin, joka tutkii kuolemansairasta potilasta. Olisi suurta epärehellisyyttä luvata potilaalle pikaista paranemista, ellei hengenvaaran aiheuttavaa syytä kyetä tunnistamaan ja poistamaan. Aivan samalla tavalla on myös yhteiskunnan tasolla. Kaikki sellainen optimistisuus ja toiveikkuus, joka perustuu tosiasioiden unohtamiseen, mitä voidaan myös humanismiksi kutsua, on mitä suurinta epärehellisyyttä ja johtaa väistämättä pettymykseen.

Arvoisa puhemies! Suomen kansan taloudellinen kriisi ja kaikki muut yhteiskunnalliset ongelmat osoittavat, että suomalainen yhteiskuntapolitiikka on virheellistä hyvin perustavaa laatua

olevalla tavalla. Ongelmat ovat tämän yhteiskunnan syvässä ytimessä, joten ratkaisut ongelmien vaikutusten kehällä eivät tuo muuta kuin tilapäistä helpotusta. Kestävä ratkaisu Suomen ongelmiin voidaan löytää vain, jos tiedetään todellinen syy nykytilanteeseen. Kuvaannollisesti sanoen Suomi on kuin laiva, joka on joutunut pois turvalliselta laivareitiltä ja purjehtii vesillä, joilla alus väistämättä törmää kareihin. Näin alus vaurioituu jatkuvasti lisää. Laivassa on toki hyviä pumppumiehiä, jotka yrittävät valtavien ponnistuksin poistaa veden aluksesta, mutta laivan vuotokohtia ei paikata.

Kun puheeni ajatuskulku kulkee varsin etäällä suomalaisen yhteiskunnan esillä pitämistä ajattelutavoista, asenteista ja arvoista, pidän tärkeänä todeta heti, että ajatteluni rakentuu kokonaisuudessaan Raamatun perustalle. Raamattuun pohjautuva yhteiskuntapolitiikka on Suomessa oikeutettua kansan historian perusteella. Suomi on kristitty maa, jossa lähes 90 prosenttia kansalaisista on tehnyt uskontunnustuksen eli tunnustanut uskonsa Jumalaan, Jeesukseen ja Raamatun totuuksiin. Vaikeina aikoina presidentti Kallio on kehottanut Suomen kansaa turvautumaan rukoukseen ja Raamatusta nousevaan toivon sanomaan. Myös presidentti Paasikivi ammensi elämänsä viisautta Raamatun lehdistä. Tasavallan presidentti antoi viime vuonna julistuksen neljästä kiitos-, katumus- ja rukouspäivästä vuonna 92. Julistuksessa lähdetään siitä, että hengellisen ja henkisen elämämme peruspilareita on usko Jumalan huolenpitoon ja valmius työskennellä itsenäisen kansakunnan puolesta. Julistuksessa annetaan erityinen paino nimenomaan Raamatun sanomalle ja todetaan, että Raamatun henkinen pääoma on luonut edellytyksiä kansakunnan kehittymiselle, sen kulttuurien synnylle ja vahvistumiselle sekä kansalaisten henkisen tason nousulle. Yksilön terve kehitys rakentaa julistuksen mukaan koko kansan tulevaisuutta. Historian kokemukset osoittavat, että henkisesti ja hengellisesti rikas kansa voi säilyä ehyenä ja ottaa vastuuta myös maailman kehityksestä. Lopuksi julistuksessa kehoitetaan vielä tasavallan kansalaisia syventymään mm. kodeissa kristinuskon iankaikkisiin totuuksiin.

Arvoisa puhemies! Tätä olen pyrkinyt jo seitsemän vanhasta noudattamaan.

Vuosituhanien kuluessa Raamattu on osoittanut luotettavuutensa. Olennaista Raamatussa on se, ettei Raamattu kerro ainoastaan historiallisia tapahtumia, vaan ennustaa tulevia tapahtumia aina maailman loppuun asti. Juuri tässä

suhteessa Raamattu on ainutlaatuisessa asemassa kaikkien muihin kirjoihin nähden. Raamatun ennustukset ovat vuosituhanien aikana käyneet kirjaimellisesti toteen ja käyvät edelleenkin niin suurella tarkkuudella, että tämä on mahdollista vain siksi, että Jumala on itse ilmoittanut Raamatun sanoman ja valvoo, että kirjoitettu sana yksityiskohtiaan myöten toteutuu.

Ymmärrän varsin hyvin, että kuulijoissani on paljon niitä, joille puheet Jumalasta ovat puhetta täysin tuntemattomasta ja heidän mielestään jopa olemattomasta. Tässä yhteydessä en kuitenkaan pidä tarpeellisena käsitellä tätä ns. uskonkysymystä, vaan tyydyn toteamaan, etten ole koskaan kohdannut ihmistä, joka ei olisi kokenut Raamatun ilmoitusta todeksi omassa sydämessään, mikäli tällainen etsijä on nöyrytynyt etsimään Jumalaa ilman omia ehtojaan. Vuosituhanien ajalta tämän kokemuksen todistajien sanoma on vakuuttavaa.

Arvoisa puhemies! Raamattu julistaa selkeästi, että ihmisen ja kokonaisen kansakunnan hengellinen ja taloudellinen menestys on vääjäämättömällä tavalla riippuvainen siitä, miten yksilö ja koko kansa elää suhteessa luojaansa eli Jumalaan. Tämä julistus ilmenee Raamatun alkulehdiltä liittyen Israelin kansan vaiheisiin. Se, mikä koski Israelin kansaa, koskee kaikkia kansoja. Jumala sanoi Israelin kansalle näin: "Katso, minä asetan tänä päivänä teidän eteenne siunauksen ja kirouksen: siunauksen, jos te tottelette Herran, teidän Jumalanne, käskyjä, jotka minä tänä päivänä teille annan, mutta kirouksen, jos te ette tottele Herran, teidän Jumalanne, käskyjä, vaan poikkeatte siltä tieltä—"

Jumalan säätämän lain välittömät vaikutukset jopa kansantalouteen ja ulkomaiseen velkaantumiseen osoittavat vastaansanomattomalla tavalla seuraavat jakeet, jotka koskevat tämän päivän Suomea aivan yhtä hyvin kuin aikoinaan Israelin kansaa. Jakeet kuuluvat näin: "— jos vain kuulet Herran, sinun Jumalasi, ääntä ja tarkoin noudatat kaikkia näitä käskyjä, jotka minä tänä päivänä sinulle annan. Sillä Herra, sinun Jumalasi, on siunaava sinua, niinkuin hän on sinulle puhunut: ja sinä lainaat monelle kansalle, mutta sinun ei tarvitse lainaa ottaa—"

Arvoisa puhemies! Uskon, että Suomesta löytyy lukematon määrä kansalaisia, jotka uskovat tähän Raamattuun kirjoitettuun ikuisen lakiin. Jos vaikkapa EY:n viranomaiset tiedustelisivat kansamme uskonnollisia asenteita, on selvää, että vahvistaisimme uskovamme Jumalaan ja Raamattuun ja pyrkivämme elämään tämän

mukaisesti. Ongelma ei piilekään tällä tasolla, vaan kysymys on siitä, todistaako yhteiskunta-elämä, että Suomen kansa kunnioittaa Jumalan säätämiä lakeja konkreettisella tavalla. Kun py-sähdyimme tämän kysymyksen äärelle, joudumme nöyrästi myöntämään, että Jumalan lakien kunnioitus on todellista vain jossain varsin heikossa mielessä, koska Suomen kansalaiset ovat laajasti luopuneet seuraamasta Raamatun opetuksia omassa henkilökohtaisessa elämässään. Tätä kehityskulkua voi luonnehtia lyhyesti maallistumiseksi tai jumalattomuudeksi. Tämän vuoksi Suomen nykytilaa kuvastaa varsin hyvin Raamatun kuvaus koskien aikoinaan Israelin kansaa: "Ja Herra sanoi: Koska tämä kansa — kunnioittaa minua huulillaan, mutta pitää sydämensä minusta kaukana, ja koska heidän jumalapelkonsa on vain opittuja ihmiskäskeyä, sen-tähden, katso, minä vielä teen tälle kansalle kummia tekoja — kummia ja ihmeitä, ja sen viisaitten viisaus häviää, ja sen ymmärtäväisten ymmärtämys katoaa."

Tämän osuvammin ei nykyistä sekasortoista tilaa voida mielestäni kuvata, koska päättäjil-lämme ei yksinkertaisesti ole keinoja, joiden avulla tästä syvästä kriisistä voitaisiin nousta. Maallistumisen syyt ovat moninaiset, mutta yksi keskeisin syy on materialismissa ja egoismissa. Toisaalta on myös muistettava, että kehitys on yleismaailmallinen eikä tässäköön ole tarpeellista etsiä syyllisiä.

Tavallista suurempi vastuu on kuitenkin niillä ihmisillä, jotka ovat edustaneet Raamatun vaihtoehtoa eli kristinuskoa omana vakaumukse-naan. Juuri näiden ihmisten maallistumisen myötä on koko ihmiskunta harpponut jättiaske-lin kohti pahenevaa kaaosta. Kuluneet 2000 vuotta alkuseurakunnan ajasta ovat järkyttäväl-lä tavalla etäännyttäneet uskovat ihmiset alku-seurakunnan opetuksesta ja elämästä. Ei ole siten mikään ihme, jos Raamatun sanoma ei tunnu puoleensavetävältä, kun niiden ihmisten elämä, jotka edustavat tätä sanomaa tai ainakin sanovat edustavansa, on usein vain kalpea aavis-tus siitä, mitä Jeesus opetti. Tältäköön osin ei ole syytä syyttää itseään tai muita, mutta on välttä-mättä todettava, että Suomen tarvitseman hen-gellisen herätyksen täytyy alkaa ennen kaikkea minusta ja kaikista uskovista ihmisistä. Vain sen myötä voi muutos vallata alaa koko yhteiskun-nassa.

Maallistumisen myötä suomalainen yhteis-kunta on pyrkinyt yhä enemmän rakentamaan yhteiskuntaa, joka voisi toimia, vaikka Jumalaa

ei olisi olemassa. Käytännössä tämä on tapahtu-nut siten, että aina kun useat ihmiset ovat joutuneet tiettyihin ongelmiin ja vaikeuksiin, on yhteiskunta pyrkinyt ratkaisemaan nämä ongel-mat ja vaikeudet. Tämä on tietysti välttämätöntä silloin, kun yhteiskunnallisessa ajattelussa ei läh-detä siitä, että jokaisen ihmisen tulisi itse löytää vastaus elämänsä ongelmiin ja että jokaisen ihmisen on henkilökohtaisesti kannettava vas-tuuta lähimmäisensä auttamisesta.

Edellä kuvattu yhteiskunnallinen ajattelu on käytännössä johtanut siihen, että yhteiskun-tamme on yritetty luoda turvallisuusyhteiskun-naksi monimutkaisten, mutta periaatteessa kai-ken kattavien sosiaali- ja vakuutusjärjestelmien avulla. Toinen yhtä tärkeä tavoite on ollut luoda hyvinvointiyhteiskunta. Kun yhteiskunnan ta-holta jaettavissa olevat hyvät ovat ennen kaik-kea aineellisia, on tämä johtanut väistämättä hyvin materialistiseen yhteiskuntaan.

Arvoisa puhemies! Viime vuosikymmenet ovat olleet turvallisuuden ja hyvinvoinnin luomi-sen kulta-aikoja. Voisi jopa kysyä, kuinka roh-kenen edes väittää, että suomalainen yhteiskunta olisi kriisin tai jopa haaksirikon partaalla. Vas-taukseni on tämä: Parhainakin hyvinvoinnin vuosina ovat ihmiset olleet onnettomia ja koke-neet elämän tarkoituksettomaksi. Vaikka on sanottu, että Suomessa syntyminen on kuin lot-tovoitto, ei näitä lottovoittajalle tyypillisen ilon ja onnen omaavia ihmisiä ole paljon Suomessa näkynyt. Niin kaunis kuin virallinen Suomi-julkisivu on ollutkin, on elämän karu todellisuus ollut riipaisevan synkkä. Pidän selvänä, että jokainen tuntee yhteiskuntamme syviä sosiaali-sia ongelmia niin hyvin, ettei minun tarvitse käyttää aikaa näiden ongelmien yksityiskohtai-seen tarkasteluun. Riittää, kun kuvaan joitakin ongelmia, joita hyvinvointi-Suomi ei ole lain-kaan kyennyt ratkaisemaan ja joista suurelta osin myös johtuvat nykyiset taloudelliset ongel-mat.

Suomessa on 300 000—400 000 alkoholista ja myös huumeiden väärinkäyttäjien määrä on jat-kuvassa kasvussa. Suomessa tehdään lähes 1 500 itsemurhaa vuodessa ja erityisesti nuorten itse-murhien osalta Suomi on maailman kärkeimaita. Suomessa otetaan vuosittain noin 13 000 avio-eroa. Suomessa tehdään vuosittain noin 700 000 rikosta ja lisäksi varmasti yhtä monta piiloon jäävää rikosta. Pelkästään liikenneonnetto-muuksissa kuolee vuosittain noin 700 ja louk-kaantuu 13 000 ihmistä kokonaisvahinkojen ol-lessa vuodessa noin 10 miljardia markkaa. Suo-

messä on noin miljoona pitkäaikaissairasta, ja monet sairaudet ovat itse aiheutettuja kuten esimerkiksi tupakoinnista johtuvat sairaudet, ja Suomessa tehdään vuosittain noin 13 000 raskauden keskeytystä. Talouden syvä lama on myös osoitus siitä, ettei Suomen kansalla ole ollut siunausta verrattuna esimerkiksi sodanjälkeisiin vuosiin, jolloin Suomi suurissa vaikeuksissakin selvisi sotaveloistaan ja esimerkiksi karjalaisten asuttamisesta.

Arvoisa puhemies! Näiden valtavien ongelmien edessä on nöyrästi myönnettävä, että parhaimmatkaan poliitikot eivät kykene ratkaisemaan näitä ongelmia. Suomalainen yhteiskunta kulkee kohti kaaosta. Tämä voi kuulostaa julmalta, mutta tätä tosiasiaa ei voida kiistää. Itse asiassa tämän kehityskulun vahvistaa eräs tieteen merkittävimmistä laeista. Tämä laki on termodynamiikan toinen pääsääntö eli entropian laki. Entropian laki voidaan määritellä näin: "Kaikki maailmassa muuttuu suurimpaan mahdolliseen epäjärjestyksen tilaan." Tämä noin sata vuotta sitten keksitty laki käy väistämättömällä tavalla toteen koko maailman ja kaiken, mitä siihen sisältyy, kohdalla. Vuoret murentuvat jatkuvasti, kunnes niistä tulee pieniä hiekkajyviä autiomaan tasangolla. Tähdet palavat loppuun. Planeetat hiljentävät vauhtiaan. Tiedemiehet ovatkin sanoneet, ettei ole löydetty yhtäkään poikkeusta tähän tieteelliseen lakiin.

Voidaan tietyksi väittää, että entropian lain vastaista on kaupungin kohoaminen erämaassa tai se, että patsas on veistetty kalliosta, tai tähden loistaminen äärettömässä avaruudessa, mutta tiedemiesten mukaan matemaattiset laskelmat osoittavat, että kaikki sellaisetkin tapahtumat aiheuttavat itse asiassa epäjärjestystä maailmassa.

Arvoisa puhemies! Meidän ei tarvitse tarkastella pelkästään luonnon etäisiä asioita entropian lain toteutumisen osalta, vaan voimme havaita jokaisen yksilön elämässä saman tapahtuman. Nuoruus vaihtuu nopeasti keski-ikään, sitten vanhuuteen, vaikka miljardeja on investoitu tieteseen ja kosmetiikkateollisuuteen vanhenemisen torjumiseksi. Elämä on kaiken kaikkiaan vain lyhyt jakso, ja vain vähän aikaa kestävä elämän huippu-ajat. Muuan runoilija ilmaisi asian näin: "Sankaruuden kerskaus, voiman loisto, kaikki kauneus, kaikki mitä maailma ikinä antoi, odottaa kuin väistämätöntä hetkeä; kunnian polut johtavat vain hautaan."

Ihmiskunta on joutunut elämään tämän entropian lain alaisena jo syntiinlankeemuksesta

lähtien. Ihmiskunnan historia on täynnä tuskaa ja vaivaa. "Sillä maasta sinä olet, ja maaksi pitää sinun jälleen tuleman" on laki, jota tiede ei ole koskaan kyennyt kumoamaan.

Vaikka yrittäisimme kuinka optimistisesti tarkastella ihmiskunnan ja tieteen kehitystä, joudumme huomaamaan, että ihmiskunta askeltaa vääjäämättömällä tavalla yhä suurempaan köyhyyteen, nälänhätään, rikollisuuteen, moraalitomuuteen ja luopumukseen. Näin tapahtuu myös omissa hyvinvointiyhteiskunnassamme huolimatta kaikista poliittikkojen hyvántahtoisista lupauksista.

Arvoisa puhemies! Pidän selvänä, että realistinen toivon mahdollisuus edellä mainitun kehityksen keskellä edellyttää tarkastelemaan maailmankuvaamme voidaksemme nähdä, onko olemassa jotakin, joka voisi kumota tämän entropian lain. Raamatun sanoma on tältäkin osin ainutlaatuisessa asemassa, koska Raamattu on jo vuosituhansia sitten todennut, että maailma on tämän entropian lain alainen. Tämä on oikeastaan Raamatun yksi keskeisimmistä ilmoituksista, mutta otan tähän vain kolme kohtaa, joissa entropian laki voidaan havaita.

Paavali kirjoittaa näin: "Sillä me tiedämme, että koko luomakunta yhdessä huokaa ja on synnytystuskissa hamaan tähän asti; eikä ainoastaan se, vaan myös me, joilla on Hengen esikoislahja, mekin huokaamme sisimmässämme odottaen lapseksi-ottamista, meidän ruumiimme lunastusta."

Paavali kirjoitti myös näin: "Niin ei nyt siis ole mitään kadotustuomiota niille, jotka Kristuksessa Jeesuksessa ovat. Sillä elämän hengen laki Kristuksessa Jeesuksessa on vapauttanut sinut synnin ja kuoleman laista", eli suomeksi sanottuna juuri tästä entropian laista.

Johannes kirjoitti näin: "Ja maailma katoaa ja sen himo; mutta joka tekee Jumalan tahdon, se pysyy iankaikkisesti."

Raamattu eroaakin ainutlaatuisella tavalla kaikista maailman uskonnoista jo siis siinä, että siinä on kuvattu entropian laki. Parasta Raamatusta on kuitenkin se, että siinä on myös kuvattu tie, joka tarjoaa mahdollisuuden vapautua tästä entropian laista.

Arvoisa puhemies! Siirryn puheeni lohdulliseen osaan: Raamatun pelastussanoma tämän päivän ihmiselle. (Naurua) — Se alkaa jo ilahduttaa arvoisia kuulijoita. — Raamatun sanoma tämän päivän ihmiselle on yksinkertainen. Ihmiselämän tarkoitus on Jumalan henkilökohtainen kohtaaminen. Jeesus puhui tähän liittyen

aikansa papeille ja fariseuksille, että heidän täytyy uudestisyntyä. Tämä uudestisyntymisen vaatimus on kohdistettu jokaiseen ihmiseen. Uudestisyntymisen kautta Jumala lunastaa ihmisen iankaikkiseen elämään. Uudestisyntymisen välttämättömyys ilmenee myös siitä, että itse asiassa tämä on ensimmäisiä asioita, mitä ihmisen tulisi kokea, koska Raamatussa sanotaan näin: ”— etsikää ensin Jumalan valtakuntaa ja hänen vanhurskauttansa, niin myös kaikki tämä teille annetaan.” Siinä luonnollisesti tarkoitetaan kaikkea sitä aineellista, mitä inhimilliseen elämään tarvitaan.

Tämä Raamatun kohta osoittaa kiistattomalla tavalla, että kansalaisen taloudellinen menestys ja sen myötä koko kansantaloudellinen menestys on täysin riippuvainen siitä, että ihminen ensiksi saa kuntoon suhteensa Jumalaan. Siksi puheeni on epäilijöistä huolimatta suurinta mahdollista talouspolitiikkaa. Siihen kuuluu myös kansalaisten vakuuttaminen siitä, ettei ole olemassa mitään muuta vaihtoehtoa ja että tämä ratkaisu johtaa kestäväan menestykseen.

Uudestisyntymisen välttämättömyys ilmenee myös siitä, että ellei ihminen ole löytänyt Jumalaa henkilökohtaiseksi Vapahtajakseen, mikään muu ei voi tätä menetystä korvata. Tämä ilmenee Raamatun sanasta, jossa sanotaan näin: ”Sillä mitä se hyödyttää ihmistä, vaikka hän voittaisi omaksensa koko maailman, mutta saisi vahingon sielullensa?”

Uudestisyntyminen ei ole kuitenkaan elämän päätepiste vaan uuden elämän alku. Uudestisyntyneen eli uskovan ihmisen seuraava tehtävä on palvella Jumalaa koko elämällänsä. Jumalan palveleminen tarkoittaa Jumalan tahdon mukaista elämistä, joka käytännössä ilmenee hyvinä tekoina.

Arvoisa puhemies! Uudestisyntyminen merkitsee ihmisen vapautumista tästä entropian eli kuoleman ja synnin laista. Jeesus sanoi tämän asian hyvin selvästi näin: ”Eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikinä kuole.”

Johtuen maanpäällisen elämän aikana ilmenevästä vääryydestä ja pahuudesta on täysin välttämätöntä, että sen jälkeen on iankaikkisuus. Tämä käy ilmi selvästi Paavalin sanoista: ”Jos olemme panneet toivomme Kristukseen ainoastaan tämän elämän ajaksi, niin olemme kaikkia muita ihmisiä surkuteltavammat.”

Raamatun pelastussanoma tuo lohdun tämän päivän syyllisyydestä kärsivälle ihmiselle, koska ihminen ei itse asiassa tule tuomituksi tekojensa tähden, koska ainoa todellinen syy kadotukseen

joutumiseen on siinä, ettei ota vastaan lahjana tarjottua pelastusta.

Ymmärrän hyvin, että moraalisesti itseään sangen hyvinä pitävät ihmiset kokevat suurena nöyryytyksenä sen, etteivät heidän hyvät tekonsa riitä iankaikkiseen elämään, kun samanaikaisesti suurimmatkin murhamiehet voivat saada iankaikkisen elämän vaikka viimeisillä hetkilään kuten ryöväri ristillä. Vastaus tähän ongelmaan on siinä, että Jumala on ehdottoman oikeudenmukainen eikä hän hyväksy minkäänlaista syntiä, ja näin yksikään ihminen ei ole koskaan kyennyt saavuttamaan Jumalan edellyttämää pyhyttä omilla teoillaan. Juuri tämän vuoksi Jumala uhrasi ainoan poikansa Jeesuksen, jotta ihminen voi päästä takaisin elävään yhteyteen Jumalaan. Jos tämä yhteys olisi mahdollista jollakin muulla tavalla, olisi Jeesus turhaan kuollut.

Arvoisa puhemies! Olen mahdollisimman kärsivällisesti yrittänyt hahmottaa sitä tietä, mikä on Suomen kansalaisten ainoa tie. Pidän myös tarpeellisena osoittaa joitakin myönteisiä seikkoja uudestisyntymisen seurauksena arkipäivän elämässä. Näin jokainen suomalainen voi omalla kohdallaan paremmin valita kahdesta vaihtoehdosta: Raamatun tiestä tai omasta tiestään.

Uudestisyntymisen kautta ihmisen elämä muuttuu täydellisesti. Tämä muutos ei tapahdu kuitenkaan automaattisesti vaan Jumalan antaman siunauksen ja hengellisen kasvun myötä. Ensinnäkin Raamattu osoittaa, että Jumala varjelee ja huolehtii häneen turvautuvasta ihmisestä. Tämä vapauttaa ihmisen pelosta ja murehtimisesta, ja me kaikki tiedämme, että tämä on yksi suurimpia ihmisen ongelmia tämän päivän yhteiskunnassamme. Raamattu sanoo näin: ”Eikö kahta varpusta myydä yhteen ropoon? Eikä yksikään niistä putoa maahan teidän Isänne sallimatta. Ovatpa teidän pääanne hiuksetkin kaikki luetut. Älkää siis peljätkö; te olette suurompiarvoiset kuin monta varpusta.”

Pelosta vapautuminen perustuu siis siihen ajatukseen, että uskovan ihmisen elämä on sataprosenttisesti Jumalan kädessä ja hänelle riittää, että Jumalan tahto saa toteutua hänen elämässään. Esimerkiksi kuolemalla ei ole enää pelottavaa vaikutusta, koska kuolema on vain siirtymistä maanpäällisestä elämästä iankaikkiseen elämään.

Jumala on voimallinen varjelemaan omansa kaikissa tilanteissa, joten mitään aihetta pelkoon ei ole olemassa missään olosuhteissa. Tähän vaikuttaa myös se, että kielteisinä koetuillakin

asioilla on myönteinen vaikutuksensa. Raamattu sanoo yksiselitteisesti, että ”kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka Jumalaa rakastavat”. Näin vastoinkäymisillakin, jopa erilaisilla kärsimyksillä ja sairauksillakin on siunauksensa. Tämä saattaa tämän päivän nautinto-yhteiskunnassa kuulostaa täysin järjettömältä, minkä vuoksi mainitsen vain yhtenä esimerkkinä, että sairastin 16-vuotiaana vaikean yleisen verenmyrkytystilan, minkä vuoksi makasin kaksi ja puoli kuukautta sairaalassa lähes koko ajan liikuntakyvyttömänä. Jo sairaalassaoloaikana ymmärsin, että Jumala suuressa rakkaudessaan kuritti minua. Tämän kurituksen kautta ymmärsin, että minulla on vain kaksi vaihtoehtoa: joko pyrkii elämään sataprosenttisesti hänelle tai ei ollenkaan. Oma tieni olisi ollut lähempänä fifty — fifty-periaatetta. Nyt on helppo todeta, että näillä sairauskuukausilla on ollut myönteisempi vaikutus elämääni kuin millään muulla kokemallani asialla tai tapahtumalla.

Uudestisyntymisen myötä ihminen saa elämänsä todellisen tarkoituksen, koska siitä eteenpäin hän pyrkii palvelemaan koko elämälleen Jumalaa. Jumalalla on jokaiselle ihmiselle oma henkilökohtainen suunnitelmansa, ja mikä on sen onnellisempaa kuin se, että ihminen löytää suurten yhteiskunnallisten myllerrysten keskellä oman paikkansa, jossa hän voi toteuttaa tehtävänsä. Tämä on valtava etu aikana, jolloin ihmisen yksi suurimmista sosiaalisista ongelmista on elämän tarkoituksettomuus huolimatta kaikesta aineellisesta ja kulttuurisesta hyvinvoinnista.

Käytännöllisen elämän kannalta yksi merkittävimpiä etuja on se, että uudestisyntynyt voi saada Jumalalta voimaa ja rakkautta kaikkeen sellaiseen, mihin hän ei koskaan omin voimin pystyisi. Näin ihminen voi toteuttaa velvollisuutensa rakastaa lähimmäistään ja jopa vihollistaan. Usein lainsäädäntö asettaa suuria vaatimuksia, mutta kun se ei anna siihen voimaa, niin me tiedämme, kuinka epäonnistunut on lopputulos.

Uudestisyntymisen kautta ihminen vapautuu myös niistä asioista, jotka hänen elämänsä ovat orjuuttaneet. Perinteisesti ajatellaan, että on vapautta tehdä syntiä mielin määrin, mutta todellisuudessa suurin syy huonoihin tapoihin on riippuvaisuus. Riippuvaisuutta ei kuitenkaan huomaa, ellei jossain vaiheessa yritä päästä siitä irti. Tällainen riippuvaisuus voi olla lähes mikä asia tahansa lähtien ylensyömisestä päätyen huumeiden käyttöön puhumattakaan erilaisista

persoonallisista asenteista kuten esimerkiksi ahneudesta, ilkeydestä, kateudesta jne. Saattaa ol- lakin monelle yllätykseksi, että Raamattu ei korosta sitä, mikä on kielletty, vaan toteaa nimenomaisesti: ”Kaikki on minulle luvallista, mutta ei kaikki ole hyödyksi; kaikki on minulle luvallista, mutta minä en saa antaa minkään itseäni vallita.”

Arvoisa puhemies! On helppo arvata, että moni kuulija ajattelee, että puheet edelläkuvatu- lunlaisesta uskovaisuudesta ovat pelkkää utopi- aa. Myönnän nöyrästi tässäkin yhteydessä, että tämän päivän kristillisyyden täyttää vain jossain heikossa määrin edellä kuvattuja asioita. Tämä johtuu osittain siitä, että maallistuminen on vaikuttanut nimenomaan uskovien elämään. Ympäröivän yhteiskunnan äänet ovat kasvaneet niin voimakkaiksi, että tämän päivän uskovat muodostavat kantansa yhä enemmän kirkon, vanhempiensa ja yhteiskunnallisen ajattelun pohjalta, vaikka heidän pitäisi kieltäytyä kaik- esta tästä ja pitäytyä yksinomaan Raamatun ope- tuksessa.

En uskaltaisi puhua tästä uskovien maallistu- miskehityksestä, ellen tietäisi omasta elämästäni tätä todeksi. Tultuani uskoon 12-vuotiaana ku- lui noin 20 vuotta, kun elämäni sävyttivät jatkuvat kompromissit omien mielihyvien ja Ju- malan sanan opetuksen välillä ja synnillä oli hyvin leimaa-antava rooli elämässäni.

Edellä lausuttu ei kuitenkaan vapauta yhtä- kään ihmistä ottamasta vastaan tarjottua pelas- tusta, koska kenelläkään ei ole oikeutta louk- kaantua muiden ihmisten epäonnistumisista, koska jokaisen esikuvana tulee olla Jeesus. On aina muistettava, että tämän päivän uskova on eilisen päivän ei-uskova, joten pohjimmitaan uskovankin ihmisen kielteiset piirteet juontuvat ajasta ennen Jumalan henkilökohtaista kohtaa- mista.

Ennen kuin menen puheeni yhteenvetoon, pidän tarpeellisena painottaa vielä, että pelastus ei ole yhdessäkään uskonnossa enkä edusta mi- tään maanpäällistä kirkkoa tai seurakuntaa. Maailmassa ei ole yhtäkään uskontoa, joka voisi pelastaa ihmisen, koska ainoa tie iankaikkiseen elämään on Jeesus.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä Jumalan siunaus ei ole Suomen kansan yllä ja Suomen ongelmien syvyys ja inhimillisten keinojen puu- tuminen on käynyt ilmi samoin kuin yksittäisten ihmisten turvallisuuden rakentuminen pettäville pohjalle. Kaiken kehityksen keskellä tärkein on unohtunut: Suomen kansalaiset eivät tiedä, mikä

on elämän todellinen tarkoitus: Jumalan henkilökohtainen kohtaaminen. Näin vaikeina aikoina Suomen kansan tulisi nöyrytyä parannuksen tekoon. Meidän on kansana myönnettävä, että ainoa toivomme ja turvamme on elävä Jumala, jota avuksi myös esi-isämme huusivat sotien vaikeina vuosina.

Sisimmässäni olen vakuuttunut siitä, että vaikeat ajat vaikuttavat kansalaisiin niin, että he laajasti nöyrytyvät tekemään parannuksen ja rukoilemaan Jumalalta apua. Näin Suomi tulee kokemaan voimakkaan hengellisen herätyksen kautta yksilöiden muutoksen ja sen myötä koko yhteiskunta muuttuu. Suomen kansalaisilla on siten toivoa, vaikka yhteiskunta sinänsä ei vapaudukaan kohti kaaosta johtavasta kehityksestä. Tämänkin vuoksi elävä kristillisuus on välttämätöntä, koska talouden romahtaessa ei lähimmäisten auttamista voi tapahtua, ellei ihmisillä ole todellista lähimmäisenrakkautta.

Tunnettu pappi Raimo Mäkelä onkin eräässä kirjoituksessaan todennut, että pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan romahtaessa on diakonia se silta, jota pitkin Jeesus kävelee ihmisten sydämiin. Mäkelän tarkoittama diakonia ei perustu palkkatyöhön, vaan siihen, että ihmiset tekevät työtä Jumalan antaman rakkauden avulla sydämenverellään, koska muuta liikkeellepanevaa voimaa ei ole.

Arvoisa puhemies! Tämän sanoman olen julistanut vakuuttuneena siitä, että se koskee jokaista Suomen kansalaista ja että tämän suurempaa yhteiskuntapolitiikkaa ei olekaan kuin osoittaa kansalaisillemme tie iankaikkiseen elämään ja vapautukseen kuoleman ja synnin laista, tästä entropian laista. Raamattu sanoo yksiselitteisellä tavalla, että taivaan alla ei ole muuta nimeä ihmisille annettu, jossa meidän pitää pelastuman, kuin Jeesus. Mitään muuta kestävää perustaa ei ole, jolle ihminen voisi rakentaa elämänsä. Tänäkin tie pelastukseen on avoinna kaikille, joten rohkeiden puheeni lopuksi kaikkia etsiviä noudattamaan näitä Jeesuksen sanoja: "Tulkaa minun tyköni, kaikki työtätekeväiset ja raskautetut, niin minä annan teille levon."

Ed. S-L. Anttila: Herra puhemies! Ahon hallituksen toinen budjettiesitys on annettu eduskunnalle, ja eilen esitys on saanut saatteekseen kelluvan markan. Suomen Pankin omaksuma vahvan markan politiikka on ajautunut näin tiensä päähän. Vahvan markan politiikka on osa Euroopan yhteisön rahajärjestelmää, sen yhteisön, johon Suomikin on jättänyt jäsenhakemuk-

sen. Oman käsitykseni mukaan vahvan markan politiikka edellyttäisi kiinteään kurssiin sitoutuneiden maiden yhteistä talous-, tulo- ja sosiaalipolitiikkaa, ja kun tällaista ei ole, kiinteä kurssi ei voi toimia edes teoriassa. Vahvan markan politiikka onnistuakseen olisi edellyttänyt palkkajoustoa, ja kun sitä ei ollut, ainoa, mikä on joutanut, ovat olleet työpaikat, ja se näkyy tänä päivänä tuhansina konkurssina ja yli 400 000 työttömänä.

Yliarvostetun markan sitominen 4.6.1991 ecuun arvoa korjaamatta oli virhe. Yliarvostettu markka on kädenojennus ulkomaiselle tuotannolle ja tuonnille. Mitä järkeä on keinotekoisesti ylläpitää väärää rahanarvoa, jolla suorastaan ojennetaan käsi ulkomaiselle tuotannolle? Kotimaisen yritystoiminnan suurin ongelma on ollut se, ettei mitään kannata tehdä Suomessa, kun ulkomailta saa kaiken halvemmalla. Riittävän suuri devalvaatio takaa sen, että tuonnin sijasta tarvittavat hyödykkeet ja palvelut voidaan tuottaa pääosin kotimaassa. Näin me saamme työtä suomalaisille, ja mitä enemmän me tuotamme, sitä enemmän me voimme kuluttaa velkaantumatta. Kotimaisen tuotannon voi turvata vain kansainvälinen kilpailukyky, ja meidän on kyettävä tuottamaan kilpailukykyisesti. Siinä yksi keskeinen tekijä on markan ostovoimapariteetilla mitattu oikea arvo.

Harjoitettu rahanarvopolitiikka on johtanut tilanteeseen, jossa ulkomaiset kilpailijat ovat voineet ostaa suomalaistakin tuotetta ja materiaalia halvemmalla kuin me suomalaiset itse. Oman käsitykseni mukaan suomalaisten on voitava ostaa kaikkea suomalaista tuotantoa vähintään yhtä edullisesti kuin ulkomaiset kilpailijamme. Vahvan markan politiikka ei ole onnistunut siitä syystä, että ympäröivä elämä ei ole mahdollistanut sitä. Suurimpana ongelmana on ollut se, että Suomen Pankin ekonomisteilta on puuttunut kokonaan ostovoimapariteetin periaate.

Arvoisa puhemies! Suomen rahajärjestelmän lisäksi pankkijärjestelmämme on syvässä kriisissä. Nyt 1980-luvun puolivälin jälkeiset kasinopelit ja keinottelut lankeavat veronmaksajien maksettavaksi. SKOP ajautui Suomen Pankin haltuun 19.9.1991. Tänä päivänäkin en ole saanut järkevää vastausta siihen, miksi ollaan luomassa tappiollisten säästöpankkien raunioille uutta Oy Suomen Säästöpankki Ab:tä. Miksi 30 tappiollista pankkia pistetään nyt keinotekoisesti pysyyn veronmaksajien tuella? Suomessa on aivan liian pankkeja ja pankin konttoreita. Järkevää

lä tavalla olisi myös suoritettava pankkijärjestelmän rakenneuudistus. Onko tässä työssä suurin este Suomen Pankki, jonka tehtäväksi on annettu säästöpankkijärjestelmänkin nostaminen jaloilleen? Vakaa käsitykseni on, että säästöpankin alasajossa olisi voitu säästää miljardeja veronmaksajien varoja, jos emme olisi rakentaneet Suomen Pankin johdolla uutta tappiollista pankkijärjestelmää.

Koko kesän on puhuttu siitä, että hallituksella tulee olla uskottavuutta erityisesti ns. markkinavaimien silmissä. Hallitus menetti oman talouspoliittisen uskottavuutensa marraskuun devalvaatiossa vuonna 1991. Vaikka hallitus sen jälkeen päättikin jatkaa tehtävässään, oli sen rahapolitiittinen linja ajautunut umpikujaan, ja näin on käymässä jo toistamiseen eilen, kun Suomen Pankki oli pakotettu yhdessä hallituksen kanssa pistämään markka kellumaan. Palauttaakseen edes osan uskottavuudestaan hallituksen tulee nyt rehellisesti tunnustaa epäonnistuneensa rahapolitiikassaan. Samanlainen tunnustus tulee saada myös Suomen Pankista, joka on ollut koko rahapolitiikan primus motor aina rahan vapauttamisesta 1980-luvun puolivälistä alkaen ja myös vahvan markan politiikan arkkitehti vuodesta 1987 alkaen.

Meillä tehtiin virhearvio, kun lähdettiin hirttämään itsemme ns. vahvaan markkaan. Nyt tärkeintä uskottavuutta ajatellen on myöntää avoimesti tehdyt virheet, koska sitä kautta osan niistä voi jopa kansalaisten keskuudessa saada anteeksi. Sen sijaan tiukka inttäminen harjoitetun politiikan oikean ssuuntaisuudesta ja ylimielinen suhtautuminen on hyvin kohtalokasta hallituksen uskottavuudelle. Hallituksen on sisälleen kyettävä rahapolitiittisen linjansa tarkistamiseen ja kyettävä myös sopimaan siitä, että markkinavaimien ei anneta tätä maata viedä perikatoon vaan hallitus ottaa ohjat käsiinsä ja ohjaa sopivalla tavalla markkinavaimien käyttäytymistä.

Nyt on yksinkertaisesti aika myöntää, että Suomi ei ole eurokunnossa eikä ole kelvollinen ja kykenevä noudattamaan eurokuriakaan. Jos kokoomus ei ole valmis talouspolitiikan osalta uudelleenarviointeihin, on aika hakea yhteistyötahot muualta.

Arvoisa puhemies! Esko Ahon hallitus sai hoidettavakseen kriisissä olevan maan talouden, jonka tilanne on koko hallituksen olemassaolon ajan vain pahentunut. Olemme 1980-luvulla rakentaneet velan varaan hyvinvointiyhteiskunnan, jonka toiminnot on nyt pakko sopeuttaa

olemassa olevaan tulokehitykseen. Hallitus tulee leikin jäämään ennätysten kirjaan ennätysmaisten säästöjen ja menojen leikkausten toteuttajana. Yhteismäärä lienee tällä hetkellä noin 18 miljardia.

Paraikaa valtiosihteeri Relanderin johdolla selvitetään keinoja löytää työllisyyden hoitamiseen uusia mahdollisuuksia nykyisen pelkän 24 miljardin vuosittaisen työttömyyskorvaussumman maksamisen sijasta. Samoin hallitus joutuu keskuudessaan selvittämään, millaisiin palveluihin meillä suomalaisilla on jatkossa varaa. Olen varma, että silloin nousevat ymmärrettävästi keskusteluun myös sosiaaliturvan prosentit. Onko suomalaisilla enää varaa ylläpitää 60–66 prosentin eläketurvaa vai joudummeko sitä pudottamaan ja kuinka paljon?

Sen sijaan hallitukselle annan tunnustuksen siitä, että se on kyennyt näissäkin vaikeissa taloudellisissa olosuhteissa säilyttämään perusturvamme ytimen, joskin kritisoin sitä, että se on aivan liian alhaisiin etuisuuksiin joutunut puuttumaan. Kaikkiin etuisuuksiin yli perusturvan on jouduttu kajoamaan. Samoin on jouduttu siirtämään jo päätettyjä päivähoito- ja muita suunnitelmia taloudellisen tilanteen pakottamana.

Sosialidemokraatit ovat oppositiossa ollessaan vaatineet elvytystä velalla. Nyt puhutaan uudesta kohdennetusta elvytyksestä. Valtion budjetti elvyttää erittäin merkittävästi, kun 1/3 kulutusmenoistamme on jo velalla katettavia. Se jos mikä on todellista elvytystä. Sosialidemokraatit ovat olleet hallitusvastuussa silloin, kun nykyisen laman siemenet kylvettiin. Viime eduskuntavaalien alla sosialidemokraatit hyvin näyttävästi vastustivat devalvaatiota, joka olisi jo silloin pitänyt tehdä. Jos viime syksyn devalvaatiota ei olisi tehty tai jos se ei olisi tullut, olisi Suomessa ainakin 100 000 työtöntä enemmän kuin tänä päivänä on. Sosialidemokraateilla ei ole mitään mahdollisuutta vetäytyä vastuusta nykyisen taloudellisen tilanteen perussyistä. Nyt ei olekaan aika katsoa peruutuspeiliin vaan eteenpäin, ja silloin meiltä vaaditaan laajaa vakautusohjelmaa, jolla voidaan sopia mielellään kolmen vuoden mittaisesta tuporatkaisusta nolalinjalla, sopia julkisen sektorin säästötavoitteista ja työllisyyden hoidosta.

Noin 24 miljardin markan työttömyyskorvaukset on saatava järkevään käyttöön. On kehitettävä järjestelmä, jossa ihmisille maksetaan työn tekemisestä eikä jouten olemisesta. Nyt on aika eri tahojen puhaltua yhteen hiileen eikä tehdä politiikkaa vaan kantaa vastuuta.

Hallituksen maa- ja metsätalousministeriön pääluokka ei sisällä mitään yllätyksiä. Vanha maatalouspolitiikka jatkuu ottamatta yhtään ainutta uutta askelta Euroopan yhteisön suuntaan. Erikoiskasvilainsäädäntö on saatu kolmi- vuotiseksi, ja se lainsäädäntö on rakennettu sillä periaatteella, jolla mielestäni Suomen maataloustuotannon Eurooppaan yhdentymisen strategia tulee rakentaa. Valtio panostaa tietyn markkamäärän tuotannonalalle, ja tuotannonala itse tuottajien ja jalostavan teollisuuden kanssa huolehtii lopusta.

Arvoisa puhemies! Kun vertaillaan vuoden 1985 jälkeen tapahtunutta ansiokehitystä, on palkansaajien ansiokehitys noussut lähes 60 prosenttia. Samaan aikaan meillä hinnat ovat nousseet vajaat 40 prosenttia mutta elintarvikkeiden hinnat ainoastaan 19 prosenttia ja viljelijäväestön tulotaso 4,4 prosenttia. Tämä kertoo selkeästi siitä, mikä selittää nykyisten nuorten viljelijöiden ongelmat. Kun ei tulokehitystä ole, ei ole myöskään kykyä hoitaa velkojaan ja lainojen korkojaan.

Elintarvikkeiden liikevaihtoverotuksella kerätään vuositulos noin 7 miljardia markkaa valtiolle tuloja ja muiden verojen ja maksujen kautta noin 3 miljardia koko elintarvikesektorilta. Suomalaisten 50 miljardin markan elintarvikelaskussa on siis mukana erilaisia veroja ja maksuja peräti 10 miljardia markkaa. Niiden poistamisella voitaisiin elintarvikkeiden hintoja alentaa jopa 20 prosenttia edellyttäen, että hinnan alennus voidaan ohjata vähittäishintoihin asti.

Kokoomuksen puheenjohtaja, ministeri Salolainen on vaatinut rajojen avaamista ja elintarvikkeiden tuonnin sallimista kilpailun lisäämiseksi. Näin vaatiessaan ministeri Salolainen ei todella tiedä, mitä tämä käytännössä merkitsee. Elintarvikkeiden tuonnin lisääminen syrjäyttää omaa tuotantoamme ja vaatii automaattisesti oman maataloustuotantomme viennin lisäämistä. Kuka sen maksaa? Sen taas maksavat suomalaiset maataloustuottajat ja valtio, siis me veronmaksajat. Kysyn vain, mitä järkeä tässä olisi, koska Suomessa elintarvikkeilla ei ole kahta hintatasoa tänään eikä tulevaisuudessa. Ulkomailta tuodut elintarvikkeet nostetaan Suomessa tällä olevaan hintatasoon, ja siitä pitää vapaassa markkinataloudessa kauppa varmasti huolen. Siinä mielessä ministeri Salolaisen teoriassa ei elintarvikkeiden hintoja alenneta vaan lisätään vain elintarvikkeidemme vientitarvetta. Tämä pitäisi ministeri Salolaisen tiedostaa.

Maatalouden yhdentymisstrategian osalta edellytän kiireesti sovittavaksi siitä tuotannon tasosta, jolla me yhdennymme Eurooppaan. Pääministeri ja hänen erityisavustajansa edustavat mahdollisimman suurta maataloustuotannon tasoa, joka toisaalta sitä taustaa vasten on aivan perusteltu, että silloin voisimme saada myös maatalouden vientitukea tuotteidemme vientiin. Kuitenkin hallituksen nykyinen maatalouspolitiikka tähtää tuotannon ja kulutuksen tasapainottamiseen. Jos päädytään siihen, että me yhdenyisimme mahdollisimman suurella tuotannon tasolla, se edellyttäisi silloin valtiotalta lisäpanostusta vientitukeen siirtymävaiheen aikana. Nykyinen epätietoisuus ei saa jatkua enää kauan, koska se on omiaan lisäämään epävarmuutta muutenkin vaikeassa maatalouden yhdentymisstrategiassa.

Yhtenä yksityiskohtana budjetista otan Eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirtämisen ja todella toivon, että eduskunnasta löytyy laaja yhteisymmärrys siitä, että tätä korkeakoulua Helsingistä ei lähdetä minnekään siirtämään kahdesta syystä: Ensinnäkin tarvitaan yli 260 miljoonaa markkaa rahaa niiden tilojen rakentamiseksi Kuopioon, jotka sieltä puuttuvat, jos Eläinlääketieteelliselle korkeakoululle aiotaan turvata sen suuruiset tilat, jotka sillä on Helsingissä. Toiseksi ei ole minkäänlaista järkeä tässä tilanteessa Helsingissä olevaa, toimivaa korkeakoulua hajasiijoittaa, siirtää muualle. Meillä pitää yhdessä paikassa ja tällä kertaa Helsingissä olla monitieteellinen korkeakoulu, jossa osana on nimenomaan Eläinlääketieteellinen korkeakoulu. Toivon, että tämä esitys, jos se hallituksesta tulee, eduskunnassa kaadetaan. Toivottavasti hallitus viisastuu eikä tuo sitä esitystä, koska siihen ei ole myöskään mitään taloudellisia perusteita. Kuopion korkeakoulua pitää vahvistaa ja kehittää siellä olevia toimintoja, mutta hammaslääketieteen laitoksen lakkauttaminen ei saa aiheuttaa Eläinlääketieteellisen korkeakoulun tarpeetonta siirtoa.

Arvoisa puhemies! Oman maakuntani kanalta budjetti on todella niukka, mikä johtuu taloutemme syöksykierteestä. Käynnissä olevat valtion hankkeet saavat jatkorahoituksen, ja vain yksi ainoa uusi hanke käynnistyy.

Suomen talouden nousu on mahdollista vain tekemällä työtä ja yrittämällä entistä enemmän. Elintasomme lasku on tosiasia, ja se tulisi kaikkien tiedostaa. Saavutettuja etuja ei enää ole. Hallituksen tulevaisuus on hallituspuolueiden eduskuntaryhmien käsissä. Omalta osaltani vaa-

din raha- ja talouspolitiikan uudelleenarviointia. Tämä uudelleenarviointi on hallituksen tuotava eduskuntaan tiedonantona, aivan kuten hallitus menetteli viime marraskuussakin, josta tiedonannosta sitten äänestämme. Oma luottamukseni nykyhallituksen jatkoon riippuu sen raha- ja talouspolitiikan linjasta jatkossa ja nimenomaan siitä tiedonannosta.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Hallitus on jättänyt eduskunnan käsiteltäväksi budjetin, jonka taloudellinen perusta ei pidä enää paikkaansa. Budjetin antamisen jälkeen on Suomen markka laskettu kellumaan, eikä kukaan vielä tässä tilanteessa voi ennustaa, mille tasolle markan arvo asettuu. Sen vuoksi onkin lähes hulluutta puhua nyt budjetista ja esittää siihen muutosehdotuksia.

Nykyinen hallitus ajautui viime vuoden marraskuussa devalvoimaan Suomen markan 12,3 prosentilla, minkä seurauksena maamme vienti lisääntyi noin 14 prosentilla verrattuna edellisen vuoden lukuihin. Devalvaatio ei ole kuitenkaan vaikuttanut vientiteollisuutemme tulokseen, sillä samanaikaisesti ovat paperin ja selluloosan maailmanmarkkinahinnat laskeneet, ja maamme viennistä noin 80 prosenttia on juuri paperi- ja selluteollisuuden tuotteita.

Markan tuleva devalvointi on varmaan mieleinen vientiteollisuudellemme, mutta kotimarkkinoille se on kuolemansuudelma, sillä kansalaisten ostovoima tulee heikkenemään, tuontitavaroiden hinnat tulevat nousemaan, tuontiyrityksiä tulee kaatumaan, kaupan ja kotimarkkinateollisuuden puitteissa konkurssit tulevat olemaan jokapäiväistä elämää. Kaikkien markan kelluminen ja sen seurauksena tuleva devalvaatio on surkea ratkaisu. Devalvaation tuloksena nousee työttömyys välittömästi kotimarkkinateollisuuden ahdingon myötä ja devalvaation myönteiset vaikutukset vientiteollisuuteemme näkyvät vasta vuoden, kahden viipeellä.

Kaiken kaikkiaan budjetissa esitetyt säästöehdotukset yhdistettyinä tämän päivän taloudelliseen tilanteeseen tuntuvat käsittämättömiltä. Säästötoimenpiteitä ei olisi pitänyt tehdä tasapaisesti, vaan leikkuria olisi pitänyt vielä paremmin kohdentaa. Jos hallitus olisi ymmärtänyt viennin rinnalla kotimarkkinoiden merkityksen työllistäjänä, ei hallitus olisi riistänyt kansalaisten ostovoimaa kohtuuttomasti, ei leikannut sosiaaliturvaa eikä korottanut sairaiden maksuja.

Sosialidemokraateilla on ehdotuksia, joilla hallituksen ajama kurjistamispolitiikka voidaan pysäyttää.

Sosialidemokraattien mielestä ei sairausvakuutuksen päivärahaa saa heikentää. Jos ihmisiä haluttaisiin pitää tuottavassa työssä, olisi tärkeää, että työkykyä pidettäisiin yllä. Sen vuoksi kuntoutusrahan ja työterveyshuollon leikkauksia ei ole viisasta tehdä.

Meidän lähtökohtanamme on eläkeratkaisuissa, että ne tehdään neuvotellen. Säästöjä saadaan eläkkeitä yhteensovittamalla. Maatalouseläkkeitä on muutettava vastaamaan muiden pienyrittäjien eläkejärjestelmiä. Sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmästä on luovuttava, ja suuria eläkkeitä tulee leikata.

Me emme hyväksy päivähoitolain romuttamista, sillä alle 4-vuotiaiden päivähoito voidaan toteuttaa nykyistä kapasiteettia hyväksi käyttäen, joten menojen lisäyksiä ei tulisi. Säästöjä saamme siitä, että kotihoidon tukea ei laajenneta yli 3-vuotiaisiin.

Hallitus esittää julkisen sektorin henkilöstön palkkoja leikattavaksi noin 4 prosentilla. Sosialidemokraattien mielestä voisimme lisäksi säästää nostamalla maatalous- ja pienyrittäjien lomitus toiminnan omavastuuta 100 markalla päivää. Säästöjä syntyisi noin 330 miljoonaa markkaa.

Hallitus syö itse omaa oksaansa, kun se tekee sellaisia ratkaisuja, joilla valtion menoja siirretään kunnille. Sen ymmärtää sinänsä tämän hallituksen ratkaisuna. Onhan kyseessä kokoomus — keskusta-hallitus, ja koska kunnissa verotus on jakovero, se kohdentuu kipeimmin pienituloisiin. Niinpä hallituksen toimenpiteiden seurauksena useimmat kunnat joutuvat veroäyrien korotuksiin ja sen seurauksena pieni- ja keskituloisten ostovoima vähenee siltäkin osin entisestään ja maa ajautuu tämän kiertokulun kautta yhä syvempään lamaan.

Sosialidemokraatit näkivät jo keväällä, että elvyttävällä politiikalla olisi mahdollista selvittää tästä ahdingosta. Yksityistä ja yhteiskunnan investointitoimintaa olisi pitänyt lisätä ja tukea. Asuntorakentaminen olisi yksi parhaista elvyttävistä kohteista, mutta hallitus vähentää mm. aravatuotantoa 1 000 asunnolla suunnitellusta rakentamismäärästä viimeisten leikkaustensa mukaisesti. Sen sijaan maatalouden vientitukeen hallitukselta tuntuu edelleen riittävän sumeilematta rahaa.

Arvoisa puhemies! Ei liene epäselvää kenellekään, ettemme eläisi pahinta lamaa sitten viime sodan. Tilannetta pahentaa vielä se, että hallitus

on eri toimenpiteittensä lisäksi pahentanut sitä lietsomalla kauhun tasapainoa. Ihmiset ovat sisäistäneet hallituksen uhkakuvat, eikä raha liiku edes niiden pussista, joilla sitä tälläkin hetkellä on. Eiköhän olisi hallituksenkin syytä unohtaa menneet vaikeudet ja edes yrittää luoda uskoa tulevaisuuteen? Elleivät resurssit riitä, on hallituksen unohdettava sanelupolitiikka, otettava neuvottelupöytään myös muita yhteiskuntaan vaikuttavia osapuolia ja yritettävä löytää yhteistyössä ratkaisu ulos tästä tilanteesta.

Ed. Polvi: Herra puhemies! Hallituksen ohjelman keskeisiä talouspoliittisia tavoitteita olivat ulkomaisen velkaantumisen pysäyttäminen, vakaa markka ja kohtuullinen korkotas sekä työllisyyden turvaaminen. Mitään edellä mainittua ohjelmaansa kirjattua tavoitetta hallitus ei ole kyennyt saavuttamaan. Tavoite on etääntynyt kaikilla mainituilla osa-alueilla. Hallituksen harjoittama talouspolitiikka on ajautunut täydelliseen katastrofiin. Siitä huolimatta hallitus ilmoittaa edelleen jatkavansa omaksumallaan linjalla.

Epäonnistuneen talouspolitiikkansa seurauksena hallitus on kasvattanut ulkomaista velkaa aikaisemmin jo pakkodevalvaatiolla ja kasvattaa nyt jo toisen kerran lyhyen ajan sisällä markan kelluessa. Korot ovat poikkeuksellisen korkeat ja työttömyys ennätyslukemissa ja kasvaa edelleen hallituksen toisen suuntaisista olettamuksista huolimatta. Yrityksiä kaatuu korkeiden korkojen ja heikon kotimaisen kysynnän ansiosta edelleen lähes tunneittain. Samanaikaisesti hallitus purkaa kansalaisille välttämättömiä peruspalveluja ja ajaa myös sitä kautta lisää väkeä kortistoon. Niinpä ennen pitkää työttömyys saavuttaneekin 500 000:n rajan. Mikä on se työttömien määrä, minkä kansantalous kestää? Ulkomaankauppaministeri Salolainen kielsi ilmoittaneensa rajaksi 500 000 työtöntä, mikä määrä julkisuudessa on esitetty. Hän jätti tosiaan vastaamatta, mikä se määrä hänen käsityksensä mukaan on.

Vaikka hallitus on kaikissa keskeisissä tavoitteissaan epäonnistunut ja ajanut maan talouden umpikujaan, se ei kykene tekemään tilanteesta oikeaa johtopäätöstä ja eroamaan. Epäonnistuneen politiikkansa laskut hallitus aikoo edelleen maksattaa heikompiosaisilla: vähätuloisilla yleensä, työttömillä, eläkeläisillä, sairaila, lapsilla ja lapsiperheillä. Nehän ovat niitä ryhmiä, joiden etuja ja asemaa ensi vuoden talousarviossa erityisesti kiristetään. Hallitus näyttää edel-

leen etsivän maksumiehiä niistä, joilla on vähiten maksukykyä, mutta jättää tukkutaluttajat ja koroilla sekä devalvaatiolla keinottelijat edelleen talouden kuntoonpanotalkoisiin kutsumatta.

Työttömyys on edelleen kansalaisia kipeimmin koskettava ongelma. Työttömiksi jäävien tulojen alentuminen jo ilman tänä vuonna toteutettuja ja ensi vuodelle suunniteltuja leikkauksia-kin johtaa kohtuuttomiin taloudellisiin vaikeuksiin. Se johtaa monissa tapauksissa asunnon menetykseen, perheen hajoamiseen ja moniin muihin vaikeuksiin, joiden hoitaminen myöhemmin korvaavin toimenpitein on yhteiskunnalle verrattain kallista. Pitkällä aikavälillä yhteiskunnalle aiheutuvia niin sosiaalitoimen kuin terveydenhuollonkin kustannuksia voidaan alentaa oikein hoidetulla työllisyys- ja koulutuspolitiikalla enemmän kuin niistä aiheutuvat lisäkustannukset ovat. Sitä nykyinen hallitus ei kuitenkaan näytä oivaltavan. Se pyrkii kustannusten alentamiseen työllistämisen sijasta edelleen yksisilmäisesti ensisijaisesti työttömyysturvaa ja -etuja heikentämällä.

Eduskunta on hyväksynyt syksyllä 1990 koulutuspoliittisen selonteon käsittelyn yhteydessä tasa-arvon erääksi keskeiseksi koulutuksen kulmakiveksi. Tuon kannanoton mukaan keskeinen koulutuksellisen tasa-arvon edellytys on yhtäläiset taloudelliset mahdollisuudet eri asteiden koulutukseen. "Peruskoulun, lukion ja ammattikoulun sekä opistojen kuten myös korkeakoulujen opetuksen tulee olla jatkossakin ilmaista." Näin siis eduskunta vuonna 1990 syksyllä. Tuo onkin oikeudenmukainen ja myös kestävä periaate, jota ei ole syytä murtaa säästämiseen vedoten.

Hallitusohjelmaa kirjoittaessaan nykyinen hallitus näytti vielä olevan samoilla linjoilla. Se totesi, aivan oikein, kansakunnan voiman ja mahdollisuuden menestykseen olevan sivistyksessä. Edelleen se totesi hallituksen painopisteenä olevan koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin taloudellisista suhdanteista riippumatta. Lisäksi se totesi, että lähtökohtana on yksilön yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaaminen koulutukseen ja sivistykseen kotipaikasta, kielestä ja sosiaalisesta asemasta riippumatta. Nyt se on hylännyt ohjelmansa täysin ja toimii niin ohjelmansa kuin eduskunnankin aikaisemmin ilmaisevan periaatteen vastaisesti. Se leikkaa käytännössä opetuksen määrärahoja kaikilla tasoilla, lakkauttaa ammatillisia kouluja jne. Se lakkauttaa myös kunnallisia oppilaitoksia kuntien tahdon vastaisesti. Se on tämän hallituksen

tapa vahvistaa kuntien itsehallinnollista asemaa, mitä se hallitusohjelmassaan lupasi.

Hallitus on myös tuomassa lukukausimaksun lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Sillä ratkaisulla se eriarvoistaa koulutusmahdollisuudet. Sen seurauksena yhä useampi nuori jää vaille ammatillista opetusta ja lahjakkuusreservijä jää käyttämättä pelkästään sen vuoksi, että koulutukseen ei ole taloudellisia edellytyksiä. Se on sitä muutosta, jota mm. keskustapuolue vaalijulistuksessaan lupasi.

”Tiedolla ja osaamisella teemme tulevaisuuden”, pullisteli kokoomuspuolue vaalikamppailun aikana moniväriesitteessään, jossa se edelleen kertoi tietoon ja osaamiseen sijoittamisen olevan sen yksi päätehtävä ja ilmoitti sillä tiellä jatkavansa. Se unohti kertoa, että käytännössä se tarkoittaa vain parempiosaisiin sijoittamista, hyvin valikoivaa linjaa.

Nykyisen hallituksen ohjelmalla näyttää kailta osin olevan sama merkitys kuin keskustan ja kokoomuspuolueen vaaliesitteillä. Ne on tarkoitettu houkutteleviksi, muttei toteutettaviksi.

Hallituksen opetustoimeen kohdistuvat säästöt rajaavat opiskelumahdollisuuksia. Ne eriarvoistavat kansalaisia taloudellisen aseman perusteella. Samalla koulutuksen maksullisuus rajoittaa koulutukseen hakeutumista. Se johtaa myös nuorten työttömyyden kasvamiseen entistään. Erityisen lyhytnäköisiä hallituksen toimet ovat nykyisen laman aikana, jolloin koulutusmahdollisuuksia heikennysten sijasta tulisi lisätä. Linjavalinta on yhteiskuntapoliittisesti täysin väärä. Sen linjan kustannuksia maksetaan myöhemmin kalliisti.

Aikaisemmissa puheenvuoroissa on käsitelty monipuolisesti kansantalouden ja myös valtiontalouden tilaa ja linjattu mahdollisuuksia kansantalouden tervehtyttämiseksi. Ed. Seppänen ryhmäpuheenvuorossaan esitti vasemmistoliiton ratkaisuvaihtoehdot työllisyystilanteen parantamiseksi (Ed. Aittoniemi: Mitkä ne olivat?) ja nykyisestä umpukujasta selviytymiseksi. — Olisi sietänyt kuunnella, ed. Aittoniemi. Siellä oli opetusta. — Niihin ajatuksiin on helppo yhtyä. (Ed. Aittoniemi: Ne ovat joka kerta erilaisia!)

Muutamissa puheenvuoroissa on vaadittu yleisellä tasolla julkisen talouden saneerausta. Ne vaatimukset ovat yleensä kovin epämääräisiä, kuin ilmaan huitaisuja. Olisi antoisampaa yksilöidä ja konkretisoida ne palvelut, joiden riisumista tarkoitetaan, jotta kansalaiset voivat arvioida sen linjan oikeutusta.

Tähän mennessä käydyssä keskustelussa on pääsääntöisesti ohitettu kunnallistalous, joka on kuitenkin eräs keskeisimpiä julkishallinnon osalualueita. Kunnallishallinto tuottaa pääosan kansalaisten tarvitsemista välttämättömistä niin opetustoimen, terveydenhuollon kuin sosiaali-toimenkin palveluista. Ne ovat yleensä niitä palveluja, joiden saantiin kansalaisilla on tasavertaiset oikeudet. Nyt hallitus vaarantaa näiden peruspalvelujen ylläpidon ja rahoittamisen leikkaamalla valtionosuuksia ja siirtämällä kunnille uusia rasitteita.

Hallituksen talousarvioesitykseen sisältyvät ratkaisut merkitsevät noin 4 miljardin markan lisärasitusta kuntasektorille.

Kaikki ne rasitteet ovat täysin perusteettomia, mutta käsittämätön on erityisesti kunnilta perittävä runsaan 1,5 miljardin lisämaksu kansaneläkkeiden lisäosamenoihin. Hallitus kertoo maksuosuutta nostettavan kuntasektorilla asetettavan kulutusmenojen 4 prosentin säästöta-voitteen johdosta. Ministeri Pekkarinen on lehti-tietojen mukaan täsmentänyt perustetta kerto-malla, että hallitus säästää kuntien kulutusme-noista 4 prosenttia ja leikkaa siitä kunnille synty-vän 1,5 miljardin säästön valtiolle. Tuo perustelu on täysin kestävä. Se osoittaa oikeastaan vain täydellistä valtionosuuksijärjestelmän ja kun-nallistalouden ymmärtämättömyyttä. Sillä ei ole tekemistä tosiasioiden kanssa. Kuntien menojen aleneminen keskimääräisesti tulee valtion hyväksi aina suoraan valtionosuuksien alenemisen muodossa. Nyt valtio aikoo ottaa tuon summan kuntasektorilta kahteen kertaan: ensiksi alenevi-en valtionosuuksien muodossa ja lisäksi toiseen kertaan korottamalla tukiosakustannuksia edel-lä mainitulla 1,5 miljardilla markalla.

Hallituksen kunnallistalouden kannettavaksi esittämät lisärasitukset merkitsevät keskimäärin 1,3 pennin painetta veroäyriin hinnan korottami-seen. Sen lisäksi kuntasektorille koituneen noin 600 miljoonan markan lisälasku markan kelluttelusta ulkomaisen lainoituksen lisäkustannuksina.

Tässä yhteydessä on syytä myös tiedostaa, että kunnallistalouteen on jo nykyisen laman seurauksena syntynyt yli 10 miljardin rahoitusaukko. Se vastaa noin 3 pennin korotustarvetta veroäyriin hintaan. Lisäksi on muistettava, että erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen taloudelli-selta kantokyvyltään heikoimmat kunnat ovat menettäjiä myös toteutetun valtionosuuksiuudis-tuksen seurauksena. Niinpä kunnallisveroäyriin hinnan korotukset tulevat olemaan väistämättö-miä suuremmassa määrin kuin milloinkaan ai-

kaisemmin. Ensi vuonna lyödään voimassa oleva ennätys, joka syntyi kuluneena vuonna, siis Ahon — Viinasen porvarihallituksen toimesta tai ansiosta, veroäyriin hinnan korotusmäärissä.

Budjetin perusteluissa hallitus hallitus toteaa, että ensi vuonna veroaste alenee. Kansalaisten kannalta on rehellisempää puhua maksettavien verojen määrästä kuin veroasteesta, johon saatetaan vaikuttaa verotuksen valmistumisajankohta ja monet muut tekijät. Joka tapauksessa kansalaisten verorasitus ensi vuodelle kasvaa, mikäli hallituksen tahto toteutuu. Keskeisenä tekijänä kansalaisten verorasituksen kasvussa ensi vuodelle on nimenomaan kunnallisverotuksen kiristyminen, joka tulee olemaan tosiasia. Se samalla merkitsee sitä, että verorasitus siirtyy entistä enemmän pieni- ja keskituloisten hartaille. Kunnallisveroa joutuvat nimittäin maksamaan monet sellaiset pienituloisetkin, jotka jäävät valtionverotuksen ulkopuolelle. Tämä verotuksen painopisteen muutos näyttää olevan johdonmukaista jatkoa sille linjalle, jota hallitus yleisesti ajaa. Se tukee parempiosaisia ja siirtää rasitteita entistä enemmän vähätuloisimpien maksettavaksi. Siihen linjaan on syytä saada muutos. Se on mahdollista vain muuttamalla tai vaihtamalla hallitusta. Kunnallisvaalit tarjoavat siihen erään mahdollisuuden kansanäänestyksen suorittamisella.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Nämä keinot, millä maassa selvittää ja autetaan meidät tästä taloudellisesta lamasta, ovat kyllä aika huvittavia täältä opposition taholta, niin vasemmistoliiton kuin myöskin demareiden taholta.

Demareiden vaihtoehdo-ohjelmaa minä en viitsi lukea ollenkaan. Kun kuuntelin sitä vähän aikaa eräiden kansanedustajien selvittämänä, niin sehän on vanhan jauhamista, ja siinä ei ole yhtään mitään uutta, toisin sanoen hallituksen esitysten lukemista takaperin ja sillä tavalla niitä soveltaen.

Mutta sitten vasemmistoliittoon. Teillä on ehdotettu ensinnäkin sitä, että Suomen Pankin panostama raha toimisi ikään kuin katalyytin tavoin. Tätä minä en oikein ymmärrä, mutta se oli teidän esityksiänne muutama päivä sitten. Sen jälkeen teillä yhdyttiin setelikannan lisäämi-

seen, kuten Ilaskivikin on esittänyt. Nyt viimeisessä mallissa teillä Suomen Pankki pistää rahaa pulloon, laittaa sen kaivokseen ja sen jälkeen kippaa kuorman multaa päälle, että ne, jotka rahaa tarvitsevat, joutuvat sen sieltä kaivamaan. Tämä on vähän sitä vanhaa systeemiä niin kuin pikkulapsille, että siellä on karkki, kun vain viitsit kaivaa, sieltä löytyy. Tällaisia ovat vasemmistoliiton ehdotukset, joissa pyritään yleensä välttämään sitä, ettei vain jäisi häntä missään vaiheessa oven väliin, eli toisin sanoen ei joutuisi vastaamaan puheistaan.

Me olemme SMP:ssä sanoneet suoraan, että rahaa liikkeelle ja sillä siisti, riihikuivaa suomalaista rahaa setelipainosta yhteiskuntaan 30—40 miljardia alkuvaiheessa. Se on kuin sähköiskun antaisi sellaisen potilaan rintaan, jolla on sydän pysähtynyt, ja sillä siisti. Meillä sanotaan asiat suoraan. Vasemmistoliitossa sanotaan joka päivä erilaisia systeemejä.

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Kyllä propagandallakin joku rajansa täytyy olla. Minä en yhtään ainutta esitystä kuullut, jossa olisi ed. Polven puheessa keskitytty rahan lisäämiseen tässä yhteiskunnassa, päinvastoin edelleen menokehityksen jatkamiseen.

Aloitin eläkeläisistä. Se on ainut ryhmä, jolle taataan indeksikorotukset tässä budjetissa, ed. Polvi. Mikään muu ryhmä tässä yhteiskunnassa ei saa varmaa tuloa ensi vuonna indeksillä korjattuna tai palkankorotuksilla korjattuna. Ei varmastiakaan tilanne ole se, että he heikoimmassa asemassa tässä suhteessa ovat, kun se tarkoituksellisesti haluttiin hoitaa tällä tavalla. Toivotavasti tässä linjassa pystytään pysymään. Mutta sillä tavalla sanominen, että heitä ensi vuoden budjetissa on erityisesti rokotettu, ei pidä paikkaansa. Muissa suhteissa nämä leikkaukset koskevat kaikkia kansalaisia tasavertaisesti. Korostan edelleenkin sitä, että on kyse elintason laskusta. Sitä vastaan on turha rimpuilla.

Sitten kysymys oppilaitosten lakkauttamisesta, sen kritiikki. Kyllä joku tolkkua täytyy olla siinäkin, että me ylläpidämme sellaisia oppilaitoksia, joissa on muutama oppilas, ja useita sellaisia, joissa opettajia on ehkä puolet oppilasmäärästä. Niitä on paljon törkeämpiäkin esimerkkejä, jotka ovat saaneet ruususen unessa täällä vuosikautia, ehkä -kymmeniä elää. Emme me voi pitää sellaisia oppilaitoksia yllä enää verovaroin tämmöisessä tilanteessa, jossa ei ole koulutuskysyntää niille. Onhan ne pakko lopettaa ja ymmärtää, että tämmöinen meno ei

voi jatkua. Eikä voi olla myöskään sillä tavalla, että oppilaitoksissa pidetään yllä linjoja, joille kissojen koirien kanssa naapurikunnista etsitään oppilaita, että opettajien työllisyys on turvattu. Ei se opettajien työllisyys ole keskeinen kohta — tärkeä sinänsä — vaan se, että pystytään koulutusta ohjaamaan sellaisille aloille, joilla on kysyntää, jotka palvelevat tätä yhteiskuntaa. Tiedän varmasti sellaisia tapauksia, joissa se viimeinen tarvittava oppilas on haettu edes muutamaksi viikoksi, että opetus saadaan käyntiin. Eihän näin voida jatkaa. Pitää ymmärtää kyllä joka puolella tätä salia, että se aika on ollutta ja mennyttä.

Edelleen jos joku rohkenee väittää, että lukukausimaksuilla estetään koulutukseen hakeutuminen, koulutukseen meneminen, niin siinä ei ole kyllä pienintäkään perää. Eivät tämän kokoiset oppilasmaksut, joita on säädetty mahdollisuudeksi kunnissa kerätä, estä yhdenkään oppilaan koulutusta. Kunnalla on täysin vapaa valta päättää siitä maksusta ja siitä, peritäänkö sellaisen perheen lapsilta oppilasmaksua, lukukausimaksua, joilla ei ole varaa maksaa. Ei sellaisia kunnallisia päättäjiä pidä valita kuntiin, jotka sokeasti rokottavat sellaisiltakin perheiltä oppilasmaksuja, jotka eivät pysty maksamaan. Ei se heitä varten ole tarkoitettu. Pitää tervettä järkeä käyttää näissäkin asioissa.

Mitä tulee kuntien kansaneläkkeen lisäosan maksuun, niin kyse on nimenomaan siitä, että kunnat pakotetaan säästämään. Ei se tähän asti ole mennyt kuin rutinana liikkeelle useissa tapauksissa. Todellisiin toimenpiteisiin ei ryhdytty yhdessäkään kunnan tapauksessa. Onhan näitä tapauksia, mutta liian harvassa tapauksessa. Minä en voi ymmärtää esimerkiksi hyvää esimerkkiä siitä, että hyvin tuntemassani kaupungissa, jossa esimerkiksi tähän asti on rakennettu satakunta omakotitaloa, on rakennettu liikelaitoksia, on rakennettu teollisuusrakennuksia ehkä kymmenittäin. Samalla organisaatiolla esimerkiksi rakennusvalvonnassa hoidetaan tällä hetkellä neljän omakotitalon tarkastaminen, ei yhdenkään teollisuusrakennuksen tarkastamista, ei yhdenkään liikelaitoksen tarkastamista, ja sama porukka kunnan hallinnossa hoitelee näitä hommia. Kyllä nyt on korkea aika herätä, että joustoa on pakko syntyä. Niitä virkoja on lakkautettava. Silloin kun ei tarvita, niitä ei voida ylläpitää. Emme me pysty tätä yhteiskuntaa verovaroin eikä velkarahoituksellakaan ylläpitämään, niin kuin aikaisemmin olen sanonut. Näissä asioissa on ruvettava pikkuhiljaa katso-

maan totuutta silmiin ja tarttumaan härkää sarvista kiinni.

Ed. Polvi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin koulujen lakkautuksista. Kerroin, että hallitus pyrkii lakkauttamaan oppilaitoksia. Se lakkauttaa myös kunnallisia oppilaitoksia kuntien tahdon vastaisesti. Se on tämän hallituksen tapa vahvistaa kuntien itsehallinnollista asemaa. Näin totesin. On ymmärrettävää, mikäli oppilaat kouluista loppuvat kokonaan, että koulua ei ylläpidetä. Kunnat kuitenkin osaavat itse arvioida tilanteensa. Käsittämättömä on kunnallisten koulujen lakkauttaminen, koska kunnat vastaavat täysin niiden kustannuksista uuden valtiosuusjärjestelmän mukaan.

Lukukausimaksujen merkityksestä: On oleellinen vaikutus työttömäksi jäävälle muutaman sadan markan lukukausimaksullakin. On eri asia, että se jää kuntien päätettäväksi, mutta näillä ratkaisuilla mahdollistetaan niiden perintä. Ja kun kunnille lisärasitteita siirretään, todennäköisesti kunnat ovat pakotettuja maksuihin menemään. Eli se on melko selvä tosiasia. Lisäosakustannuksien nimissä vedetään 1,5 miljardia markkaa käytännössä kahteen kertaan kunta-sektorilta takaisin.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Polvi sanoi, että epäonnistuneen politiikkansa laskut hallitus aikoo edelleen maksattaa heikompiosaisilla ja vähätuloisilla työttömillä, eläkeläisillä, sairaila, lapsilla ja lapsiperheillä. Näin sanoessaan hän on täsmälleen oikeassa. Työttömiltä hallitus oman ilmoituksensa mukaan ottaa 1,1 miljardia markkaa, leikkaa päivärahoista ja väittää, ettei tämä koske kipeästi työttömiin. Se koskee erittäin kipeästi niihin, joihinka se koskee. Ikävin teko on osa-aikaisten työttömyyspäivärahan leikkaaminen.

Mitä tulee indeksikorotuksiin, niin lainvastaisesti hallitus jätti heinäkuun 1 päivänä toteuttamatta työttömille 4,2 prosentin indeksikorotukset. Se on olennainen muutos palkkatasossa, mutta hallitus on keksinyt, että olennainen tarkoittaa 5 prosenttia, vaikka sitä ei missään ole sanottu. Olen kannellut asiasta oikeuskanslerille, mutta saa nähdä, mikä on oikeuskanslerin tulkinta. Mielestäni on täysin selvää, että 4,2 prosenttia on olennainen palkkatason muutos.

Eläkeläisille hallitus aikoo antaa 0,8 prosentin TEL-indeksin korotuksen, joten ei siinä paljon

kannata kehua. Kansaneläkeläisille on tulossa noin 3 prosentin indeksikorotus. Voi nyt tietysti olla, että tämä devalvaatio kiihdyttää inflaatiota ja sitä kautta nämä indeksikorotukset ovat hie-
man suuremmat. Mutta ei tässä hallituksen kannata kehua, että se on nyt tehnyt jonkun hyvän teon. Hallitus oli pakotettu tähän, koska se tietää, että indeksikorotukset menevät eduskunnassa edelleen opposition toimesta nurin.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen tietää ilmeisesti monista asioista aika paljon, mutta ne asiat, mitä hän äsken tässä väitti tietävänsä, olivat ilmeisesti useimmat semmoisia, mistä hänellä ei ole ilmeisesti minkään valtakunnan kokemusta, koska hän niin kirkkain otsin väitti aivan toista, kuin tosiasiat ovat.

Esimerkiksi hän väitti, että lukukausimaksuilla ei estetä kenenkään kouluun hakeutumista. Se nyt oli varmasti väite, minkä paikkansapitävyyden tavallinen suomalainen ymmärtää, jos vähänkään osaa ajatella. Ilmeisesti ministeri Viinanen on ikänsä elänyt sellaisissa ympyröissä, että hän ei tiedä, mitä muutama sata markkaaakin merkitsee sellaisessa perheessä, jossa kaikki on kortilla. Voin omalta osaltani sanoa, että en ikipäivänä olisi päässyt koulutukseen hakeutumaan, jos olisi silloin ollut tämänkäänlainen maksu. (Ed. Dromberg: Silloinhan vapautettiin vähävaraiset!)

Hän väitti vielä, että kunnilla on täysi valta päättää siitä, peritäänkö tällaista lukukausimaksua vai ei. Se on myöskin aika hurskas väite sen takia, että ministeri Viinanen varmasti tietää, jos haluaa tietää, että kunnille on ensi vuodelle tulossa useitten pennien hintapaine äyriin. Niissä oloissa on melko varmasti monen kunnan aivan pakko ruveta perimään niitä maksuja, jos tällainen mahdollisuus annetaan. Aivan samalla tavalla kiinteistöveron osaltakin kunnat pakotetaan perimään korkeampia kiinteistöveroja, kuin nykyisten verojen korvaaminen edellyttää. Voin vain sanoa esimerkkinä ministeri Viinasele, että jo tällä hetkellä Pohjois-Suomessa, esimerkiksi Lapin läänissä, esimerkiksi lukioon hakeutuu puolet vähemmän oppilaita, kuin tänä päivänä täällä etelässä. Ja kun ajattelee, mikä tulotaso siellä ihmisillä on, niin aivan varmasti kehitys on se, että tämä osuus edelleen pienenee. Tämäkö on tämän hallituksen tahto?

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun nyt tässä otettiin esille

tämä koulujen lukukausimaksut, niin kyllä minä katson, että ne on ihan aiheellista tänä päivänä ottaa myöskin käyttöön, koska koulutuksen arvostus tulee monta kertaa myöskin tällaisista asioista. Itse olen käynyt koulun, jossa on koko ajan kaikki koulutusmaksut maksettu, myöskin lukukausimaksu, mutta silloin oli myöskin semmoisille perheille, joilla oli huonot taloudelliset olosuhteet, annettu vapautus lukukausimaksuista. Uskon, että tällaisia menettelytapoja varmasti tullaan soveltamaan myöskin tulevaisuudessa.

Ed. A p u k k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Drombergille ilmeisesti pitäisi myöskin piirtää tämä asia, mitä halusin äsken sanoa. Meillä päin tuolla pohjoisessa niitten ihmisten tulotaso, joittenka lapsia koulussa valtaosa on, on sellainen, että siellä pitäisi kaikille pystyä kunnan takaamaan lukukausimaksusta vapauttaminen, ja varmasti tiedetään, että jos kunnat ajetaan sellaiseen ahdinkoon, joka koskee etupäässä juuri niitä köyhiä kuntia, mitä tuolla pohjoisessa on, niin kunnilla ei ole tähän mahdollisuutta. Ilmeisesti ed. Dromberg on ollut suunnilleen samassa asemassa kuin ministeri Viinanen, kun hän puhuu niin aukottoman hienosti tästä lukukausimaksusta ja siitä, että sillä ei ole mitään haitallisia vaikutuksia. Minä tiedän esimerkkejä hyvin paljon toisenlaisia.

Valtiovarainministeri Viinanen: Arvoisa puhemies! Ed. Polvi sanoi, että kunnat vastaavat niistä kuluista, joita tällaiset kunnalliset oppilaitokset aiheuttavat, niitten könttäsummien puitteissa, joita valtionosuusuudistus kunnille jakaa. Asia on varmasti niin, mutta jos siellä pidetään vajaakäyttöisiä oppilaitoksia yllä, niin se on jostain muualta pois. Sen jälkeen alkaa jälleen valtava huuto siitä, että rahat eivät riitä mihinkään muuhun järkevään toimintaan, ja sen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa veroäyriä korotetaan, kun eväät ovat lopussa kunnallisilta päättäjiltä. Tästä on kerta kaikkiaan kysymys. Kyllä minä olen ollut itse tarpeeksi monta vuotta, 16 vuotta, kunnallishallinnossa mukana, edelleenkin olen ja meinaan olla seuraavatkin neljä vuotta mukana.

On korkea aika nostaa kissa pöydälle kunnisakin ja ryhtyä ajattelemaan todella uusia ratkaisuja, millä tavalla palveluita hoidetaan, olkoon kyse vaikka koulutuksesta. Mutta kun suojamekanismit pelaavat kunnanvaltuustoissa, joissa suojellaan niitä virkoja, jos suoraan sanotaan, niin mustasukkaisesti, että mitään järkevää sa-

neerausta ei pystytä tekemään. Samat ihmiset ovat jopa päättämässä asioista, vaikka kyse olisi heidän omista asioistaan. He eivät kerta kaikkiaan hyväksy sitä, vaan maksattavat laskun muil-la.

Minä en hyväksy sitä periaatetta, kun sano-taan, että valtio siirtää kunnille tehtäviä. Me-hän niitä täällä siirrämme. Joka ikinen meistä on siirtänyt niitä tehtäviä kerta toisensa jäl-keen. Ei niitä niin vain keksitä. Ne ovat kan-sanedustajan haluamia palveluita, kansanedus-tajan haluamaa lainsäädäntöä, ja se viedään täällä läpi milloin minkin koalitiion mielipitei-den ja näkemysten mukaisena. Itse me olemme sen sinne vieneet. Itse täällä päätämme lisätä ja kunnissa sitten esiinnyimme kyllä pontevasti manaamassa, että valtio teki tällaisen tulonsiir-ron, miksi se kuppaa kunnilta, miksi se lisää rasitteita. Näinhän tämä mekanismi toimii. Siit-tä ei päästä mihinkään.

Keneltä otetaan tässä pois? Olen jo aikai-semminkin sanonut, että kyllä tässä yhteiskun-nassa otetaan varmasti kaikilta ihmisiltä pois, mutta varmasti kaikkein vähiten niiltä, joilla on tällä hetkellä työpaikka. Sanoin jo aikai-semminkin, että eiköhän olisi jo korkea aika ryhtyä jakamaan sitä palkkapottia pikkuisen joustavammin uudella tavalla, alkaa joustaa työehdoissa, alkaa joustaa palkkoissa, alkaa joustaa työvoimasivukustannuksissa jne. (Ed. Jaakonsaari: Eikö niin tapahdu?) — Niin ei tapahdu vielä riittävän paljon. — Kyllä se työ-paikka löytyy, kun työlle tulee oikea hinta, eikä se ole vielä kurjistumisen hinta. (Ed. Ste-nius-Kaukonen: Ministerin palkasta puolet pois!) Kyllä asia tulee olemaan näin.

Mitä sitten tulee osa-aikaisten työttömyystur-vaan, niin ylipäänsä useimmissa työttömyystur-vaan liittyvissä esityksissä tähdätään tämän jär-jestelmän väärinkäytön estämiseen. Jos joku kirkkain silmin väittää, etteivät yhteistyössä monta kertaa yrittäjät ja työntekijät näillä järjes-telyillä siirrä yhteiskunnan maksettavaksi osan palkkakustannuksista, niin ei tiedä elävästä elä-mästä mitään. Minä satun tietämään, että näin tapahtuu. Näillä useilla toimenpiteillä on tarkoi-tus estää se. Tällaisessa tilanteessa, jossa yhteis-kunnan tukea, olkoon mitä tukea tahansa, yhä useampi ihminen joutuu nauttimaan tai saa-maan, hallinto ei pysty enää kontrolloimaan näitä väärinkäytöksiä, joita ilmiselvästi tapah-tuu. Tällä yritetään edes pikkuisen hillitä työttö-myysmenojen kasvamista.

Ehkä tämä riittää tällä erää.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspu-heenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viina-sella oli huikea selitys osa-aikatyöntekijöiden työttömyyspäivärahan leikkaamiseen. Syy, min-kä takia sitä leikataan, on se, että ensin velvoite-työ pudotettiin 75 prosenttiin täydestä työajasta. Silloin kun se esitys tehtiin, niin sanottiin, että nämä ihmiset saavat sitten työttömyyspäivä-rahaa. Nyt hallitus esittää, että työttömyyspäivä-rahaa ei makseta osa-aikaisille eli nämä ihmiset pullautetaan pois. He ovat muutenkin saaneet erittäin pientä palkkaa siitä velvoitetyöstä, ja nyt siitä otettaisiin vielä neljännes pois. Tämä on tämän perustelu, ja on turha selittää mitään kauniita selityksiä, joilla ei ole mitään tekemistä tämän asian kanssa.

Ed. M. Pietikäinen: Ärade talman! De allra senaste dagarnas händelser visar med all önskvärd tydlighet vidden av den kris vi befinner oss i. Det faktum att regeringen inte tycks ha insett situationens allvar ens när budgetproposi-tionen presenterades för riksdagen i slutet av senaste vecka är skrämmande. Jag kan inte låta bli att citera finansminister Viinanen, som då sade: ”Vi vadar alltså fortfarande omkring i bottendyn, men så värst mycket djupare kommer vi knappast att sjunka. Snarare håller vi på att få fast mark under fötterna.” Så alltså finansminis-tern vid presentationen av budgetförslaget för riksdagen den 4 september.

De senaste dagarnas händelser visar att mar-ken nog gungar ordentligt både under våra fötter och i våra plånböcker, ifall det nu finns några markor.

Fast mark att stå på får vi enligt min uppfatt-ning inte förrän följande har skett:

För det första: Regeringens roll förändras så att den inte mera bara reagerar på problemen i vår samhällsekonomi utan också agerar innan akuta problem uppstår. Vi behöver ett långsik-tigt krisprogram, som borde återspeglas redan i nästa års budget.

För det andra: Oppositionen och arbets-marknaden inser sitt ansvar. Nu måste det bli slut både på att skaffa sig billiga politiska op-positionspoäng och på självsk arbetsmark-nadskamp för att bibehålla uppnådda förmå-ner i form av regelbundna lönepåslag, semes-terersättningar och Pekkasdagar. Nu gäller det något mycket, mycket allvarligt, Finlands framtid.

För det tredje: Förtroendet för vår ekonomi-ska politik måste återvinnas internationellt.

On pelottavaa, että hallitus ei näytä tajunneen tilanteen vakavuutta edes vielä silloinkaan, kun talousarvioesitystä esiteltiin eduskunnalle viime viikon loppupuolella. Lainaan valtiovarainministeri Viinasta, joka silloin sanoi: "Kahlaamme siis yhä pohjamudissa, mutta tuskin enää vajoamme paljonkaan syvemmälle, pikemminkin olemme saamassa jalkojen alle kiinteää maata." Näin siis valtiovarainministeri esitellessään budjettiehdotusta eduskunnalle syyskuun 4 päivänä.

Viime päivien tapahtumat osoittavat maan heiluvan tuntuvasti jalkojemme alla ja markkan myös lompakoissamme. Emme saa mielestäni kiinteää maata jalkojemme alle, ennen kuin hallituksen rooli muuttuu niin, ettei se enää pelkästään reagoi kansantaloutemme ongelmiin, vaan myös toimii ennen kuin akuutteja ongelmia syntyy. Tarvitsemme pitkän tähtäyksen kriisiohjelman, jonka pitäisi heijastua jo ensi vuoden budjettiin. Emme saa kiinteätä maata jalkojemme alle ennen kuin oppositio ja työmarkkinat tajuavat vastuunsa.

Nyt on tultava loppu sekä halpojen poliittisten oppositiopisteiden keruusta että itsekkästä työmarkkinaistelusta saavutettujen etujen säilyttämiseksi säännöllisinä palkankorotuksina, lomakorvauksina ja pekkaspäivinä. Nyt kyse on jostakin paljon, paljon vakavammasta, Suomen tulevaisuudesta.

Kolmanneksi talouspolitiikkamme on saavutettava uudelleen kansainvälinen uskottavuus. Tätä tarvitsemme.

Hallituksen budjettiehdotusta voitaisiin arvostella monilta osin, esimerkiksi opetusmäärärahojen leikkaamisesta. Siitä huolimatta, että koulutus ja tutkimus on tämän hallituksen ohjelmassa nostettu tärkeäksi painopistealueeksi, opetusmäärärahoja on leikattu. Ministeri Viinassen äskeinen puheenvuoro, joka koski mm. tyhjiä koulujamme, joissa on enemmän opettajia kuin oppilaita, minusta oli esimerkki siitä, että nähtävästi ministeri ei ymmärrä, mistä tosiaan on kyse.

Haluan myös ottaa esille ja arvostella työttömyysturvan heikennyksiä ja päivähoitolain lykkäämistä.

On myös mielestäni väärin, että valtio säästää näennäisesti, tekee näennäissiirtoja, siirtämällä suuria uusia kustannuksia kunnille.

Suurin arvostelu on kuitenkin kohdistettava siihen, että leikkaukset budjettiehdotuksessa on edelleen tehty pääosin juustohöylämenetelmällä. Selvää tärkeysjärjestykseen asetelua kuin myös linjauksiakaan ei ole tapahtunut. Tarvitsemme

uutta kokonaisnäkemyä budjetointiin: Mihin meidän on panostettava, mitä valtion on hoidettava ja mitä voidaan panna jäihin odottamaan parempia aikoja.

Lähden siitä, että hallituksen budjettiehdotus, joka monilta kohdin, erityisesti viime tapahtumien valossa, ei tunnu ajankohtaiselta, muuttuu eduskuntakäsittelyssä, kuitenkin niin että budjetin loppusumma ei nouse vaan pikemminkin laskee.

Siitä huolimatta, että taloudellinen lama maassamme on äärimmäisen vakava ja miljardeja markkoja on lähtenyt maasta nopeassa tahdissa, haluan lopuksi kiinnittää huomiota yhtä vakavaan, ellei vakavampaankin, vallitsevan epävarman tilanteen seuraukseen: henkiseen lamaan, joka hitaasti vaikuttavan myrkyrön tavoin lamauttaa meidät suomalaiset. Ihmiset eivät uskalla enää uskoa itseensä tai huomispäivään. Ihmiset tulevat passiivisiksi, katkeriksi, lamaan-tuneiksi ja epätoivoisiksi.

Nyt suomalaisten tulisi tarttua meillä kuitenkin olevaan aloitteellisuuteen, talkoohenkeen ja sisuun.

Den andliga depressionen ser jag som ett smygande gift, som lamslår oss finländare. Folk vågar inte mera tro på sig själva och på en bättre morgondag. Människor blir passiva, bittra, handlingsförlamade och förtvivlade. Nu borde Finlands folk gräva fram den initiativrikedom, den talkoanda och den sisu vi de facto har.

Vi har kraftresurser att ösa ur: våra idéer, vår företagsanda och vårt frivilligarbete. Det sorgliga är att regeringen, oppositionen och arbetsmarknadsorganisationerna hittills genom sin oförmåga att söka gemensamma lösningar, genom sina motstridiga budskap, sina stridigheter och sin brist på handlingsförmåga också lamslagit Finlands folk, och det kanske är det allvarligaste i krisen vi just nu upplever.

Ed. L a a k k o n e n : Arvoisa rouva puemies! Vuoden 1933 tulo- ja menoarvion yleiskeskustelussa pääministeri Sunila sanoi mm. seuraavaa: "Valtion menoissa on täytynyt toimittaa arveluttavan pitkälle meneviä supistuksia, ja valtion velka, joka ei ole ollut mitenkään huolestuttava, on kurssivaihtelujen vuoksi viime aikoina pelottavasti kasvanut ja vaatii siten vuotuisiin korkoihin ja lyhennyksiin arveluttavan suuria määriä markkojamme. Tulot säännöllisistä lähteistä uhkaavat jatkuvaa vähenemistä ja kansan ostokyvyn heiketessä ei uusistakaan lähteistä ota

heruakseen. Tämän vuoksi ja kun lainan saanti tällaisena aikana on sekä erityisen vaikeata että arveluttavaakin, ei ole jäänyt paljon muuta keinoja kuin koettaa edelleen supistaa budjetin menopuolta."

Näin siis pääministeri Sunila vuonna 1933, pahimpana pula-aikana. Kuvaus sopii hyvin oman maamme tämän hetken ongelmiin. Vähentyneet tulot eivät riitä kattamaan kasvaneita menoja. Korkokanta on korkea. Työttömyys on suuri. Ongelmat siis vuonna 1933 olivat pitkälti samanlaiset kuin tällä hetkellä.

Katsotaanpa, mihin toimenpiteisiin silloinen hallitus ryhtyi. Vuonna 1930 oli lyhytaikaiseksi luotoksi riittänyt 300 miljoonaa markkaa, vuosina 1931—1932 tarvittiin 600 miljoonaa markkaa. Siksi pä jo vuonna 1931 asetettiin valtion menojen supistamislautakunta suunnittelemaan budjettiin tehtäviä vähennyksiä. Lautakunnan periaate oli, että budjetti oli ehdottomasti saatava tasapainoon, mutta "lisäämättä kansan vero-aa" ja "turvautumatta aukon täyttämiseen lainavaroihin", kuten sanamuoto kuului. Käytännössä tämä merkitsi ankaraa säästävyyttä, josta voitiin poiketa vain pula-aikana tärkeissä maataloustuotannon edistämistä tarkoittavissa ja valtakunnan puolustuksen kannalta välttämättömissä perushankinnoissa, kuten valtiovarainministeri Järvinen vuonna 1932 esitti.

Työttömien määrä vuoden 1931 marraskuussa oli ennätysmäiset 90 000. Keväällä 1932 hallitus teki suunnanmuutoksen työllisyyspolitiikassaan ja asetti tohtori Emil Hynnisen johtaman asiantuntijalautakunnan pohtimaan ongelmaa. Lautakunnan mietinnön mukaisesti hallitus lisäsi tuntuvasti rahoitusta työttömyyden torjumiseksi ja valtion varsinaisten ja ylimääräisten yleisten töiden järjestämiseksi. Tutkijoiden mukaan on vaikea saada täysin täsmällistä kuvaa yleisten töiden merkityksestä työttömyystilanteeseen. On myös arvosteltu, että silloinen valtion talouspolitiikka olisi kiihdyttänyt kotimaisen ostovoiman supistumista ja johtanut sosiaalisiin uhrauksiin. Toisaalta on todettu, että hallituksella ei silloisten ulkomaisten maksusuhteiden tilan vuoksi ollut muuta vaihtoehtoa.

Tällä hetkellä ollaan samanlaisessa umpisolmutilanteessa. Valtion nettorahoitustarve on noussut tänä vuonna 63 miljardiin markkaan, ja valtion kokonaisvelka nousee 200 miljardiin, mikä on peräti 38 prosenttia bkt:sta. Hyväksyttävänä rajana pidetään 25:tä prosenttia. Velkaa on neljä kertaa niin paljon kuin vuonna 1990,

velkaantumisvauhti on kestänyt. Kenenkään yksityisenkään kansalaisen talous ei voi jatkaa tällä linjalla. Yksityinen kansalainen voi kuitenkin saada suurimpaan hätäänsä toimeentulotukea, mutta valtio ei.

Valtion suuri ulkomainen lainanotto aiheuttaa myös ongelmia yrittäjille. Suomi-kiintiöstä ei riitä enää heidän tarpeisiinsa, kun valtio vie suurimman osan kiintiöstä. Siksi ainut keino on panna menot tulojen kanssa tasapainoon. Säästölinja on ainut oikea linja. Hienosäädöstä voidaan olla eri mieltä, ja hallituksen sisältäkin löytyy erilaisia painotuksia. Verrattaessa ulkomaisen lainan määrää valuuttatuloihin Suomi on tällä hetkellä samassa tilanteessa kuin Latinalaisen Amerikan maat Meksiko ja Brasilia vuonna 1981. Voidaanko enää kauan jatkaa velkaantumista vauhdilla 1 miljardi per viikko, voidaan hyvällä syyllä kysyä. (Ed. Aittoniemi: Paljonko se tekee henkilöä kohden?)

Kun Maailmanpankki 1980-luvulla otti Bolivian valtion asiat hoitoonsa, merkitsi se karvaiden lääkkeiden nielemistä, mm. palkkojen laskua 40—60 prosenttia Maailmanpankin käsystä. Viime syksyn tuponeuvotteluissa yritettiin meillä hienoista leikkausta palkkoihin, mutta ainoastaan nollaratkaisu syntyi. Julkinen sektori ja maamme kotimarkkinatallisuus tarvitsevat kevennystä talousongelmiinsa. Mitä syksyn kurkistusneuvottelut tuonevatkaan mukanaan?

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen vaihto ei ratkaise ongelmia, vaan aiheuttaisi lisäongelmana poliittisen kriisin. Poliittisia irtopisteitä voisi kristillinen liittokin saada lähemällä hallituksesta ovet paukkuen vastalauseena säästötoimenpiteille, jotka eivät ilahduta meitä eivätkä yksityisiä kansalaisiakaan. Nyt on kuitenkin paljon vakavammasta asiasta kysymys kuin poliittisten irtopisteiden keruusta. (Ed. Laine: Niistä yksityisistä kansalaisista!)

Jos ei taloutta panna nyt kuntoon, kasautuvat ongelmat vielä suurempina tulevien sukupolvien kannettavaksi. He ovat syyttömiä. Ei ole oikein kasata ongelmia heidän hoidettavikseen. Meidän sukupolvemme on elänyt yli varojen, ja meidän on myös virheet korjattava. Talouden kuntoon saattaminen ei ole kuitenkaan helppoa, eikä yhteistyötä ja halua ole ollut nähtävissä. Menneinä viikkoina ja kuukausina on nähty, miten harkitsemattomat puheet niin hallituksen kuin oppositionkin taholta ovat kostautuneet korkotason nousuna. Seuraamusten kärsijät eivät löydykään samoista joukoista, vaan ruohon-

juuritasolta, missä asioiden saamaan tilaan ollaan täysin syyttömiä.

Suurimman oppositiopuolueen taholta on annettu ymmärtää, että Ahon hallitus ei pysty rakenteita korjaavaan muutokseen, koska se joutuisi menemään kovaa keskustan pyhille re- viireille. On ilmiselvää, että tässä tarkoitetaan paljon parjattua maataloutta, jonka supistaminen nousee aina esille sosialidemokraattien vaihtoehdossa. Vaikka koko maatalouden tuloluokka, noin 11 miljardia, poistettaisiin, ei sillä Suomen ongelmia ratkaista. Jo 10 viikon lainanotto söisi koko maatalouden tuloluokan. Seurauksena tulisi yli 300 000 työttöntä lisää, kun otetaan maatalouden liitännäiselinkeinot mukaan. Tämä uudelleen ja uudelleen esitetty vaihtoehto on hyvin heppoista lajia, joka ehkä paremman puutteessa aina nostetaan esille.

Arvoisa rouva puhemies! Taloudelliset vaikeudet ja työttömyys ovat nostaneet esiin arvotyhjiön, johon Suomen kansa on pitkälle luisunut. Itänaapurissa on lähes 80 vuoden kokemus järjestelmästä, jossa Jumalan Raamatussa ilmoittamat perustotuudet sysättiin syrjään ja uskovat pantiin vankilaan. Nyt on nähty, ettei tällä järjestelmällä ollut kestäväää pohjaa ja siksi se romahti ja sen romahdus oli hyvin suuri. Todistettavasti on osoitettu, ettei komentotalouden ateistisella järjestelmällä ollut siunausta Venäjän eikä muillekaan kansoille, jotka ovat omaksuneet vastaavan järjestelmän. (Ed. Laine: Nyt on Ahon ja Viinasen komento!) Valitettavasta esimerkiksi huolimatta kehitys Suomessa kulkee samaan suuntaan niin kansan kuin yksilönkin tasolla. Aineellisen hyvinvoinnin aikana materialismi täytti tuon arvotyhjiön. Nyt ollaan tilanteessa, jolloin ei enää menekään hyvin, ei kansalaisilla eikä valtiolla. Kun materialismin antama turvallisuus on heikentynyt, huomataan, että ollaan tyhjän päällä, ollaan kuilun partaalla. Moni hyppää epätoivoisena kuiluun, kun ei näe muuta mahdollisuutta. Nyt on sosiaalinen ja hengellinen tilaus seurakunnille ja vakaumuksen kristityille. Arvottomuuden tyhjiössä harhailevat kansalaiset etsivät aineellista, henkistä ja hengellistä apua elämäänsä. Löytävätkö he seurakunnista lähimmäisenrakkautta huokuvan ilmapiirin vai jätetäänkö heidät kylmästi ulkopuolelle hautomaan yksin ongelmiaan?

Arvoisa rouva puhemies! SDP:n ryhmäpuheenvuorossa sanotaan: "Suomi selviää, mutta vain yhteen hiileen puhaltamalla." Olen täysin samaa mieltä. Jos yhteen hiileen olisi puhallettu jo paljon aikaisemmin, ei tilanne olisi näin vaka-

va. Pääministeri Sunila sanoi puheenvuorossaan vuonna 1933: "Viimeisiä budjetteja valmistettaessa on yleensä pidetty silmällä sitä, että kaikki ottaisivat voimainsa mukaan osaa valtion taloudellisten vaikeuksien voittamiseen." (Ed. Laine: Silloin oli osa linnassa!) Tämä vetoisuus on paikallaan tänäkin aikana 1990-luvulla.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteen hiileen puhaltaminen edellyttää luonnollisesti myös sitä, että haluamme eritellä ja analysoida budjetin kokonaisuudessaan. Ed. Laakkonen näytti kokonaan unohtavan, että meidän maamme väärän maatalouspolitiikan ilmentymiä löytyy talousarvioesityksestä ja on löytynyt tulo- ja menoarvioesityksistä muistakin pääluokista kuin maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta. Toivon, että ed. Laakkonen tutkii myös tältä osin budjettikirjan huomattavasti tarkemmin.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On myönnettävä, että virheitä tämä hallitus on tehnyt, niin kuin ovat tehneet aikaisemmatkin hallitukset. Edellisessä hallituksessa olivat sosialidemokraatit mukana. Tämä hallitus sai aloittaessaan aika surkean perinnön hoidettavakseen. Turha on syyttää tätä hallitusta yksin tämänhetkisistä ongelmista. Syyt ovat paljon syvemmällä kuin halutaan ymmärtää.

Paljon parjatusta maataloudesta sanottakoon vielä, että toki virheellisiä ratkaisuja on hallituksissa tehty menneinä vuosina ja on ehkä tuettu liikakin, mutta rakenteita on alettu korjata tässäkin mielessä. Mutta jos korjataan liian rajusti, se johtaa ikäviin seuraamuksiin. Uskoisin, että myös sosialidemokraatit haluavat, että Suomessa maatalous säilyy ja voimme ostaa omia puhaita elintarvikkeitamme. Vai haluatteko te syödä mieluummin myrkytettyjä ja halvempia tuotteita, joita tuodaan etelästä? Se aiheuttaisi myös lisää työttömyyttä, joka on jo tällä hetkellä suuri ongelma.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tahdon vielä ed. Laakkoselle vakuuttaa asian, minkä kaikki muut jo tietävät. Kysymyshän ei missään tapauksessa sosialidemokraattien osalta ole siitä, kuten ed. Laakkonen kysymyksenasettelunsa suoritti, että me haluaisimme lopettaa maatalouden. Päinvastoin me haluamme, että meidän maataloutemme on elinkelpoinen. Mutta elin-

kelpoisuutta juuri kalvaa voimakkaasti väärän maatalouspolitiikan harjoittamisen seurauksena mm. sen hallituksen toiminta, mitä ed. Laakkonen on niin voimakkaasti tukemassa, vaikka tämä hallitus lisää kaikkialla yhteiskunnassa epäoikeudenmukaisuutta ja epätasa-arvoisuutta. Näin tapahtuu myös maatalouselinkeinojen piirissä.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka sosialidemokraatit sanovat, etteivät he halua lopettaa maataloutta ja haluavat säilyttää sen elinkelpoisena, niin ne toimenpiteet, joita tekin olette ehdottaneet, johtavat väistämättä siihen, että Suomessa maatalous romahtaa. EY-jäsenhakemus merkitsee jo hyvin suuria vaikeuksia maataloudelle. Eräs ehdotus, joka ikävä kyllä on jo hallituksen periaatepäätöksenä, on elintarvikkeiden tuontilisenssin purku. Tämä on mielestäni ja samoin kristillisen liiton mielestä virheellinen ratkaisu, koska se merkitsee sitä, että Suomen maatalous joutuu vaikeuksiin jo ennen EY-jäsenyyttä.

Samalla, kun me puramme elintarvikkeiden tuontilisenssejä, menetämme neuvotteluvalttiimme Gatt-neuvotteluissa, mikä on hyvin valitettavaa. Muut maat, mm. Norja, vaativat lisää tuontisuoja omille elintarvikkeilleen tällä hetkellä.

Ed. L a i v o r a n t a : Arvoisa puhemies! Suomen talous on nyt vakavassa kriisissä ja markka ja hallitus kelluvat. Siinä yhteydessä myös moni yritys ja työpaikka on nyt varmasti veitsenterällä. Tiedän sen omakohtaisesti. Usko vakaaseen markkaan ja vapaiden markkinoiden autuuteen myös aika vahvasti tällä hetkellä horjuu.

Mikä tässä on pahinta, myös poliittisen päätöksenteon uskottavuus on nyt sukeltnut pinnan alle. Se ei edes enää kellu. Valitettavasti kuitenkin tämä keskustelu talousarvioesityksestä osoittaa taas kerran, että tästä salista ei taida sittenkään löytyä sellaista enemmistöä, joka muodostaisi uskottavamman vaihtoehdon hallituksen esittämälle taloudenhoidolle. Mutta toisaalta jatkaminen niin kuin mitään ei olisi tapahtunut on myös kestävämpi. Lähden siitä, että jotakin on tapahduttava.

Viimeistään nyt hallituksen on tunnustettava se tosiasia, että konkurssi- ja työttömyyskierre vain pahenee ja alamäki jatkuu niin kauan kuin me elämme yli varojemme. Käsitykseni on, että mitä nopeammin me sopeutamme menot tuloihin, sitä pienemmin vaurioin me selviämme.

Hallituksen on myös tunnustettava, että se ei ole kyennyt tekemään näitä ratkaisuja hallitusti poliittisin päätöksin. Siksi me olemme ajautuneet siihen, että markkinavoimat tekevät sen omalla raa'alla tavallaan. Pakkodevalvaatio ja sitä mahdollisesti ja todennäköisesti seuraava inflaatiokierre toimivat nyt leikkureina.

Käsitykseni on, että tämä epävarmuutta lisäävä hallitsematon kierre jatkuu ja pahenee niin kauan kuin pidämme velkarahalla yllä tulotasomme suurempaa kulutusta. Tässä ruletissa hallitus ja eduskunta eivät johda kehitystä, vaan kehitys johtaa meitä.

Miksi? Siksi, että poliittisesta kulttuurista puuttuu vastuullinen asioihin suhtautuminen ja terve itsekritiikki. Harvoin tässä salissa tunnustetaan omia virheitä ja yritetään tosiasioiden pohjalta löytää yhteistä säveltä. Päinvastoin kaikista asioista tehdään keinolla millä hyvänsä valtopolitiikan väline.

Hallitus vastaan oppositio -asetelma ja toisten nokittelu irtopisteiden toivossa näyttää olevan joitakin myönteisiä poikkeuksia lukuun ottamatta päätarkoitus. Yleinen piirre näyttää olevan myös, että asioista ei puhuta niiden oikeilla nimillä, vaan populistisilla mielikuvilla ja katteettomilla lupauksilla pyritään kosimaan äänestäjiä, vaikka me hyvin tiedämme, että lupautemme toteuttaminen näissä oloissa on mahdotonta.

Esimerkiksi puheet setelirahoituksen antamasta piristysruiskeesta ovat harhaanjohtavia. Miksi ei suoraan sanota, että setelirahoitus on keino saada aikaan palkkoja ja talletuksia leikkaava inflaatiokierre? Sanokaa, hyvät edustajatoverit, tämä suoraan. Mutta kun eväät ovat ne, mitkä ovat, ei pidä ihmetellä, että fiksu kansa ei meihin luota.

Arvoisa puhemies! Me elämme nyt joka suhteessa niin kriittisiä aikoja, että keskinäiseen nokitteluun ei ole varaa, vaikka myönnän, että mielikin tekisi. Nokittelun sijaan me tarvitsemme itsekritiikkiä ja kriittistä keskustelua, jossa pyritään löytämään ulospääsytie tästä syöksykierteestä.

Hallituspuolueen edustajana totean, että minulle tämä keltainen kirja ei ole pyhä. Pyhä ei ole myöskään nykyinen hallituspohja. Näiden saatesanojen kera esitän näkemykseni hallituksen talousarvioesityksestä viitaten sen eräisiin yleisperustelujen kohtiin:

Kohdassa 1.1 hallitus toteaa: "Laman pohja ohitetaan vuoden 1992 jälkipuoliskon aikana". Vastaväitteeni on, että ei ohiteta vaan pahin on

vielä edessä. Hallituksen optimistinen ajatus siitä, että investoinnit voisivat elpyä jo vuonna 93, on mielestäni toiveajattelua.

Samassa talousarvion kohdassa 1.1 hallitus väittää, että inflaatiopaineet ovat vähentyneet tuntuvasti ja hinnat kohoavat vähemmän kuin kilpailijamaissa. Oma käsitykseni on etenkin eilisen jälkeen, että inflaatiopaineet ovat kasvaneet. Nyt kelluva markka myös todella lisää näitä paineita.

Kohdassa 1.2 taloudellisten ongelmien syvyydestä hallitus toteaa seuraavaa. Nyt on aika pitkä suora lainaus, jostakin syystä:

"Kysynnän ja tarjonnan kierre alaspäin alkoi vuoden 1990 aikana, mutta se aiheutui suuressa määrin kehityksestä 1980-luvun jälkipuoliskolla. Tuolloin monet talouden tasapainottomuudet kärjistyivät samanaikaisesti: kulutus ja investoinnit kasvoivat tuntuvasti nimellistulojen ja velan paisumisen varassa, tuotanto suuntautui yhä enemmän kotimaan markkinoille, julkinen sektori laajeni jatkuvasti, työvoiman ja muiden tuotannollisten voimavarojen saanti niukentui ja palkat ja muut tuotantokustannukset nousivat liikaa. Tilanteen tekee erityisen vaikeaksi se, että talouden ongelmat ovat vain osaksi suhdanne- luonteisia."

"Kansantaloutemme avoin sektori on kutistunut liiaksi muuhun kansantalouteen nähden. Samalla julkista sektoria on laajennettu tuntuvasti. Kun vientimarkkinoiden kehityksen ja kansantalouden suorituskyvyn heikennyttyä verotulojen kasvu pysähtyi, valtion ja kuntien lainanottotarve kasvoi jyrkästi. Kansantalous ei pystykään ylläpitämään liian suureksi paisuneita julkisia palveluja ja tulonsiirtoja."

"Kansantalouden tila ja lähivuosien näkymät asettavat talousarvion laatimiselle vaativat tavoitteet. Talouden rakenteita on edelleen korjattava tuntuvasti. Tärkeä osa tässä muutoksessa on julkisen menotalouden rajoittaminen ja julkisten tehtävien sopeuttaminen taloudellisten mahdollisuuksien mukaisiksi. Pelkkä toiminnan tehostaminen ei riitä, vaan aiemmin päätettyä toiminnan tasoa on alennettava." Lainaus päättyy, ja eritoten paino tälle viimeiselle lauseelle.

Tämä on aivan oikea analyysi, mutta ihmettelen, miksi teot ja tavoitteet eivät tässä budjetissa ole tämän johtopäätöksen mukaisia?

Varmemmaksi vakuudeksi viittaa talousarvioesityksen kohtaan 1.6, jossa hallitus toteaa: "Hallitus on hallitusohjelmassaan asettanut tavoitteeksi valtion menojen reaalisien tason jäädyttämisen vaalikauden ajaksi." Siis vain jäädyt-

tämisen. Viimeistään nyt, kun valtion lainan netto-ottotarve on 47,7 miljardia markkaa ja tulo- ja varallisuusveron tuotto vain 30,1 miljardia markkaa, jos sitäköän, pitäisi hälytyskellojen soida ainakin hallituksessa. Todella pitäisi tajuta, että julkisten menojen kasvun pysäyttäminen tässä tilanteessa ei riitä. Tätä hallitus ei kuitenkaan ole ilmeisesti tajunnut. Käsitykseni on, että olemassa olevilla tiedoilla oikea johtopäätös pitäisi todella olla menojen tasapainottaminen saatavilla oleviin tuloihin. Ei se välttämättä tarkoita yksistään menojen leikkaamista. Totta kai voidaan myös ajatella, että meillä on saatavana ja saatavissa tuloja lisää, mutta tasapaino täytyy saavuttaa.

Tämä talousarvio ei mielestäni anna pienintäkään toivoa tämän suuntaisesta kehityksestä, vähän kärjistetysti kylläkin sanottuna. Hallituksen onkin nyt pikaisesti esitettävä eduskunnalle kokonaisvaltainen suunnitelma julkisen talouden tasapainottamisen keinoista ja aikataulusta. Tässä suhteessa yhdyin ed. Kalliomäen esitykseen. Mikäli hallitus ei tätä tee tai ohjelman sisältö ei ole tyydyttävä, hallitus saa minun puolestani mennä.

Yleisperustelujen kohdista 1.3 ja 1.4 muutama sana pääomaverotusta ja perusvoiman saantia koskien.

Perusvoimaratkaisussa hallituksen ei pitäisi syyllistyä liialliseen toiveajatteluun, samanlaiseen kuin EY-jäsenhakemuksen jättämisessä. Kuviteltiin, että EY-jäsenhakemus pelastaa meidät talouden ahdingolta ja että se on jonkinmoinen piristysruiske. Nyt saattaa olla semmoinen käsitys, että jos ja kun tehdään ydinvoimapäätös, niin kaikki on taas hyvin. Ei tällaista toiveajattelua pidä ruokkia. Nykyisessä tilanteessa, vaikken olekaan mikään erityinen fanaattinen ydinvoiman vastustaja, ei kuitenkaan pitäisi sortua yksittäiseen, toiveajatteluun pohjautuvaan ratkaisuun. Saattaisi olla jopa niin, ainakin oman maakuntani kannalta, että maakaasun varaan rakennettu perusvoimayksikkö ja sellutehdasyksikkö tai -yksiköt olisivat pitemmän päälle parempi vaihtoehto koko maankin kannalta.

Pääomaverotuksen kehittäminen yritysten rahoitusrakenteita parantavaan suuntaan esitetyn aitamallin pohjalta on hyvä, mutta sen rajaaminen koskemaan vain osakeyhtiöitä oli virhe. Nyt esitetty henkilöyhtiöiden verottaminen ns. jakomallin perusteella on susi. Tältä osin antaisin kuitenkin hallitukselle synninpäästön ja osoitan syyttävän sormen yrittäjäjärjestöihin. Käsitykse-

ni on, että ne pilasivat itsekkyydellään verouudistuksen tältä osin. Haluaisin vain todeta, että olinhan siellä minäkin mukana, joten puhun vähän, mitä tiedän.

Aitamalliin perustuvasta yritysveromallista totean tässä yhteydessä vielä sen, että jos 80-luvun alussa tai edes puolivälissä olisi tehty tämän tyyppinen verouudistus ja ulotettu se koskemaan kaikkea yritystoimintaa myös maatalous mukaan lukien, taloutemme ei olisi nyt näin pahassa kriisissä. Yritykset ja maatalous eivät olisi tehneet ns. virheinvestointeja, ns. verotai tilinpäätösinvestointeja, ja näin ollen ne eivät myöskään olisi ylivelkaantuneet. Tässäkin kohdalla luulen jotakin tietäväni, mistä puhun. Päinvastoin niille olisi muodostunut omia pääomia. Kuitenkin samalla yhteiskunta olisi saanut enemmän yrityksiltä veromarkkoja. Tämä olisi ollut koko yhteiskunnan, kaikkien, kannalta hyvä ratkaisu, ja työpaikat olisivat nyt turvattuja, yritykset olisivat vakavaraisia. Vielä mikä, talous ei olisi myöskään ylikuumentunut 80-luvun lopulla. Näin olisimme välttyneet monilta ikäviltä seurauksilta ja ulkomaiselta velkaantumiselta.

Arvoisa puhemies! Näiden kriittisten arvioiden yhteenvetona totean, että talousarvioesitys vuosien 1993 — 1995 menoja koskevine kehyspäätöksineen sekä hallituksen harhausko markkinavoimien sekä EY:n tuomaan pelastukseen ei mielestäni nykyisen kriisin vallitessa yhdistettynä etujärjestöjen uhoon voikaan johtaa muuhun kuin devalvaatio- ja inflaatiokierteeseen. Mielenkiintoista on jäädä odottamaan, milloin on seuraava devalvaatio, jos ja kun tämä peli jatkuu.

Pelkään, että talousarvion optimismi on yhtä kaukana arkitodellisuudesta kuin väitteet siitä, että tämä hallitus on romuttanut hyvinvointiyhteiskuntamme. (Ed. Laine: Parhaansa on tehnyt!) Käytännön yrittäjänä tiedän, että nykyiset vaikeudet ja niistä aiheutuvan konkurssikriittien, työttömyyden, pankkikriisin sekä julkisen talouden alijäämän ja vaihtotaseen vajeen tämä hallitus sai perintönä. Minusta tämän tosiasian tunnustaminen on peruslähtökohta uskottavalle kriisiohjelmalle ja kansantaloutemme pelastamiselle täydelliseltä romahtamiselta. Toisin sanoen keskeinen edellytys uskottavuudelle on omien virheiden tunnustaminen. Puheista päätellen näyttää, että tässä salissa tämän kynnyksen ylittäminen on ylivoimaista ja tähän kynnykseen helposti kompastumme itse kukin.

Arvoisa puhemies! Lopetan esittämällä kaksi kysymystä niille, jotka koko hallituksen olemas-

saolo ajan ovat syyttäneet Ahon hallitusta hyvinvoinnin romuttamisesta. Ensimmäinen kysymys: Kumpi romutti hyvinvointia enemmän, se, joka tuhlassi omat ja lainatut rahat, vai se, joka joutuu tämän kansalle toteamaan? Toinen kysymys: Miten ihmeessä talous, jossa tulot eivät nyt riitä menoihin, voidaan saada kuntoon lisäämällä menoja?

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En vastaa esitettyihin kahteen kysymykseen, ne ovat niin vanhoja kysymyksiä, että niihin on vastattu ihan riittävästi. Mutta kun ed. Laivoranta kysyi, milloin tulee seuraava devalvaatio, minä vastaan, että se tulee siinä vaiheessa, kun korkoaseen nyt haltuunsa saaneet keinottelijat niin päättävät ja kun potti sitä varten on taas vuoden kuluessa kerätty, pantattu parikymmentä miljardia markkaa valuuttatuloja ulkomaille ja vaihdettu 15 miljardia markkaa Suomen markkoja keinottelutarkoituksessa valuuttaan. Siinä vaiheessa kerätään sitten 4—6 miljardin markan potti.

Tiedonannot eivät auta meitä yhtään. Hallitus on antanut niitä ehtimiseen, vuoroin Suomen Pankissa, vuoroin omissa tiloissaan. Aina on menty huonompaan suuntaan. Niillä ei ole mitään merkitystä. Mutta ed. Laivorannan nokittelut likvidin lisäämisestä kotimarkkinoilla ovat aivan turhia. Hän on muistaakseni talousjohtamisen kursseilla tai missä kuullut asiasta erinomaisilta asiantuntijoilta. Se ei ole niinkään hullu väite. Ed. Laivoranta sitä ei ole tunnustanut, mutta muut paikalla olevat ovat sanoneet, että ed. Laivorannalle annettiin siellä uutta oppia mutta se ei mahdollisesti ole mennyt hänen päähänsä.

Nykyinen hallitus on hoitanut Suomea, Suomi-nimistä potilasta, niin kuin välskäri 1800-luvun alkupuolella. Verenvähyttä poteva potilas on hoidettu antamalla hänelle toistuvasti suonensisäisiä, isetty aina vain suonta, vaikka verenvähydessä oleva potilas saa jo kouristuksia. Se on nimenomaan tällä hetkellä suurin ongelma. Hallitus ei ymmärrä sitä, että jos se koko ajan iskee suomalaisesta yhteiskunnasta suonta, eräänä päivänä maa tarvitsee verensiirron. Tuo verensiirto on nyt sitä likvidin lisäämistä, jota minä olen tarkoittanut. Se tulee vielä välttämättömäksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun aikaisemmin päivällä puheenvuorossani yritin eritellä ongelmia tai syitä, min-

kä vuoksi nykyisestä tilanteesta, murroksesta, on niin vaikea selvittää, totesin, että ei enää ole oikeistoa eikä vasemmistoa eduskunnassa ja että puolueilla ei ole siinä mielessä enää kyvykkyyttä hoitaa asioita, koska puoluerajat ovat vanhentuneet, vaan on olemassa uudistajia ja säilyttäjiä, ja ed. Laivoranta kuuluu uudistajiin. On vahinko, että kansanedustajat rasittavat itseään hallinto-neuvostopaikoilla ja kaiken maailman muilla jäsenyyksillä niin, etteivät he voi kuunnella toisten kansanedustajien puheita. Tämäkin puheenvuoro olisi ollut erinomaista kuultavaa muutamille niin hallituksen jäsenille, hallituspuolueiden kansanedustajille kuin myös opposition edustajille.

Meidän poliittinen kulttuurimme perustuu valtapoliitiikkaan, jossa asioista ei puhuta niiden oikeilla nimillä, joka perustuu siihen, että annetaan ihmisille katteettomia lupauksia ja vältetään itsekriittistä keskustelua ja omien virheiden tunnistamista. Nämä olivat ed. Laivorannan puheessa ne väitteet tai lähtökohdat, jotka minä voin aivan erinomaisesti allekirjoittaa.

Olisin kuitenkin kysynyt, kun ed. Laivoranta teki ihan hyvän analyysin siitä, että budjettikirja on ihan pielessä, että se ei vielä kukaan mene liian pitkälle ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Puhuja : ... mikä hallituspohja sen korjaisi.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi totesi, että ei ole mennyt meikäläiselle perille uusi oppi setelirahaelvytyksestä ja että olen oppia saanut paljon ja pää on sitä kautta ilmeisesti kova. Väittäisin, että minulle se oppi on mennyt erittäin hyvin perille. Minähän mielestäni sanoin hyvin suoraan, mitä se merkitsee. Täällähän ovat ed. Seppänen ja muut sanoneet, että setelirahan painamisella tarkoitetaan sitä, että saataisiin aikaan inflaatiokierre, mutta siitä ei saa puhua. Tämä on minusta sitä populistista politiikkaa, jota en hyväksy. Minusta setelirahahommasta täytyy puhua sen oikealla nimellä. Jos minä kannatan inflaatiokierrettä ja sitä kautta palkkojen ja talletusten leikkaamista, niin minä sanon sen.

Sanoin äskeisessä puheessakin, että tästä ei selvittää, jollemme me pudota tulotasoa ja jollemme tietyllä tavalla jossakin määrin myös leikkaa

talletuksia. Minä olen joskus esittänyt, että pitää leikata palkkoja ja talletuksia ja samassa suhteessa velkojakin. Kyllä oppi perille on mennyt, mutta se pitää vain suoraan sanoa. Mutta minusta tätä kautta, devalvaation kautta, ikään kuin petoksella tämän asian hoitaminen ei sovi uuteen poliittiseen kulttuuriin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulotason alentamisella lisätään edelleen ostovoiman vähenemistä, vähenetään tuotantoa ja työllistämismahdollisuuksia. Sen kautta myös vähennetään valtion verotuloja. Vuorottain alaspäin kulkevat tuotanto, verotulot, tuotanto, verotulot, ja tuotannon puolella tietysti työttömyys lisääntyy. Minä puhun asioista selvillä olevana. Minä olen sanonut aina suoraan ja selkeästi, koska minä en osaa hienosti puhua. Olen puhunut setelirahoituksen lisäämisestä, joka on varmasti yksi keino, enkä siitä anna periksikään lainkaan.

Nimenomaan tärkeä seikka on se, että inflaatio lähtee siitä liikkeelle, koska meillä on tällä hetkellä aikaisempiin vuosiin nähden kaksinkertaisesti velkaantuneet yritykset ja ihmiset, siis yksityiset kansalaiset, ja inflaatio on ollut aina velkaisen ystävä. Nyt, kun korot ovat lähellä 20:tä prosenttia, sanotaan 17 prosentissa lainakorko hyvin paljon, ja meillä ei ole inflaatiota lainkaan, velallisthan sortuvat tämän taakan alle. Myös reaalikorko on mahtavan korkea, ja se pakottaa nimenomaan keinottelijat ja tukkusijoittajat sijoittamaan rahansa pankkiin. Kun inflaatio nousee, korot laskevat. Silloin niiden rahakeinottelijoiden, jotka nyt pelailevat pankeissa, rahat menevät investointeihin ja siitä lähtee talous liikkeelle. Se on aivan saletti, että muuten me emme tästä hommasta selviä, vaikka devalvoitaisiin joka toinen päivä.

Ed. Rimmi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laivorannan puheenvuorossa ensinnäkin arvostin sitä, että hän oli yksi niitä harvoja hallituspuolueiden edustajia, joka rohkeni ruotia myös hallituksen toimenpiteitä. Hän ei hurraahuudoin taputtanut käsiään kaikille virheille, joita hallitus on tullut tehneeksi.

Mutta sitten kysyisin: Mihin tasoon saakka ed. Laivoranta olisi valmis laskemaan tulotasoa, kun esimerkiksi me tiedämme, että tällä hetkellä Suomessa on paljon ihmisiä, joiden tulotaso on toimeentulorajan minimin alapuolella? Meillä on esimerkiksi 125 000 ihmistä, jotka saavat tänä päivänä työttömyyden perusturva 116 markkaa

päivässä, ja palkkataso on nyt jo yrityksissä aika paljon laskenut, koska esimerkiksi tehdään töitä niin sanotusti pelkillä kiriapalkoilla. Uskoisin, että ed. Laivoranta varsin hyvin yrittäjänä tietää, että jos esimerkiksi ihmisillä ei ole tuloja, ei myöskään hänen edustamansa alan elämä elvy eivätkä asunnot esimerkiksi käy kaupaksi.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Aittoniemelle toteaisin, kun sanoitte, että tulotason alentaminen vähentää ostovoimaa, että se on ihan totta. Mutta setelirahoituksella aikaansaatu inflaatio, niin kuin tiedätte ja peräänkuulutatte, myös leikkaa reaaliensioita ja ostovoimaa. Se on aivan sama tältä osin. Minusta pitäisi sanoa reilusti ja rehellisesti, että ostovoimaa siltäkin leikataan eli tulotasoa, reaaliensioita. Tämä on vain sellainen konsti, joka voidaan hyväksyä kieron kautta.

Mitä tulee ed. Rimmin puheenvuoroon ja siihen, mihin tasoon olen valmis laskemaan, ensinnäkin toteaisin yritysten kohdalta, että ei se enää yrityksissä olekaan ajankohtainen asia. Se on hoidettu niin, että kolmesta on irtisanottu yksi ja kaksi tekee kolmen työn. Minä sanon tämän rehellisesti. Minä olen tottunut puhumaan omille alaisille — palkansaajille, henkilökunnalle — ihan yhtä reilusti. Näin se on hoidettu. Meillä on kolmesta lomautettu yksi ja kaksi tekee kolmen työn. Näin se on hoidettu, mutta onko tämä järkevää?

Nyt minä puhuin lähinnä budjetin yhteydessä yhteiskunnan julkisten menojen leikkauksesta ja lähtisin siitä, että mieluummin leikattaisiin sieltä 20 prosenttia kaikesta. Mentäisiin jonnekin 85:n tasoon suurin piirtein. Sille tasolle meidän pitäisi mennä, jotta tulot ja menot olisivat tasapainossa, mieluummin kuin että sieltä pistetään kolmannes porukkaa pois. Se on paljon parempi ratkaisu, koska me leikkaamme joka tapauksessa devalvaatio- ja inflaatiokierteen kautta tämän homman. Kyllä markkinatalous tämän järjestelmän tasaa, uskokaa tai älkää. Se tasaa sen homman, mutta se tasaa sen hyvin epäinhimillisesti.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Tässä vaiheessa on syytä kirjata sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän yhden ehdotuksen saama kannatus. Kanssamme hallitukselta vaativat tiedonantoa muun muassa ed. Sirkka-Liisa Anttila ja nyt ed. Laivoranta. Vähimmäisvaatimuksemmehan oli, että hallitus antaa viipymättä eduskunnalle tiedonannon, jossa se tekee

selkoa uudesta talouspoliittisesta tilanteesta ja myös kaavailmastaan toimenpideohjelmasta ja tarjoaa eduskunnalle mahdollisuuden ottaa kantaa paitsi niihin, myös siihen, luottaako eduskunta hallitukseen vai ei.

Ed. Laivorannan ehkä pelkistettyihin ja kärjistettyihin kysymyksiinkin kannattaa ainakin vaatimatonta lisävalaisua antaa.

Haluan muistuttaa häntä siitä, kun hän tutkii myös tuon tuoreen keltaisen kirjan, että edellisen hallituksen ja eduskunnan aikana sentään valtion velkaa maksettiin pois, velkasaldo pieneni, valtiontalouden velka supistui 1980-luvun loppuvuosina ja aina vuosikymmenen vaihteeseen saakka.

Sitten ed. Laivorannalle on syytä sanoa siihen toiseen kysymykseen, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei ole vaatimassa lisää menoja. Me olemme oman budjettiesityksemme vastineena hallituksen esitykselle asettaneet loppusummaltaan samalle tasolle kuin hallituskin. Kysymys on siitä, että meidän pitää valita painopisteet uudelleen, meidän pitää kohdentaa menoja uudelleen ja meidän pitää tehdä se sillä tavalla, että se antaa sysäyksen kansantalouden nousulle, että se elvyttää ja että se nimenomaan lisää työllisyyttä ja katkaisee tämän ankaran työttömyyskierteen, mille ei näy loppua hallituksen toimenpitein.

Arvoisa puhemies! Päiväjärjestyksen mukaan meidän pitäisi keskustella hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 1993. Hallituksen puolitoistavuotisen epäonnistumisen huipennuttua näinä päivinä meillä ei kuitenkaan ole uskottavaa talousarvioesitystä. Markka kelluu, hallitus kelluu, hallituspuolueiden eduskuntaryhmät kelluvat ja pian koko eduskuntakin kelluu Esko Ahon hallituksen johdolla, elleimme ryhdistäydy, elleimme ota meille kuuluvaa valtaa ja vastuuta. Nehän hallitus on luovuttanut itseltään ja itseään tukevilta eduskuntaryhmiltä tai jo koko eduskunnaltakin markkinavoimille. Olemme siirtyneet hallituksen johdolla uuteen järjestelmään, kuten ed. Kimmo Sasi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa sanoi ja ihasteli: vain markkinavoimilla on päätösvaltaa.

Kysymys on perimmältään todella vakavasta muutoksesta. Pienessä debatissa täällä käydyssä keskustelussa sen myönsi myös kokoomuksen kansanedustaja Saario, joka painotti sitä, että hän ei missään nimessä ole antamassa markkinavoimille täydellistä valtaa, koska se johtaa onnettomuuteen Suomen ja suomalaisten kannalta. (Ed. Ala-Nissilä: Mitä ed. Lahti-Nuuttila suosit-

telee?) Mielestäni olemme jopa tekemisissä siis demokratiaa uhkaavien ilmiöiden ja tekijöiden kanssa. Hallituksen kannattaisi niin kauan, kuin se vielä pitää kynsin ja hampain paikastaan kiinni, rohkeasti arvioida suhdettaan hellimiinsä markkinavoimiin. Se ehkä vielä ehtisi palauttaa demokratian voimat.

Vastuun painopiste on kuitenkin nyt siirtynyt keskeisesti eduskuntaan ja erityisesti jokaiselle hallituspuolueen edustajalle henkilökohtaisesti — muun muassa ed. Olavi Ala-Nissilälle. Siksi toivon, että eduskuntaryhmämme puheenjohtajan vetoavat lauseet eivät kaikkuneet kuuroille korville, kun hän sanoi mm.: ”Meidän on yhdessä yli puoluerajojen edellytettävä hallituksen eroa ja käynnistettävä toimet, joilla Suomi saadaan nousuun.” Muistutan myös siitä, että ed. Kalliomäki esitti perustellun, selkeän toimenpideohjelman, minkä avulla Suomi saadaan jälleen käyntiin.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vastine hallituksen nyt harjoituspaperiksi muuttuneelle talousarvioesitykselle on hyvä pohja kansallisten voimavarojen kokoamiseen kestävässä talouden vakautusratkaisuun. Arvelen, että ennakkoluuloton ed. Laivorantakin tutkii ehdotuksemme tarkasti ja arvioi sitten, millä tavalla siihen suhtautuu.

Hallituksen raju epäonnistuminen vaatii rajut vastalääkkeet. Kansa pääsee suoraan niiden kehittelyyn vasta vaaleissa, ensin kunnallisvaaleissa ja kenties hyvinkin pian eduskuntavaaleissa. Eduskunnalla on vastuu ja valtaa, kunhan sitä oivallamme käyttää.

Tämä Esko Ahon porvarihallitus ei tarttunut SDP:n ojentamaan yhteistoiminnan käteen ja esittämiimme talouspoliittisiin ehdotuksiin kesäkuussa. Ei se välittänyt myöskään muiden yhteisymmärrystä rakentavien ehdotuksista. Vaikka hallitus on harjoittamallaan talouspolitiikalla heikentänyt oleellisesti mahdollisuuksia Suomen saamiseksi käyntiin, liian myöhäistä ei ole ottaa vihdoin vakavasti sosialidemokraattien esityksiä.

Vaikka hallitus ei toimiensa ja niiden seurausten vuoksi nyt voi tietää, millainen on sen lopullinen talousarvioesitys ja vaikka siitä tarvittaisiin vallan uusi lähetekeskustelu, kiinnitän huomiota käsittelyssä joka tapauksessa olevassa paperissa muutamaan kohtaan. Hallituksen esittämällä valtion menojen leikkauksilla heikennetään kansankunnan kykyä selviytyä hallituksen aikaansaamasta kriisistä. Koulutuksen säästöillä viedään pohja luoda uusi tulevaisuus.

Talousarvioesityksessä investointimenot alenevat prosentuaalisesti eniten eli lähes 20 prosenttia. Siinä hallituksen eräs vastaus työttömyyteen, jota se haluaa lisätä. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän budjettiesitys nostaisi investointeja saman määrän, eli palaisimme tämänvuotiselle tasolle. Se turvaisi olevaa työllisyyttä ja tukisi myös yksityisen sektorin investointitodotuksia ja investointitarpeita.

Suurimman markkamääräisen leikkauksen hallitus tekee opetus-, tiede- ja kulttuurimenoissa. Yleissivistävän opetuksen menoissa tapahtuu raju 18 prosentin leikkaus, 2 miljardia markkaa. Ammattiopetuksen menoja leikataan myös tunnustavasti: 13 prosenttia, 807 miljoonaa markkaa.

Kaikkein hämmästyttävintä on, ettei hallitus ole havainnut, miten todella nyt tarpeellisia lisäkoulutuspaikkoja korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa olisi rahoitettavissa niillä varoilla, joita nyt ohjautuu työttömyyskorvauksiin. Esimerkiksi ammatillisissa oppilaitoksissa 15 000 lisäopiskelijan kustannukset, opintososiiaalinen tuki mukaan lukien, muodostuvat noin 550 miljoonaksi markaksi, joka vastaa näille 15 000:lle nyt maksettavaa työttömyyskorvausta.

Hallituksen talousarvioesityksessä on kaikissa pääluokissa hämmästyttäviä ja hämmentäviä yksityiskohtia sen valitsemaa epäuskottavaa linjaa tukien.

Opetusministeriön pääluokassa ei millään varsinkaan hallituksen pitämättömillä perusteilla voi hyväksyä ehdotettuja leikkauksia. Jo nyt on nähtävissä, miten suuria kustannuksia alkaa kertyä hallituksen säästöistä kaikilla koulutusasteilla, kun tulevaisuudessa on pakko löytää ratkaisuja syrjäytyneiden lasten ja nuorten elämäntilanteiden kohennukseen. Oikeutta koulutukseen pitää puolustaa, siksi esimerkiksi on ehdottomasti peruutettava hallituksen kehitlemä mahdollisuus lukukausimaksujen keräämiseen.

Hallitus rusikoi monet paremman tulevaisuuden luomisen edellytykset opetusministeriön pääluokassa. Varsinkin vaikeita taloudellisia aikoja varten säädetty korkeakoulujen kehittämislaki murennetaan, jotta opetusta ja tutkimusta päästään korkeakouluissa leikkaamaan. Sitä paitsi lähes jokainen talousarvion esitys tässä pääluokassa on hurjassa ristiriidassa ministeriön keskeisten tulostavoitteiden kanssa, jotka on ilmaistu opetusministeriötä koskevassa selvitysosassa.

Muun muassa kirjastotoimesta suoritettavaa yli 100 miljoonan markan vähentämistä tämän-

vuotiseen verrattuna ei voi lainkaan ymmärtää, kun vielä kirjastojen käyttö on kriisioloissa huomattavasti lisääntynyt sekä tiedon että elämysten haun vuoksi.

Arvoisa puhemies! Tämän vuoden tulo- ja menoarvioon sisältyi veikkauksen ja raha-arpaisten voittovarojen käytön osalta tilapäinen poikkeusjärjestely, jonka hallitus vakuutti koskevan vain tätä vuotta. Kun valtiovarainvaliokunnan valmistelusta eduskunta ei tuolloinkaan oikein jaksanut uskoa hallitusta, eduskunta katsoi budjettipalautteessaan, "että raha-arpa- ja veikkauksen pelien ylijäämän käyttämisestä annetun asetuksen poikkeusjärjestelynä tehtävän muutoksen tulee olla tilapäinen eikä johtaa pysyvään jakosuhteiden muutokseen". Meillä on tämänkin tekstin taitavasti lukeva hallitus. Tässä talousarvioesityksessä hallitus siirtää veikkaus- ja raha-arpajaisvaroja niiden alkuperäisestä tarkoituksesta 100 miljoonaa markkaa budjetin muiden menojen katteeksi. Siirrot tapahtuvat niin, että työllisyyttä heikennetään ottamalla pois rakentamiseen tarkoitetuista rahoista ja vaikeuttamalla uuden tutkimustyön aloittamista.

Arvoisa puhemies! Kunnallisvaaleista tulee hallitusvaalit. Hallituksen kunnallispolitiikka on nimittäin yhtä epäoikeudenmukaista ja kurjistavaa kuin on sen koko politiikka. Seuraava puhuja, ed. Päivi Varpasuo kunnallisalan asiantuntijana varmasti selvittää tarkasti hallituksen kunnallispolitiikan sisällön. On kaikille osapuolille hyvä, että poliittisten liikkeiden inhimillisyyden mitta on niinkin lähellä kuin on.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilalle toteaisin siitä, kun hän totesi, että edellisen hallituksen aikana valtion velkoja maksettiin pois, että se pitää paikkansa. Tämä näkyy kaikista käyristä, ei siinä mitään, se on tunnustettava. Minä lähdän siitä, että puhutaan asioista niin kuin ne ovat eikä niin kuin niiden toivotaan olevan.

Mutta tosiasia on myös se, että edellinen hallitus nosti valtion menoja liki 60 prosenttia neljän vuoden aikana eli noin 110 miljardista tultiin siihen lukuun kuin nyt on ja 60 miljardia suurin piirtein tuli lisää.

Asia, mikä pitäisi erottaa talouspolitiikassa, on valtiontalous ja kansantalous. Valtiontalous on aina riippuvainen kansantalouden tilasta. Minun mielestäni myös hallituksen velvollisuus on pyrkiä huolehtimaan kansantaloudesta, jotta sen pohja olisi kestävä, jotta tulisi valtiontalouteen rahaa. Nyt jokainen tietää ja kaikki tilastot

kertovat, missä vaiheessa kansantalous romahti. Ed. Lahti-Nuuttilan porukka on ollut siinä hallituksessa mukana ja meidänkin porukka on ollut niissä hallituksissa mukana, jotka ovat sitä romuttaneet, myönnän.

Sitten siihen, että demarit eivät vaadi lisää velkaa: On kyllä totta, ei enää vaadita niin kuin keväällä. Myönnän ja lupaan, että tulen lukemaan sen teidän nykyisen ehdotuksenne tarkkaan, niin kuin luin keväisenkin. Keväällä te vaaditte vielä lisää velkaa.

Minä vain kysyisin, mitä eroa on sillä, että ei vaadi lisää velkaa, mutta tavallaan vaatii, kun vastustaa kaikkia säästötoimenpiteitä. Tämä on juuri sitä, mikä ei minusta kuulu enää nykyiseen poliittiseen kulttuuriin; ihmiset haluavat suoraa puhetta, suoraa tekstiä. Jos vastustaa säästötoimenpiteitä, niin haluaa lisää velkaa. (Ed. Tennilä: Onhan myös verot olemassa!) Se on minusta ihan selvä looginen tulos siitä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilan puheenvuorossa olin havaitsevinani pari ristiriitaisuutta.

Ensinnäkin se oli aluksi hyvin yhteistyöhaluinen, sitten hän latasi aikamoisen täyslaidallisen sieltä kritiikkiä vähän joka suuntaan.

Toinen mielenkiintoinen ristiriitä liittyy mielestäni näihin markkinavoimien kritiikkiin, jota ed. Lahti-Nuuttilakin harjoitti. Mehän emme osanneet elää pääomamarkkinoiden vapautumisen aikana 80-luvun puolestavälistä lähtien emmekä vielääkään ole osanneet. Toisaalta ne monet henkilöt, jotka nyt kritisoiivat markkinavoimia, olivat aikanaan kiirehtimässä meidän EY-jäsenyyshakemustamme, kuten ed. Lahti-Nuuttilakin oli muistaakseni tekemässä. Tässä näen sen ristiriidan. Olisimme tarvinneet hieman hitaampaa tahtia tässä. Se toinen aalto varmaan EY-jäsenyyshakemuksessa olisi ollut meille parempi siinä mielessä, että meidän pientä velkaista kansantalouttamme nyt nämä kylmät markkinavoimat voivat heilutella. Johdonmukaisuuden vuoksi pitäisi integraatiopolitiikassa nähdä sen yhteys markkinavoimiin, joka kiistatta on olemassa.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laivorannalle annan tunnustuksen siitä, että hän myönsi tietyiltä osin minun olleen puheenvuorossani oikeassa. Todella kannustan häntä lukemaan nyt meidän vastineemme tähän hallituksen esitykseen.

Meidän pitää koko ajan muistaa se, että viime keväästä on aikaa kulunut ja on varsin paljon tapahtunutkin. Arvelen, että kun ed. Laivoranta analysoi viime kevään tilannetta, niin hän olisi varmasti päätenyt myöskin siihen, että nyt on elvytettävä, nyt on tuettava työllistävää pientä ja keskisuurta teollisuutta. Ja arvelenpa, että hän olisi valmis ollut ottamaan myöskin pikkuisen lainaa sitä varten. Nythän hallitus ottaa todella paljon lainaa, mutta se ei ota sitä elvytykseen, vaan se ottaa juokseviin menoihinsa, jotka eivät välttämättä aina ole perusteltuja.

Haluan myöskin korostaa sitä, että me olemme juuri siinä suhteessa erityisen tärkeän tehtävän edessä, että me osaamme nyt, kun talousarvioesitystä teemme, valita siellä painopisteet oikein sekä valtiontalouden että kansantalouden kannalta. Me kaikki tiedämme, että vain työllä tästä selvitään, työtä tarvitaan ja työstä syntyy myöskin tuloja, ei ainoastaan työntekijälle vaan myöskin valtiolle ja kunnille.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lahti-Nuuttilalle toteaisin, että en todella viime keväänäkään olisi elvyttänyt. Luin todella teidän ohjelmanne ja esityksenne, ja minusta sen keskeinen sanoma oli se, että otetaan velkaa, rakennetaan julkisia rakennuksia, teitä ja vähän asuntoja. Siinä oli se keskeinen sanoma muistaakseni. Sitten ynnäsin sitä tilannetta: Jos esimerkiksi rakentamalla työllistetään 100 000 työtöntä, se merkitsee 700 000 per ihmisen, vuoden työllistämisen. Eikö siitä tule jo 7 miljardia? Se on tämä kustannussuhde. Ajatellaan sitten, mitä vuoden päästä meillä olisi jäljellä sen työllistämisen jälkeen. Meillä olisi ne virastotalot, joissa olisi vuotuiset kustannukset, taas ne samat työttömät, se 7 miljardin velka ja siihen liittyvät korot. Itse asiassa, vaikka olen rakennusalan yrittäjä, niin sanoisin, että rakentaminen ei ole koskaan ollut se toimenpide, jolla elvytys lähtee liikkeelle. Se on nimenomaan toimintaa, joka edellyttää, että muu talous elpyy ja on rahaa, mitä laitetaan rakentamiseen. Näinhän se on aina ollut. Rakentaminenhan ei ole tavallaan tuloa tuottavaa vaan välttämätön paha, se on kulutusta. Eikä kulutusta voida lisätä, jolleivät tulot lisäänty. Näin ristiriitaisesti joutuu tavallaan puhumaan omaa ammatiaan ja yrittäjäkuntaansa vastaan silloin, kun ajattelee näitä asioita vastuullisesti pitkän päälle.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä intäminen on varmasti aika tarpeetonta, mutta totean, että ed. Laivoranta tahallaan ja keskustapoliitikon taitavuudella sekä kärjisti että pelkisti meidän ehdotuksiamme. Emme me toki puhuneet virastotaloista vaan me puhuimme paljon muustakin, mm. pienen ja keskisuuren teollisuuden kaipaamasta tuesta, jotta se saisi käynnistettyä tuotantonsa, jotta sen konkurssilta vältyttäisiin jne. Arvelen myös, että ed. Laivoranta voi olla kanssani edes jonkin verran yhtä mieltä siitä, että julkisia investointeja tarvitaan osaltaan myös sen vuoksi, että ne muodostavat selvän piristysruiskeen yksityiselle yritystoiminnalle. Monestihan yksityiset yritykset toteuttavat yhteisiäkin investointejamme.

Ed. Rimm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ihan sen verran olisin ed. Laivorantaan äskeiseen kommenttiin todennut, että nythän kotimaisuusaste rakentamisessa on noin 90 prosenttia ja sen rinnakkaisvaikutukset työllistävänä ovat kiistattomat, sen kaikki tilastot osoittavat. Kun hän viittasi rakentamisen kustannuksiin, niin pitää myös huomioida sellainen seikka, että jokaisesta tuhannesta, jokaisesta sadastatuhannesta tai mistä summasta tahansa rakentamiseen käytettyä rahaa noin 40—45 prosenttia palautuu yhteiskunnalle takaisin erilaisina veroina ja maksuina.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta ed. Rimmille rakentamisen kotimaisuusasteesta ja sillä elvyttämisestä vain sen, että tiedetään, että takavuosina rakennettiin huomattavasti enemmän kuin nyt on tarvetta ja meillä on tyhjänä teollisuustiloja, liike- ja toimitiloja, jopa julkisia rakennuksia. Julkisia tiloja kuten pankkitiloja meillä on hetken päästä tyhjänä aika paljon. Minkä ihmeen takia, niin kauan kuin meillä on käyttämätöntä rakennettua kapasiteettia, me uhraisimme velkarahaa ja rakennettaisiin uusia tyhjiä kiinteistöjä? Minä en ymmärrä, millä hiotolla se elvyttäisi.

Minä otan pienen vertauksen: Sinulla on pikku paja, ja siinä sattuu olemaan parisataa neliötä hallitilaa, ja 100 neliötä siitä sinä tarvitset. Siihen on sinulla on kapasiteettia ja käyttöastetta. Minkä ihmeen takia sinä elvyttäisit omaa yritystäsi sillä, että rakentaisit 200 neliötä lisää, että saisit porukkaa työllistettyä, minkä ihmeen takia? Minä vain kysyn.

Sama sopii myös ed. Lahti-Nuutilalle viime kevään lamaelvyttämisestä.

Vielä sen verran ed. Lahti-Nuutilalle teollisuuden tuesta, että suhtaudun siihenkin erittäin kriittisesti. Mitä ihmettä se, jos rakennusalalla on esimerkiksi puolet liikaa kapasiteettia ja tietty määrä yrityksiä, auttaa, jos annetaan yhdelle yritykselle tukea? Mitä työpaikkoja se lisää, kuten tehtiin eräässä tapauksessa, Hantecin tapauksessa? Millä tavalla se edistää työllisyyttä, että työllisyysvaroja annetaan yhdelle sähköalan yrittäjälle, kun ei yhtään tapsia tullut lisää? Jos se raha olisi annettu vaikka saariston sähköistämiseen, siitä olisi tullut muutama tapsi ja asenuspäivä lisää. Mutta ei siitä tule, jos on kymmenen yrittäjää ja viidelle vain töitä.

Ed. Lahti-Nuutila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Toistan, mitä sanoin äsken: Inttäminen on turhaa, ed. Laivoranta kärjistää ja pelkistää. Hän ymmärtää pkt-yritystoiminnan pelkästään rakennusyrityksiksi.

Ed. Varpasu: Arvoisa puhemies! Eduskunta käsittelee ensi vuoden tulo- ja menoarviota hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa. Päätös Suomen markan kelluttamisesta vaikuttaa luonnollisesti maamme taloudelliseen asemaan ja niihin perusteisiin, joille budjetti on rakennettu. Ne ovat ehtineet muuttua ennen kuin budjetin käsittely on edes alkanut. Hallitus tulee, niin kuin täällä on jo pääministerin suulla todettu, tekemään taloudellisen tilanteen vaikeutumisen edellyttämät muutokset itse budjettiesitykseen.

Tätä taustaa vasten tuntuu vielä pahemmalta, että budjetin perusteet ovat kuntien ja valtion välisen kustannustenjaon ja julkisen talouden kannalta tahallisesti harhaiset ja kestävämmät.

Kaikkein kärjistyneimmin nämä ongelmat tulevat esiin valtion ryhtyessä verottamaan kuntia kansaneläkkeiden lisäosien kautta. Tämän asian perustelut ontuvat kaikilta osin. Ensinnäkin koko kuntien osallistuminen kansaneläkkeiden lisäosien maksamiseen on suuri kunnallisen itsehallinnon loukkaus. Mitä tekemistä sillä on kuntien paikallisen palvelutuotannon järjestämisen kanssa, että jokainen kunta maksaa suoraan Kelalle veroäyrinsä hinnasta 1,47 penniä? Kunta ei voi vaikuttaa tähän osuuteen mitenkään, ja tällä tavalla valtio aikoo siirtää Kelalle peräti 4,7 miljardia markkaa, jotka tarvittaisiin kunnissa, jotta ne selviytyisivät omista velvoitteistaan. Kunnallisvero ei siis enää olekaan mikään kunnallisvero vaan se on yhdistetty kelavero ja

kunnallisvero. Tällaiseen järjestelmään päätyminen on mielestäni perustuslain vastaista. Ja jos siihen todella tietoisesti pyritään, pitäisi se ainakin tehdä perustuslain säästämisyjärjestyksessä ja todeta, että kunnat voivat periä asukkailtaan kunnallisveroa ja pakollista kelaveroa, joka tilitetään suoraan Kansaneläkelaitokselle ja jonka suuruuden valtio määrää. Tämä järjestely on sitäkin oudompaa, kun ensi vuoden alusta tulee voimaan uusi valtionosuusjärjestelmä, joka yksinkertaistaa valtion ja kuntien välistä rahaliikennettä ja karsii eri suuntiin lähetettäviä ristikään meneviä rahavirtoja.

Kaikkein kestävämmät ovat tämän lisätyn kelaveron perustelut. Sitä perustellaan sillä, että kuntien kulutusmenoja halutaan leikata 4 prosenttia. Minä haluaisin nähdä Esko Ahon selittämässä Kannuksen kunnanvaltuustolle tai Mauri Pekkarisen selittämässä Jyväskylän kaupunginvaltuustolle sitä, että te joudutte korottamaan kunnallisveroäyrin hintaa 1,47 penniä sen takia, että kunta aikoo säästää 4 prosenttia kulutusmenoissa. (Ed. Laine: Kelpaisiko Viinanen selostamaan?) — Voisi yrittää hänkin. — Valtuusto huutaisi kuorossa, että jos me säästämme 4 prosenttia, niin mitä varten me sitten korotamme veroäyrin hintaa. Minä kyllä tiedänkin jo, miten nämä arvot ministerit vastaavat. He ovat lehtitietojen mukaan rauhoitelleet kunnanjohtajia kertomalla, että tämä kelaveron korotus on vaihtoehtoinen tuolle 4 prosentin säästölle. Jos 4 prosentin säästö saavutetaan, peruuetaan kelaveron korotus.

Ensinnäkin koko kelavero pitäisi poistaa eikä vain sen korotus. Toiseksi jos kunta säästää kulutusmenoissaan 4 prosenttia, niin se automaattisesti vaikuttaa myös laskennallisiin valtionosuuksiin, tosin vähän pidemmällä tähtäimellä niin, että valtiollekin tulee säästöä aivan kuten ed. Polvi totesi.

Yhdessä kelaveron kanssa valtio saa siis yksinkertaisen hyödyn itselleen kuntien tekemistä toimenpiteistä eikä valtio itse ole tehnyt yhtäkään omaa säästötoimenpidettä. Kaiken tämän jälkeen kysyn, mitä varten valtion vielä pitäisi rokottaa kuntia kelaverolla, jonka tietysti me kaikki veronmaksajat maksamme osana kunnallisveroa. Reilumpaa valtiolta olisi verottaa se omassa nimissään koko kansaneläkejärjestelmän ylläpitäjänä, jos tämän summan saaminen Kansaneläkelaitokselle on tarpeen.

Kaikkein oudointa tässä valtion taholta esitettyssä ajattelussa on, että sanotaan, että näin kunnat pakotetaan säästämään, ikään kuin kun-

nat eläisivät jossakin toisessa maailmassa kuin me muut. Kaikki kunnat etsivät kuumeisesti säästökohteita ja toisaalta toivovat, että valtiolta tekisi oman osansa eli purkaisi ja muuttaisi sitä lainsäädäntöä, joka edelleenkin sitoo kunnat menoautomaatteihin, joihin ne itse eivät voi vaikuttaa.

Kunnat elävät ihan tässä samassa maailmassa, ja aivan samat veronmaksajat ovat kuntien veronmaksajia kuin valtionkin. Kuntien verotulojen arvioidaan pienenevän ensi vuonna 3—4 prosenttia, ja yhteensä vuodesta 91 se merkitsee 7—8 prosentin laskua. Vaikka kuntien verotulot pienenevät, edellyttää valtio, että yhä suurempi osa niistä, lähes 5 miljardia markkaa kelaveroa eli peräti 10 prosenttia kaikista kuntien verotuloista, otetaan vielä kunnilta pois.

Kunnat ovat tehneet ja tekevät kaikkensa löytääkseen uusia säästökohteita. Tänä vuonna arvioidaan kuntien ja kuntainliittojen henkilökunnan vähenevän noin 11 000:lla. Lähes kaikki investoinnit on siirretty tai pyyhitty yli. Yksistään tänä vuonna investoinnit supistuvat noin viidenneksellä eli 20 prosentilla. Kaiken lisäksi on ryhdytty mittaviin hallinnon rationalisointi- ja karsintatoimiin, joilla yritetään löytää kaikki mahdolliset säästökohteet. Kuitenkin toisaalta yhä paheneva työttömyys lisää koko ajan toimeentulotukimenoja ja kuntien velvoitetöylytettävien määrä kasvaa. Kunnat ovat velkaantuneet uhkaavasti, ja kuntien käyttötalouden ylijäämä lähestyy uhkaavasti nollaa. Koko kuntakenttä on ainakin yhtä pahassa taloudellisessa kriisissä kuin valtiokin, ja kunnissa joudutaan ilmeisesti pakosta laajamittaisiin veroäyriin hinnankorotuksiin ja uusien lainojen ottamiseen, joka nykyisellä korkotasolla on suorastaan tuhoisaa tulevaisuutta ajatellen.

Kaikkein huolestuttavinta koko maamme taloudellisen tilanteen kannalta on sen joukon hupeneminen, joka työllään pitää avoimen sektorin pyörät pyörimässä.

Työttömyys on lisääntynyt jatkuvasti ja erityisen voimakkaasti se on iskenyt Uudellamaalla. Uudellamaalla työttömyys on kymmenkertastunut. Nykyään joka neljäs työtön on uusmaalainen. Eli täällä on lähes 90 000 työtöntä.

Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieliin, että Uudenmaan talousvolyyymi koko maan bruttokansantuotteesta on yli kolmannes. Lisäksi eri tutkimuksissa on voitu osoittaa, että työn tuottavuus on Uudellamaalla korkeampi kuin muualla maassa. Myös investointien tuottavuus on täällä hyvä. Uudenmaan myönteisellä kehi-

tyksellä on ollut kiistatta koko valtakuntaa elvyttävä vaikutus. Nyt on vaarana, että tämäkin selkäranka murtuu.

Vääränlaista aluepolitiikkaa toteutetaan ensi vuoden budjetissa esimerkiksi liikennemäärärahojen jaossa. Uudellemaalle, missä tieinvestointien tuottavuus on kiistatta paras, saadaan perustienpidon määrärahoista vain 11 prosenttia, kun liikennesuoritetta vastaava määrä olisi 20 prosenttia. Markkamääräisesti perustienpitoon Uudellemaalle esitetään 420 miljoonaa markkaa. Vertailun vuoksi on mielenkiintoista todeta, että Oulun tiepiirille esitetään 509 miljoonaa markkaa.

Vääränlaisen aluepoliittisen hajasijoituksen seurauksena ylipaisunut korkeakoululaitoksemme yritetään nyt saneerata uusilla aluepoliittisilla hajasijoituksilla. Korkeakoulupoliittisesti ja talouspoliittisesti ei Eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirrolle Kuopioon löydy mitään perusteita. Tosin me olemme saaneet tässä yhteydessä mielenkiintoista tukiopetusta savolaisessa laskuopissa, johon me jo perehdyimme Valtion pelastusopiston siirron yhteydessä. Ajattelun kulku koko prosessissa yksityisen ihmisen tasolle muutettuna on seuraavanlainen:

Mäntsälän Hautjärveltä muuttava assistentti hankkii Kuopiosta puolen miljoonan eli 500 000 markan hintaisen asunnon. Hän vähentää tästä summasta nykyiseen Hautjärven asuntoon viiden vuoden kuluttua mahdollisesti tulevan keittiöremontin arvon 50 000 markkaa ja nykyisen myymättä jäävän asuntonsa arvon moninkertaisena esimerkiksi, noin 1,5 miljoonaa, ja näin savolaisen laskuopin mukaan assistentti on säästänyt Kuopioon muuton yhteydessä 1 050 000 markkaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi on vielä todettava, että tässä taloudellisessa tilanteessa on täysin käsittämätöntä jatkaa maakuntahallintokokeilun läpiviemistä. Kun hallintoa muuten oikean suuntaisesti puretaan ja yksinkertaistetaan, on sisäministeriön kärkihankkeena edelleenkin maakuntahallinnon luominen. Tämä on sitäkin oudompaa, kun maakuntahallintoa koskevista asiakirjoista ei löydy ainuttakaan kohtaa, jossa osoitettaisiin, että kokeilulla saavutettaisiin minikäänlaisia säästöjä. Samoin on vaikeaa nähdä, mitä muutakaan hyötyä meille on maakuntahallinnosta tilanteessa, jossa kunnallishallinto on nopeasti uusiutumassa ja ensi vuonna voimaan tulevan kunnallislain muutoksen myötä helpotetaan kuntien yhteistyötä myös maakunnallisesti merkittävästi.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Viime päivien ratkaisut maan hallituksessa ja Suomen Pankissa ovat edelleen vahvistaneet yhä todenmukaisemmaksi väitteen, että Ahon hallituksen harjoittamalla ja johtamalla politiikalla maamme viedään perikatoon. Hallitus ei piittaa kansalaisten tuskasta ja hädästä. Kaikki avunhuudot ja vaihtoehdot se tyrää aivotiinaslaiseen tapaan. Kaikki muu on muka järjetöntä, vastuutonta ja väärää älykkäpiöiden puhetta paitsi se, mitä Ahon hallitus tekee ja sen valtiovarainministeri sanoo.

Markan kelluttaminen eli tosiasiallinen devalvaatio osoittaa porvarihallituksen kovan markan politiikan epäonnistuneen niin täydellisesti, että suomen kieleen joskus tullut sana "uskottavuus" on menettänyt merkityksensä. Hallituksen luottamus ei ole mitenkään palautettavissa. Siksi sen on erottava. Kansan luottamus hallitukseen on mennyt jo aikoja sitten, ja kunnallisvaalit tulevat sen jälleen kerran osoittamaan.

Maan talouspolitiikan suuntaa on muutettava luopumalla kansalaisten ostovoiman jatkuvasta leikkaamisesta ja perusturvan murentamisesta. Ed. Laivoranta, kyllä perusturvan murentaminen alkoi jo edellisen hallituksen aikana, mutta kyllä Ahon hallitus on tehnyt kaikkensa, jotta sitä tietä kuljettaisiin mahdollisimman pitkään. (Ed. Ala-Nissilä: Mistä säästetään?) Siksi on luovuttava järjettömästä työttömyysturvan heikentämisestä, karenssiaikojen pidentämisestä ja työttömyyskassojen maksuosuuksien korottamisesta, joilla hallitus aikoo ottaa työttömiltä ainakin 2 miljardia markkaa budjettilinjansa paikkaamiseen. On välttämätöntä torjua porvarihallituksen talousarvioesityksen uudet noin 20 miljardin markan leikkaukset, jotka kohdistuvat kansalaisten tarpeiden ohella kuntiin vaarantaen vakavasti niiden mahdollisuudet tuottaa kuntaalaisten tarvitsemia palveluja. Peruspalvelujen tarve on päinvastoin voimakkaasti kasvanut suurtyöttömyyden kasvun ja ostovoiman supistumisen seurauksena. Lamasta ja työttömyydestä ei päästä, ellei saada rahaa kiertämään ja myös kotimarkkinoiden pyöriä pyörimään. Juuri siksi tarvitaan elvyttävää talouspolitiikkaa ja mm. vähätuloisimman väestönosan ostovoiman lisäämistä.

Kuntien taloudellinen ahdinkotila, johon puheeni loppuosan kiinnitän huomiota, on pitkään puhuttanut niin kuntien asukkaita ja kuntien palkkalaisia kuin päättäjiäkin. Kuntien asukkaat ovat napisseet maksujen, tariffien ja äyrinhinnan korotuksia. He ovat vaatineet lisää palveluja ja lyöneet olan takaa niitä päättäjiä, jotka

eivät ole hoitaneet kunnan taloutta kuntoon ja palveluja tarvetta vastaavasti kuntalaisille. Kuntien palveluksessa olevat ovat kauhuissaan kuunnelleet vaatimuksia julkisten palvelujen ja toimintojen supistamisesta, tuottavien liikelaitosten myymisestä, palkkojen alentamisesta, lomarahojen leikkaamisesta ja työntekijöiden irtisanomisesta. Kuntien johtajat ja muut ylintä päätösvaltaa käyttävät virkamiehet ja luottamushenkilöt ovat tehneet koko joukon parempia tai huonompia ehdotuksia taloudellisen tilanteen parantamiseksi.

Kiinnitän huomiota sen näkökulman kapeuteen ja yksipuolisuuteen, johon lukuisat kuntien talouden korjaus ehdotukset perustuvat. Aivan liian vähän on kiinnitetty huomiota maan hallituksen, eduskunnan, Suomen Pankin ja ns. markkinavoimien niihin toimenpiteisiin, jotka ovat vaikuttaneet kuntien talouteen enemmän kuin yksikään kunnallishallinnossa tehty päätös. Kokoomus ei kovin mielellään kerro valtiovalan harjoittaman politiikan vaikutuksesta kuntien talouteen, olihan kokoomus edellisen, Holkerin hallituksen pääpuolue, ja nykyisessä Ahon hallituksessa juuri kokoomus vartioi valtiovarainministerin salkkua.

On syytä muistuttaa, että ei ole kovin kaukana sellainen aika, jolloin julkisen talouden menoista kuntien tuloilla rahoitettiin yksi kolmasosa valtion vastuun ollessa kaksi kertaa suurempi. Nyt osat ovat vaihtuneet ja kuntien vero- ym. tuloilla rahoitetaan kaksi kolmasosaa julkisista menoista. Tämän asiantilan aiheuttaja on valtiovalta eli maan hallitus ja sen esityksiä hyväksyvä eduskunnan enemmistö. Tosin usein sanotaan, että syy on kuntien. Minä tarkoitan sellaisia lainsäädäntöratkaisuja ja niihin perustuvia asetuksia, ohjeita ja päätöksiä, joilla on lisätty kuntien velvoitteita ja rasituksia turvaamatta niiden rahoitusta valtion varoista.

Monesti on ollut kysymys myös sellaisista ratkaisuista, joilla hallitus ja eduskunta ovat vähentäneet kuntien tulorahoitusta esimerkiksi kaappaamalla valtiolle ennen kunnille tulleita tuloja. Tällainen oli esimerkiksi arpajaisverotulon siirtäminen valtion tuloiksi. Samoin liiketulon harkintaveron poisto aiheutti kunnille viime vuonna 1,2 miljardin markan verotulomenetykset. Molemmat mainitut tulonmenetykset rasittavat kuntien taloutta myös tänä vuonna ja, ellei näitä lakeja muuteta, tietysti myös tulevina vuosina.

Lisäksi kunnilta peritään tänä vuonna, kuten edellisen puheenvuoron käyttäjä äsken osoitti,

kansaneläkkeiden lisärahoitusta, siis lisäosan rahoitusta Kelalle, noin 3 miljardia markkaa, viime vuonna 1,8 miljardia. Työttömyysvakuutusmaksua peritään satoja miljoonia markkoja valtiolle eli moninkertainen määrä edelliseen vuoteen verrattuna. Ja ns. työnantajamaksua kunnilta peritään valtiolle noin 1 000 miljoonaa markkaa enemmän kuin siinä tapauksessa, että maksu alennettaisiin yksityisten yrittäjien maksun tasolle.

Hallituksen johdolla harjoitettava politiikka heijastuu monella muullakin tavalla kuntien talouteen.

Kun hallitus lyö laimin esimerkiksi perustulaisa asetetun velvoitteen työnteon oikeuden turvaamisesta jokaiselle sitä tarvitsevalle ja vesittää myös työllisyyslaissa hallitukselle asetettuja työllistämismenpiteitä, se näkyy kuntien taloudessa toisaalta toimeentulotukimenojen ja muiden sosiaalimenojen kasvuna sekä toisaalta verotulojen menetyksenä, maksurästien kasvuna ja lisääntyvän työttömyyden aiheuttamina muina kunnallistaloutta rasittavina menoina.

Hallituksen esitys vuoden 1993 tulo- ja menotarviksi tai talousarvioksi niin kuin nyt sanotaan merkitsee kunnille lähes 6 miljardin lisärasitusta eli keskimäärin lähes 2 pennin lisärasitusta veroäyriä kohti. Erittäin suurta lisärasitusta kunnille merkitsi hallituksen toinen budjettiriihi elokuussa, josta aiheutui lähes 3,6 miljardin lasku eli keskimäärin 1,20 penniä veroäyriä kohti.

Mikäli hallituksen esitys pääomatulojen verouudistukseen toteutuu suunnilleen Arvelan toimikunnan eli asiantuntijaryhmän esityksen mukaisena, se tietäisi mm. yhteisöjen verotuksen alentamista ja vapauttamista kokonaan kunnallisverotuksesta. Siis yhteisöt vapautuisivat kunnallisverotuksesta. Tämä merkitsisi kunnille yhteensä noin 8 500 miljoonan markan menetystä verotuloissa. Viittaa Suomen Kunnallisliiton tekemiin laskelmiin. Jos hallitus toteuttaa asuntolainojen korkovähennyksen leikkaamisen ja kunnille hankittaisiin näin 2 000 miljoonan markan lisätulot, aukko olisi edelleen 6,5 miljardia markkaa eli keskimäärin yli 2 penniä veroäyriä kohti. Hallitus on luvannut kunnille jotain kompensatiota, mutta neuvottelut asiasta ovat olleet ja ehkä vieläkin ovat jumissa.

Edelleen hallitus aikoo toteuttaa jo hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen liikevaihtoveron muuttamisesta arvonalisäveroksi. Arvonlisäverotusta valmistelleen työryhmän mukaan yritysten maksama liikevaihtovero kevenisi 12,5 miljardilla markalla, mutta kotitalouksien taakka kasvai-

si 11,4 miljardilla markalla. Työryhmä on arvioinut, että muutos kasvattaisi kuntien menoja peräti 4 miljardilla markalla, joka sekin kasvat- taisi paineita veroäyriin hinnan korottamiseen keskimäärin 1,25 penniä veroäyriä kohti.

Kuntien taloudellinen tilanne ja sitä koskevat uhat valtiovalan valmisteleminen toimenpiteiden suunnasta eivät anna vähimmässäkään määrin aihetta kunnan omassa toimivallassa olevien toimenpiteiden vähättelyyn, päinvastoin. On tavattoman tärkeää tarkkaan katsoa, miten kuntien johtajat ja päättäjät ovat leiviskäänsä hoitaneet ja miten valvoneet kuntalaisten etuja.

Jos joku luulee, että kuntien talousahdinko ja tulevan kehityksen edellytykset ovat ratkaistavissa kunnallishallinnon käytettävissä olevilla keinoilla puuttumatta maan yleispolitiikkaan eli hallituksen, eduskunnan, Suomen Pankin ja valtion viranomaisien sekä ns. markkinavoimien ratkaisuihin, hän on varmasti väärässä. Yleisesti on väitetty, että kunnallisesta itsehallinnosta on jäljellä vain noin viidennes. Tuskin vapaakuntakokeilu ja valtionosuusuudistus tässä suhteessa merkitsevät mitään ratkaisevaa muutosta. Tässä vaiheessa on vaikea todistaa, että ne merkitsisivät esim. kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksien minkään asteista lisäystä, vaikka juuri sitä tarvittaisiin.

Tänä vuonna 104 kuntaa korotti veroäyriin hintaa. Tämän vuoden syksyllä arvioidaan lähes 300 kunnan harkitsevan veroäyriin hinnan korottamista. Kokemus osoittaa, että veroäyriin hinnan toistuva tai harvemmin tapahtuva korottaminen ei ole ratkaisu kuntien talousongelmiin.

Erittäin monet niistä, jotka vaativat julkisten menojen leikkaamista, vaativat valtiolta lisää tukea yrityksille ja pankeille eli julkisten menojen lisäämistä. Se, että valtio ns. säästöpäätöksin siirtää valtion menoja kuntien vastuulle, ei myöskään ole julkisten menojen vähentämistä, vaan niiden rahoittamista kunnallisverotuloilla valtion tuloveron sijaan. Monet julkisten menojen bkt-osuuksia kauhistelevat unohtavat sen, että kokonaistuotannon alenema nostaa mainittua osuutta ja että esimerkiksi sosiaalimenojen osuus bkt:stä on Suomessa EY-maiden keskiarvon tasolla ja Pohjoismaiden keskiarvoa olennaisesti alemmalla tasolla.

Kuntien talouden kuntoon saaminen edellyttää toimenpiteitä niin kuntien sisällä kuin niiden ulkopuolellakin. Ratkaisujen avain on maan yleispolitiikan suunnassa, lainsäädännön sisäl- lössä, valtion ja kuntien kustannusjaon muuttamisessa kuntien eduksi. Nykyinen hallitus ja

eduskunta eivät tule linjaansa muuttamaan, siksi on pakko asettaa tavoitteita pidempää aikaväliä ajatellen, ja tässä mielessä luettelen seuraavat ajankohtaiset tavoitteet:

1) Lähtien siitä, että julkisen vallan tehtävät ja velvollisuudet kuuluvat valtion varoin rahoitettaviksi, tulisi kunnat vapauttaa kansaneläkkeen lisäosan ja asumistuen rahoitusosuuksien maksamisesta.

2) Kunnilta valtiolle perittävät ns. työnantajamaksut tulisi poistaa tai ainakin alentaa ne yksityisiltä yrityksiltä perittävien maksujen tasolle.

3) Pääomaverotuksen ja liikevaihtoveron uudistamista ei saa toteuttaa siten, että se johtaisi kuntien tulojen vähentämiseen ja kuntien menojen lisäämiseen.

4) Kunnille tulee antaa oikeus omaisuusveron perintään suurten varallisuuksien osalta.

5) Kunnille on annettava osuus liikenteen erityisverojen tuotosta.

6) Kiinteistöverotuksen painopiste tulee kohdistaa teollisuus- ja liikekiinteistöihin ja vapauttaa tavalliset asuinkiinteistöt kiinteistöverosta.

7) Kuntien liikelaitosten tariffirakennetta tulee muuttaa mm. asumisen kustannuksiin vaikuttavien maksuja alentamalla ja poistamalla suuria firmoja suosivat ns. paljousalennukset.

8) Kuntien tuottavaa omaisuutta ja liikelaitoksia ei tule myydä yksityisille.

9) Joukkoliikennettä ei saa kuristaa kohtuuttomilla tuottovaatimuksilla.

10) Mielestäni kuntien tulee ryhtyä yksin ja yhdessä muiden kuntien kanssa tähänastista ponnekkaammin vaatimaan valtiovalta toimipiteitä kuntien ja kuntalaisten hyväksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laine totesi, että hallitus ei piittaa kansalaisten avunhuudosta ja hädästä ja että Ahon hallitus on tehnyt kaikkensa perusturvan murtamiseksi leikkauksilla. Tähän sisältyy semmoinen kummallinen käsitys, että ikään kuin hallitus lainsäädännöllä voisi muuttua rahaksi, jakaa jotakin sellaista, jota kansantalous ei tuota. Eihän tämä ole mahdollista. Emme me voi hallinnollisin päätöksin jakaa semmoista kansantuotetta, jota ei synny tuotannollisesta toiminnasta. Eihän itänaapurissakaan järjestelmä

turvannut leipää, saati sirkushuveja, eikä edes työtä. Ei järjestelmä turvannut, kun se järjestelmä romutti työnteon motivaation. Jos Suomessa on romutettu yrittämisen edellytykset eli ei olla kilpailukykyisiä, siis romutettu mahdollisuus tehdä yrittämisellä tulosta, niin ei ole yrityksiä, ei työpaikkoja eikä kansantaloudelle syntyvää tulosta. Miten ihmeessä silloin joku hallitus yksin murentaa jotakin, kun se kieltäytyy jakamasta sellaista, jota sillä ei ole, ja pyrkii toimillaan siihen, että taas olisi, mitä jaettaisiin, ja lähtee siitä, että nyt säästetään tulevaisuuden hyväksi.

Minulta kysyi yksi veteraani eräässä tilaisuudessa, mistä johtuu, että me sotien jälkeen selvisimme sieltä suosta, vaikka kaikki oli poltettu ja tuhouttu, ja nyt ruikutetaan, että ei selvitä millään, vaikka meillä on jumalattomat tulot ja hyvinvointi. Minä sanoin, että siinä on se pikkuihin ero, että silloin teidän tulotasonne, kansantuote, oli murto-osa nykyisestä mutta te kulutitte ja söitte sitäkin vähemmän, säästitte ja satsasitte tulevaisuuteen. Nyt meidän tulotasomme, jaettava hyvinvointi, on moninkertainen, mutta me emme suostu elämään sillä, vaan haluamme kuluttaa vielä tulevien polvien mahdollista tulotasoa ottamalla velkaa. Minä en ymmärrä tällaista ihmeellistä inttämistä tässä salissa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä tulin vakuuttuneeksi siitä, että ed. Laivoranta ei ymmärrä sitä, mitä hän itsekin pyrkii usein selittämään. Hän nimittäin usein kehuu, miten hän kuitenkin tuntee nämä asiat ja miten hän on itse yrittäjä ja on kurseja käynyt ja opiskellut. Mutta, ed. Laivoranta, Ahon hallituksella on ollut mahdollisuus käyttää pankkien tukemiseen 31 miljardia markkaa. Sillä on ollut mahdollisuus käyttää yritysten tukemiseen esimerkiksi tänä vuonna noin 20 miljardia markkaa. Sen on mahdollista hyväksyä se, että maassa on työttömiä ja näin valtio menettää kymmeniä miljardeja markkoja. Hallitus ehdottaa nytkin budjettiesityksessä, että osinkotulojen saajat vapautetaan kokonaan verosta, ja se voi ehdottaa hävittäjähankintoihin miljardeja toisensa jälkeen. Miksi edustaja ei voisi ymmärtää sitä, että rahat, jotka hallitus ehdottaa näin käytettäväksi, voitaisiin käyttää toisin? Kyllä kai tämä pitäisi jokaisen käsittää tässä salissa.

Ed. Laivoranta (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Jos nyt yrittäisiin rautalangasta tehdä mallin tästä pankkien tukemiseen käytetystä rahasta, josta ed. Laine luulee, että sitä on

ollut ja että se voitaisiin käyttää johonkin muuhun, esimerkiksi suoraan sosiaaliapuun. Jos leikitään semmoisella ajatuksella, että pankki menisi nurin, niin kuka olisi sinne velkaa ja kenellä sieltä on saamista ja kenen kävisi hullusti? Jos pankki menisi nurin, se sanoisi kaikki torpparien, viljelijöitten, yrittäjien ja duunarien lainat irti kuukauden irtisanomisajalla, ja tiedätte, millainen reaktio syntyisi, kuinka paljon olisi myymättöntä kamaa, millä hinnalla se myytäisiin. Saat-taisi olla velkaa 100 000 ja omaisuuden arvo 500 000, mutta kun ei ole ostajaa, niin se, jolla on pankista saatavia, tulisi ja huutaisi 100 000:lla sen sinun 500 000:n torppasi, kun et pysty maksamaan velkaa. Näin ollen kaikki omaisuudet siirtyisivät toisiin käsiin ja ne, jotka ovat velallisia pankille, olisivat puilla paljailla. Näinhän tämä systeemi pelaa. Konkurssipesä saataviaan perää, pesänhoitajat peräivät saataviaan ja pistävät kaikki lainat irti, ja kun niitä ei pysty maksamaan, niin kaikki menee pakkohuuto-kauppaan. Ja miten siinä käy näinä aikoina, kun ei muutenkaan kukaan osta mitään? Tässä tällainen pikkuinen talousopin alkeiskurssi ed. Laineelle.

Ed. L a x : Herr talman! Jag är djupt betryckt och jag känner mig ytterst medskyldig till att vårt land har kört in i det fruktansvärt beträngda ekonomiska läge som vi befinner oss i idag.

Jag känner mig misslyckad som politiker och som påverkare, jag tycker att jag överhuvudtaget inte har kunnat påverka den ekonomiska politik som förts i det här landet och jag känner mig som om jag skulle vara den sämsta av alla talare i den här församlingen, eftersom jag överhuvudtaget inte har fått fram mina tankar vare sig till mina kolleger här i riksdagen eller ministrarna i den regering som också mitt eget parti är förtrodd i.

Jag skall därför innan jag går till recepten och handlingsplanen kasta en liten återblick på den dialog som jag har försökt få till stånd med mina kolleger här i riksdagen och ministrarna i regeringen under den här riksdagsperioden.

Herra puhemies! Poliittisena päättäjänä ja vaikuttajana tunnen syvällistä syyllisyyttä ja omantunnon tuskaa siitä, että maamme on ajautunut nykyiseen taloudelliseen ahdinkoon. Olen omasta mielestäni epäonnistunut täydellisesti yrityksissäni vaikuttaa maassamme harjoitettuun talouspolitiikkaan. Taidankin olla tämän seurakunnan kehnoin puhuja, kun en ole al-

kuunkaan onnistunut välittämään ajatuksiani arvoisille edustajakollegoilleni, saatikka puolueeni edustamalle hallitukselle. Tästä annan seuraavassa muutaman dokumentoidun tosiasian.

29.5.1991 hallituksen talouspoliittisen tiedonannon käsittelyn yhteydessä totesin tässä salissa mm. seuraavaa:

"Olin kuvitellut, että pilvilinnojen rakentamisen aika, ainakin porvaripuolueiden osalta, olisi ollut peruuttamattomasti ohi. -- Hallituksen on nyt harkittava uudelleen suhtautumisensa vakaan markan politiikkaan --. Aikeet sitoa Suomen markan arvo eurooppalaiseen rahayksikköön ecuun, -- ennen kuin markan yliarvostus on ratkaistu, olisi nähtävästi kuolinisku suurelle osalle niistä yrityksistä, jotka nyt toimivat yhteisen taloutemme moottorina ja toimeentulomme perustana." Edellytin sen vuoksi puheenvuorossani, että "hallituksen tulisi heti toteuttaa markan 20 prosentin devalvaatio". Varoitin lopuksi pakkodevalvaation väistämättömyydestä mahdollisesta ecupäätöksestä huolimatta todeten, että "hallituksen ennen pitkää kuitenkin on pakko taipua niille linjoille, joita tässä olen esittänyt". Mitenkä kävi? Seuraavalla viikolla hallitus sitoi markan yksipuolisesti ecuun, ja viisi kuukautta myöhemmin ajaututtiin pakkodevalvaatioon!

18.9.1991 eli noin kolme kuukautta myöhemmin valtion budjetin lähetekeskustelussa palasin aiheeseen. Totesin: "Tilanne on nyt kuin pajatso-peli, jossa markkinavoimat uhkaavat kaapata itselleen onnetaren paikan". Teollisuuden tuoreet tulostiedot kertoivat silloin, että mm. saha- ja selluteollisuus "eivät pysty myyntituloillaan kattamaan edes juoksevia liikemenojaan, saati korkokulujaan tai muita pääomamenoja". Tällä perusteella saatoin "vuorenvarmasti" olettaa, että "useat ulkomaiset pankit jo nyt ovat ryhtyneet ennenaikaisesti vaatimaan lainojaan takaisin" suomalaisilta yrityksiltä. Tämän kierteen seurauksena ennakoin, että pankkijärjestelmämme alkaa horjua. Miten kävi? Seuraavana päivänä, 19.9.1991 Säästöpankkien Keskus-Osake-Pankki SKOP kaatui Suomen Pankin syliin, ja puoli vuotta myöhemmin hallitus joutui kokoaamaan 28 miljardin markan tukipaketin pankkijärjestelmämme pelastamiseksi.

Tuossa syyskuun budjettipuheenvuorossani totesin myös, että "taloutemme syöksykierre on edennyt niin nopeasti, että se, mitä toukokuussa olisi tarvittu sen katkaisemiseksi, ei syyskuussa enää riitä, ja hinta vain kovenee päivä päivältä". Toukokuussa esittämiini eräisiin toimenpide-eh-

dotuksiin viitaten peräänkuulutin syyskuussa lisäksi hallitukselta "kansallisen pelastusohjelman" laatimista riippumattoman asiantuntijaryhmän avulla. Tähän asiaan palaan tämän puheenvuoron loppupuolella.

4.12.1991 kauhistelin julkisuudessa, etteivät poliitikot vielääkään näyttäneet tajuavan tilanteen vakavuutta, vaikka kokonaistuotannon vuoden 1991 ennennäkemätön romahtaminen jo oli tiedossa. Yritin turhaan patistaa omaa puoluetani toimimaan herätyskellona panemalla hallituksessa olonsa ehdoksi, että valtion vuoden 1992 budjettiesityksen menoista suoritetaan 10 miljardin markan ylimääräinen leikkaus. Tässä yrityksessä tietysti epäonnistuin. Lausuin myöhemmin tämän saman säästövaatimuksen myös eduskunnan pöytäkirjaan perusteluna, että "väijyy vaara, että budjetin rahoituspohja pettää". Miten kävi? Neljä kuukautta myöhemmin Kansainvälinen valuuttarahasto esitti saman suuruisen säästövaatimuksen ja maa ajautui devalvaation partaalle kuuluisana huhtikuun kriisiviikonloppuna.

17.6.1992, siis noin kolme kuukautta sitten, valtioneuvoston EY-selonteon käsittelyn yhteydessä varoitin: "Ylikorkea korkokantamme ajaa meidät umpikujaan, ellei hallitus onnistu muuttamassa kuukaudessa saamaan ay-liikkeen, puolueiden ja kansan tukea — muutosprosessien käynnistämiseksi. Silloin on pakosta edessä täyskäännös talouspolitiikassa, jotta kansamme toimeentulon perusta, yritystoiminta, ja sen myötä sosiaaliturvajärjestelmämme voitaisiin pelastaa romahdukselta. Ainoaksi vaihtoehdoksi tuossa tilanteessa jäisi luopuminen inflaation vastaisesta politiikasta ja kiinteistä valuuttakursseista."

Tähänkö nyt on tultu?

On ymmärrettävää, että tässä tilanteessa kysytään, millaisen hallituksen johdolla Suomi voi jälleen nousta uuteen kukoistukseen, ja että oppositio vaatii hallituksen eroa. Oppositio voi olla rauhallinen. Kansa saa aikanaan uuden hallituksen. Olen itseeni aikaisemmin todennut, että nykyisessä kokoonpanossaan hallituksen uskottavuus on jokseenkin olematon. Eilisten tapahtumien jälkeen sana "jokseenkin" voidaan unohtaa. Itse en aio tässä yhteydessä kuluttaa energiaa ryhtymällä spekuloidaan hallituksen kokoonpanolla. On ilmeinen riski, että ne, jotka nyt pyrkivät hallitukseen, syöllistyvät kansan huijaamiseen.

Olennaista tässä tilanteessa ovat ne toimet, joihin uuden hallituksen on tartuttava. Eräs syy nykyisen hallituksen olemattomaan uskottavuuteen

on ilmeinen: Tarvitaan tähänastista jämäkämpiä otteita myös julkisten säästötoimien osalta. Olemme kriisissä, ja nyt voimat on keskitettävä pitävän kriisiohjelman rakentamiseen.

On ilmiselvää, että me suomalaiset tätä nykyä tuotamme vähemmän kuin palkkoina ja sosiaalietuina nostamme Oy Suomi Ab:n kassasta. Jos tuottavuus Suomen teollisuudessa ilmaistaan luvulla 100, vastaava luku EY-maissa on 135 ja Japanissa 185. Meillä välilliset työvoimakustannukset ovat 70 prosenttia palkoista, kun ne EY:ssä ovat 35 ja Japanissa 20 prosenttia.

Me olemme joka tapauksessa tuntuva elintason laskun edessä. Meidän suomalaisten on nyt vain pantava suu sakkii myöten. Ellemme tee tätä sovinnolla, kansakuntamme vähäosaisimmat jäävät oman onnensa armoille, ja yhteiskuntarauhamme uhkaa pahasti rikkoutua.

Suomessa on raivattava tie työn nostamiselle uuteen arvoon. Nousu kriisistä voi onnistua vain hihoja käärimällä. Ennen kuin kannattaa keskustella uuden hallituksen muodostamisesta, olisi saatava nykyisen hallituksen samoin kuin puolueiden selvät kannanotot ainakin seuraaviin kolmeen asiaan:

1) Mikäli haluamme palata kutakuinkin viime vuosikymmenien elintasokehitykseen, Suomen kansan yhteiset ponnistelut on suunnattava siten, että vienti nousee noin puolella, siis viitisenkymmentä miljardia markkaa vuositasolla. Vieläpä temppu on tehtävä sellaisella teholla, että vienti ylittää tuonkin vähintään parisenkymmentä miljardia markkaa vuodessa.

Tämä edellyttää, että me suomalaiset määrätietoisesti hankimme itsellemme runsaasti uusia tietoja ja uusia taitoja. Meidän on opittava suhtautumaan yhteispeliin, työntekoon ja tulosten saavuttamiseen aivan uudella tavalla.

Maan hallituksella on tietysti aivan ratkaiseva rooli, jotta ymmärtämys tuottavuuden ja laatutason nostamispakkoa kohtaan saataisiin lisääntymään ja leviämään.

Ovatko poliittiset päättäjät ja ay-väki valmiita purkamaan ylivoimaiseksi ja tukahduttavaksi käynnyttä työsuhdelainsäädäntö- ja sopimusviidakkoa? Missä määrin meillä on valmiutta sallia yritys- tai työpaikkakohtaisia työsuhtejärjestelyjä ja ollaanko peräti valmiita tunnustamaan, että perinteisten keskitettyjen työmarkkinaratkaisujen aika on peruuttamattomasti ohi? Olisi vihdoin aika päästä esimerkiksi sellaiseen olotilaan, että samoja perusehtoja voidaan soveltaa kaikkiin saman yrityksen taikka saman työpaikan työntekijöihin.

2) On saatava aikaan selvä suunnan muutos, jolla valtion ja kuntien kustannukset kääntyvät laskuun. Muulla tavoin suomalaisten toimeentuloa ja sosiaaliturvaa romuttavaa reaalikorkotasa ei ole mahdollista saada alas. Olisi viimein vedettävä selviä linjoja siitä, mistä julkisista toiminnoista on luovuttava ja mitkä tulee saada toimimaan tehokkaasti.

3) Massiivinen panostus työttömien ja nykyisistä tehtävistä pois jäävien ihmisten uudelleen kouluttamisen järjestämiseksi tarvitaan. Tämä voidaan hoitaa ja on pitkälti hoidettava maksettavien työttömyyskorvauksien puitteissa. Työttömyyskorvauksen vastineeksi korvauksen saajan on pakko antaa kykyjään vastaava panos yhteiskunnalle joko osallistumalla yleishyödyllisiin, siis julkisia tai yksityisiä toimintoja tukeviin, töihin taikka sitoutumalla uusien tietojen ja valmiuksien hankkimiseen. Ovatko puolueet vihdoinkin valmiit tämän mukaisiin toimiin? Suomi on täynnä tekemättömiä töitä. Meillä ei ole enää varaa antaa kenenkään kieltäytyä työnteosta mukavuussyistä.

Suomen tulevaisuus riippuu pitkälti siitä, löytyykö yhteisymmärrystä eri yhteiskuntapiirien välillä edellä olevien peruslinjojen pohjalta. Valta- ja ulosmittauspolitiikan aika on ohi. Elleivät kansanedustajat sekä puolueiden ja etujärjestöjen johtajat tätä tunnusta, meillä on edessä todellinen kurjuus ja vakavat yhteiskunnalliset levottomuudet.

Nämä asiat tulevat punnittaviksi nyt käsiteltävän budjetin rukkaamisen yhteydessä.

Herr talman! Det vore en övrraskning om inte oppositionen nu högljutt krävde regeringens avgång. Den kan vara lugn. I sinom tid får folket alltid en ny regering. Risken för att de som säger sig vilja in i regeringen försöker föra folket bakom ljuset är emellertid överhängande. Vad en ny regering skulle tvingas göra är det viktiga, inte hur den ser ut.

Vad har vi då att vänta oss. Ingen seriös politiker ifrågasätter längre marknadsekonomi som utgångspunkt. Uppslutningen kring vår EG-ansökan var bred. Socialdemokraterna var enhälligt bakom den. Vi har oåterkalleligt gått in i en tid då kapitalet rör sig fritt över gränserna sökande sig dit där avkastningen är störst. Det utländska och inhemska förtroendet eller bristen på förtroende för ett lands ekonomi och valuta speglar graden av tro på att landet kan hushålla effektivt med sina resurser. Ekonomin fungerar effektivt bara om den offentliga sektorn hålls i

styr. Statens förmåga att i framtiden sköta sina lån är helt beroende av detta.

Regeringen Aho har fattat beslut om större sparåtgärder än någon tidigare regering. Den har inte lyckats med att skapa förtroende. Varför? En förklaring är att sparbesluten trots allt varit helt otillräckliga. Därför måste vi nu berätta för folket att deras nästa regering kommer att fatta beslut om sparåtgärder om tiotals miljarder mark. Under den nya regeringens tid kommer folkets levnadsstandard att sjunka åtskilligt mera än vad den gjort under regeringen Aho:s tid. Den som inte vågar säga detta har ingenting att göra i nästa regering.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax puhui hyvin kauniisti yhteisistä ponnistuksista ja yhteiskuntarauhasta. Odotin, että hänellä olisi ollut hyvin selvä johtopäätös näiden johdattelulauseiden jälkeen. Odotin, että hän olisi suorastaan vaatimalla vaatinut yhteiskuntasopimusta, jolla tarkoitan sitä, että meillä olisi mahdollisimman pian hyvin kokonaisvaltainen työmarkkinaratkaisu, jonka kesto-aika olisi vähintään kolme vuotta, tässä tilanteessa vähintään kolme vuotta. Mutta eipä mitään sellaista tullutkaan.

Päinvastoin ed. Lax ilmoitti, että keskitettyjen työmarkkinaratkaisujen aika on ohi. En lainkaan ymmärrä tätä, mitä ed. Lax omassa viite-taustassaan ajaa takaa. Otetaan Pohjois-Amerikan yhdysvallat esimerkiksi. Siellä ei ole keskitettyjä työmarkkinaratkaisuja. Siellä on työpaikkakohtainen järjestelmä, joka on johtanut siihen, että aina, kun yrityksellä rupeaa menemään vähän paremmin, on lakko päällä. Senhän me siellä reissaavat olemme nähneet lukemattomia kertoja, että firman edessä on lakkovahdit ja lakkoilmoitukset päällä ja se kertoo siitä, että yhtymillä on jotakin, mistä ulosmitata. En minä ymmärrä, että tällaiseen halutaan mennä. Päinvastoin keskitetyllä ratkaisulla pystytään tekemään myös, jos niin halutaan, negatiivisia ratkaisuja, jolloin kuuluisat markkinavoimat voivat niihinkin reagoida ja todella rakentavasti.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siihen, mitä ed. Pulliainen sanoi keskitettyjen ratkaisujen tuhoamisvimmasta, johon ed. Lax syylistyy, ei ole oikeastaan lisättävää.

Kun hän sanoi, että työttömät pitää saada koulutukseen, se on erinomainen asia ja kannatettava. Mutta korvaani kävi pahasti, kun hän totesi, että kenelläkään ei ole oikeutta mukavu-

denhalusta kieltäytyä vastaanottamasta työtä. Olisi hauska tietää, kuinka paljon ed. Laxilla on osoittaa tällaisia mukavuudenhalusta töistä kieltäytyviä, koska varsin hyvin meidän työttömyys-turvajärjestelmämme toimii siihen suuntaan, että kun työstä kieltäytyjiä löytyy, myös työttömyys-turva katoaa. On hyvin surullista, että ihmiset leimataan mukavuudenhalusta töistä kieltäytyviksi. Ymmärrän varsin hyvin, jos joku kieltäytyy ottamasta sellaista työtä vastaan, johon hänellä ei ole minkään valtakunnan koulutusta. Sen takia juuri koulutusta pitäisi todella kehittää, että meidän uudistuvat työmarkkinamme ja uudistuva työelämämme olisivat siinä kunnossa, että kun uusia ammatteja tulee, meillä olisi myös niihin tarjota väkeä.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen haluan todeta, että minä puhuin perinteisistä keskitetyistä ratkaisumalleista, joihin me olemme tottuneet ja joiden varassa me olemme luoneet tappavan, tukahduttavan järjestelmän, joka ei ota huomioon tuottavuuskehitystä eri alueilla. Jos me emme lähde tätä viidakkoa purkamaan, me emme pääse tästä suosta, se on päivänselvää. Se ei sulje pois sitä, että jonkinlaisia hyvin karkeita raamiehtoja voitaisiin valtakunnan tasolla sopia.

Ed. Rimmille haluan todeta, että pitää saada aikaiseksi muutos suhtautumisessa. Minä en väitä, että kaikki työttömyyskorvausta nostavat työttömät olisivat pinnareita, mutta minä tiedän runsaasti esimerkkejä tyypiltään sellaisia, että Kirkkonummella asuva ravintolatyöntekijä voi kieltäytyä ryhtymästä töihin Vantaalla. Tämä on hyvin lähellä mukavuussyypäätelua.

Mutta ennen kaikkea täytyy päästä siitä, että maksetaan työttömyydestä. Ei meillä ole siihen varaa. Meidän täytyy virittää koko tämä kansa uusiin valmiuksiin, ja silloin myös tähän järjestelmään on saatava uusi ajattelu, eli sen, joka nauttii valtion taikka yhteiskunnan tukea, on myös sitouduttava johonkin, joko yleishyödyllisiin tehtäviin, niin kuin sanoin, taikka sitten sitouduttava hankkimaan koko tämän kansakunnan tulevaisuuden kannalta tärkeitä uusia valmiuksia, uutta osaamista.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Lax edustaa eduskunnassa henkilöä, jolla on hyvin merkittävät yhteydet maan teollisuuteen, en voi olla jatkamatta keskustelua yhden vastauspuheenvuoron verran vielä.

Äskeisestä ed. Laxin vastauspuheenvuorosta ymmärsin, että hänellä on kaksi asiaa nyt hyvin totaalisesti sekaisin: toisaalta järjestelmä- ja toisaalta substanssiasiat. Minä haluan ymmärtää nyt äskeisellä perusteella joustavasti tulkiten, että ed. Lax sittenkin kannattaa järjestelmää mutta substanssin osalta on sitä mieltä, että sellaiset sisällölliset ekspansiiviset työmarkkinaratkaisut, joita on koettu 70- ja 80-luvuilla, eivät nykyisessä talouspolitiisessa tilanteessa ole mahdollisia, mutta järjestelmä sinänsä voi jatkua, ja sen avulla voidaan pelastaa kansakunta taloudellisesta ahdingosta.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tuohon voi sanoa niin, että jos ei järjestelmä ota huomioon alakohtaisia tuottavuus- ja kehitysedellytyksiä, se on mennyttä. Se romahuttaa. Asian voi ilmaista myös sillä lailla, tämä on lähinnä ay-liikkeelle suunnattu ajatus, että ay-liike on mennyttä, jos ei ay-liikkeen johto löydä liikkeelle uutta roolia. Sen roolin perussisältö on se, että jos ei ay-liike ole mukana kasvattamassa kakkua, sillä ei tule olemaan mitään jaettavaa jäsenkunnalleen. Meillä on hyvin tuore esimerkiksi siitä, miten tällainen systeemi voi murentua, jos se ei osaa muuntua ajan vaatimusten mukaisesti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä ed. Laxille: Jos ajatellaan, mitä tapahtui työmarkkinakentällä viime vuosikymmeninä, sopimuskorotukset olivat noin 40 prosenttia palkankorotuksista, ja 60 prosenttia oli liukumaa, ja liukumaosuushan on tuhonnut sitä, mitä te nyt ongelmallisena pidätte. Siinähan on ollut kysymys juuri siitä, että tuottavuutta on ulosmitattu paikallisesti ja työpaikkakohtaisesti liukumilla yli yritysten kesto-kyvyn. Näinhän on asianlaita.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tietysti työehtosopimus- ja työsuhdejuridiikassa on monta lonkeroa ja se on sokkeloista ja vaikeaselkoista. Me olemme tosiasiallisesti ajautuneet tilanteeseen, jolloin kukaan ei tätä oikein hallitse. Se jo sinänsä on omiaan jarruttamaan kehitystä. Voisi yhtä ulottuvuutta valottaa. Eihän kysymys ole yksinomaan palkasta, mutta aivan oikein kaavamainen palkkajärjestely johtaa juuri siihen, mistä ed. Pulliainen puhui. Mutta on myös jaettu työpaikat sellaisiin omituisiin jäykkiin lohkoihin, että työt eivät suju. On niin kuin yhtä työtä varten yksi ihminen, kun itse

asiassa tarvittaisiin monitoimi-ihmisiä nyky-yhteiskunnassa. Näitä rakenteita on purettava.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laxin ihan viimeiseen heittoon siitä, että on yhden työn osaavia, kun itse asiassa tarvittaisiin monitoimi-ihmisiä, totean, että olen aivan samaa mieltä tästä asiasta. Itse pääluottamusmiehenä toimiessani hyvin usein tähän asiaan yrityselämässä puutuin, mutta työnantajatpa itse eivät olleet valmiita tähän, vaan yhä enemmän ja enemmän ihmisiä teollisuudessa koulutettiin osaamaan vain yhtä työtä. Yksiselitteinen syy, miksi näin tehtiin, oli se, että näille monitoimi-ihmisille olisi pitänyt myös maksaa enemmän palkkaa ja siihen ei ollut valmiuksia.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Rimmille haluan tunnustaa, että minä olen monessa suhteessa hyvin kriittinen siihen tapaan, jolla työnantaja on toiminut näissä asioissa. Olen itse ollut liki 20 vuotta teollisuuden palveluksessa edustamassa työnantajaa. Mutta uskon, että tilanne nyt on omiaan pakottamaan esille aivan uutta ajattelua myös työnantajan puolella. Voi sanoa näin, että tämän valtakunnan kehityksen pahin pullonkaula on itse asiassa puhumattomuudessa ja huonossa kommunikatiivissa toisaalta työnantajan edustajien ja toisaalta työntekijöiden välillä. Tässä on parantamisen varaa ilmiselvästi, ja eräs heikkous on ollut se, että linjavastuulliset monessa yrityksessä ovat täysin luopuneet erästä keskeisestä tai keskeisimmästä tehtävästä: He ovat delegoineet pois esikuntaosastoille henkilöstöasiat. Tämä on eräs erinomaisen huono asia, ja näin toimii edelleen monikin yritys ymmärtääkseni, mutta näin ei voida jatkaa.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Yhteiskunta on tehnyt osan työttömistä pinnareiksi, ja valitettavasti nämä pinnarit langettavat mustan varjon myös enemmistön ylle, joka toki on työhaluista.

Herra puhemies! Minä olen eduskunnassa tämän vaalikauden aikana käyttänyt 450 puheenvuoroa. Vaikka en ole yhtä hyvä oraakkeli eli ennustaja kuin ed. Lax, minä olen kuitenkin tullut toivottomaksi ja uskon, että jos minun puheillani olisi yhteiskunnan asiat saatu paremmiksi, jotakin ratkaisevaa olisi jo tapahtunut. Sen vuoksi en viitsi enää kävellä puhujakorokkeelle.

Tätä pohjaa vasten myös, kun on taas vaadittu tiedonantoa hallitukselta eli taas jauhettaisiin samaa asiaa eduskunnassa, vaikka meillä on mahdollisuudet välikysymysten ja muiden kautta osoittaa hallitukselle epäluottamusta, minä katson, että turha jauhaminen tiedonantojenkin kautta on eduskunnassa turhaa. Nämä asiat eivät enää puhumisesta parane.

Herra puhemies! Sen verran haluan sanoa ihan ryhmän puolestakin, että me hyväksymme leikkaukset yhteiskunnassa. Ne ovat välttämättömiä julkisen talouden ja myös elintason osalta, mutta edelleen korostan sitä, että hallituksen toimet yhteiskuntaa kohtaan ovat liian voimakkaita tällä hetkellä eli ne hyvätkin tarkoitukset, joita hallituksella ehkä on julkisen sektorin leikkaamisessa, menojen vähentämisessä jne., kaatuivat siihen, että potilasta leikataan sisäisesti liian voimakkaasti. Se merkitsee sitä, että kaikki muutkin hyvät yritykset tuhoutuvat.

Suomalaisen yhteiskunnan ja hallituksen pitää kiireesti keksiä keinot siihen, että saadaan yhteiskunnan sisäinen talous ja sisäiset markkinat liikkeelle. Se vaikuttaa myös siihen, että psykologinen lama, josta on puhuttu, saattaa hieman väistyä. Ihmiset ovat kuitenkin vielä toivorikkaita, jos heille annetaan pienikin mahdollisuus positiiviseen näkemykseen tulevaisuudesta. Tämä voi vielä onnistua, mutta jos tätä systeemiä jatketaan, yhdyn ed. Laxin puheisiin. Muistaakseni hän ennusti, että yhteiskunnassa tulee levottomuuksia vielä näiden asioiden takia.

Ed. A l a - N i s s i l ä: Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. Aittoniemen käsitykseen siinä, että lähipäivinä varmasti eduskunnassa on riittävästi tilaisuuksia keskustella talouspolitiikasta ilman erityistä tiedonantomenettelyä ja eri linjatkin niin hallituksen kuin oppositiopuolenkin taholta varmasti tulevat esille. Varmasti eri tahoilla on mahdollisuus osoittaa sitä vastuunkantoa ja toisaalta yksimielisyyttäkin, joita nyt erityisesti tarvittaisiin.

Presidentti Kekkonenhan aikoinaan puhui ja kirjoitti jopa kirjan siitä, onko maallamme malttia vaurastua. Nyt voidaan tätä mukaillen mielestäni kysyä: Onko meillä malttia sopeuttaa velan varaan laskettua elintasoamme oikeudenmukaisella tavalla? Onko meillä malttia rakentaa kansantaloudelle kestävää tuotannollista pohjaa? Onko meillä elinkeinoelämän piirissä malttia jatkuvien nopeiden spekulatiivisten voittojen tavoittelun sijasta rakentaa yritysten kilpailukykyä kestäväällä tavalla? Edelleen onko

meillä malttia saada aikaan aivan välttämätöntä joustoa työmarkkinoille ja nimenomaan työllisyyskysymyksen parantamiseksi?

Markan arvosta puhuttaessa, joka on nyt tämän päivän ajankohtainen asia, voin yleisesti todeta, että ylivahvan markan politiikka on ollut Suomelle ylivoimainen tehtävä ja sen tavoittelu on ollut keskuspankilta virhe. Mutta samalla haluan korostaa erityisesti sitä, että vakaan markan tulee olla tällaisessa pienessä kansantaloudessa jatkuvasti tavoitteena. Nyt me emme olisi tarvinneet markan devalvaatiota, markan kelluttamista. Ihmettelen esimerkiksi näitä helsinkiläisprofessoreita, kun he käsittämättömällä tavalla julkisuudessa ovat markkinoineet tässä yhteydessä suurta devalvaatiota, jota sitten spekulantit ovat voineet ajaa. Tämä erityisen epävarma eurooppalainen valuuttatilanne viime kädessä aiheutti valuuttakurssien kelluttamistilanteen. Kilpailukykyymehän on nyt jotakuinkin kunnossa. Se on siihen saatu nimenomaan nykyhallituksen aikana.

Edelleen Euroopan valuuttatilanne on varsin vakava ja on varmasti niin, että valuuttaa joudutaan kelluttamaan toistaiseksi tämän vakavan tilanteen takia. On myös niin, että mitä nopeammin Suomessa löydetään yhteisymmärrystä esimerkiksi työmarkkinakysymyksissä, talouspolitiikan välttämättömissä linjauksikysymyksissä, sitä pienemmiksi devalvaatiopaineet jäävät ja sitä nopeammin päästään korkojen laskutilanteeseen ja valuutan palaamiseen Suomeen.

Toinen tosiasiahan on, että Suomessa me emme ole osanneet elää pääomamarkkinoiden vapautumisen kanssa. 80-luvun lopulla erityisesti tehtiin kohtalokkaita virheitä tässä yhteydessä. Edelleenkin meillä on samat vaikeudet, ja erityisen paikallaan onkin keskustella myös ns. markkinavoimien roolista. Ed. Kääriäinenhän täällä totesi ryhmäpuheenvuorossaan, että kansan usko päättäjiin horjuu. Kansan keskuudessa ajatellaan, että markkinavoimat hallitsevat maata. Juuri näistä markkinavoimista onkin otettava parempi ote. Ongelma on, miten me osaamme elää vapaassa pääomataloudessa, vapaassa markkinataloudessa, ja miten me pienessä velkaantuneessa kansantaloudessa voimme hallita paremmin näitä kylmiä markkinavoimia. Meillä on kansantaloudessa muutoinkin toimijoiden määrä on kovin pieni, ja tämäkin lisää herkkyyttämme tällaisille heilahteluille. Tätä kysymystä mielestäni pitäisi myöskin peilata vasten Suomen integraatiovaihtoehtoja. Olen kiinnittänyt huomiota siihen, että osa niistä, jotka innokkaimmin

olivat EY-jäsenyyshakemusta ajamassa, on nyt jälkijättöisesti herännyt markkinavoimien kritiikkiin. Kuitenkin on niin, että juuri nopea eurooppalaistumiskehitys talouspolitiikassa korostaa ja tuo näitä markkinavoimien vaikutuksia esille.

Velkaantumisen estämiseksi tarvitsemme epäilemättä kovia säästämistoimia, niin kuin täällä on sanottu, menojen sopeuttamista paremmin tuloihin. Tässä juustohöylä osoittautui riittämättömäksi, mutta silti meidän ei tarvitse eikä pidä säästää summittaisesti. Keskeisestä perusturvasta on pystytty huolehtimaan ja on pystytävä huolehtimaan myös jatkossa. Koulutus ja tutkimus on välttämätöntä. Niiden on oltava painopistealueena, ja niiden avulla voidaan työllisyyskysymystä joustavasti myös hoitaa. Painopistealueena täytyy olla koko tuotannollisen toiminnan elintarviketalouskin huomioon ottaen ja erityisesti tietysti vientisektori, joka, niin kuin ed. Lax totesi, täytyy saada kymmeniä prosentteja kasvamaan tässä tilanteessa.

Herra puhemies! Toisena asiana haluan puuttua verotukseen. Hallitusohjelmahan on verotuksen osalta varsin vaativa. Hallitus on uudistanut ja uudistamassa verotusta mielestäni kyllä varsin päättäväisesti. Kiinteistöverotus on saatu aikaan, ja oikein sovellettuna siitä voi syntyä tasapainoinen kokonaisuus. Vuosikymmeniä meillä on puhuttu siirtymisestä arvonlisäverotukseen piilevän liikevaihtoverorasituksen poistamiseksi vienniltä. Nyt rohkeasti tämäkin uudistus toteutetaan vuoden 94 alusta. Leimaverouudistus on niin ikään ohjelmassa. Siitäkin on paljon puhuttu, ja eduskunta on lukuisia kertoja esittänyt toivomuksia tähän suuntaan. Niin ikään veronmaksajien oikeussuojaa ollaan parantamassa tällä hallituskaudella verotuslain uudistamisen kautta.

Yritys- ja pääomaverouudistus on asetettu tavoitteeksi ns. pohjoismaista mallia hyväksi käyttäen jo ensi vuoden alusta. Tarve tällaiseen uudistukseen on sikäli ilmeinen, että meillä pääomamarkkinat on vapautettu. Pääomaverotus on hyvin epäyhtenäinen. Meilläkin jossain Keskilän kunnassa maksetaan esimerkiksi osinkotulosta veroa 67,5 prosenttia, kun samaan aikaan osa pääomatuloista on kokonaan verovapaita tai esimerkiksi 10 prosentin verokannan piirissä. Meillä on erityinen tarve suosia oman pääoman kertymistä yrityksiin, yritykset kun ovat pahasti velkaantuneita ja se erityisesti tällaisessa kriisitilanteessa on meille ongelma.

Täällä on kaivattu eduskuntaan verolakeja

budjetin yhteydessä. Ne ovat pääosin tulossa ilmeisesti lähipäivinä. Ongelmana on se, että yritys- ja pääomaverotus on tulossa vasta loka-kuun alussa. Eduskunnassa tuleekin tämän uudistuksen käsittelyssä erityisen kova työtahti. Uudistuksen kiire tuottaa ongelmia kyllä veronmaksajille ja toisaalta ilmeisen kovia ongelmia myös verohallinnolle. Tätä uudistusta on kuitenkin vaadittu, mm. elinkeinoelämän edustajat ovat olleet sitä vaatimassa kriisiviikonvaihteen alla, jolloin päätös tämän uudistuksen toteuttamisakataulusta on tehty. Haluan kuitenkin korostaa, että uudistusta käsiteltäessä esimerkiksi täällä eduskunnassa on koko ajan mietittävä myös sitä, pysyvätkö veronmaksajat ja toisaalta verohallinto tässä uudistusvauhdissa mukana.

Uudistuksen substanssin osalta haluan kiinnittää erityistä huomiota kahteen asiaan. Näinä päivinä juuri on tarvetta mennä vastaan velkaantuneita yrityksiä, viljelijöitä ja asunovelallisia. Näiden osalta uudistuskaavailut ovat tietyssä mielessä ongelmia. Toisaalta valitun järjestelmän puitteissa on mahdollista hoitaa näitä kysymyksiä. Henkilöyhtiöiden, maatalousyrittäjien ja liikkeenharjoittajien osalta on ongelma, että velkaantuneilla yrityksillä ei ole nettovarallisuutta. Ne eivät siten pääse yleisen 25 prosentin verokannan piiriin sitä hyödyntämään. Verokanta sinällään on poikkeuksellisen edullinen Euroopassa yleisenä pääomaverokantana, ehkä Oecd-maiden edullisin.

Näiden velkaisten henkilöyhtiöiden yrittäjien osalta on hallituksen esitykseen kaavailtu ns. yhtiömiesvähennys. On kuitenkin korostettava, että sen lisäksi tarvittaisiin toinen ylimenokauden säännös nettovarallisuuden laskentatapaan. Yrityksen velkojen vakuudeksi pantatusta omaisuudesta tai pitkäaikaisesta vieraasta pääomasta olisi voitava osa, esimerkiksi 50 prosenttia, lukea nettovarallisuuteen. Tämä mahdollistaisi sen, että velkaisetkin yritykset voisivat esimerkiksi viiden vuoden siirtymäajan aikana kerryttää sitä omaa pääomaa yritykseen ja siten kerryttää nettovarallisuutta ja päästä sitten omavaraisen yrityksen tapaan hyödyntämään matalaa pääomaverokantaa.

Henkilöyrityksen osalta on puhuttu myös ns. aitamallista ja sen käyttöön otosta tässä yhteydessä. Mielestäni tällä aikataululla ei ollut eikä ole mahdollista luoda toimivaa aitamallia henkilöyhtiöille, mutta pitemmän ajan tavoitteena se on siltäkin paras ratkaisu henkilöyhtiöille, kunhan malli on riittävän yksinkertainen.

Myös voi todeta, että sukupolvenvaihdostilanteet, jotka tässä tulisivat 5 prosentin verotuksen piiriin, on syytä jättää kokonaan myyntivoitoverotuksen ulkopuolelle. Niiden verotuksella ei ole fiskaalisestikaan merkitystä, ja tällaisessa yhteydessä verottajan ei pidä lähteä sukupolvenvaihdostilanteita vaikeuttamaan.

Asuntolainojen korkojen osalta vielä on myös ongelmallista se, että pääomaverotuskaavailuissa ei ole asuntolainoja erotettu. Kuitenkin on niin, että nykyiset asuntolainat ovat verottajan tiedossa. Niinpä perheellisten asunovelallisten osalta voitaisiin ajatella erityistä 5 prosenttiyksikön nostoa 25:stä 30 prosenttiin niiden osalta korkovähennystä laskettaessa. Samaten verotuksessa on hyvin yksinkertaista selvittää ensiasunnon hankkijat, koska asuntokin tulee verotukseen, joten ensiasunnon hankkijan osalta myös pitäisi korkovähennykseen saada tietty lisäys.

Herra puhemies! Lopuksi puutun pankkijärjestelmämme erityisen huolestuttavaan tilanteeseen. On niin, että pankkijärjestelmän toimivuus on pienessä velkaisessa kansantaloudessa ehdottomasti turvattava. Kuitenkin pankkijärjestelmän valvontaan pitäisi nyt erityisesti panostaa ja menneistä virheistä rahoitustoiminnan valvonnan ja menneistä laiminlyönneistä olisi korkea aika ottaa opiksi. Rahoitusjärjestelmän valvonnan on pystyttävä muutosidonnaisten seikkojen lisäksi erityisesti paneutumaan pankkien strategiseen päätöksentekoon. Meillä menneinä vuosina varsinkin SKOPilla pienenä keskuspankkina oli kerta kaikkiaan virheellinen kasvustrategia, ja siihen olisi pitänyt voimakkaalla kädellä 80-luvun lopulla puuttua, niin meillä olisi vaikeudet hiukan pienemmät. Välineitä kyllä olisi ollut.

Vaikka pankkeja nyt välttämättömällä tavalla tuetaan, niin kyllä keskeinen periaate täytyy olla se, että pankit itse laittakoot omat asiansa kuntoon. Tässä mielessä myöskin hallittuja ratkaisuja pankkijärjestelmän rakenteen osalta jatkossa varmasti tarvitaan. Ongelmana nyt yksittäistapauksissa on se, että pankkien tukea voidaan myös käyttää väärin. Erityisen ongelmallisena näen myös sen, että sellaisissa pankeissa, joissa tilanne on epäselvä, uhkaa yrittäjyys hävitä, ja tämä varmasti tuottaa ongelmia. Kolmas ongelma on se, että meillä on paikallispankkien joukossa terveitä pankkeja varsinkin maaseudulla, ja nyt tyyliin "maakunta maksaa" ne joutuvat vaikeuksiin tässä tilanteessa, mihin niiden oma talous ei suinkaan antaisi aihetta. Kaiken kaikkiaan maan parhaat voimat nyt pitäisi valjastaa

pankkijärjestelmän pelastamiseen ja siihen pitäisi erityisesti niin Suomen Pankin, pankkitarkastusviraston kuin hallituksenkin piirissä panostaa.

Herra puhemies! Presidentti Koivisto on mielestäni aivan oikein todennut, että meillä ei ole varaa hallituskriisiin Suomessa. Tähän presidentin kannanottoon, jota hän varmasti huomenna perustelee, on järkevää ja helppoa yhtyä. Samalla on mielestäni erinomainen asia, että pääministeri Aho on kutsunut opposition keskusteluun talouspolitiikan linjasta talousneuvostossa. Kaikilla on nyt mahdollisuus rakentaa yhteisymmärrystä, yhteistä talouspolitiikan linjaa, isänmaan juhluvuotena ja isänmaan talouden kriisikaikana.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä päätyi varsin moneen merkittävään kannanottoon, joihin voi yhtyä, ja on tullut tehneeksi hyvin samanlaisia havaintoja ja niiden perusteella johtopäätöksiä, mm. että ylivahvan markan politiikka oli virhe, usko päättäjiin horjuu, on otettava ote markkinavoimista, pieni kansantalous aiheuttaa huomattavia ongelmia, se toistuu useaan kertaan, ja on tultava vastaan velkaantuneita yrityksiä ja maanviljelijöitä. Minä toivon erinomaisen hartaasti ed. Ala-Nissilälle menestystä huomisessa kepun ryhmäkokouksessa, jossa hän tuonee nämä asiat yhtä reippaasti esiin kuin täällä isossa salissa juuri äsken.

Mutta sitten kun hän ryhtyi ilmoittamaan, että maalla ei ole varaa hallituskriisiin, niin tästä tietysti olen samaa mieltä, mutta ymmärsin, että hän ei ottanut huomioon sitä mahdollisuutta, että hallitus voidaan varsin nopeasti vaihtaa. Ei siihen tarvita mitään kriisiä. Nykyinen hallitus lähtee käpyttelemään ja uusi on seuraavana päivänä viimeistään pystyssä ja sillä siisti. Ei siinä tarvitse kypeskellä pitkiä aikoja, eli jos tässä oli tarkoitus ilmoittaa, että aina tulee hallituskriisi, kun hallituksia vaihdetaan, niin minusta siihen näkemykseen ei voi yhtyä.

Ed. B a c k m a n : Herra puhemies! Maamme porvarillinen hallituskokeilu on päättymässä täydelliseen konkurssiin. Tarjottu vaihtoehto on pysäyttänyt veret, ja Suomella on jo hengitysvaikeuksia. Hallitus toimii kuin vanha tohtori, joka ilmoittaa hoitotoimenpiteidensä onnistuneen, vaikka potilas kuolikin. Luottamus hallitukseen on menetetty lopullisesti niin meillä kuin muualakin, tarkoitan kansainvälisesti.

Hallituksen itseluottamus näyttää sitä vastoin vain kasvaneen. Se piiloutuu tyyliäntösti presidentin selän taakse, kun sen pitäisi tulla nöyrästi eduskunnan eteen asettamaan oma jatkonsa kyseenalaiseksi. Meillä on erittäin suuri tarve valtiosääntökeskusteluun tässä salissa, jos nykyistä valtiosääntöämme tulkitaan siten kuin hallitus tulkitsee: Hallituksen tulee nauttia vain presidentin luottamusta, ei eduskunnan luottamusta. Nyt hallitus kiirehti ensimmäisenä valuutan kelttamispäätöksen jälkeen ilmoittamaan, että hallitus jatkaa, vaikka oikea paikka ja tapa olisi ollut tehdä se siten, että se olisi alistanut luottamuksensa nimenomaan eduskunnan harkittavaksi.

Kun tässä yhteydessä on puhuttu poliittisista kriisistä ja siitä, että maan presidentti ei haluaisi samaan yhteyteen poliittista kriisiä, niin on kysyttävä, onko nyt kysymys pelkästään taloudellisesta kriisistä. Ei ole. Me elämme jo poliittista kriisiä, ja tässä mielessä hallituksen vaihtaminen ei aiheuttaisi yhtään suurempaa poliittista kriisiä kuin nykyhallituksen jatkaminenkaan.

Päinvastoin, nyt koko poliittinen järjestelmämme on uskottavuuskriisissä. Kansalaiset eivät voi ymmärtää, miten ministerit voivat jatkaa kuin mitään ei olisi tapahtunut. Kaksi devalvaatiota hallitukselta, joka ei missään tapauksessa devalvoi, on uskomaton saavutus. Vielä uskottomampi on se saavutus, joka on tehty jälleensyntymissä. Vajaa 2000 vuotta sitten tällainen tapaus kuulemma on ollut, mutta nyt se on Suomessa tehty kahteen kertaan peräkkäin. Ministeri Viinanen on nimittäin ilmoittanut, että hallitus devalvoi vain hänen kuolleen ruumiinsa ylitse. Nyt tämä jälleensyntyminen on siis tapahtunut kahdesti.

Kun on moralisoitu tässä yhteydessä etsien syyllisiä, ketkä keinottelivat nyt Suomen markkalla, niin tämä on turhaa niiden tahojen toimesta, jotka ilmoittavat, että elämme vapaassa markkinataloudessa, johon eivät enää sovi sääntelytoimenpiteet. Tällöin, mikäli olemme todellisessa vapaudessa, on turha myös moralisoida niitä, jotka käyttävät tätä vapautta hyväkseen saavuttaakseen mahdollisimman suuren taloudellisen hyödyn. On nimittäin kuntia kohtaan aika outo tilanne se, että nyt syytetään niitä kuntia, jotka keinottelivat eli suojasivat valuuttansa, ja pidetään jollain tavalla oikeudenmukaisempana menettelynä sitä, että kunnat eivät suojanneet omia valuuttaluottojaan. Tähän voisi todeta, että ehkä on mukavampi kuitenkin olla moraaliton ja rikas kunta kuin köyhä tyhmä kunta.

Tämän jälkeen on turha puhua, että kunnallisvaaleissa olisi kysymys vain paikallisvaaleista. Devalvaatio, korkea korkotas, suurtyöttömyyden tietoinen ylläpito, sosiaaliturvan ja koulutuksen supistukset sekä kunnallistalouden romuttaminen ovat vaaleissa kansan arvioitavina. Markka ja hallitus kelluvat vaaleihin saakka. Äänestäjät upottavat hallituksen 18.10.

Erittäin hyvä sarjakuvalehti Asterix kertoo, että Gallian kyläläisten suurin huolen aihe on taivaan putoaminen niskaan. Suomessa näin on nyt kuitenkin tapahtunut. Meillä nimittäin huh-tikuussa Suomen Pankin uusi pääjohtaja ilmoitti kysyttäessä, mihin saakka korkoja voidaan nostaa, että kattona on taivas. Tuo katto, tuo taivas, oli Suomessa erittäin alhaalla. Ruotsissa vastaavanlaisen ilmoituksen perusteella korot on nostettu nyt 75 prosenttiin, ja tästä voimme päätellä kai ainakin sen, että Ruotsissa taivas on korkeammalla kuin Suomessa. Ehkä tämä on myös osasyy siihen, että Suomessa kansalaisia ahdistaa tällä hetkellä erittäin paljon.

Tuohon ahdistukseen on varmasti myös syytä se, että istuva hallitus ja sen edustama talouspolitiikka pyrkii keskustelussa torjumaan kaikki muut vaihtoehdot ilmoittaessaan, että on olemassa vain yksi ehdoton totuus ja jos joku tuon totuuden kyseenalaistaa, niin samalla syyllistyy sellaiseen etikettivirheeseen, jonka seurauksena tämä maa joutuu taloudellisesti entistä huonompaan tilanteeseen. Tässä mielessä vertailut 30-luvun lamaan myös henkisesti eivät ole kovinkaan kaukaa haettuja. Toivon, että tämän laman seuraukset eivät ole samanlaisia kuin 30-lukua seurannut 40-luku.

Meillä on nyt käsittelyssä kirja, en tiedä onko se syksyn bestseller, joka on nimeltään Valtion talousarvioesitys. Tuon kirjan nimi on aiemmista vuosista muuttunut. Aiemmin meillä on ollut käsittelyssä Valtion tulo- ja menoarvioesitys. Mikä lienee syynä nimenmuutokseen? Ehkä se, että on hyvin vaikea nimetä sitä tulo- ja menoarvioksi, koska siitä puuttuu kokonaan tulopuoli. Meillä ei ole tiedossa tällä hetkellä kaikkia niitä lakiesityksiä, joita tullaan antamaan verotuksen osalta, keskeisiä esityksiä tulopohjan osalta. Tämä on mielestäni kohtuutonta sikäli, että kansanedustajilla tulisi olla yhtä aikaa käsittelyssä menot ja tulot. Jos menoja pitää vielä pystyä esittämään säästökohteina, niin samanaikaisesti pitää voida keskustella myös tuloista, millä nuo menot rahoitetaan.

Erityisesti tämä on myös kohtuutonta veronmaksajien osalta, tässä tapauksessa esimerkiksi

suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten osalta, jotka jo ensi vuoden alusta joutuvat uuden verolainsäädännön alle eivätkä vielä tiedä oikeastaan mitään siitä, millainen tuo verojärjestelmä tulee olemaan ensi vuoden alussa, ja tuleeko ylipäättään uudistuksia silloin. Tämän jälkeen on turha puhua mistään pitempiaikaisesta yritystalouden suunnittelusta.

Tulopohja tulee pettämään, sen tiedämme jo kaikki tässä vaiheessa. Se politiikka jota harjoitetaan, tulee vain murentamaan lisää tulopohjaa. Pelkästään työttömyyden kasvu aiheuttaa tämän.

Kun samanaikaisesti harjoitettavan politiikan seurauksena menot tulevat kasvamaan, tämä budjetti joudutaan useampaan kertaan repimään auki. Kysymys ei ole pelkästä kosmeettisesta tarkistuksesta budjettiin tulevan vuoden aikana, vaan se tullaan repimään auki.

Kun tässä yhteydessä on puhuttu paljon siitä, voidaanko ottaa vielä lisää velkaa, totean selkeästi, että ei voida. Mutta puheet siitä, että velkaelvytys olisi ollut koko ajan jotenkin huono vaihtoehto, eivät pidä paikkaansa. Meillä oli nimittäin vuosi sitten, jolloin sosialidemokraatit jo vaativat selkeästi elvytysohjelmaa, vielä varaa se tehdä. Jos silloin olisi satsattu riittävästi vaikka velkarahalla pyörien pyörimään pistämiseen, tämä maa ei olisi tällä hetkellä tällaisessa tilanteessa. Pankkijärjestelmämme ei olisi siinä tilanteessa johtuen siitä, että yritystoiminta olisi pysynyt toimimaan toisella tavalla, ja myös tätä kautta valtion tulopohja olisi aivan toisenlainen, kun työttömyysluku ei olisi sitä, mitä ne tänä päivänä ovat. Myöskään valtion menot, esimerkiksi työttömyyskorvauksina, eivät olisi näin suuria. Tässä mielessä velkaelvytys olisi siinä tilanteessa johtanut siihen, että valtion tarvitsi ottaa vähemmän velkaa kuin se tänä päivänä joutuu ottamaan. Puhuimme tästä useaan kertaan vuosi sitten. Silloin todettiin, että sillä politiikalla, mitä silloin harjoitettiin, pystytään estämään merkittävä lisävelkaantuminen. Nyt on nähty, että tätä ei kuitenkaan vakuutteluista huolimatta pystytty tekemään.

Pelkällä säästämisellä maa ei nouse tästä ahdingosta. Tässä mielessä jollain tavalla pidän huonona niitä puheenvuoroja, joita yksittäiset ministerit ovat joissakin tilanteissa käyttäneet. Nimittäin yhdellä puheenvuorolla saatava olla hyvin suuri vaikutus. Sinipunan aikaan silloinen valtiovarainministeri Liikanen käytti eräänä viikonvaihteena puheenvuoron, jossa hän totesi, että nyt asuntojen hinnat kääntyvät laskuun, nyt

ei kannata ostaa asuntoa juuri tällä hetkellä. Tällä puheenvuorolla pyrittiin hillitsemään ylikuumenemista, mutta seurauksena oli se, että asuntokauppa tyrehtyi hyvin nopeasti. Esimerkiksi seuraavana viikonloppuna asunonäytelyissä kävi vain puolet kävijöitä verrattuna siihen, mitä siihen saakka. Tässä mielessä yksi puheenvuoro pystyi yleiseen ilmapiiiriin vaikuttamaan hyvin paljon.

Nyt pääministeri Aho kävi mm. Kuopiossa tavaratalossa kertomassa ihmisille, että heidän ei tule enää ostaa oikeastaan mitään, tulee vain säästää. No, ihmiset ovat näin tehneet. Mitä tästä on ollut seurauksena? Seuraus on ollut se, että kotimarkkinateollisuus on erittäin suurissa vaikeuksissa. Tästä taas seuraa se, että valtion tulopohja pettää hyvin pahasti. Tässä mielessä tällaisilla yleisillä psykologisilla tekijöillä on erittäin paljon merkitystä. Jos oppositiopuoluetta ja ay-liikettä aina varoitetaan siitä, että meidän täytyy olla hiljaa ja harkita sanamme, niin samaa toivoisi myös ministereiltä.

Keneltä tässä tilanteessa voidaan ottaa rahaa, kun emme sitä ulkomailta enää velaksi saa eikä sitä kannattaisikaan ottaa, vaikka saisimme. Se on otettava niiltä, joilla on varaa maksaa. Nuo maksut voidaan periä joko veroina tai erilaisina maksuina, mutta ei siten, että se otetaan kaikkein pienituloisimmilta, niiltä jotka eivät ole maksukykyisiä tai jos heiltä noita maksuja peritään, niin toisella kädellä valtio joutuu antamaan samaisen rahamäärän takaisin.

Tämä vastauksena esimerkiksi niihin keskusteluihin, mitä tänään on käyty täällä koulujen lukukausimaksuista. Ei ole mitään järkeä siinä, että luodaan uusi byrokratia vapaaoppilaspaikeineen jne. Olen niitä sosialidemokraatteja jotka kannattavat edelleenkin järjestelmää, jossa verojärjestelmän kautta keräämme yhteiskunnalle varoja käytettäväksi sellaisiin tarkoituksiin, joilla voidaan jakaa yhteiskunnan varallisuutta osin uudestaan, mutta turvata myös yhteiskunnan peruspalvelut. Esimerkiksi koulutus kuuluu näihin peruspalveluihin siten, että se on maksuton.

Devalvaation seurauksena on mahdollisuus ottaa ns. vientiveroa. Tämä voidaan tehdä sillä tavalla valikoidusti, näin uskon, että se ei rasita niitä aloja, joilla on esimerkiksi paljon ulkomaista velkaa ja joille tätä kautta ei välttämättä tästä devalvaatiosta tule sellaista hyötyä kuin monille muille yrityksille. Tämä vero on nimittäin pakko säätää sen takia, että se on oikeastaan ainoita

keinoja ulosmitata sellaista devalvaatiohyötyä, jota tarvitsemme pienen ja keskisuuren yritystoytiminnan tukemiseen.

Korkeille koroille on asetettava vero. Puheet siitä, että se on sääntelyyn palaamista, eivät ole perusteltuja tilanteessa, jossa me sääntelemme korkoja joka tapauksessa. Meillä on hallitukselta parhailtaan esitys sisällä kolmen vuoden määräaikaistileistä, jossa on selkeästi säännelty niin tilin pituus, sen korko kuin siitä maksettava vero elikkä se on nollaverokannassa. Tässä mielessä lähdeverollisten tilien sääntelykin olisi aivan samanlaista sääntelyä, ei sen kummempaa.

Lopuksi haluan todeta, että valtion ja kuntien välisessä kustannusjaossa tehtävät muutokset vaikuttavat erityisen paljon veropolitiikkaan sikäli, että ne vähentävät verotuksen progressiota siirtäessään kustannuksia kunnille. Kunnat joutuvat perimään tasaverona tuon veron. Ihmettelen tätä erityisesti sen takia, että keskusta hallituspuolueena on ajamassa kustannusten siirtoa kunnille. Keskustan vanha veropoliittinen linja on suosinut progressiota, näin ainakin väitettiin vielä sinipunakaudella. Nyt toivoisin samanlaisesta rintamaa veropolitiikan osalta tähän saliin, joka puolustaa vanhaa linjausta. Kannatan melko korkeankin progression mukana pitämistä siten, että nimenomaan ne, joilla on varaa, maksavat tässä tilanteessa.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä ed. Backmanilla oli ärhäkkäästä alusta huolimatta varsin rakentavia ajatuksia puheenvuorossaan. Kuitenkin velkavelvityksen osalta voisi todeta, että tavallaanhan se aloitettiin jo Louekosken budjetin aikana, joka oli 30 miljardia alijäämäinen, niin kuin tiedettiin.

Hän totesi myöskin, että meidän tulisi löytää uusia verotuksen kohteita tässä tilanteessa, jolloin pystytään mm. pk-sektorin ongelmia rahoittamaan. Hän mainitsi vientiveron ja korkeille koroille asetettavan veron. Jälkimmäinen on mielestäni varsin mielenkiintoinen. Nythän on ongelmana, että ei ole löytynyt toimivaa mallia vielä, millä voitaisiin lähdeveroa porrastaa korkeiden korkojen mukaan, mutta yhdyn siihen, että olisi kyllä oikeudenmukaista tässä tilanteessa, että ne, jotka muutoinkin yhteiskunnassa saavat lisää varallisuutta, osallistuisivat nimenomaan kustannusten jakamiseen. Olisinkin tiedustellut ed. Backmannilta: Millainen malli tämä hänen korkeille koroille asettamansa vero on vai onko se vasta puheiden tasolla tällä hetkellä?

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sen mallin ei tarvitse olla sen kummallisempi kuin on tällä hetkellä käytössä kahden vuoden ja jatkossa kolmen vuoden määraikaistetuksille, joissa selkeästi määritellään se korkomäärä, johon saakka kyseiset tilit ovat verovapaita. Voimme määritellä lähdeverollisille tileille esimerkiksi peruskorkoon sidotun rajan samalla tavalla kuin näillä määraikaisteluilla peruskorko plus 2 prosenttiyksikköä. Siihen saakka ne olisivat nykyisen 15 prosentin lähdeveron piirissä, siitä ylöspäin joko korkeamman lähdeveron tai normaalin marginaaliveron piirissä.

Ed. S a a r i o : Herra puhemies! Ne, jotka ovat kantaneet huolta siitä, että ostovoima Suomenmaassa saattaisi olla jollakin tavoin vaaraksi kansantaloudelle, voivat nyt huokaista helpotukseksi, sillä markan kelluttaminen ja sen seurauksena syntyvä valuutan devalvoituminen, mikä se prosentti sitten lopulta onkaan, auttamatta merkitsee kuoliniskua niille toisten toiveille, jotka ovat lähteneet siitä, ettei olisi pahitteeksi, jos myös kotimaassa olisi edes orastavaa kysyntää.

Tekeepä mieli kysyä, millä tavalla tämä kaikki trimmaa sen suunnitelman kanssa, joka esimerkiksi talousarviossa on esitetty tavoitteena nostaa teollisuuden kansantuoteosuutta. Me tiedämme selvästi, että meidän teollisuutemme ei ole tilanteessa, jossa sitä kiinnostaisi ja jossa sillä ylimalkaan olisi mahdollisuuksia investoida. Tämä on pääomakysymys, tämä on markkinakysymys sekä ulkomailla että kotimaassa, se on kannattavuuskysymys. Se on ennen muuta kysymys siitä, että meidän suurteollisuutemme elää sellaista vaihetta, jossa itse asiassa sen ekspansioista ei voida lähivuosien, vuosikymmenienkään aikana puhua, vaan jos olen oikein ymmärtänyt asiantuntijoita, on suomalaisiksi talouskoneeksi ja Suomen kansantalouden vetäjäksi valjastettava ns. pk-sektori.

Pk-yrittäjät, jollaisina voitaneen pitää yrityksiä, jotka työllistävät alle 100 henkeä, työllistävät tässä maassa noin 700 000 ihmistä toistaiseksi kaiken kaikkiaan yksityisellä sektorilla toimivista 1,2 miljoonasta henkilöstä. Luultavimmin on niin, että tämä yrityskentän osa on se, joka joutuu kaikkein rajuimmin ottamaan vastaan myös tästä rahapolitiisesta tilanteesta syntyvät negatiiviset seuraukset, olkoonkin että seuraukset eivät pysähdy yksinomaan yrityksiin, vaan tulevat tietysti koskettamaan laajasti koko kansantaloutta unohtamatta yksityistalouksia, jotka

tietysti lopulta aina kantavat kaiken vastuun, sanotaan mitä tahansa.

Miten suomalainen yhteiskunta huolehtii tuon teollisuuden kansantuoteosuuden kasvattamisen lyhyellä tahi edes pitkällä tähtäyksellä? Mikä on se pk-strategia, jolla, jos on uskomista, että pk-teollisuus on yhteiskunnan kannalta tärkeä, tuon yritystoiminnan mahdollisuuksia tulevaisuudessa vetovastuustaan selvittää pyritään helpottamaan? Sillä Suomihan elää kaikista puheista huolimatta ns. suuryrityssyndroomaa. Se näkyy kaikissa ratkaisuihin alkaen lainsäädännöstä, tulopolitiikasta, rahapolitiikasta, pääomien ohjauksista, tukitoimista ja verotuksesta. Suomessa uskotaan, että vain suuri on kaunista. Mehän mielellämme puhumme luovuudesta ja innovaatiokyvystä. Tosiasiaa me inhoamme tai ainakin pelkäämme niitä, koska suuri on sittenkin niin turvallista ja niin suomalaista.

Jos tarkastellaan budjettikirjaa siltä osin kuin sen tekijä on noin keskimääräisesti ajatellut pk-sektorin etuja hoidettavan, niin ne toimet löytyvät kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokasta ja liittyvät valtaosin avustustoimintaan. Toisin sanoen suomalainen yhteiskunta ja Suomenmaan hallitus vielä pitkästi ajattelevat, että pk-yritystoiminta tai yritystoiminta ylimalkaan on sellaista, mitä avustuksin viedään eteenpäin.

Otetaan esimerkiksi sinänsä varsin myönteiset pyrkimykset auttaa tätä sektoria. Siellä on erilaisia suhdanneavustuksia, tukirahoja jne. Tosiasia on, että jos me selvitämme niiden kohtaamista todelliseen tarvitsijaan, ne ovat menneet johtuen järjestelmästä joko sellaisille yrityksille, jotka ovat varallisuusasemaltaan suhteellisen hyvässä asemassa, tai sitten ovat palvelleet pelkästään himmelintekijöitä, jotka kummatkaan eivät ole olleet juuri siinä tarkoituksessa sopivia yrityksiä, jollaisia mm., näin olen ymmärtänyt, eduskunta päättäessään näistä asioista on tarkoittanut.

Suomalaisen pk-yrityttäjäyden tai pk-politiikan linjattomuutta oikeastaan kuvaa varsin hyvin se sekava kenttä, jolla tähän sektoriin liittyvien yritysten asioita on ajateltu myös jatkossa hoitaa. Kummallista, vaikka viestin olisi pitänyt tulla kentältä takaisin.

Meillä pitkän taistelun jälkeen saatiin Kera ulottumaan yli maan toimivaksi, tosiasiallisesti kuitenkin sillä tavoin, että vasta ensi vuonna Keralla on voisiko sanoa kykyjensä puolesta jonkinlaisia operointiedellytyksiä myös maan eteläisissä osissa, missä loppujen lopuksi yritystoiminnan valtaosa kuitenkin pyörii. Edelleen tapahtuu tämä kaikki siten, että Keran toimin-

nasta varsin keskeinen osa painotettu aluepoliittisin näkökohdin. Tämä merkitsee jälleen sitä, että pk-sektorin tukemisen tarkoituksena ei olekaan innovaatioiden — uusien tuoteideoiden, uuden luovuuden — esiin tuominen tahi sen rohkaiseminen vaan aivan muut tavoitteet, sinänsä varmasti varsin hyvää tarkoittavat. Tätä nyt on ainakin syytä toivoa.

Toinen seikka, joka selvästi pakottaa vetämään sen johtopäätöksen, että pk-kenttää ei ole hallituksen piirissä riittävästi ajateltu, on se, että siellä tapahtuva varainjako, suunnittelutoiminta ja konsultaatio hoidetaan tavattoman monesta eri paikasta. Oli jotenkin säällittävää lukea tavoitteiden joukosta, että nyt KTM:n kautta kulkevaa avustustoimintaa hieman nopeutettaisiin, kun huomattava osa siitä työstä nykyisin tuossa organisaatiossa merkitsee sitä, että yritykset joutuvat odottamaan tukipäätöksiään useita kuukausia, jopa puoli vuotta, tilanteissa, jotka ovat muuttuvia ja joissa muutoin edellytetään kykenevyyttä varsin nopeaan reagointiin.

Meillä on erinomaisen myönteisellä tavalla haluttu näissäkin olosuhteissa satsata teknologian kehittämiseen, kiitettävää kyllä. Mutta jos seurataan jälleen tuota kohtaantoa, on sanottava, että suuryrityssyndrooma tahtoo toimia sieläkin. On selvää, että suomalainen suuryrityskanta on ehdottomasti, voisiko sanoa, rakenteeltaan sen kaltaista, että se on kyennyt ottamaan helpommin vastaan teknologian kehittämiseen liittyvän ulkopuolisen panostustuen. Tosin sanoen se ikään kuin lähtee toiselta pohjalta, ja antajan kannalta se näyttää turvalliselta. Mutta jälleen kerran se merkitsee sitä, että teknologian kehittämisestä varsin huomattava osa menee ns. varmoihin ratkaisuihin. Suomalainen kreatiivisuus on pelkkää unta vielä tänä päivänä ja tulee olemaan sitä huomennakin, jos me jatkamme tällä tiellä ja me kuvittelemme pienten avustusten ja suhteellisen vähäisen riskirahan voivan tuoda apua tähän tilanteeseen.

Tosiasiakin on se, että me voisimme itse asiassa lopettaa yritysavustusten jakamisen nykytiellä panostamalla aivan toisenlaisen yritys ympäristön aikaansaamiseen. Se merkitsisi sitä, että huomattavasti suurempi osa panostuksesta ohjattaisiin Keran kautta riskirahoitukseen, sillä riskirahoituksesta suomalainen yrittäjä tänä päivänä olisi kiinnostunut sen vuoksi, että se totaalisesti puuttuu. Yhä huomattavampi osa voitaisiin panostaa tutkimukseen ja tuotekehittelyyn sekä markkinoinnin osaamisen nykyistä parempaan mahdollistamiseen.

Lopulta tullaan kaikkein keskeisimpään eli siihen ympäristöön, jota hallitus ja eduskunta toimillansa luovat ja josta loppujen lopuksi koko yritystoiminta lähtee, sillä eihän yrittäminen ole avustusten vaan menestyksen hakemista. Saatan hyväksyä ja suomalainen yrittäjäkunta hyväksyy avustukset vain poikkeuksellisina keinoina pyrittäessä luotsaamaan yhteiskuntaa ja sen keskeistä elinvoimatekijää kaikkien pahimpien karioiden ylitse. Normaalitytanteessa suomalaisen yritystoiminnan ylimalkaan pitää kyetä vastaamaan huudoistansa ilman julkista tukea, ainakin nykymuodoissaan.

Siksi yritysten rahoitusaseman helpottaminen on eräs kaikkein keskeisimpiä tekijöitä. Tässä ja nyt se merkitsee akuutisti tarkasteltuna sitä, että pankkien on voitava keventää suhtautumistaan yritystoimintaan, eläkevakuutusyhtiöiden on voitava keventää perintäjärjestelmäänsä, joka tänä päivänä uhkaa kaataa yhä useampia yrityksiä. Tarvitsemme nykyistä laajemmin korkotukijärjestelmän, joka voidaan kohdistaa myös vanhoille luotoille ja jakaa tavalla, joka merkitsee sitä, että saajat ovat niitä, jotka olisivat tosi tarpeessa.

Mainitsin verotuksen yhtenä varsin keskeisenä osoituksena siitä, millä tavoin Suomessa eri yritysmuotojen välistä painotusta on hoidettu. Suunnitelma pääomatulojen verottamisen uudistamiseksi on sinänsä varsin myönteinen, mutta sen sisälle on sijoitettu rakenteita, jotka käytännössä merkitsisivät toteutuessaan sitä, että kaikkein pienin ja ehkä, voisiko sanoa, sujuvin yritys toiminnan osa eli ns. henkilöyhtiöt tämän myötä joutuisivat Suomesta kokonaan sivuun. Minä luulen, että kaikkein viisaimmin tehtäisiin, mikäli henkilöyhtiöiden verotuksen osalta tehtäisiin ratkaisu, että se irrotettaisiin etenkin nykyinen asiointi huomioon ottaen verouudistuksesta ja vietäisiin pääomatulojen verouudistus muilta osin läpi ja palattaisiin tähän problematiikkaan, jossa yhtiömiesten vastuukysymykset ja panostukset selvitetäisiin, vasta tulevana aikana. Minä luulen, että se estäisi varsin monia konkurssseja.

Kun yritysten velka valtiolle on maksamattomina suorituksina pitkästi toistakymmentä miljardia, merkitsee tämä käytännössä sitä, että näiden päällä heiluu varsin uhkaavana damokleen miekka. Minä pelkään, että tämä tekijä laskettuna mukaan kaikki se, mikä seuraa devalvaatiosta, merkitsee kyllä todellista katastrofia suomalaiselle yrityskentälle. Tässä mielessä epäilemättä hallituksen tulisi pohtia, olisiko keinoja,

minä kutsun työnimellä, kansallisen akordin hakemiseksi näille yrityksille, joiden konkurssit merkitsisivät sitä, että valtio monissa tapauksissa jäisi ilman minkäänlaisia palautuksia sijoitustoiminnastaan, ja toisaalta sitä, että yhä suurempi osa ihmisistä joutuisi yhteiskunnan elätettäväksi.

Herra puhemies! Keskeisellä tavalla suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuus riippuu siitä, miten yritystoimintaan osataan suhtautua. Keskeisellä tavalla se riippuu myös siitä, millä tavalla maata hallitaan niin, että kaikki ne ratkaisevat leikkaukset, jotka kohdistuvat ei pelkästään yritystoimintaan vaan osuvat kaikkiin suomalaisiin, voitaisiin toteuttaa tavalla, että tässä maassa asuvat kansalaisryhmät kokisivat tai edes uskoisivat oikeudenmukaisuuden tätä kautta toteutuvan.

Kun hallitus on toistamiseen ajautunut tilanteeseen, jossa eräs sen keskeisimpiä talouspoliittisia tavoitteita on pettänyt hyvistä tarkoituksista huolimatta, epäilemättä, elämme aikoja, jolloin kaikissa normaaleissa yhteyksissä tästä olisi kyettävä vetämään johtopäätös myös hallituksen omassa piirissä. Nythän ratkaisu tietysti on varsin luontevasti siirtymässä eduskunnalle, jonka puolueet epäilemättä kykenevät tuon ratkaisun tekemään. Tosiasia on se, että minun on vaikea kuvitella hallituksen nykymuodossansa tai nykypohjaltansa löytävän ja kykenevän esittämään sellaista, joka merkitsisi sitä, että suomalaiset voisivat uskoa turvallisesti tulevaisuuteen tältä pohjalta.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saarion puheenvuoro oli odotetusti virkistävän analyttinen. Olin erityisen viehättynyt siitä havainnosta, että tasavallassa tällä hetkellä vallitsee suuryrityssyndrooma. Tätä voisi vielä syventää niin, että itse asiassa meillä vallitsee metsäteollisuussyndrooma, mikä tarkoittaa sitä, että devalvaatioksi ajautuva markan kelluminen palvelee nimenomaan metsäteollisuutta. Metalliteollisuuden kohdalla tilanne lieinee plus miinus nolla ja pk-yrityskentän osalta selvästi miinusmerkkinen vähän pidemmällä aikavälillä. Tässä suhteessa ed. Saarion näkemys siitä, että pk-kenttä on jätetty lapsipuolen asemaan, on enemmän kuin paikallaan, kohdalleen osunut havainto. Erikoisesti yhdyin siihen näkemykseen, että se, mitä tässä tilanteessa kaivataan, on riskirahoitus. Tässä suhteessa on hyvin mielenkiintoista, kun katsoin tv-uutisia, että pääministeri Aho kyllä tajusi korkotuen, suh-

dannelainoituksen, mutta riskirahoitusta hän ei tuonut esiin. Tässä suhteessa ed. Saario osui nappiin.

Ed. R i m m i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys ensi vuoden talousarvioksi on kokoelma ikäviä toimenpiteitä aivan joitain pieniä valopilkkuja lukuunottamatta, mutta nuo valopilkut ovat kuitenkin kuin tuikkukynttilöitä syksyisessä yössä. Tässä iltayön tunteina tyydynkin käsittelemään talousarvioesityksestä vain lähinnä työttömyyden osaa ja sen seuraamuksia.

Tiedän varsin hyvin, että Suomen taloudellinen tilanne on todella poikkeuksellisen paha. Työttömiksi on ajettu jo 400 000 kansalaista ja näistä 400 000:sta elämänsäkaarensa alkupuoliskolla olevia, alle 25-vuotiaita on lähes 90 000 ja uusia tulee lähes joka tunti. Tätä vauhtia lisäsivät vielä eiliset devalvaatiotapahtumat. Vallankin pk-yrityksiä kaatuu, ja tähän on juuri se ala meidän teollisuudestamme, joka on kuitenkin työllistänyt eniten ihmisiä ja on hyvin työvoimavaltainen.

Hallitus lähtee budjettiesityksessään tavanomaisesta toiveajattelustaan eli siitä, että työttömyysaste olisi ensi vuonna 13 prosenttia. Tämä on todella uskomatonta itsensä ja muiden harhauttamista, kun jo tällä hetkellä olemme runsaassa 15 prosentissa. Kysynkin: Mistä syystä tällainen laskenta on budjettiin otettu vai onko niin, että tulevassa lisäbudjetissa suunnitellaan jo uusia leikkauksia esimerkiksi työttömien kohdalle?

Säästökohteita etsiessään ovat budjetin valmistelijat varmaankin, näin uskon, olleet vaikeiden ratkaisujen edessä, sillä saihan jokainen ministeriö omat tavoitteensa siitä, miten säästää pitäisi. Uskomattoman pahalta tuntuu kuitenkin se, että työttömien, yhteiskunnan syrjään työntämien, osalta ovat leikkaukset todella mittavia, kun kuitenkin työttömilläkin tulisi olla siedettävät toimeentuloedellytykset.

Ensinnäkin työttömyysturvan omavastuuta esitetään pidennettäväksi kahdella päivällä, ja tältä osin budjettiesitys lähtee siitä, että säästetään 115 miljoonaa markkaa.

Uusi työttömäksi joutuva, vasta työmarkkinoille tullut, saa odottaa kuuden viikon sijaan seitsemän viikkoa saadakseen peruspäivärahan, tuon 116 markkaa päivältä, ja säästöä lasketaan tällä saavutettavan 35 miljoonaa.

Kolmanneksi ammatillisesti järjestäytyneet, jotka ovat tulleet lomautetuiksi, saivat ensin kolme viikkoa olla peruspäivärahalla ja sitten

vasta pääsisivät ansioon suhteutetun turvan piiriin. Tällä tuleekin sitten jo peräti 420 miljoonan potti valtion kukkaraan tai jää paremminkin valtion vastuista pois.

Yrittäjätulojen laajempi huomioiminen työttömyysturvaa vähentävänä tuo 135 miljoonaa säästöä.

Kotihoidon tuent, sisaruskorotuksien ja työttömäksi joutuvan erorahan vaikutukset huomioimalla edellytetään säästettäväksi 175 miljoonaa.

Mutta poikkeuksellisen ovela ja katala on ymmärtääkseni hallituksen esitys, joka tähtää siihen, että silloin kun henkilö on saanut lopputilin vaihtoehtona osa-aikaistyön, tästä osa-aikaisuudesta, siltä vajaalta työpäivän osalta, ei enää maksettaisikaan soviteltua työttömyysturvaa. Kun työllisyyslakia viime keväänä muutettiin ja laki tuli voimaan elokuun alusta, niin silloin esimerkiksi velvoitetyöllistettävien osalta siirryttiin 75 prosentin työllistämismaksuun. Ministeriön edustajat korostivat moneen kertaan sitä, että onhan työttömällä oikeus kuitenkin saada tältä puuttuvalta osalta soviteltua työttömyysturvaa. Sen lisäksi on tiedossani esimerkkejä siitä, että monissa yrityksissä on yritetty vastuuta työllisyyden hoitamiseksi jakaa siten, että työpaikan sisällä työntekijät keskenään irtisanomisen vaihtoehtona ovat sopineet siitä, että ollaan mieluummin lomautettuna ja saadaan työtä edes kaikille. En näe tätä menettelyä sellaisena tavallaan rikollisena tai kielteisenä toimintana, johon ministeri Viinanen täällä puheenvuorossaan viittasi. Tällä esityksellä, jota viimeksi käsiteltiin, on tarkoitus säästää 135 miljoonaa.

Rohkenen kuitenkin toivoa, että kun nämä asiat lainmuutoksina aikanaan tulevat valiokuntakäsittelyyn, niin nämä epäoikeudenmukaiset esitykset muuttuisivat työttömiä ystävällisemmin kohteleviksi.

Kaiken kaikkiaan noukin budjetista työttömiä kohtaan kohdennettavia säästötoimia ja sain niitä yli 100 miljoonaa markkaa. Tämä on huikea lovi, joka ollaan tekemässä tämän ihmisryhmän elämisen edellytyksiin ja velka-ahdingossa olevien ihmisten elämässä selviämiseen, eivätkä nämä työttömät tulekaan selviämään ilman yhteiskunnan tukea. Lähde tuen saamiseksi vain muuttuu, ja uskon, että hallitus onkin tehnyt esityksensä tietoisena siitä, että työttömät hakeutuvat toimeentulotuen hakijoiden pitkään jonoon kuntien harteille ja pitkään, siitä syystä että pitkäaikaistyöttömyys esimerkiksi on ko-

vasti lisääntynyt ja ihmiset ovat pudonneet pelkän perusturvan varaan. Heinäkuun lopussa oli pelkällä perusturvalla, siis tuolla 116 markalla päivässä, toimeen tulevien tai sitä saavien määrä 124 901 henkeä. Se on 54 400 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Toimeentulotuen saantiin vaikuttaa vielä sekin, että meillä on edelleen epäoikeudenmukainen harkinnanvaraisuus perusturvassa. Kaikki eivät saa edes tuota 116:ta markkaa.

Kenellekään ei todella pitäisi olla epäselvää myöskään sen, mitä työttömyyden seuraamukset kunnallistaloudessa merkitsevät. Kunnat lähes poikkeuksetta ovat joutumassa ja joutuneet nostamaan veroäyriään. Työttömät eivät tuo verotuloja kuntaan, ja työttömien ja muiden toimeentulosta on kuitenkin kaikissa tapauksissa huolehdittava.

Herra puhemies! Työttömyyden seuraamukset ovat kalliita. Budjettiesityksessäkin toki laiteetaan työttömyyden seuraamusten maksamiseen rahaa 8,7 miljardia markkaa. Se on maksamista tekemättömästä työstä, mutta seuraamuksia on vielä paljon muitakin. Ne ovat fyysisiä ja psyykkisiä vaurioita, joita työttömyys aiheuttaa. Niitä ei ole vielä yritettykään taloudellisesti mitata, ja ne ovat vaikeasti mitattavia. Me menetämme kohta kokonaisen sukupolven. Me menetämme tämän nuoren sukupolven tiedot ja taidot. Lopulta on vaarana, että nämä ihmiset ajautuvat elämän laitapuolen monenlaisiin syövereihin, ja yhä useammat heistä ovat ajautuneet ja ajautumassa itsetuhoihin.

Tavoitteissaan hallitus tähtää myös eläkeiän nostamiseen. Ymmärtäisin ehkä asian jotenkin, jos meillä olisi siihen jonkinmoinen tarve. Jos siihen on tarve, se on pelkästään eläkkeiden rahoituksesta johtuvaa, mutta se on kyettävä hoitamaan. Väitän, että suomalainen työläisnainen ja -mies ei laiskuuttaan tai mukavuudenhalusta hakeudu eläkkeelle. Ne, jotka ovat eläkkeelle varhemmin päässeet, ovat niitä, jotka ovat työpanoksensa ja terveytensä työelämässä antaneet, ja niitä, joita teollisuus ja liike-elämä on ulossaneerannut ja jotka ovat jo vuosia ja taas vuosia työttömyyskortistossa pyörineet ja sitten vihdoin työttömyyseläkkeelle päässeet. Kaikki voimavarat tulisikin suunnata siihen, että pitkään työelämässä olleet ja paljon sairastavat vapautettaisiin. Annettaisiin mahdollisuus luopua ja saada kohtuullinen eläke, luopumiseläke kuten on aivan oikeutetusti maanviljelijöilläkin. Vasemmistoliiton kansanedustaja Marjatta Stenius-Kaukonen täällä tällä viikolla aikaisemmin

nosti tämän luopumiseläkeasian uutena vaihtoehtona esiin. Väitän, että työpaikkoja tuolla toimenpiteellä avautuisi varmasti useita kymmeniä tuhansia ja työpaikkoja voitaisiin tarjota esimerkiksi silloin näille alle 25-vuotiaille nuorille ja muillekin työttömille. Voidaan laskelmin osoittaa, että eläkkeelle pääseminen ei ole työttömyyttä kalliimpaa. Asioita tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti kaikki näkökulmat huomioon ottaen.

Arvoisa puhemies! Kansalaisten kulutuskysyntä on tässä yhteiskunnassa kovalla koetuksella. Kauppiat, ravintolan pitäjät, hotellien omistajat, kaikki valittavat, että mikään ei pyöri. Ruokakauppiatkin valittavat, että ainoastaan vähempitasoinen, halpa ruoka käy enää kaupaksi, ja lehdet ovat viime päivinä kertoneet, että leipomotkin menevät jo konkurssiin. Kansan kulutuskysyntä on pohjalukemissa. Se oli sitä jo ennen eilispäivän tapahtumia, mutta nyt se alkaa olla todella pohjamudissa saakka. Me alamme olla kulutuskysynnässä Euroopan köyhien maiden tasolla.

Tänään on täällä puhuttu siitä, että tulee saada aikaan nollatupo ja saada mukaan kaikki jakamaan tätä kurjuuden kansanjuhlaa. Palkansaajia huudetaan talkoisiin, toisaalta kuitenkin tarvitaan kulutuskysyntää ja palkansaajien ostovoimaa. Nyt jo sovitut toimenpiteet, mm. työeläkemaksun 3 prosentin korotus ja sairausvakuutuksen päivärahan alenemat pysyvät edelleen voimassa. Erilaiset verot ja maksut nousevat, laskevat ostovoimaa. Ja kunnallistalouden maksut ja äyrikorotukset niin ikään alentavat sitä. Säästötoimista ja talouden jaloilleen nostamisesta on pidettävä huoli, ja siihen on ainoa tie se, että työtä tähän yhteiskuntaan saadaan.

Herra puhemies! Seuraavaksi puuttuisin työttömyyden seurauksiin siltä osin, kuin ne koskettavat työnantajien työttömyysvakuutusmaksua. Vasemmistoliiton edustajien toimesta olemme aiemminkin pyrkineet vaikuttamaan työttömyysmaksun vääristymien korjaamiseen. Nythän työnantaja maksaa työttömyysvakuutusmaksun maksettujen palkkojen summasta. Tämä kohtelee hyvin kovalla kädellä juuri työvoimavaltaisia pieniä yrityksiä ja pk-yrityksiä. Heidän rasitteensa suhteessa esimerkiksi vientiteollisuuteen on kohtuuton ja ei vain kohtuuton, vaan on muodostunut monille jo liian raskaaksi ja osin esteeksi myöskin työllistämiseen.

Esimerkkinä voisi kertoa, että kun vuonna 1990 joku pieni yritys, joka maksoi palkkoja esimerkiksi 400 000 markkaa, maksoi työttö-

myysvakuutusmaksua 400 000 markasta 5 600 markkaa. Tänä vuonna samasta 400 000 markasta hän maksaa 14 800 markkaa, ja budjettiehdotuksessa esitetään maksua jälleen korotettavaksi niin, että se olisi 5,2 prosenttia, ja jälleen tämä esimerkkitapaukseni maksaisi ensi vuonna 20 800 markkaa.

Pk-yrityksistä on oikeutetusti puhuttu tänäänkin paljon, ja esimerkiksi ed. Saario äskän hyvin ansiokkaastikin näihin asioihin puuttui. Yksi helpotus tilanteeseen olisi työttömyysvakuutusmaksun kohdentaminen oikeudenmukaisesti eli niin, että se ei rankaisisi työvoimavaltaista pk-teollisuutta ja palveluammattaita.

Arvoisa puhemies! Lopuksi muutamia huomioita Pirkanmaan näkökulmasta. Budjetti ei ole ilosanoma myöskään Pirkanmaalle.

Me Pirkanmaalla olemme jäämässä esimerkiksi liikenteellisesti todelliseen mottiin. Tampereen kaupunki, joka on kansainvälisestikin tunnettu kulttuuri- ja kongressipalveluistaan ja maakuntamme kaupallinen ja liikenteellinen keskus, olisi tarvinnut välttämättä rahoitusta Pirkkanen lentokentän terminaalien laajentamiseen.

Tampereen työttömyysprosentti on 18,8, ja olisimme kipeästi kaivanneet mm. Pirkanmaan terveydenhoito-oppilaitoksen saneerausmäärärahoja. Pirkanmaalla on työttömiä rakentajia yli 40 prosenttia alan työvoimasta.

Jotain valoakin sentään on, sillä Tampereen teknillisen korkeakoulun laajennus budjettiesityksen mukaan pääsee alkamaan ja poliisikoulun rakentamista voimme jatkaa, koska siihen on määrärahoja tulossa. Tärkeät vesi- ja viemärihankkeet Toijalan, Viialan, Vesilahden ja Virtain alueella ovat saamassa pitkään kaivatut rahansa, ja tämä on tietysti iloinen asia erikoisesti näiden kuntien työllisyyden ja talouden kannalta.

Työllisyystilanne Pirkanmaan kaupungeissa ja kunnissa on hälyttävän vaikea. Kainuuta ja Lappia ollaan onnettomuudeksi työllisyysluvuissa lähenemässä. Tampereen työttömyysprosentti oli tuo 18,8; Nokialla se on 19,8; Kihniöllä 20,7; Viialassa 18,7; Mäntässä 16,7 jne. Kaiken kaikkiaan toivoisi, että nyt vihdoinkin valtio satsaisi selkeisiin työllisyyttä luoviin kohteisiin.

Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa tänään ja monissa muissa aiemmin esitetyissä on vaihtoehtoja tuotu esille. On Suomen kansantaloudelle ja koko Suomen kansalle väärin, että opposition esittämiä rakentavia ehdotuksia ei ole haluttu Ahon hallituksen toimesta huomioida.

da. Tänään emme olisi tässä katastrofitilanteessa, jos hallitus olisi halunnut kuunnella ja huomioida vasemmisto-opposition ja ay-liikkeenkin rakentavia esityksiä.

Arvoisa puhemies! Kansa on menettänyt viimeisenkin uskonsa Ahon hallituksen harjoittamaan politiikkaan. Se vaatii opposition tavoin hallituksen vaihtamista ja politiikan suunnan muutosta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Puolitoista vuotta kestäneellä valtakaudellaan pääministeri Esko Ahon hallitus on onnistunut kirjoittamaan historiaan ennätysmonta syvää ja laajavaikutteista kielteistä kehityskulkua Suomen taloudessa ja yhteiskuntaelämässä. Työttömien ja toimeentulotukeen turvautuvien sekä konkurssien määrät ovat ennätyslukemissa, kuten täällä on lukuisia kertoja jo ehditty todeta. Korkotaso on pysynyt hallituksen erilaisista, osittain jopa dramaattisista toimesta huolimatta sietämättömän korkealla tasolla. Edes toinen devalvaatio vuoden sisällä ei heti laskenut korkoja.

Yhteiskunnassamme on toki ollut paljon selkeästä, mikä olisi voinut olla olemattakin, mutta se tapa, millä istuva hallitus on ajanut yhteiskunnan toimeliaisuutta alas, ei ole palvellut vähäisimmässäkään määrin vihreitä päämääriä, joita itse erikoisesti arvostan. Päinvastoin tällä menolla ajaudutaan ennen pitkää niin luonnon kuin ihmistenkin pahimman laatuiseen riistoon ja henkiseen tuhoutumiseen.

Hallitus on tehnyt talouspolitiikassa perusvallinnan vapaimman mahdollisen markkinatalousvaihtoehdon hyväksi. Valittuun rooliin kuuluvat myös seuraavat elementit: Anna markkinavoi-
mien mellastaa ja muokata Suomi eurokuntoon. Älä tee mitään, niin et tee virheitäkään. Syyllistä vuoron perään yhteiskunnan eri vaikuttajatahoja vallitsevasta kurjuudesta, mutta älä ota mis-
sään nimessä vastuuta mistään tapahtuneesta itsellesi.

Nyt nähdään, mihin nämä hallituksen taktikkavalinnat ovat johtaneet: taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen miltei katastrofiin.

Hallitukselta on jäänyt kiireen keskellä huomaamatta se kulttuurimuutos, jota se itse oli ajamassa, eli siirtyminen puhtaaksi viljeltyyn enemmistöparlamentarismiin. Siihenhän piti kuuluman, että hallitus hallitsee ja oppositio arvioi ja arvostelee. Nyt hallitus ei hallitse tilanteita, ja se syyllistää heti opposition, jos tämä julkisesti arvioi ja arvostelee. Oppositioon kuu-

lunan karu tehtävä on huomauttaa hallitukselle, että jos se tietoisesti siirtää valtaa suuryritysten ja pankkien talous- ja finanssijohtajille, niin se kantaa edelleen täyden vastuun valtakunnassa tapahtuvista makrotalouden ilmiöistä.

Kun hallitus vaatii oppositiota esittämään vaihtoehtoisia ratkaisuja, merkittävää on, että niiden pitäisi olla käyttökelpoisia hallituksen omista lähtökohdistaan muokkaamassa talouskehityksessä, eli hallitus on jo ennakkoon toimilaan tuhonnut suuren joukon arvostelijoiden mielestä käyttökelpoisia ratkaisuja. Monet vihreiden tarjoamista talouden ja yhteiskuntaelämän toimintavaihtoehtoista olisivat helpommin toteutettavissa järkevästi säädellyssä talousympäristössä.

Hallituksen budjettiehdotus on hengentuotteena yhtä köyhä kuin sen toiminta on tähän saakka ollut. Sosiaali- ja terveyspuolella ja työttömien turvan kohdalla se leikkaa niiltä, joilla menee nyt kaikkein huonoimmin. Tämäkin on ilmiselvästi tietoinen valinta.

Budjettiehdotuksellaan hallitus ei pysty osoittamaan tietä ekologisesta ja taloudellisesti kestäväälle tielle. Tällä budjetilla ei katkaista konkurs-
sikierrettä, ei pienennetä työttömien määrää, ei alenneta ratkaisevasti korkotasoa, kuten olemme jo konkreettisesti rahamarkkinoiden reaktioista havainneet. Kaiken lisäksi budjetti on revittävä auki meneillään olevan devalvaation vuoksi.

Talouden ja yhteiskunnan kurjistuminen jatkuu. Vuoden kuluttua tilanne on, jos luottamuk-
sen täydellisesti menettänyt hallitus on sinne saakka keplotellut, ankeudessaan sellainen, ettei sitä todeksi ole kukaan helposti uskova.

Itse asiassa hyvin kuvaavaa hallituksen politiikalle on pääministerin neuvottelema ratkaisu Tanskan salmien siltakiistassa. 63 miljoonasta markasta pääministeri möi koko öljynporauslautatuotannon pois Suomesta. Tämä teollisuushan vastasi välittömästi pääministerille: Me viemme ko. teollisuuden siltojen tuolle puolelle. On vähintäänkin selvittämisen arvoinen asia, onko pääministerillä ylipäätään valtuudet menettellä siten, kuin hän menetteli. Tanskalaisten ja monien muiden silmissä Suomi on nyt todellinen hölmöläinen. Mitä kaikkea muuta hallitus on valmis myymään alehintaan? Tätä varmasti moni nyt pohtii. Vakuutteluilla, ettei mitään, ei ole merkitystä, kun luottamus on mennyt.

Arvoisa puhemies! Ehkä suurin virhe tekemättömyyksen saralla Esko Ahon hallituksen taipaleella on ollut se, ettei se ryhtynyt heti

nimittämisen jälkeen neuvottelemaan työmarkkinaosapuolten kanssa pitkäaikaista tulopoliittista ratkaisua, yhteiskuntasopimusta. Vihreäthän ehdottivat tätä hallitusneuvotteluissa, mutta ylimielinen tulevan hallituksen johto ei näitä yhteiskuntasopimuspuheita kuunnellut. Sillä oli mielessä vain Vuotoksen allas ja viides ydinvoimala. Työntekijäpuolen keskusjärjestöjen puheenjohtajat ovat minulle kertoneet olleensa tuolloin valmiita vakaviin neuvotteluihin, mutta hallituksesta ei niihin ollut.

Yhä vielä kaivattaisiin hyvin pitkäkestoista työmarkkinaratkaisua, mutta nyt markkaa keltutetaan niin, ettei mitään pohjaa neuvotteluille näytä olevan. Kaiken huipuksi hallituksen ja Suomen Pankin yhteisestä kelluttamispäätöksestä puuttuu sellainen talouden ja yritystoiminnan elvyttämiseen tähtäävä hätäohjelma, jonka työmarkkinaosapuolet eduskunnan lisäksi voisivat hyväksyä. Ei siis ihme, että niin teollisuuden, kaupan kuin työmarkkinoidenkin osapuolet ovat julkituoneet epäluottamuksensa Ahon hallitusta kohtaan sen kakkosdevalvaation jälkeen. Kuvaa vahvistaa se, etteivät korot ole laskeneet eikä valuuttaa ole palannut maahan kuluneen vuorokauden aikana.

Jos tavoitteena valitulla vakaalla markan politiikalla oli vahvistaa Suomen kuvaa EY:n silmissä sen jäsenyyttä silmälläpitäen, niin tämä operaatio on täydellisesti epäonnistunut. Jälki näkyy työn alla olevasta aviststa.

Mitä sitten pitäisi tehdä? Pitäisi vaihtaa valtioneuvoston jäsenet vereksiin voimiin. Joukkoon on saatava tahoja, joilla toisaalta on vaikutusvaltaa työmarkkinaosapuoliin ja joilla toisaalta on poliittista tahtoa lähteä luomaan sosiaalisesti oikeudenmukaista kestävästä talouden yhteiskuntaa.

Kestävästä talouden yhteiskunta ei saastuta ympäristöään. Se perustuu kierrättävään talouteen. Se tukeutuu mahdollisuuksien mukaan kotimaassa tuotettavaan uusiutuvaan energiaan. Teknologiassa se tukeutuu vähän ainetta ja energiaa kuluttaviin ratkaisuihin eli sanalla sanoen korkean luokan osaamiseen.

Olenainen kysymys kuuluu nyt: Sopivatko nämä pyrkimykset nykyiseen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen, jota edellä kerrotun lisäksi luonnehtii suuri vaihtotaseen alijäämä. Kiistämätön vastaus on, että sopivat. Muutamia esimerkkejä:

Saksan pakkausasetuksesta käynnistynyt kierrätyskulttuurin toteutumiseen tähtäävä prosessi on johtanut siellä järkevien työpaikkojen

syntymiseen ja hyväksyttävän taloudellisen toimeliaisuuden vahvistumiseen. Saksan markkin on vahvistunut tämän prosessin aikana, ei ehkä tästä johtuen, mutta siitä huolimatta.

Uusiutuvista kotimaisista energialähteistä on syytä ottaa esimerkiksi vain puun lisätty käyttö tähän tarkoitukseen. Metsäntutkimuslaitoksen tuoreessa raportissa on osoitettu, että käyttämällä nykyisestä 25 miljoonan kuution hakkuusäästöstä 10 miljoonaa kuutiota energian lähteenä voitaisiin luoda noin 20 000 pysyvää työpaikkaa ja tyydyttää noin 6 prosenttia energian tarpeesta, joka on noin 30 miljoonaa öljykekvivalenttonnia. Primäärienergian käytössä puun osuus kohoaisi näin 14 prosentista 20 prosenttiin. Jo näillä parilla esimerkkiprosessilla työllistettäisiin yhteensä kymmeniätuhansia sellaisia nykyisiä työttömiä, joille on muutoin erittäin vaikea osoittaa järkevää tekemistä.

Käynnistämistoimet vain edellyttäisivät sekä veropoliittisia ratkaisuja että lainsäädännöllisiä toimia. Nämä voitaisiin yhdistää vaikutuksiltaan merkittävien ympäristöverojen ja -maksujen käyttöönottoon, jolloin kulutus päätösten kautta toisaalta ohjattaisiin oikeaan ympäristöpolitiikkaan ja toisaalta ylimenokautena saataisiin valtion kassaan tarpeellisia varoja yritystoiminnan pelastamiseen.

Ahon hallituksen kakkosdevalvaatio merkitsee näillä näkymillä monien muiden vaikutusten ohella sitä, että kansantaloutemme nettovelka ulkomaille kohoaa 170 miljardista yli 200 miljardiin markkaan. Merkittävää on, että tähän väliin sijoittuu Suomen metsien kantohinta-arvo. Sadan markan kuutiohintaan myymällä koko metsävarannostamme eli 1 900 miljoonasta kuutiometristä saisi 190 miljardia markkaa. Devalvaation kautta mentiin näin erään kriittisen rajan yli, mikä merkinnee käytännössä, että ulkomailta otettava velka on entistä kalliimpaa. Tämä heijastuu sekä julkisen että yksityisen lohkon lainanottoon kohtalokkaalla tavalla.

Erityisissä vaikeuksissa tulevat olemaan yksityiset yritykset ja pankit. Jälkimmäisistä tulee näin valtion vakuusrahaston kestoasiakkaita, mikä voi vain merkitä sitä, että isännän äänen on voimistuttava niissä. Käytännössä tämä voi vain merkitä sitä, että valtiovalta pakottaa näyttäviin pankkiryhmittymien fuusioihin ja sitä kautta tarpeettoman konttoriverkon karsimiseen. Näin on tapahtunut jo Norjassa, missä pankkikriisi alkoi aiemmin kuin meillä kotimaassa.

Se, mikä pätee pankkeihin nykyisessä tilanteessa, ei sovi yrityksiin. Nyt on käytävä ekolo-

gisesti ja muutenkin hyvällä tuotantoidealla toimivien yritysten pelastusoperatioon, aivan niin kuin ed. Saario äsken kuvasi. Devalvaatiohan vei niistä monet sellaiset, jotka eivät olleet suojanneet ulkomailta otettuja lainojaan, vauhdilla kuilun partaalle. Ainoa tepsivä keino on osoittaa niille riittävää korkotukea ja luoda yhdysvaltalaisen esikuvan mukaan lainojen järjestelyaparaatti, jotta mielettömiltä konkursseilta välttyttäisiin, ja kuten äsken totesin ed. Saarion lisäämä riskirahoituksen tarve on otettava myös huomioon.

Arvoisa puhemies! Jos pääministeri Esko Ahon hallitus yrittää keplottelemalla hankkia itselleen lisää elinpäiviä, on se käyvä yhteiskunnalle äärettömän kalliiksi. Nyt on luottamusta luovien tekojen aika, niihin nykyinen hallitus ei kykene.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

Poisto päiväjärjestyksestä

P u h e m i e s : Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan torstaina 10 päivänä syyskuuta kello 0.03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen